

క న్యా శు ల్క ము
హాస్యరసప్రధానమగు నాటకము

శ్రీ శ్రీ శ్రీ హర్ హై నెన్
డి మహారాజ కుమారికా సాహేబా
ఆఫ్ విజయనగరం నుహరాజీ ఆఫ్ మాధోగడ్, రీనా,
సర్కార్ వారి భృత్యుడగు,

గు ర జా డ అ ప్పా రా వు గా రి చే
~~ర విజయనగరం~~ న ది

ప బ్లి ష క్సు :

కోండ్పల్లి వీరవేంకయ్య అండ్ సన్సు.

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో,

రా జ మ ం డ్రి.

1947

హే చ్చ రి క

ఈ “కన్యాశుల్కము” అను నాటకముయొక్క
కాళ్వతి ప్రింటింగు హక్కు - స్టేజి హక్కు పూర్తిగా
మాకు చెందియున్నది. కాబట్టి మా లిఖితరూపకమైన
అనుమతిని పొందనివారు యీనాటకమును బ్రదర్శింప
గూడదు.

ఇట్లు
కాపీరైటు హక్కుదారులు,
కొండపల్లి వీరవెంకయ్య అండ్ సన్సు,
శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో,
రాజమండ్రి.

పాత్రలు

1. అగ్నిహోత్రావధానులు—కృష్ణారాయపురం అగ్రహారీకుడు.
2. వెంకమ్మ—అతనిభార్య.
3. బుచ్చమ్మ—పెద్దకూతురు, వితంతువు.
4. నుబ్బమ్మ—రెండవకూతురు.
5. వెంకటేశం—కుమారుడు.
6. కరటకకాస్త్రీ—అగ్నిహోత్రావధానులు బావమరది. విజయనగరం సంస్కృత నాటకకంపెనీలో విదూషకుడు.
7. కరటకకాస్త్రీయొక్క శిష్యుడు, పెళ్ళికూతురువేషము, దాసరివేషము చేయును.
8. బుభావధానులు—రామచంద్రపురం అగ్రహారీకుడు.
9. మీనాక్షీ—అతనికుమార్తె వితంతువు.
10. రామవంతులు—రామచంద్రపురం అగ్రహారం కరణం.
11. గిరీశం—బుభావధానులుపినతల్లికొడుకు. వెంకటేశముకు చదువుచెప్పఁజేయువాడు.
12. సౌజన్యారావుపంతులు—వకీలు.
13. భీమారావుపంతులు—పీడరు.
14. నాయుడు—ప్రేమేటు వకీలు.
15. పూజారి గవరయ్య—వైద్యుడు, మాంత్రికుడు.
16. మధురవాణి—వేశ్య.

డిప్టీకలక్టరు, హెడ్ కనిస్టేబులు, పోలిశెట్టి, సిద్ధాంతి, బైరాగి, దుకాణదారు, గ్రామమునసబు, హవల్దారు, యోగిని, బుభావధానులుయొక్క నౌకరు, అసిరిగాడు, మనవాళ్ళయ్య, వీరేశ.

కళింగరాజ్యములో మాటలాడుకొను కొన్ని మాటలకు అర్థము.

గుంట=ఆడపిల్ల.

పీక=కంఠము.

వేకాట=చీట్లాట.

బుజ్జ=తల.

సాని=వేళ్ళు.

గర్భవతి

రచయిత : కోపల్లి వేంకట రమణారావుగారు

ప్రస్తుతమై యింట్లోఁ గూర్చొని, తలిదండ్రులుఁ గుడిర్చిన పరునిఁ బెం
చేసికొనక - రహస్యముగాఁ దానొకనినిఁ బ్రేమించి, వానివలన గర్భముఁ గాంఠి
యతనినిఁ దక్కు వేరొక్కని నొల్లనని ప్రతిసంగొన్న “చంద్రలేఖ” యను నొక నుఱ
రాంగి కవ్వకథ. ఆమె గర్భమును విచ్చిన్నముఁ జేసి తమ శిష్యుని కిచ్చి వివాహము
జేసెదమని సిద్ధాంతిగారు, వారభార్య నూరహ్మగారు; వీరినిఁ దప్పించుకొనిపోయి త
మనోరథ మీడేర్చుకొననెంచిన చంద్రలేఖ - ఆమెను వివాహ మాడుటకుఁ దలదండ్ర
లాప్పుకొనక పోయినను, ఆమె సాంగత్యముఁ బొయలేని కమలాకరము - ఇలు విడి
పాటిపోయినతరువాత వారు పడు కష్టములు - తనకుఁ బెండ్లి చేసెదమన్న పిల్ల పాటి
పోయిన నామెను పెదకు పీరంభొట్టు - సిద్ధాంతిగారి శిష్యుఁడు - వేరొక వ్యక్తి
సత్రము గుమాస్తా - దురాశలు విఫలమనోరథులగుట - ఎడనెడ తగవులాటలు - వృధా
ప్రలాపములు నవ్వు కలిగించక మానవు. మే మెపుడును నవ్వమని భీష్మించుకొని
కూర్చున్నవారికిఁ గూడ పీరంభొట్టు, సత్రంగుమాస్తా సంభాషణములు గిలిగింతలుకలుగ
జేయకమానవు. నిజముగా నిట్టి సాంఘిక నాటక మిదివరకు తెలుగుభాషలో లేదు.
విశేష నాట్యకళానుభవము గలిగిన కోపల్లివారి కలమునుండి వెలువడిన సరిక్రొత్త
సాంఘిక నాటకము.

వెల రు 1—0—0

వలయువారు :—

శత్రునారాయణ బుక్ డిపో
రాజమండ్రి.

(శ్రీ)

కన్యా శుల్కము - ప్రథమాంకము

౧-వ స్థలము : విజయనగరములో బొంకులదిబ్బ.

[గిరిశము ప్రవేశించును.]

గిరిశ — సాయంకాలమైనది. పూటకూళ్ళమ్మకు సంతలో సామాను కొనిపెడతానని నెలరోజులకిందట యిరవైరూపాయలు పట్టుకెళ్ళి డాన్సింగర్లుకింద ఖర్చుపెట్టాను, యావేళ ఉదయం పూటకూళ్ళమ్మకీ నాకూ యుద్ధవైపోయింది బుట్టి బద్దలు కొడదామా అన్నంత కోపం వచ్చింది గాని, పూరిచ్చర్లు చెప్పినట్లు పేషెన్సు వుంటేగాని లోకంలో నెగ్గలేం. ఈలా డబ్బులూగేస్తే యిదివరకు ఎన్ని పర్యాయములు పూరుకుందికాదు. ఇప్పుడేదో కొంచెం డాన్సింగర్లుమాట ఆచోకీ కట్టినట్టు కనబడుతోంది. ఓర్చలేని వెధవ యెవడైనా చెప్పి వుంటాడు. ఉదయం కథ ఆలోచిస్తే యిటుపైని తిండి పెట్టేటట్టు కానరాదు. ఈప్రాళ్ళో మరీ మన పక్క వుడకదు. ఎటు చూసినా అందరికీ బాకీలే. వెంకుటంతులుగారి కోడలికి లవ్ రెటర్ రాసినందుకు యెప్పుడో ఓహవ్వుడు సమయం కనిపెట్టి దేహశుద్ధి చేస్తారు.

Can love be controll'd by advice?
Will cupid our mothers obey?

శ్రీఘం గా యిక్కణ్ణించి బిచాణా యెత్తివెయ్యడమే బుద్ధికి లక్షణం; గాని మధురవాణిని వదలడవంటే యేమి మనస్కరించకుండా వున్నది.

It is women that seduce all mankind.

నేను యేమో ఉద్యోగాలూ ఊళ్ళూ యేలీ తనతో వైభవం వెలిస్తాననేనమ్మకంతో వుంది, పూర్ క్రిచర్ !

ఎవరా వస్తున్నది? నా ప్రియశిష్యుడు వెంకటేశ్వర్లులా ఉన్నాడు. ఈవేళ క్లిస్ మిస్ శలవులు యిచ్చివుంటారు. వీడివైఖరి చూస్తే పరీక్ష ఫేలైనట్టు కనబడుతుంది. వీణ్ణి కొంచెం నోదార్చి వీడికి శలవుల్లో చదువుచెప్పే మిషమీద వీడితో వీడివూరికివుండాయి నేచాలాచిమ్మిలువోదుల్తాయి; అట్లుంచినరుక్మరమ్మన్నాడు.

[వెంకటేశం ప్రవేశించును]

యేమివాయ్ మైడియర్ షేక్స్పియర్, ముఖం వేలవేసిపోవో?

వెంక—ఇక మీరన్నాలో మాట్లాడకండి. మా మామయ్య మీలో మాట్లాడొద్దన్నాడు. మీ సావాసం చేయడంచేత నాపరీక్ష పోయిందని అన్నారు.

గిరీ—నాస్సెన్స్, మొదట్నుంచీ నేను ఆనామనిస్తూనే ఉన్నాను. నీమామయ్యకి నన్ను చూస్తే కిట్టదు. అందుచాత నన్ను 'ఫెయిర్' చేశాడుగాని లేకుంటే నువ్వేమిటి 'ఫెయిర్' కావడవేచిటి! అతనికి నాకూ యెందుకు విరోధం వచ్చిందో తెలిసిందా? అతను చెప్పేదంతా తప్పులతడక. అది నేను న్యూస్ పేపర్లో యేకేశాను, అప్పుట్నుంచీ నేనంటే వాడిక్కడుపుదును.

వెంక—మీవల్ల నాకు ఒచ్చిగల్గి చుట్టకాల్పడం వొక్కటే పాతం చెప్పమంటే యెప్పుడు కలుగు చెప్పడవే? నాని ఒకమరయినా ఒకముక్క చెప్పిన పాపాన్ని పోయినారా?

గిరీ—డామిట్. ఇలాటి మాటంటే నాకు కోపం వస్తుంది. ఇది బేస్ ఇన్స్ట్రక్షన్ ట్యూట్. నాలో మాట్లాడడవే ఒక ఎడ్యుకేషన్. ఆమాటకొస్తే నీకున్న లాంగ్వేజి నీమామయ్యకుందీ? విడో మారియేజి విషయమై, నాచ్చి కొళ్ళన్ విషయమై యెన్ని లెక్కలు యిచ్చాను! నాద్దగిరీ చదువుతున్నవాడు ఒకమామ అప్రయోజనము కాలేదు. పూనా డక్కన్ కాలేజీలో నేను చదువుతున్నప్పుడు ది ఇలెవన్ కాజస్ ఫర్ డిజనరేషన్ ఆఫ్ ఇండియాను గూర్చి మూడు ఘంటలు ఒక్కబిగిని లెక్కరీయి చేసినకి ప్రొఫెసర్లు డంగయిపోయినారు. మొన్న బంగారీ వాడు యీపూర్లో లెక్క రిచ్చినప్పుడు ఒకడికైనా నోరు పెరిగిందీ? మనవాళ్ళు వొట్టి పెథవాలులోయ్, చుట్టనేర్చినందుకుభాంకుచెయ్య, తప్పు పట్టుతున్నావో? చుట్టకాల్పడంయొక్క మజా నీకు యింకా బోధపడకపోవడం చాలాఆశ్చర్యంగా ఉంది. చుట్టకాల్పబట్టే కదా దొర్లంత గొప్పవాళ్ళయినారు. చుట్టకాల్పని యి: గ్లీమవాణ్ణి చూశావా? చుట్టపంపిణిమీదనే స్త్రీముయంత్రం వగయిరా తెల్లవాడు కనిపెట్టాడు. లేకపోలేవాడికిపట్టుబట్టా? కాస్త్రుకారుడు యేవఁన్నాడో చెప్పానే

మాతఉవాచ—క॥ ఖగవతి యమృతములేగా - భుగభుగమని పొంగి చుక్క భూమి
వ్రాలెన్ - పొగచుట్టయి జన్మించెను - పొగతాగినవాడు దున్నపోతైపుట్టున్॥ ఇది
బృహన్నారదీయం స్థావరం ఆశ్వాసంలో ఉన్నది. అది అలా వుణ్ణిగాని నీతంక
తెలివైన కుటువాణ్ణి 'ఫెయిర్' చేసినందుకు నీమామయ్యమీద నావాళ్ళు మహా మండు

తూంది. ఈమాటు వంటరిగా చూసి వొక తడాఖా తీస్తాను. నీవు కలవుల్లో
యిక్కడంటావా పూరికి వెళ్తావా?

వెంక—వెళ్ళాల్సిందిగాని, ప్యానుకాలేదంటే మాతండ్రి చావకొడతాడు.

గిరి—అగండంతప్పేఉపాయం నేన్నెబుతాను, నేచెప్పినట్లల్లా వింటానని ప్రమాణం
చాస్తావా?

వెంక—(గిరికం కాళ్ళుపట్టుకొని) మీకలవు యెప్పుడు తప్పేను? మాతండ్రికి మాచెడ్డ
కోవం. ప్యాను కాలేదంటే యెవరికలు విరగ్గొడతాడు. (కన్నీరు చెత తుడుచు
కొనును.)

గిరి—దటిజ్ టిరసి. యిదే బంగాళీపట్టువాడవుతే యేంజాస్తాడో తెలిసిందా? తాత
యేది తండ్రయేది కట్టపట్టుకుని చమాలెక్కగొడతాడు; మీఅగ్రహార కుట్టవాళ్ళు
మరియెవళ్ళయినా యీవూళ్ళో చదువుకుంటున్నారా?

వెంక—మరెవళ్ళూ లేరు.

గిరి—అయితే నేనో ఉపాయం చెపుతానువిను. నేనూడా నీతో మీవూరొచ్చి పరీక్ష,
పాసయినావని మీవాళ్ళతో చెబుతాను; అక్కడ నీకు చదువు చెప్పడానికి
ఒచ్చానని మీవాళ్ళతో చెప్ప; కలవులాఖిర్ని నిన్ను ఓవునుస్కూల్లో పైక్లానులో
ప్రవేశపెడతాను.

వెంక—మీరేవాస్తేబతికాను మరేవిటి. కిందటిమాటు కలవులికే మాఅమ్మ మిమ్మల్ని
తీసుకురమ్మంది.

గిరి—అలైట్ - గాని - నాకిక్కడ చాలావ్యవహారములలో నవ్వుం వస్తుందే - మన
నలుగారి సిల్లెల్లి కలవుల్లో పాతాలెప్పికె ఫిప్టీరుసీన్ యిస్తానన్నార; అయినా
నీవిషయవైఁ యంత లాస్ వచ్చినా నేను కేర్ చెయ్యను. ఒక భయం మాత్రం
ఉంది. మీవాళ్ళు బార్బరన్ పీపిల్ గదా, నన్ను తిన్నగా ట్రీట్ చేస్తారో,
చెయ్యారో, నీవు నన్ను గురించి మీ మదర్ తో గట్టిగా రికమెండ్ చెయ్యవలసి
వుంటుంది. కోతపుస్తకాలికి వొక్కజాబితారాయి కొంచెంబుచ్చేతిలోవుంటేనే
గాని సిగర్లుకి యిబ్బందికలుగుతుంది. నోటుబుక్కుతీసిరాయి. 1 రోయల్ రీడర్,
2 మాస్టర్ గ్రామర్, 3 గోవ్ జియామెట్రీ, 4 బాస్ ఆల్జీబ్రా, 5 క్రినివాన్స్
యర్ ఆర్థమెటిక్, 6 నలవదిత్ర, 8 రాజకేఖరచరిత్ర, 9 పెసర్లు జనరల్ ఇంగ్లీష్,
9 వెంకటసుబ్బారావు మేడీటీ, యెన్ని పుస్తకాలయినాయి?

వెంక—తోమ్మిది.

గిరి—మరొక్కటి రాయి. అక్కడికి పదిఅవుతాయి. కుప్పసామయ్యర్ మేడ్ డిఫికల్ట్
అక్కడికి చాలు. మీవాళ్ళుగాని యింగ్లీషు మాట్లాడమన్నట్టయినా తబుకూ
బెబుకూ లేకుండా పుస్తకాల్లో చదువుకున్న ముక్కలు జ్ఞాపకం పున్నంతవరకు

యాకరుపెట్టు. నీదగ్గర కావచ్చు యేవైనా వున్నవా? నాదగ్గర కరస్పీసోట్లు వున్నవిగాని మార్చలేదు. పదజాలా పెట్టి ఓకేరు కాశీమిరాయి కొని పట్టుకురా. రాత్రి మరిసేను భోజనం చెయ్యను. మార్కెట్టుకి వెళ్ళి బండికుదిర్చి దానిమీద నా ట్రాచెలింగ్ ట్రంకువేసి మెట్టుదగ్గర బండి నిలబెట్టి ఉంచు. ఇక్కడ కొన్ని రావ కార్యాలు చక్కబెట్టుకుని యంతరాత్రికై నావోచ్చి కలుసుకుంటాను. గోఎట్వన్స్, మైగుడ్ బోయ్. నువ్ బుద్ధిగావుండి చెప్పినమాటలూ పింటూంటే నిన్ను నురేంద్ర నాథ్ బానర్జీ అంత గొప్పవాణ్ణి చేస్తాను. నేను నీతో వస్తానన్నమాటమాత్రం వీట్ల కై నా తెలియనియ్యొద్దు. బాగ్రత్త. [బెంక బేరం నిష్క్రమించును].

గిరీశం—యీవ్యవహార మొహటి పైసలైంది. ఈ రాత్రి మధురవాణికి పార్టింగ్ విజిట్ యివ్వండి బోకూడదు.

[రాగిఎరసతో పాడును.]

నీ నైటు నాడిలైటు;
నిన్ను మిన్న
కాన కున్న
కైవట్లు రెవడ్ నైటు,
మానులేని నైటు

[ఒక బంట్లోతు ప్రవేశించును]

బంట్లోతు—నేను పాటిగరాప్పంతులుగారి నాఖర్నండి, లెక్క జరూరుగుందండి పాటిగరావుల కరీదు యెంటనే యిప్పించమన్నారండి.

పులుమానులైటటా,
జాసమిన్నువైటటా,
మాను కన్న
మొల కన్న
నీదు మోము బ్రైటటా,
టా! టా! టా!

బంట్లోతు—యెంతమందిని పంపినా యిచ్చారుకారటండి, నేవాళ్ళలాగూరుకుంటే వోణికానండి.

గిరీ—అయ్య కోనేటికి తోపయ్యడే;

బంట్లోతు—యక్కడి తెవిటిమాలోకం వోచ్చింగయ్యా.

గిరీ—కోవెటి దుకాణవా? కన్నబజార్లోగాని యిటువేపు లేదు.

బంట్లోతు—(గట్టిగా చెవిగురి నోరు పెట్టి) పాటిగరావుల కరీదిస్తారా యివ్వరా?

గిరి—బస, రాధారీబంగాళాలో చెయ్యొచ్చును.

బంట్లోతు—(మరిగట్టిగా) యాదాదికిందట మీరూ సాస్తీ కలిసితిమనున్న పోటిగరా
పులకరీడు మాపంతులు నిలబెట్టి, పుచ్చుకొమ్మన్నాడు.

గిరి—ఓహో నీవటోయ్, యెవరో అనుకున్నాను. నింపాదిగామాట్లాడు. నింపాదిగా
మాట్లాడు. రేపు ఉదయం యెనిమిది ఘంటలకి పూటకూళ్ళమ్మ యింటికి వస్తే
అణాఫయిల్లో సామ్మిచ్చేస్తాను. మీపంతులికి స్నేహం మంచీచెడ్డాబక్కర్లేమా?
బంట్లోతు—నూటల్లో కార్వంలేదు. మొల్లో తెయ్యెట్టి నిల్చున్న పాటిని పుచ్చు
కొమ్మన్నారండి.

గిరి—పెద్దమనిషివి గదా; నువ్వు తొందరపడ్డం నుంచిదేనా; నీతండ్రి యెంత పెద్ద
మనిషి యీచుట్ట చూడు. యెంత మజాగా కాలిందో. హానానా అంటారు చొర్ల
దీన్ని. రేపొద్దున్న రా రెండు కట్టలిస్తాను.

బంట్లోతు—శీతం సామ్మమాటేం శలనండి.

గిరి—చెప్పానుకానా? రేపొద్దున్న యివ్వకపోతే మాలవాడికొడుకు ఛండాలుడు.

బంట్లోతు—చాలాడికొడుకు శండాలుడు కావగలే మరేటండి.

గిరి—నీకు నమ్మకం చాలకపోతే యిదిగో గాయత్రిపట్టుకు ప్రమాణం చేస్తాను.

బంట్లోతు—శీతం, రేపుపొద్దున్న సామ్మియ్యకపోతే నా ఆబోరుండవండి.

గిరి—అహో. నీ ఆబోరు ఒహటి. నా ఆబోరు ఒహటి నా?

[బంట్లోతు నిష్క్రమించును.]

—నన్నాళ్ళకి జంధుపోస వినియోగంలోకి వచ్చింది. ధియాసాఫిద్దును చెప్పి
నట్లు మన ఓర్వొద్దున్న అన్నిటికీ యేదో ఒక ప్రయోజనం అలోచించే మనవాళ్ళు
యేర్పరిచారు. అత్యనుభవం అయితేనే గాని తత్వం బోధపడదు. ఈపికాచాన్ని
వాడున్న పుసేసరికి తలప్రాణం నోక్కొచ్చింది. శీఘ్రబుద్ధి పలాయనం. పెందరాళే
యీపూర్వించి పుడాయి నేనేగాని ఆబోరు డక్కదు. యిక మధురవాణి యింటికి
వెళదాం. మేక పే వైల్డ్ సన్ పైన్స్ అన్నాడు.

౨-వ స్థలము : మధురవాణియింట్లో గది

[రామప్పంతులు కుర్చీమీద కూర్చుండును. మధురవాణి
యెదుట కూర్చుండును.]

రామ—(తేలులోనుంచి చుట్టతీసి పంటికొనతో కొరికి) పిల్లా, అగిపుల్ల.

మధురవాణి—(అగిపుల్ల వెలిగించి చుట్ట కందించుచుండగా రామప్పంతులు మధుర
వాణి బుగ్గనుగిల్లును. మధురవాణి చుట్టకాలకుండానే అగిపుల్ల రాల్చి యడంగా
నిలబడి కొంచెం కనపర్చుతూ) మొగవాడికయినా అడవానికయినా నీతి వుండాలి
తాకవద్దంటే చెవిని పెట్టుకుందా?

రామ—నిన్ను ఉంచుకోవడానికి అంతా నిశ్చయమయి రేపోనేడో మంచి ముహూర్తం చూసి మా పూరు తపతీమకువెళ్ళడానికి సిద్ధపడతామంటే యింకా యెవ్వడో కోన్నిస్కాహే గాడి ఆడాలో వున్నానంటూ పాతివ్రత్యం వదిలిస్తావేమిటి?

మధు—వేళ్ళ అనగానే అంతచుట్టానా చుట్టలు గారూ? సానిదానికి మాత్రం నీతివుండొద్దా? మాచుట్టలు గార్ని పిలిచి “ఆయ్యా యిటుపైని మీతోవమిది, నాతోవనాది” అని తెగతెంపులు చేసుకున్నదాకా నేను పరాధీనురాలినే అని యెంచండి మీరు, దెప్పి పాడి చినట్టు ఆయన వైదీ కియితేనేమి కిరస్తానం మనిపైలేనేమి పూటకూళ్ళమ్మను వుంచుకుంటేనేమి నన్ను యిన్నాళ్ళూ అమహారాజా పోషించాడుకాడా? మీరంతకన్నా రసీకులయినా, నామనస్సు మీరు యంత జూరగొన్నా, ఆయనయెడల విశ్వాసం నాకు మట్టుకు వుండొద్దా?

రామ—పెద్దపెద్దమాటలు ప్రయోగిస్తున్నావు! వాడి బతుక్కి నాడలి పూటకూళ్ళమ్మని వుంచుకోడంకూడానా! పూటకూళ్ళమ్మే వాణ్ణి వుంచుకుని యింత గంజి పోస్తాంది.

మధు—అన్యాయం మాటలు అడకండి, ఆయన యెంత చదువుకున్నాడు, ఆయనకి యెంత వ్రాఖ్యాతివుంది నేడోరేపో గొప్పయ్యవ్యంగం కావైయ్యుంది.

రామ—అవూ (నవ్వుతూ) యెం వెట్టికొక్కం! నీవు సానివాళ్ళలో తప్పవుట్టావు. గిరిశం గిరిశంగారు అని పెద్దపేరు పెడతావేమిటి, మాపూళ్ళోవున్న బుద్ధావధాన్లు పింతల్లికొడుక్కూడా వీడూ! గిట్టడని మేం పిలిచేవాళ్ళం. బాట్లైదు ముక్కలు రెండు నేర్చుకోగానే ఉద్యోగాలే! వాడికల్లా ఎక్కటే వుద్యోగం చేవుడు రాకాడు. యేమిటో తెలిసిందా? పూటకూళ్ళమ్మయింట్లో దప్పిక్కి చేసి అరవ చాకిరి చెయ్యడం.

మధు—యీమాటలు ఆయన్ని అడుగుచునా?

రామ—తప్పకుండా, కావలినై నేను చెప్పేననికూడా చెప్పు.

మధు—అయినా ఆయన గుణయోగ్యతలతో నాకేం పని? యేవఁయినా ఆయననాకు యజమాని. ఆయనతప్పులు నాకళ్ళకు కనపడవ్.

రామ—కయితే అతడికి విడూలు యెప్పుడిస్తావు?

మధు—యిక్కడి రుణాలూ పణాలూ తీర్చుకోడానికి మీరు శలవిచ్చిన రెండు వొంగలూ యిప్పినై యీతక్షణం తెగతెంపులు చేసుకుంటాను.

రామ—అయితే యింద (కేబుల్ నుంచి నోట్లు తీసి యిచ్చును. మధురవాణి శిండు కొంటుంజా ౪ రామప్పంతులు చెయ్యిపట్టి లాగును. మధురవాణి కోపంతో చెయి విడిపించుకుని నోట్లు సారవేసి దూరముగా నిలచుండును.)

మధు—మీలో కాలక్షేపం చెయ్యడం కష్టం. ఒక నిరయంమీద నిలవని మనిషిని యేవన్నమ్మను?

రామ—(నోట్లు యెత్తి) తమిళం అపరాధం, (నోట్లు చేతి కిచ్చును.) లెక్కపెట్టి చూసుకో.

మధు—అమాత్రం మిమ్మల్ని నమ్మకపోతే మీలో రానేరాను. ఇంత రసికలయ్యుండీ నానునన్ను కనిపెట్టజాలినారకాదు గదా! మీనోట్లు మావద్దనే వుంచండి. నేను డబ్బుకక్కుర్తి మనిషినికాను. (నోట్లు యివ్వబోవును.)

రామ—వొద్దు! వొద్దు! వొద్దు! నీమనసు కనుక్కుందామని అన్నమాటగాని మరొకటి కాదు. గాని, యిగిరికం గుంటపెధవ, వీడెవడో గొప్పవా డచుకుంటున్నా వేనింటి?

మధు—అయినీ నాయెదటతూల్పాడితే యిదుగో తలుపుతీశాను. విజయం చెయ్యండి. (తలుపుతీసి వక చేత పట్టుకుని రెండవచేత వేలుతో పైకి తోపమాపును.) అదుగో గిరికంగార వొస్తున్నారు. అమాటేదో అయిస్తోలే చెప్పండి.

రామ—వేళాకోళం అడుతున్నావూ?

గిరి—(వాకట్లోనుంచి) మైడియర్.

రామ—(అత్యగతం) అన్న! వేళగానివేళాచ్చేడు గాడిదకొడుపు, తంకాడుకాబోలు. యేమిటి సాధనం, యామంచంకింద దూరుదాం. (మంచంకిందదూరును.)

[గిరికం ప్రవేశించును]

గిరి—వెల్, మైడియర్ ఎంప్లెస్, (బుజముమీద తట్టబోవును)

మధు—(ఒసిలి తప్పించుకొని) ముట్టబోకండి.

గిరి—(నిర్ఘాతపోయి) అదేమిటి అవికారం.

మధు—అఖరువికారం.

గిరి—(అత్యగతం) నేను వుడాయస్తానని దీనికలా తెలిసింది చెప్పా! సానివాళ్ళకి కర్ణపిశాచి వుంటుందికాబోలు (పైకి) మైలబడితే స్నానంచేసి వేగిరం రా.

మధు—యిప్పుడేం తొందర, తలంటుకుంటాను.

రామ—(అత్యగతం) సబాష్ యేమి సీతయిన పుసిషి యిది! పెధవని ముట్టుకోనివ్వ కుండా యెత్తుయెత్తింది!

గిరి—మైలాగియిలా మాయంగీవువారికి లక్ష్యంలేదు. యిలారా (దగ్గరికి చేరును.)

మధు—(వేలు చూపి) అక్కడనే ఆగండి. మీరు కిరస్తానం అయితే కావచ్చును. నేను కిరస్తానం యింకా కాలేదే. మీరు కిరస్తానం అన్నమాట యిప్పుడే వినుచు చెడుగా విన్నాను.

రామ—(తనలో) నేచెప్పేనంటుందా యేమిటి !

గిరి—ఒకరు చెప్పగా విన్నావా? యెవరా చెప్పింది? యెవడిక్కడికి రావడానికి మగుడూర్ వుంది? యిలాటి చాడీకోర్ కబుర్లు చెప్పడానికి యెవడికి గుండె వుంది? ఆమాటలు విని నాతో చెప్పడానికి నీక్కెక్కడ గుండుంది? చెప్పు!

రామ—(తనలో) తం తాడు కాబోలు? యరక్క చిక్కడాను.

మధు—మొగాడే చెప్పాలా యేమిటి? అడవాళ్ళకి దేవుడు నోరివ్వలేదా?

గిరి—(తనలో) పూటకూళ్ళముండే చెప్పింది కాబోలు (పైకి) ఆడదా? ఆడదాన్ని నోరుబెట్టుకు బతకమనే దేవుడు చేశాడు. పరుషయిన ఆడది నీయింటి కెందు కొస్తుంది.

మధు—పరువైన మొగా లొచ్చినప్పుడు పరువైన ఆడవాళ్ళెందుకు రాకూడదు? ముందు కూచోండి. తరువాత కొప్పుడుదురుగాని, చుట్టతీసుకొండి, ఆడుగోఅగ్గి పెట్టి

గిరి—ముట్టుకోడానికి వలలేకపోతే అగ్గిపుల్ల వెలిగించి యివ్వడానికయినా పెట్టి పుట్టానుకానా? యీవేళ మహాఉత్సాహంగా వచ్చాను గాని ఉత్సాహం భంగం చేశావ్.

మధు—యేమిటా ఉత్సాహం?

గిరి—యిదిగో జేబులో హైదరాబాద్ నెజామ్‌వారి దగ్గిరనుంచి వచ్చిన ఫరానా. మానేస్తం నవాబ్ సదరదాల్త్ బాఫుర్‌ల్లిఖాన్ ఇస్సూన్‌జంగ్ బహద్దర్ వారు సిపార్స్ చేసి వెయ్యి సిక్కారూపాయలు జీతంతో ముసాయిబ్ ఉద్యోగం నాకు చెప్పించారు. అనగా హమేషాబాదావారి హుజూర్లు వుండడం.

రామ—(తనలో) యేమిటా వీడిగోతాలు!

గిరి—యింత శుభవార్త తెచ్చి నాదగ్గిరకు రానిచ్చావుకాదు గదా? నాతో హైదరాబాద్ వస్తావా?

మధు—(తలతిప్పుతూ) నేయెందుకు? పూటకూళ్ళమ్మని తీసికెళ్ళండి.

గిరి—నిర్ఘాంతపోయి) పూటకూళ్ళమ్మ యేవయినా పెంట పెడుతుందా యేమిటి?

మధు—మీకే తెలియాలి.

గిరి—నీ తెలివితక్కువమాస్తే నాకు నవ్విస్తుంది. యెవడేమాటన్నా నామీద నమ్మడ వేనా? యీఘోరవైన ఆబద్ధాలు నీతో యెవడు చెబుతున్నాడో కనుక్కోలే ననుకున్నావాయేమిటి? సత్తనముద్రాల్లాటినా వాడిపిలకట్టుకొని పీస్తోల్తో వొళ్ళు తూట్టువడేటట్టు థామ్ థామని కొట్టకపోతినట్టయినా నాపేరు గిరిశమే! నినద భీషణశంఖము దేవదత్తమే! కబుడార్!

మధు—నముద్రాలపతలకెల్లి వెళ్ళకర్థంలేదు. ఆచెప్పినమనిషి మీయేదటే చెబుతాడు

రామ—(తనలో) యీముండ నన్ను బయలుపెడుతుంది కాబోలూ దైవమా!

గిరీ—(తనలో) థాంక్స్. అయితే పూటకూళ్ళదానెబ్బ తగలేదు. (పైకి) యిలాంటి దుర్మార్గపుకూతలు ఆయిలాలి చెవినిపడితే చాలాభేదిస్తుంది. ఆపాపవంతా నిన్ను చుట్టుకుంటుంది. ఆమె యెంత పతివ్రత! యెంత యోగ్యురాలు!

మధు—చెధవముండకి పాతివ్రత్యం అన్నమాట యీనాటికి విన్నాను.

గిరీ—దానికి...కాదు ఆమెకి మొగుళ్ళేకపోయినా ఆమెను చెధవనడానికి వీలేదు.

మధు—మీరుండగా చెధవెలా అవుతుంది?

గిరీ—నాస్సెన్స్ (దీనికో తన్నా చెప్పి రంజింపజేదాం) యిదుగో విను. దాని నిజం యేవంటంటే పూటకూళ్ళమ్మ ముచ్చటగా తప్పటడుగులువేళేనోజుల్లోఒక కునుప్పి ముసలాడికి కట్టనిచ్చియించాడు. పుత్ర కట్టబోతూంటేనో కట్టినపు తరక్షణంలోనో అముసలాడు పెళ్ళిపీటలమీదే గుటుక్కుమన్నాడు. అప్పుడు పెళ్ళి అయినట్టా కానట్టా అని మీమాంస అయింది. కొందరు పుస్త్రీ కట్టేడన్నారు. కొందరు కట్టలే డన్నారు. పిల్లతండ్రి, పెళ్ళికొడుకు వారసులమీద దావా తెచ్చాడు. పురోహితుడు వాళ్ళదగ్గర లంచం పుచ్చుకుని పుస్త్రీకట్టలేదని నాక్య విచ్చాడు; దాంతో శేను పోయింది; మరి దాన్నెవరూ పెళ్ళాడారుకాదు.

మధు—అయితే మరి మీకు తప్పలేదే?

గిరీ—యేవంటియాకొత్తమాటలూ! నాకుఅదీఅంతా తెలియకుండా వుందీ! ఆహా సర సంచరపంలో దిగుతూండే! హాస్యానికంటే నివ్వేరన్నా ఆనందవే, నిజవనిగానీ అంటినా, చూడు నాతడాఖా యెవడిమాటలు పేల్తున్నాడో వాడిపేరు తక్షణం చెబుతావా చెప్పవా?

మధు—రాను.

రామ—(తనలో) సచ్చాన్రా, పేరు చెప్పేసింది!

మధు—రామ! రామ! ఒకరు చెప్పేదేంటి లోకవంతా కోడై కూర్తుంటేను?

(వీధిలోనుంచి తలుపు తలాపు అని ధ్వని)

గిరీ—(తెల్లబోయి) తలుపుతీయొద్దు, తియ్యొద్దు అవీలివేమనిషి, విజ్ఞునుండ మనుషుల్ని కరుస్తుంది.

మధు—తలుపుతీసేవుంది.

గిరీ—చంగున వెళ్ళి గడియ వేసెయ్;

మధు—అదుగో తలుపు తోనుకు వొత్తుంది.

గిరీ—గంటెయ్; గంటెయ్.

మధు—ఆ వయ్యారం చూస్తే మీపతివ్రతలా కనిపిస్తూంది. మధురవాణి వాకిటోకి వెళ్ళును.

గిరీ—మంచంకింద దూరుదాం (గిరీకం మంచంకింద దూరును.)

(తనలో) దొంగలంజ సరిమణి దాచిందోయ్ మంచంకింద. యిబేలింటో మంచి మనిషి అని భ్రమించాను దీస్తప్పాగొయ్యా. సిగ ఫాయి దీసి తందునుగాని యిది సమయం కాదు. అయినా పోయేవాడికి నాకెందుకు రొప్పు, (రామప్పంతులుతో మెల్లిగా) యెవరన్నా మీరు. మహానుభావులు?

రామ—నేను రామప్పంతుల్నిరా, అబ్బాయీ.

గిరీ—తమరా. యీనూత్రానికి మంచంకింద దాగోవాలా, మహానుభావా? నన్నడిగితే యీలాంటి బంబల్ని యిరవైమందిని మీకు కన్యాదానం చేతునే.

రామ—(తనలో) బతికేనాడేవుడా, (పైకి) నువ్వురా బాబూ దీన్నంచుకున్నావు!

గిరీ—మాటవివసనశ్శేదు కొంచెం యినుంటారండి. (రామప్పంతులు ముందుకు జరుగును. అతన్ని తిప్పించుకుని గోడవేపు చేరును.)

గిరీ—అన్నా యీలంజని యెన్నడూ నమ్మకండీ, యీలా యిరవైమందిని దాచగల శక్తి కుంది, దీనికి.

రామ—రెండువందలు దొబ్బిందిరా బాబూ.

గిరీ—నువ్వు లేంజాగర్త చేశారా?

రామ—అంతేనా?

గిరీ—మరేమిటి?

[మధురవాణిన్ని, పూటకూల్లమ్మ వల్లెవాటులో

చీపురుగట్ట దాచిన్ని ప్రవేశింతురు]

మధు—మీరన్నమనిషి యిక్కడ లేరంటే చెవిని బెట్టరుగాదా?

పూట—నీయింట్లో జొరబడ్డాడని పీధులోవాళ్ళు చెబితే నీమాట నమ్ముతానా యిబేలి? ఆవెధవ పుగటే నాకేం కావాలి. వుండకుంటే నాకేం కావాలి. వాడు నీకిచ్చిన యిరువయి రూపాయలూ యిచ్చెయ్యి.

మధు—యెవడి కిచ్చావో వాణే అడగవమ్మా.

పూట—వెధవ కనవడితే సిగ ఫాయిదీసి చీపురుగట్టతో మొక్తుడును. యెక్కడదాచావేమిటి?

మధు—నాకు దాచడం ఖర్చువేయి. నేను మొగనాల్సి కాను. వెధవమండనీ కాను. నాయింటికోచ్చేవాడు మహారాజులాగ పట్టిగా వస్తాడు. (కంటితో మంచము కిందు చూపును.)

పూట—మంచంకింద దాగేదేమీ (మంచంకిందుకు వంగి) నీకురువు బుగ్గయినట్టే వుంది లేచిరా (చీపురుగట్ట తిరగవేసి రామప్పంతులును కొట్టును.)

రామ—ఓర్నాయనా, నన్నెందుక్కొడతావే దండుమండా! మంచం కిందునించి పైకి వచ్చి పీపు తడుముకొనును.)

మధు—అయినైందుకు కొట్టేవు? నాయుంటికొచ్చి యేవిటి రవ్వ?

పూట—అయితే మంచంకింద కెందుకు దూరేదూ?

మధు—నీకెందుకాగోష? అదో సరసం.

పూట—యిదో చీపురుగట్ట సరసం,

రామ—(చీపు తడుపుకుంటూ) నీసిగ తరగా, ఆడదానిపై పోయేనావే, లేకుంటే చంపేసిపోదును. నీరంకుమొగుణ్ణి కొట్టక నన్నెందు కొట్టేవే ముందా? అందుకా నన్ను ముందుకి తోసి తాను గోడవేపు దాసున్నాడు.

పూట—ఆవెధవ కూడా వున్నాడూ మంచంకింద! కుక్కా పైకిరా.

గిరీ—వెట్టిపాప! మంచంకిందికిరా, వెట్టి వొడలగాడతాను.

పూట—ఆప్పనిట్రా వెధవా నీకు? భయపడతా నమనున్నావా యేవిటి? నీసాని ముండ యెలా అడ్డుకుంటుందో చూస్తాను. (పూటకూళ్ళన్న ఒక వేపునుంచి మంచంకిందికి దూరును. మరివొక వేపునుంచి గిరీశం పైకివచ్చి రామవృంతులు నెత్తి చరచి లఘువేసి పెరటివేపు పరుగెత్తిపోవును.)

రామ—నచ్చానా నాయనా (రెండు చేతులు తలపట్టుకొని) మధురవాణీ యేవీ లేనాదీ! కనిస్తీలు క్కలు రంపించూ.

మధురవాణి—యెందుకు బట్టికున ఆలరీ అవమానపున్నా! లేపో యెల్లుండో మీరే వాడికి దెబ్బకి దెబ్బతీసి పగతీర్చుకుందురుగాని.

(మధురవాణి రామవృంతుల్ని కాగిలించుకొని తలముద్దెట్టుకొని చేతరాసి)

యేవిదుమ్మ! మొగవాడయినవాడు యెదుట నిలిచి కొట్టాలి. దొంగదెబ్బ కొడతాడూ? వాడిపాంకం ఆణుతురుగాని లెండి.

రామ—గవురసు మెంటు జితవిచ్చుంచిన కనిస్తీలుబుండగా మనకెందుకు శరీరాచూసం? యీవెధవని పజ్యండుకొర్లంటా తిప్పకపోతే నేను రామవృంతుల్ని కాను చూడు శాతమాషా!

మధు—(రామవృంతుల్ని ముద్దుబెట్టుకొని) చూటాడకవూరుకొండి. (మంచంకిందివేపు చూపించి నోరుమూసి) దొంగదెబ్బ కొట్టినవాడిదే అవమానం; మీది కాదు.

రామ—నొప్పెవడిదనుకున్నావు? ఆమండ మంచంకిందనించి రాదే? చీపురుగట్ట లాక్కో.

పూట—ఫడేల్లంటే పస్తాయించి చూస్తున్నాను. నీమొగ్గులన్నం యేడిసివున్నాడంది. (పైకి వచ్చును.)

కన్యా శుల్కము - ద్వితీయాంకము

౧-వ స్థలము : కృష్ణారాయపురం అగ్రహారంలో

అగ్నిహోత్రావధానులు యిల్లు.

(అగ్నిహోత్రావధాన్లు జంఝాలు వదులుచుండును. కరటకాస్తులు శిష్యుడిచేత లేచిపాలు నొక్కించుకొనుచుండును. వెంకమ్మ కూర తరుగుచుండును.)

వెంకమ్మ—నిన్నట్టింది కికివిశ్వవలని కుట్టవాడు ఉత్తరం రాకాడు. ఎన్నాళ్ళో
బంది వాణ్ణిమాసే, కళ్ళు కాయలు కాసిపోయినాయి. గడియో గడియో రావాలి.

అగ్నిహోత్రావధాన్లు—ఎందుకు వొట్టినే చగవడం? వొడ్డువొడ్డుంటూంటే యీ యింగి
లీను చదువులో పెట్టేవ్. మో పొలం సిస్తంతా వాడికిండుంటూంటి. కిండుటి
యేడు చరిత్ర ఫేలయిపోయినాడు. దా? యీ గేడుయెలాత? శకాదో తెలియదు.
మనకి యింగిలీషుచదువు చచ్చిరాడని పోలిపోరి చెబితే విన్నావు కావు. మా పెద్దన్న
దిబ్బావుధాన్లు కొడుకుని యింగిలీషు చదువు పార్వతీపురం పంపించేసరికి వూర్వం
వొచ్చి మూడోజిల్లా కొట్టేసింది. బుచ్చబ్బి కొడుక్కి యింగిలీషు చెప్పిద్దావను
కుంటూండగానే చచ్చినంత భాయలా చేసింది.

వెంకమ్మ—మీరెప్పుడూ యిలాంటి వోహాయిత్తం మాటలే అంచావుంఛారు. డబ్బు
కర్చయిపోతుంది మీకు బెంగ. మొన్న మొన్న మనకల్వెవట మనవాళ్ళో జాత్తు
విరబోసుకు గొట్టికాయలాడిన నేమానివారికట్లాడికి 'మనసబీబందికాదా?'

అగ్ని—మనవెధవాయకి చదువొచ్చేదేం శనవడదుకాని పుస్తకాలకిందా జీతంకిందా
యిహ నాలుగేళ్ళయేసరికి మనభూమి కడతేరిపోయింది. అపైని చిప్పా నోప్పా
పట్టుకు బయల్దేరాలి. నిమ్మశంగా యింటిదగ్గరుంటే యీపాటికి నాలుగవైలు
చెప్పేదును. వొడ్డుంటూంటే యీవెధ వింగిలీషు చదువులో పెట్టేవు.

వెంకమ్మ—మనవాడితో మనసబీబనా పోలీసునైనా వితే రజాలిచ్చి యీజిగురా
రం భూవులన్నీ కొనేస్తాడు. యాడాదితోనూటూపాయలు కర్చుపెట్టడాని కింత
ముందూవెంకాచూస్తున్నారు, మీలాగే వాడూ జంఝాలు వొడుక్కుంటూ బత
కాశిని వుండా యేవిడిసి? మీకంతభారవంత్తోస్తే మావాళ్ళు నాకు పనుపూకుంకా
నికి యిచ్చిన భూవంమ్మేసి కుట్లాడికి చదువు చెప్పిస్తాను.

కరట—నీభూ వెందు కమాటమ్మా? మనసామ్మ చడతని కొవ్వన్నాడు. ఆతడే పెట్టుకుంటాడు.

అగ్ని—ఐతే నన్ను ఆక్షేపణ చేస్తావే? యీమారంటే నీకన్న వున్నాడని వూరుకునేది లేదు.

[గిరీశం, వెంకటేశం ప్రవేశింతురు]

వెంక—చూబాబ్బా బాబు నచ్చావమాయ్, (వెంకటేశం కాగిలించుకొనును.)

అగ్ని—కెఫసయా యీమారైనా ప్యాసయినావా? (వెంకటేశం తెల్లబోయి చూచును.)

గిరీ—ప్యాసయినాడండి, ఫస్టుగా ప్యాసయినాడు. నేను చాలా క్రమపడి చదువు చెప్పేనండి.

అగ్ని—యీతుర కవడోయ్?

గిరీ—టర్క్ డామిట్, టెన్ మాన్;

అగ్ని—మాన్? మానులావుంచానంచావా? నూబ్బగల గొడతాను.

వెంకటేశం—(వణువతూ తెల్లవైపు చూసి) ఆమ్మా యీయే నాకు చదువు చెప్పే మేష్టరు.

కరట—ఇంటికి పెద్దచునిపాస్తే అప్పచ్చపుమాటలాడతావేమిటి బావా? ఆయనేదో కుజ్జవాడితో యింగిలీషుమాటంటే పుచ్చకాయలదొంగంటే బుజ్జాల్తుడువువన్నట్టు నీమీద పెట్టుకుంటావే? (బండివాడు సామాను దించును.)

గిరీ—(కరటకాస్త్రితో) తమబావగారా అగ్ని మాత్రావధాన్లు గారు? నన్ను తమరు యరక్క పావచ్చునుగాని డిప్టీలక్టరుగారింటికి తెరువ వచ్చేటప్పుడు నేను వారి పిల్లలికి చదువు చెబుతూఉండేవాణి. డిప్టీలక్టరుగారు తమర్నియే మొచ్చుకునే వారనుకుంటారు!

కరట—అవును మీమొఖించూసిన జ్ఞానకంఠుంది. డిప్టీలక్టరుగారు మాదొడ్డప్రభువ్.

గిరీ—మీలాంటి చప్పన్నభాషలూ వచ్చినమనిషి యొక్కడా లేడనీ, సంస్కృతం మంచినిశ్శ్రవాహంలూ తమరు మాట్లాడతారలి, తమలాంటివిదూషకణ్ణి యొక్కడా చూశ్చేదనీ డిప్టీలక్టరుగారు కలవిస్తూండేవారు. కవితారసం ఆయనా గ్రహించే వారే? నాకవిత్వమంటే ఆయన చెవి కోనుకుంటారు. మహారాజావారి దర్శనం కూడా నాకు చేయించారండి.

అగ్ని—(ధుమధుమలాడుతూ) ఈశషభిషిలు నాకేం పనికిరావు. యితడి వైఖరి చూస్తే యొక్కడే బసవేనేటట్టు బలపడుతూంది. మాఇంట్లో భోజనం యంత మాత్రం పిలువడను.

వెంక—అయినమాటలు గణించకు బాబూ, ఆ జనమొస్తరది. మీదయవల్ల మావాడికో ముక్క-క్రీతే మీపేలు మరచిపోం.

గిరీ—అందు కిద్దంతరి వేరొచ్చిమా! మీవాడు శనివృత్తో చదువు చెప్పమని యెంతో బలిమాలకుంటే పోనీ చనికొచ్చే కట్టవాడుగదా అని వొచ్చానుగాని పట్టంలో ముసనబుగారింట భోజనం చేసిని వొచ్చానా వానిచ్చే డబ్బు చేసిని వొచ్చానా అమ్మా?

వెంక—యీబదువులకోసమని పిలవబోదులుకని వుండడం, నాడు బరాయి పూళ్ళో శ్రమదమాలు పడుకుండడం నాప్రాణాలు యెప్పుడూ అక్కణ్ణే వుంచాయి. డబ్బుంటే యెన్నడూ వెనక చూశ్యుదుగదా. మేం కనడంమట్టుకు కన్నాం. మీరే వాడికి తల్లితండ్రీని. యెల్లా కడుపులోపెట్టుకు చెబుతారో మీదే భారం.

గిరీ—తమరు యింటిదూరం శలవియ్యాలమ్మా? నామంచిచెడ్డలు మీకుట్టవా ణ్ణడిగితే తెలిస్తుంది. ముసనబు గారూ, డిప్టీకలక్టరుగారూ యెన్నికచేసిన మనిషిని. నా మాట నేచెప్పుకోవాలా, ఇంతెందుకూ, యికమాడేళ్ళు నాతరిఫీదులో ఉంచితే క్రిమినల్లో పోసగా పోలీసువరీక్ష ప్యానుచేయిస్తాను.

అగ్ని—మూడేళ్ళే! యీసంపత్సరం పుస్తకాల కెంతివుతుందిరా అబ్బీ!

వెంకలేకం—పదిహేనుపాపం లవుతుంది.

అగ్ని—ఒక్క-దిమ్మిడీ ఇవ్వను. వీళ్ళిద్దరూకూడి ఆరూపాయలు పంచుకుతి నేటట్టు కన పడుచూంది. నేను వేదం యనభైరెండు పన్నాలూ ఒకాదిమ్మిడీ పుస్తకాలఖర్చు లేకుండా చదువుకున్నాను. ఇంతా టోపీవ్యవహారంలా కనపడుతుంది.

కరట—(నవ్వుతూ)కోట్లకి విలవైనమాట అన్నావు బావా!

గిరీ—(కరట శాస్త్రితో) డిసీజ్ బ్యాన్, చూచారండీ, కెంటితేమీ ఆనగా పెద్దమనిషిని యెలా అంటున్నారో! నేను యిక యిక్కడ ఉండడం భావ్యం కాదు. శలవు ఖమ్మకుంటాను.

వెంక—చాలాబాబానా వుంది! యింటికెవరోచ్చినా నాకిదే భయం, ఆయన మాటల కెక్కడికి బాబూ, వెళ్ళిపోకండి.

కరట—అగ్ని హోత్రావుధానులూ! కట్టవాడికి రవ్వంత చదువు చెప్పింశదానికి ఇంత ముందువెనకా చూస్తున్నావ్. బాచ్చమ్మ నమ్మిన పదిహేనువొండల రూపాయ లెంజేశావ్?

గిరీ—గెల్లెంగర్స్! డామిట్!

అగ్ని—ప్రతీ గాడిదకొడుకూ అమాత్రనమ్మా వంచుచాడు. కూర గాయన్నోయ్ అమ్మ దానికి? ఆరూపాలులు పుచ్చుకోకపోతే మొగుడు చచ్చాడుగదా, దాని గతి యావైయుండును?

కరట—చచ్చేడంటే వాడిదాతప్ప? మంచమించి దించెయ్యడానికి సిద్ధంగావున్న వాడిక్కట్టావ్.

గిరి—తమరేనా నులక అగ్ని హోత్రధాన్లు గారు? యీవట్టెని జటలో తమంత వారు తేరని రాజమహేంద్రవరంలో మావాళ్ళనుకునేవారు.

అగ్ని—మీది రాజమహేంద్రవరండ్లీ ఆసుట చెప్పేరు కారే? రామాత్రధాన్లు గారు బాగున్నారా?

గిరి—బాగున్నారుండీ. ఆయన మామేనమావలగారండీ.

అగ్ని—ఆసుట చెప్పారుకారూ?

గిరి—మామావల యీదేశ బోభగట్టావొచ్చినప్పుడల్లా తమర్ని యెన్నిక చేస్తూంటారండీ.

అగ్ని—నాకూ వారికి చాలా స్నేహం. మాకారా కొంచెం నాకు స్రగమ కోసం. యెవరో తెలియకండా అన్నమాటలు, గణించకండేం.

గిరి—దానికేవండీ. తమవంటి పెద్దలు అనడం మాలానికి మట్టవాళ్ళు వడడం విధాయకవేగదండీ!

కరట—(తనలో) యిన్నాళ్ళకి మా అగ్ని హోత్రుడికి తగినవాడు దొరికేడు.

అగ్ని—చూచారండీ, మీపేరేవింటుండీ?

గిరి—గిరిశం అంటారండీ.

అగ్ని—చూశారండీ, గిరిశం గారూ! మా కరటకళాస్తులు వట్టి అనక తనక మనిషి! నుంచీ చెడ్డా యేమీ వాడి మనసు కెక్కదు. అల్లుడు చచ్చిపోయినాడంటే అందువల్ల యెంతలాభం కలిగింది. భూవులకి బావా తెచ్చానా లేదా? నేను యీ మధ్య దాఖల్పేయించిన పీటీషనుమీద ఆర్డరు చదివి పెట్టుండి (గదిలోకి వెళ్ళి కాకి తం తెచ్చి గిరిశం చేతికి యిచ్చును.)

గిరి—(చూసి) ఎవడో తెలివితక్కువ గుమాస్తా వ్రాసినట్టుంది. అక్షరపోలికే లేదండీ.

అగ్ని—నూపకీలు గడగడ చదివేడండీ.

గిరి—నేనుమాత్రం చదవలేక నా ఆంతకన్న గళాగ్రాహిగా చదువుతాను. లెక్కరిచ్చే పండితుణ్ణి నాకిది పెలపిండికాదు; అయితే రాసినవాడి తెలివితే సంలొపిస్తున్నాను. ఇది అరటిపండు విప్పినట్లు తరుమాచేసి దాఖలుచెయ్యమని కలవా?

అగ్ని—అంతకంటేనా ! (తనలాళ్ళ డబ్బు ఖర్చుశేమండా వీడిచాత కాగితముక్కి-
లన్నీ తరుమా చేయించేస్తాను,
గిరీ—యింకా ఇంగ్లీషుకాయితాలు యేవున్నా నామీద పారెయ్యండి తరుమాచేసి
పెడతాను.

అగ్ని—అసాగే.

వెంక—మాఅబ్బాయి మీరు ఒక్కపర్యాయం యింగిలీను మాట్లాడండి బాబూ.

గిరీశం—అలాగేనమ్మా

My dear Venkatesam—

Twinkle! Twinkle! little star,

How I wonder what you are!

వెంక టేకం—There is a white man in the tent.

గిరీశం—The boy stood on the burning deck

Whence all but he had fled.

వెంక టేకం—Upon the same base and on the same side
of it the sides of a trapezium are equal to
one another.

గిరీశం—Of man's first disobedience and the fruit of
that mango tree, sing, Venkatesa, my very-
good boy.

వెంక టేకం—Nouns ending in for fe change their for fe
into ves.

అగ్ని—యీఅడుతూన్నమాటానికి అర్థం యేవివెండి.

గిరీశం—యీశలవుల్లో యేప్రకారం చదవాలో ఆదింతా మాట్లాడుతున్నావండి.

కరట—అబ్బీ! వొక తెనుగుశబ్దం చదవరా ?

వెంక టేకం—పాగమటకు సతిమెవికి...

కరట—చబావ !

గిరీశం—'డామిట్ ! డోంట్రిడ్ దిట్ (మెల్ల గా) "నలదమయంతు లిద్దరు" చదువ్.

వెంక టేకం—నలదమయంతు లిద్దరు మనఃప్రభవానల జహ్మమానులై సలిపిరి దీర్ఘ వాసర
నిశల్.

కరట—ఆంకంటేఆంకంటే, మనఃప్రభవానలవంటే యేవివెంటా ?

వెంక టేకం—(యింటికప్పువేపు చూసి పూరకుండును.)

గిరీ—పసిపిల్లలకి అలాంటికతినవైన పద్యానికి అర్థం తెలుస్తుందా అండి ?

అగ్ని—పద్యాలికి అర్థం చెప్పరూ ?

గిరి—యిప్పుటిమట్టుకు వేడలగాగ్గే ఛిట్టికం వేయిస్తారు. తెలవాళ్ళు మూళ్ళూ తెలుగుపద్యాలమీద ఖాతరీగలేదండీ. యెంతనేపూ జాగర్నీ గీగర్నీ, అర్థమెటక, అట్టిబ్రా, మేధమేటిక్స్ యివన్ని హడలేసి చెప్తారండి.

కరటక—(తనలో) తర్ఫీదు మాచక్కగాఉంది, పీజీ పెందరాళే నోవ పెట్టుకపోతే మోసంవోస్తుంది.

అగ్ని—అన్నోటి చెప్తారండీ?

గిరి—నులేవనుకున్నార? మీ ట్టినాళ్ళాగ చదువుకునేవాడికి ఒక నిమిషమైనా తెరిపుండదు.

అగ్ని—అదుగో చదువంటే అప్లాగే చదువుకోవాలి. గొట్టికాయ లాడకుండా మా వాణ్ణి భాయిదాచేస్తే యెంత చదువైనా వోస్తుంది.

గిరి—నాడగిరి గొట్టికాయలు గిట్టికాయలు పనికిరావండి. పుస్తకంచాలపడితే వేళ్ళకి పుస్తకం అంటుకుపోవాలి, అలాచదివిస్తానండి.

అగ్ని—అలాగేచేస్తే మావాడికి చదువొచ్చి అన్ని పరీక్షలూ ప్యాసవతాడండీ. మా వాడికి డబ్బుఖర్చులేకుండా పెళ్ళయే సాధనంకూడా తటస్థించిందండీ.

వెంకమ్మ—మీనైజంకొద్దీ ఛిట్టూ కొట్టూ మంచారుగాని మీరు మాత్రం అబ్బిమీద ప్రేమలేదా యేవీషి? పట్టుబోగొట్టాలమొచ్చినప్పుడు యెంతో బెంగపెట్టుకుని అబ్బిని కలవర్చిరాసి పెళ్ళిపోగొమ్మన్నారకారా? చదువూ చెప్పించక పెళ్ళిచెయ్యక తీరుతుండా యేవీషి?

కరటక—డబ్బుఖర్చులేకుండా కొడుక్కి పెళ్ళిచేస్తావుటోయి బానా? ఆడపిల్లల్ని అమ్మినట్టే అనుకున్నావా యేవీషి? ఎగిపోనోచ్చలైనా పోస్తేనే గాని అబ్బికి పిల్ల నివ్వరు,

అగ్ని—డబ్బుఖర్చులేకుండా వెంకడికి యెలా పెళ్ళిచేస్తానో నువ్వే చూతువుగాని. రామచంద్రపురం అగ్రహారంలో లుభాపథాన్లు గార్ని యెదుగుడువా?

కరటక—యెరగను.

అగ్ని—అయ్యల అక్షాధికారి. పద్దెనిమిదిపందలకి నుట్టిన అడగొచ్చారు. ఉభయఖర్చు లూ పెడతారవ. పెళ్ళి మావైధమ గాచేస్తారవ, మనం పిల్లని తీసికొలి వాల్లింటే పెళ్ళి చెయ్యడం మనకి తట్టబడి ఆట్టే ఉండదు. ఆపద్దెనిమిదిపందలూ పెట్టిచెడక డికి పెళ్ళిచేస్తాను.

వెంకమ్మ—పెళ్ళికొడుక్కన్నేళ్ళు?

అగ్ని—యెన్నేళ్ళలేనేమి? నలభైయ్యయిదు.

గిరి—లుభాపథాన్లు మాపెత్తలికొడుకండీ, తమతో సమ్మంధవంటే నాకు సంతోషవేఁ గానండి. అయినకి అరవయ్యేళ్ళు చాటాయండి, యాడేవయినా పెల్లెగ్ గర్లన

అనగా కన్యాశుల్కం, డామిట్ ! యంతమాత్రమూ కూడదండి, నేను పూనాలో ఉన్నప్పుడు అందువీషయమై ఒక నాడు నాల్గు గంటలు ఒక్కచీగిని లెక్చరిచ్చానండి, సావకాశంగా కూర్చుంటే కన్యాశుల్కం కూడని పనిని తమచేతనే వొప్పిస్తాను.

కరట—బావా యీసమృద్ధం చేస్తే నీకొంపకి అగ్గటేస్తాను.

అగ్ని—వీళ్ళమ్మా కిబాతరగ, ప్రతి గాడిగకొడుకు తిండిపోతుల్లాగ నాయుంట జేరినన్న సేవారే, తాంబోలం యిచ్చేకాను యిహ తన్నుకుచాపండి.

వెంకమ్మ—నాతో చెప్పకుండానే ?

అగ్ని—అడమండలో నాకలోకన? యీసమృద్ధం చెకపోతే నేను బారిరావుణ్ణి. (లేచి వెళ్ళును.)

కరట—యేంమార్దం.

వెంకమ్మ—అన్నయ్యా ! యీసమృద్ధం చేస్తే నేన్నయ్యాగొయ్యా చూసుకుంటాను పెద్దదాన్ని రొమ్ముమీదకుంటట్లాగి భరిస్తూనేవున్నాం. ఆయనకి యెంత యీడ్చినా కట్టనుఖం వొళ్ళు నాటక యీబొర్లగ్యపుసమృద్ధం కల్పించుకొచ్చారు. నేటికి బాగుండాంటే యీసమృద్ధం తప్పిను,

కరట—గిట్టిఅసాధ్యం తెచ్చిపెట్టావే. వొట్టిమూర్ఖులు గాడిగకొడుకు. యెదురుచెప్పిన కొద్దీ మరింతకొట్టెక్కుతాడు. యేం చెయ్యమనుకున్నది నీకు భరవసాచెప్పును ? యేమి పాలుపోకుండా ఉంది.

గిరీ—అమ్మా ! మీరు యెందుకలా విచారీస్తారు? అవుధాన్లు గారు సావకాశంగా ఉన్నప్పుడు ఒక్కగంట కూర్చుంటే డబ్బుచ్చుకు ముసలివాళ్ళకు పెల్లిచెయ్యడం బొర్ల న్యవని లెక్చరిచ్చి మనసు మళ్ళిస్తాను.

వెంకమ్మ—బాబూ ! అతడు మీమేనత్తకొడుకైతే మీకాళ్ళు పట్టుకుంటాను. మీరు చెల్లి ఆయన మనస్సు మళ్ళిస్తూ. నాచర్మం చెప్పులు కుట్టిస్తాను.

గిరీ—అమ్మా ! యేం చెప్పును ! వాడోత్వాస్త్రం. పిల్ల చొరకడజే చాలు వాడికి. యీ సమృద్ధం వాడులుకుంటే వాడికి పెళ్ళికాదు. వాడని వాడొదిలేసుకుంటాడు.

కరట—అమ్మా నేనోఉపాయం చెబుతాను యిలారా. (కరటకళాస్త్రి కిప్పుడు వెంకమ్మ నిష్క్రమింతుడు.)

గిరీ—మైడిమర్ షేక్స్పియర్ ! నీతండ్రి అగ్గిరావుణ్ణి, మీయింట్లో యవళ్ళకి అతణ్ణి లాంగడికే యిలోక్వెస్సు లేదు. నాడెబ్బ చూడు యీవాళ్ళేం జేస్తానో,

వీరేశలింగం పంతులుగారు కన్యాశుల్కం విషయమైన రాసిన ఉపన్యాసం పైకి తీయ్. మావఁగారికి లెక్కరెవ్వడానికి క్కత్తికతారీ నూరాలి.

వెంకటేశం—మీ లెక్కరుమాట అలావుట్టిందిగాని యీకాళ నాగండు గడిచిందిగా అని సంతోషిస్తున్నాను, మీజ్ఞాపాతే పరీక్ష ఫేలయినందుకు మానాన్న పెయ్య కట్టుతాడుతో శ్రద్ధా లెక్కగొట్టును.

గిరీ—యీలాంటి ప్రమాదాల్ని పింగళివడవేఁబజ్జ, యేనైనాడిఫీక లీవొచ్చినప్పుడు ఒకతన్నావేసానంటే అది బ్రహ్మభేద్యంగా ఉండాలి. పోలిటిషనంటే మరేనిటను కున్నావ్ ? పూజానమస్కారాలేక బూజెక్కున్నాను గాని పని కంట్రీయే ఇండి పెండెంట్ ఆయితే గ్లాడ్సున్ లాగ దిచ్చానిరీ చలాయిస్తును. యేమివాయ్ ! మీ తండ్రీ వైఖరి చూస్తే పుస్తకాలకి సామ్రాజ్యేటట్టు నవడదు. చుట్టలు పట్టించించి అరక లేట్ తెచ్చాంగదా, యేమిసాధనం ?

వెంకటేశం—నాన్నివ్వకపోతే అమ్మనడిగి డబ్బు లెస్తాను.

గిరీ—నీబుద్ధి యెలా పెకసిస్తూందో చూశావా ? యిలా తర్ఫీదవుతుంటే నువ్వుకూడా పెద్ద పోలిటిషను నవుతావు.

[బుచ్చమ్మ ప్రవేశించును.]

బుచ్చమ్మ—తమ్ముడూ అమ్మ కాళ్ళుకడుక్కోమంచూదిరా.

గిరీశం—(తనలో) హా బ్యూటిఫుల్ ! క్వెటెనెక్స్స్క్వెడ్ !

బుచ్చమ్మ—అయ్యా మీరు బద్దినణ్ణం తించారా ?

గిరీ—నాట్టిసెన్సెట్టెక్షన్, అనగా యంతమాత్రం అభ్యంతరంలేదు. వడ్డించండిదుగో వస్తున్నాను. తోవలో యేటిదగ్గర సంధ్యావందనం అది చేసుకున్నాను.

(బుచ్చమ్మ వెళ్ళును.)

గిరీ—వాట్ యీమె నీ సిప్టరా ? తలచెడ్డట్టు కనబడుతున్నదే?

వెంక—మాఅక్కే, జాతుకి చవుఁజ్ఞానుకోదు.

గిరీ—తల చెడ్డం అంటే, విడో అన్నమాట. చువుయ గివుయ జాంపోనయ్. గాని యిన్నాళ్ళయ్ నీకు విడో మారేజి పిషయవై లెక్కరిస్తూ ఉంటే యీకాళ యెప్పుడూ చెప్పేవుకావు ? మీయింట్లోనే ఓ అస్సార్బ్యుసేట్ బ్యూటిఫుల్ యంగ్ విడో ఉందటోయ్ ! యేమి దురదృష్ట ! మైహార్ట్ మెలోట్స్. నేనే తండ్రీ నైతే యీపిల్లకి విడోమారియేజేసి శాశ్వతవైద్యకీర్తి సంపాదిస్తును. (తనలో) యేమి చక్కదనం, యీసాంపుయెక్కడాచూళ్ళేదే ! పల్లెబూరు వూసుపోదనుకున్నాను గాని పెద్ద కాంపెనుకి ఆవకాశం యిక్కడకూడా దొరకడం నాఅదృష్టం.

వెంక—నూనాన్న నాక్కూడా పెళ్ళిచేస్తాడు.

గిరీ—యీవేళ్లో పెద్దపెళ్ళి నీకు తలవెట్టుకంత వాసి తప్పిపోయింది, యీకలవులాఖి
ల్లోగా తాళాధ్యక్షుం కాకలా తిప్పించుకుంటే నవ్వు వూరా ప్రయోజనమే.
యీచా నిజమైన పెళ్ళా? యింత చదువూ చదువుకుని నీతండ్రి కుదిర్చిన యేవీ
యొరగని చిన్నపిల్లకా పుట్టకడతావ్? మాచియెట్టగా బుట్టగా పున్న యంగ్వి
డోని నవ్వు పెళ్ళాదకపోతే విషమిచ్చి మిషేవ్దావూ! !

౨-వ స్థలము : దేవాలయము.

[పువ్వులతోటలో మండపంమీద కూచుని, శిష్యుడు ప్రవేశించును.]

శిష్యుడు—ఆర్చెల్లకోమాటు పొస్తకంపట్టుకుంటే కొత్తల్లోకాలు పాతల్లోకాలు ఒక్క
లాక్కనవడతాయి. యిప్పుడు కొత్తల్లోకం కనుకొమ్మంటే నాశక్యవా? సిద్ధాంతి
నెవ్వనినా ప్రశ్నడిగి కనుక్కోనాలి. లేకుంటే చటుక్కున పుస్తకం విప్పి
యేళ్లోకం కనపడితే ఆళ్లోకం చదువుతాను.

“మృగాః సియాశే ద్రుమమంజరీజామ్”

యినో చదివినజావకం లీలగాఉంది. లేళ్ళు పరుగెత్తాయని కాదు. యేవి
గొప్పమాట చెప్పేదోయ్? ! లేళ్ళు పరిగెత్తితే యేవడిక్కావా? పరిగెత్తక
పోతే యేవడిక్కావాలి? మక్కలు పరుగెత్తుతున్నాయ్ కావా, నక్కలు పరిగెత్తు
తున్నాయ్ కావా? పిల్లులు పరిగెత్తుతున్నాయి కావా? పనికొచ్చే ముక్క ఒకటి
యీపుస్తకంలో లేదు. నాలుగంటలు చేరిజానేయడం వొడ్డి వాకి కట్టడం కాళిదా
సుకేం తెలుసును? తెల్లవాడిదా మహిమ! యేపట్నం యొక్కడుంహ్, యేకొండ్
లెక్కడున్నాయో అడగవయ్యా గిరీశంగార్చి; నిలుచున్నపాట్లు చెబుతాడు.

“ప్రియాముఖం కింపురుషశ్చుచంబ”

మద్దెట్టుకున్నాడటోయి ముండాకొడుకు. ముక్కెట్టుకున్నాడు కాదూ?

[కరటకళాస్త్రి శిష్యుడికి కనబడకుండా వెనుకనుంచి ప్రవేశించును.]

‘వర్ణప్రకరే సతి కర్ణికారం

ధునోతినిర్గంధయాస్త్రచేతః॥’

యిదికూడా చదివినట్టే వుందోయి, ఆపువ్వేదో కవి కిష్టం లేదట యిష్టం లేక
పోతే మురిగిపోయింది కాబోలు? మాగురువుగారికి నొండకాయకూర యిష్టంలేదు,
గురువుగారి పెళ్ళాం పెరట్లో దొండపాదుందని రోజూ అకూరే వొండుతుంది.

కరట—నేను చెప్పినా.

శిష్యు—నిజంగాను ?

కరట—నిజంగానా, కాని ఒక యిటుంది.

శిష్యు—యేమిటంటి ?

కరట—నాకు కష్టసాధ్యమైన రాచకార్యం తటస్థించినది. అది నిర్వహించి నువ్వు చేసుకురావాలి.

శిష్యు—నావల్ల నయ్యే రాచకార్యాలు కూడా వున్నాయా ?

కరట—యీరాచకార్యం నీవల్లే కావాలి. మరెవడివల్లా కాదు. అదేమిటంటే ఓవది రోజులు నీవు ఆడపిల్ల వైపోవాలి.

శిష్యు—గణితం వట్టంలా వుండిపోయింది.

కరట—అట్లే గణితం అవసరంలేదు. నీకు తలదువ్వి కోకడిలే పజ్జండ్డేళ్ళకన్నెపిల్లలావుంటావు. నిన్ను తీసుకెళ్లి బుబ్బానధానికి పెళ్లిచేస్తాను. నాలుగు పూటలు వార్షికుంట నిపుణతగా మెసీలి, వేషంవిప్పేకి సారిపోయిరా. నిజమైన పెళ్ళికుహారం చాలా వ్యవధుంది.

శిష్యు—యిదెంతవని.

కరట—అలాఅనుకోను, అది చేస్తేపట్టాయనా, అనుమానపడతారు. పట్టుబడ్డానంటే పీక తెగిపోతుంది.

శిష్యు—మీకాభయవొద్దు.

కరట—నువ్వు పెద్దకొస్తే, మాపిల్లన్నీకిచ్చి యిల్లరికం వుంచుకుంటాను.

శిష్యు—అలా ప్రమాణం చెయ్యండి.

కరట—ఇదుగో యీపుస్తకం పట్టుకు ప్రమాణం చేస్తాను.

శిష్యు—యీపుస్తకంమీద నాకు నమ్మకం పోయింది. మరోగట్టిప్రమాణం చెయ్యండి, గిరిశంకారిని ఆడిగి ఒక యింగిలీపుస్తకం పట్టుకు రానా?

కరట—తప్పితే భూమితోడా.

శిష్యు—మీరు యెగేస్తే భూవేం జేస్తుంది ? మీమాటే చాలునా కానీండి.

3-వ స్థలము : అగ్నిహోత్రాపుధాన్లు యింటియెదట వీధి

[గిరిశం, వెంకటేశం ప్రవేశింతురు.]

వెంక—రాత్రి కన్యాశుల్కం మీద లెక్కరిచ్చారా ?

గిరిశం—లెక్కరేమిటోయ్ భణు తెగిరిపోయింది. మాతండ్రిది మైరావణ చరిత్రోయ్.

మీఅంకుల్ కరటకశాస్త్రీ స్కూండ్లల్లా క్కనపడుతున్నాడు.

వెంక—యేం జరిగిందేం జరిగిందేమిటి ?

గిరీశం—విను. రాత్రి భోజనాలవేళ లెక్కరు ఆరంభించమని రోజుల్లా బురిడీలు పెట్టాడోయి మీమావఁ సబ్బు నేను కొంచం యెత్తగానే తను కూడా గట్టిగా సపోర్టు జేస్తానని ప్రోమిస్ కూడా చేశాడు. నీతండ్రివైఖరి చూస్తేమాత్రం కొంచం ధైర్యం వెనకాడినా లిక్కనకొచ్చినమాట మళ్ళీ మణిగిపోతూండేది. పెరుగుఅన్నంకలుపు కునేవేళ యిక్కటైమ్మించి పోతూండని తెగించి లెక్కరు ఆరంభించాను. ఇంట డిక్షన్ రెండు సెంటెన్సులు యింకా చెప్పనేకాదు. నాలుగు యింగ్లీషు మాటలు దొల్లాయాయ్. దాంతో నీతండ్రి కళ్ళెట్టుజేసి “యీవెధప యింగ్లీషు చదువునించి బ్రాహ్మణ్యం చెడిపోతూంది; దేవభాషలూగ భోజనాలవద్దగిరీ కూడా ఆమాటలే కూస్తారు; సంధ్యావందనం, శ్రీనూక్త పురుషనూక్తాలూ తగలబడిపోయినాయి సరే గదా” అని గట్టిగా కేకజేసి చెప్పేసరికి నేను కొంచం పస్తాయింది చెప్పేసరికి “ఛోయింగ్ పెర్ల్యు టిఫోర్ స్పెస్” అనుకొని కరటక కాస్తలువేపు చూసేసరికి యేం చేస్తున్నాడనుకున్నావ్? రాస్కల్ వులకలేదు పలుకలేదు సరిగదా మొహం పక్కకి తిప్పి కడుపుగిలేటట్టు నవ్వుతున్నాడు. యిక్క లెక్కరు వెల్లింది కాదు. ఛీ యింత యిన్నట్టు జరిగింతిరవాత శ్రితక్షణం బయలుదేరి వెళ్ళిపోగా వచుకున్నాను.

వెంక—అయ్యో పెళ్ళిపోతారా యేమిటి?

గిరీశం—నాటింది లీమ్మ. కొసాకి విను, నీతండ్రిని పోక్లట్లో వేశాను.

వెంక—నాతండ్రికి లెక్కరిచ్చి పెళ్ళి తప్పిస్తావన్నారే?

గిరీ—పెళ్ళి ఆపడానికి బ్రహ్మశక్యంకాదు. డిమాండ్ నీకు, సురేంద్రనాథ్ బానర్జీ వచ్చి చెప్పినా నీతండ్రి యీపెళ్ళి మానడు. లెక్కరు యితనేపూ సిటీలోనే గాని పల్లిటూళ్ళలో యంతమాత్రం పనికిరావు. పూనాలాంటి సిటీలో లెక్కర్ యిచ్చావంటే బెంథౌజండు పీపిల్ విండానికి వొస్తారు. మనబెన్లొనే పెద్దమీటింగులు చెయ్యాటంటే డప్పులు బజాయించి, నోటీసులుకట్టి, బజార్లుకాసి తోవంట పోయే వాళ్ళని యీడ్చుకు వొచ్చినా యీడ్చేమంది కారు. పల్లిటూరు పీపిల్ లెక్కర్లకి అన్ ఫిట్. మొన్న మనం వొచ్చినబండీవానికి నాచనల్ కాంగ్రెస్ విషయవై రెండు ఘంటలు లెక్కరు యిచ్చేసరికి ఆగాడిదకొడుకు, వాళ్ళపూరు హెడ్ కాని ప్లేవిల్ని కాంగ్రెసువారు యెప్పుడు బదిలీచేస్తారని అడిగాడు! విలేజ్ లో లెక్కరు యంతమాత్రం కార్యంలేదు. నీతండ్రిదగ్గరమాత్రం లెక్కరన్నమాటకూడా అనకూడదు.

వెంక—అయితే నాన్నని యెలాగ జేబులో వేశారేమిటి?

గిరీ—అది పోలిటిక్సు డెబ్బోయ్! ఆతరవాత కథ విను. నామీద కేకజేసిన తరవాత కోపవణిక్క, ఘనుఘనులాడుకుంటూ, పెరుగు అన్నం కుమ్మడం ఆరంభించాడు.

చాడు. ఇంతలో మీరన్నవోచ్చి గుమ్మందగ్గర నిలబడి కోకిలకంఠంతో “నాన్నా తమ్ముడికి పెళ్లి చెయ్యాలంటే నాసొమ్ముపెట్టి పెళ్లి చెయ్యండిగాని వానికొంప మంటి లుబ్ధవధాన్లుకి యివ్వద్దని” చెప్పినది దాంతో నీతండ్రికి వెట్టికోసం వోచ్చి వుత్తరాపోశనం వట్టకుండానే ఆపరుగూ అన్నంతో విస్తరి తీసికెళ్లి దాన్ని తినిరుద్దేశాడు! తరలకకాస్తులు అడువడబోతే చెంబుతో నీళ్ళు వాడినెత్తిం దిచ్చురించాడు. కరటకకాస్తులుకి కోసం వోచ్చి కిష్కంజీ తీసుకు వాళ్ళ పూరెళ్ళి పోయినారు.

చెంక—దీనిపేరేనా యేవిటి మానాన్నని జేబులో వేసుకోవడం?

గిరీ—షేవన్స్! కొసాకి విను. స్కూండ్రల్ కరటకకాస్తులు వెళ్ళిపోయినాడనిసంతోషించానుగాని, నీ సిస్టర్ ఫేట్ విషయమైన మహావిచారమైంది. నేనే దాని హెచ్చెంద్రైవుంటే, నిలబడ్డపాటున నీతండ్రిని తివాల్యర్తో షూట్ చేశి వుండును. మీరమ్మ యేడుస్తూ ఒకమూల కూచుంది. అప్పుడేవెళ్ళి, నీళ్ళపాయిలో నిప్పేసి నీళ్ళతోడి నీసిస్టర్ని స్నానం చెయ్యమన్నాను. సిగర్స్ కాల్చుకుందామని ఆరుగు మీద బిచాణా వేసేసరికి నీతండ్రికి చక్కాత్రాపం వోచ్చి, తానూ ఆరుగుమీదే బిచాణావేసి, ఒక్కసిగరయినా కాల్చనియ్యకుండా రాత్రెల్లా కబురలోపెట్టి చంపేశాడు. మొత్తానికి కత్తు కలిపేశాను.

చెంక—యెలాక్కలిపేశాడు?

గిరీ—ఒక పొలిటికల్ మహాస్త్త్రం ప్రయోగించి కలిపేశాను.

చెంక—యేమిటందా అస్త్త్రం?

గిరీ—ఒకడు చెప్పిందల్లా మహాబాగుండడవే. సన్మోహనాస్త్త్రవంటే అదేకదా?

చెంక—లెక్కరిచ్చి హతండ్రిని వొప్పించడానికి బదులుగా ఆయన చెప్పిందానికి మీరే ఒప్పుకున్నారా?

గిరీ—కుంచం నిలువుగా కొలవడానికి వీల్లేనప్పుడు, తిరిగేతేనా కొలిస్తే నాలుగింజలు నిలుస్తాయి. బాగాఆలోచిస్తే యిస్సెంటు మారియోజి కూడుననే నోస్తూంది.

చెంక—యిన్నాళ్ళూ కూడదని చెప్పివారే నాతోటి?

గిరీ—ఒవీనియన్న అప్పుడప్పుడు ఛేంజి చేస్తూంటేనే గాని పొలిటిషను కానేరడు. నాకు తోచిన కొత్తఆర్థ్యమేంటు విన్నావా? యిస్సెంటు మారేటే అయితేనే గాని యంగ్విడోస్ వుండరు. యంగ్విడోస్ ఉంటేనే గాని, విడోమారియోజ్ రిఫారమ్కి అవకాశంఉండదుగదా? సివిలిజేషన్కుల్లా నిగ్గవిడోమారియోజ్ అయి

నప్పుడు, యిస్సెంటు మారేజీలే పోతే, సివిలిజేషన్ హాల్టవుతుంది? మరి ముందు అడుగు పెట్టలేదు. గనక తప్పుకండా యిస్సెంట్ మారేజీ చెయ్యవలసిందే. ఇది వాహా కొత్త డిస్కవరీ; సంబరాలు, చిన్నపిల్లల్ని చుసలాళ్ళకిచ్చి పెళ్ళిచెయ్యడం కూడా మంచిదే అని నేను వాదిస్తాను.

వెంక—నువ్వుని లుబ్ధాపధానికి యివ్వడం మ. చింతలు వా యేవింటే? అమ్మ ఆనమ్మం ధం జేస్తే నూతిలో పడతానంటూండే?

గిరీ—ఫెమినిస్ట్స్ పూల్చున్నాడు. “పడుపడు అన్నసవితే గాని పడనాసవితీ లేదండి” టెవర్లోను. నూతులోపడడం, గీతులో పడడం నాన్సన్స్, ఓరేండు తులాల నరు కోటి మీనాన్న జేయించి యిచ్చాడంటే మీఅమ్మ అమాట మానేస్తుంది. గాని నాఅర్హ్యమెంటు విను.

వెంక—యేవింటుంది.

గిరీ—పెళ్ళనే పనుల శుభవా? అశుభవా? మంచివా? చెడ్డవా? చెప్ప?

వెంక—మంచిదే.

గిరీ—వెరిగుడ్. పెళ్ళినేది మంచి పదార్థమైతే ‘అధికస్య అధికం ఫలం’ అన్నాడు గనక చిన్నపిల్లని ఒక ముసలాడికి పెళ్ళిజేసి, వాడు చస్తే మరోడికి, మరోడు చస్తే మరోడికి, యిలాగ కెళ్ళిమీద పెళ్ళి, పెళ్ళిమీద పెళ్ళిఅయి, వీడిదగ్గరో వెయ్యి. వాడిదగ్గరో వెయ్యి, మరోడిదగ్గర మరో వెయ్యి, రొట్టిమీద వెయ్యి, నేతిమీద రొట్టెలాగ యేకోతప్పదిగా కన్యాశుల్కం లాగి, తుదకి నాలాంటి బుద్ధివంతుణ్ణి చూసే పెళ్ళాడితే చెప్పావ్ మజా? ఇవా సౌఖ్యం పూర్తిగా లభిస్తుంది. ఇవా సౌఖ్యంవుంటే పర సౌఖ్యం కూడా సాధించాకే అన్నమాట యిలాగో తెలిసిందా? ఈజ్ మెంటు హక్కు యస్టాబ్లిష్ అవుతుంది.

వెంక—కన్యాశుల్కం కూడా మంచిదంటున్నారేమిటి?

గిరీ—మరేవింటనుకున్నావ్? నెవ్వరూ బైవాస్సున్నాడు చేస్తే శుద్ధక్షవరవే గాని తిర పతి మంగడిలాగ క్షవరం చెయ్యకూడదు. యీఅస్త్రంతోనే మీతండ్రి శత్రుం అయినాడు. యింగ్లిషువాడు ‘థింక్’ అన్నాడోయి ఆలోచిస్తే గాని నిజం బోధ పడదు. బాగా ఆలోచించగా, కన్యాశుల్కంలేని మేరేజీ యీభూపపంచంలో లేదు విన్నావా?

వెంక—యెలాగండి?

గిరీ—అలా అడగవోయి, యేం? డబ్బుచ్చుకుంటేనే కన్యాశుల్కమయిందే? ఇన్ని కులాలు బంగారం పెట్టాలి, యింత వెండి పెట్టాలి, అని రూపాయిలకి బదులుగా వెండిబంగారాలకింగ ధనంలాగితే, కన్యాశుల్కం అయింది కాదే? యీపెద్దపెద్ద పంతుళ్ళవారంతా యిలా వేస్తూన్నారేనా?

వెంక—అవును.

గిరి—యింక దొర్లలోనో! వాళ్ళతస్సాగొయ్యో. యిల్లుకుల చేస్తాకోయి; అవి గుడ్డలు కావు, అవి శెంట్లు కావు, అవి ఆయబ్బు కావు, మేరియేజి నెటిలుమెంటుని బోలెడు ఆస్తికూడా లాగుతారు, ఈఆర్థ్యమెంటు నేను చెప్పేసరికి నీతండ్రి బ్రహ్మనందభరితుడైనాడు. లుభావుఁధాన్లు పెల్లికి అన్నిటికన్న పెద్దసబబాకటి నీకు చెప్తాను విను.

వెంక—యేమిటండి?

గిరి—లుభావుఁధాన్లు ముసలాడూ, బంగారప్పించికానున్న. రెండేళ్ళకో మూడేళ్ళకో అమాంతంగా బాల్చీ తన్నేస్తాడు. అనగా “కిక్స్ ది బకల్” దాంతో నీచెల్లెలు రిచ్చి విడో అవుతుంది. నువ్వు పెద్దవాడివైనతరవాత దానికి విడో మారియేజి చేసి కాళ్ళతవైన కీర్తి అతిమలభంగా సంపాదించవచ్చును. యేమంటావ్?

వెంక—అవును.

గిరి—మరో గొప్పమాట. యీసంబంధంఅయితే నీకూనాకూ సంబంధం కలుస్తుందోయి.

వెంక—అది నాకిష్టనే.

గిరి—రాత్రి నీతండ్రి, నీకు ప్రాకోర్టుకొల్పిదాకా చదువు చెప్పిస్తానన్నాడు. బ్రహ్మ తోపయోగం పుస్తకాలమాట కదిపానుగాని, పెళ్ళినుంచి వచ్చింతర్వాత యిస్తానన్నాడు. యీలోగా చుట్టముక్కల్లే పోతే గుడ్లొస్తాయి. నీగర్భకోసం కావచ్చేవయినా సంపాదించావా లేదా?

వెంక—లేదు. యీవుదయవలూ ఆమ్మ ధుమధుమలాడుతూ నేకండి. నూనాన్న పాడుం కోసం కొట్లో నిలబడేసిన పొగాకులోని వోకట్ట వోజీలో దాచి తీసుకొచ్చాను.

గిరి—దబ్బోట్టికొన్న! మరి యింతనేమా చెప్పేవుకావే? చుట్టలుట్టుకుని యీ కోవిల గోపురంలో కూచుని కాల్చుకుండాం రా?

వెంక—కోవిల్లో చుట్టకాల్చువచ్చునా?

గిరి—కాల్చినే కోవిల్లోనే కాల్చులోయి. దీనిపొగ ముందర సాంబ్రాణీ, గుగ్గిలం యే మాల? యేదీకట్టయితే (కట్ట అందుకొని వారస చూసి) ఆహా! యేమి పొగాకోయి! నిజం నా కంట్రిరైఫులో చాలా చమత్కారం ఉంది. బెస్టు టోబాకో, బెస్టు గేదెపెరుగు. మాంచిఫీ. అంచేత నేనోయ్ పోయట్టు ‘కంట్రి రైఫ్ కంట్రి రైఫ్’ అని దేవుల్లాడుతాడు.

వెంక—మీరూ పోయట్టుగదా?

గిరీ—అందు కభ్యంతరవేదించితి? నాకు కంట్రీ లైపు యిష్టవేదగాని సీవలలోలాగ బ్యూటీఫుల్ షెవర్లెస్తూ, లవ్ మేకింగూ వుండవోయ్. గ్రాన్ గర్లు తగు మాత్రంగా వుంటారుగాని, మాడర్టీ స్మిల్! అదోహటిన్నీ మన దేశంలో మెయిడెస్సు వుండరోయి, యెంత నేపూ లవ్లేకింగ్ విడోజ్స్ చెయ్యాలిగాని, మరి సాధనాంతరం లేదు.

వెంక—మీరు విడోమీద చేసిన పోయిట్రీ రాసియిస్తానని యిచ్చారుకారుగదా?

గిరీ—ఆడగ్గానేయి నే పస్తునవిలువ తగిపోతుంది. ఆదోహటిన్నీ, మత్తెండేళ్ళుపోతేనే గాని దాని రసం నీకు బాగా బోధపడదు. అయినా ప్లెజర్ కేసుగా నీకు ఉపదేశం చేస్తాను నోటుబుక్కు తీసి రాయి.

(గిరీశం చుట్టకాలుస్తూ, మధ్యమధ్య చుట్టచేత పట్టి ఒక్కొక్కముక్క చెప్పగా వెంకటేశం వ్రాసును.)

THE WIDOW.

She leaves her bed at A. M four,
And sweeps the dust from off the floor,
And heaps it all behind the door,

The Widow!

Of wond'rous size she makes the cake,
And takes much pains to boil and bake,
And eats it all without mistake,

The Widow!

Through fasts and feasts she keeps her health,
And pie on pie, she stores by stealth,
Till all the town talk of her wealth,

The Widow!

And now and then she takes a mate,
And lets the hair grow on her pate,
And cares a hang what people prate,

The Widow!

I love the widow—however she be,
Married again—or single free,

Bathing and praying,
Or frisking and playing,
A model of saintliness,
Or model of comeliness,
What were the earth,
But for her birth?

The Widow!

యిది నేను రిఫార్మర్లో ఆచువేసేటప్పటికి టెన్నిసన్ చూసి గుండె కొట్టుకున్నాడు. చుట్టతాగడం సమాప్తంచేసి యింటికి పోదాం రా చాలానేమైంది.

(నాలుగడుగులు యిద్దరూ నడిచేసరికి అగ్నిహోత్రావుధాన్లు కలియును)

అగ్ని—ఏవండీ వామనానుగారూ! మీ పేరేవంటండీ!

గిరీ—గిరీశం అంటారండీ.

అగ్ని—అదుగో, గిరీశం గారూ రాత్రి మవవంతుకున్న ప్రకారం మన దావాలు గెలుస్తాయనే మీ ఆభిప్రాయవా?

గిరీ—గెలవకపోతే నేను చెద కదపాయిందుక వెళ్ళిపోతాను. మీ పూనాపోనాలు సామాన్యవైనవా? అందులో “సుతో స్మృత్యో జయః” అన్నట్టు న్యాయం మీ వక్షం వుంది బాగున్ను గారి కేసు విషయమై జబ్బల్పూర్ మైజిస్ట్రేట్ తీర్పుచూపి మనకి మహాబలంగా వుంది, మాపెత్తండ్రీగారు యిలాంటికేనే ఒకటి యీమధ్య గెలిచారండీ.

అగ్ని—దీనిల్లా ఆ సాధ్యం యీ కేసు కాకినాడలో తేవలసాచింది. మా కరటకకాన్సుల్లుని పంపిస్తే యెవడో చపటవకీల్ని పదిర్చాడు. వాడెప్పుడూ డబ్బు తెమ్మని రాయడవేగాని కేసుభోగ్ట్టా యేవీ రాయడు. గడియగడియకీ వెళదావంటే దూరాభారం గదా?

గిరీ—మీకలవైతే ప్రిమరుమీద వేసు వెళ్ళి ఆవ్యవహారవంతా చక్కబెట్టుకు వస్తాను. మాపెత్తండ్రీగారు కాకినాడకల్లా తెలివైన వీడగు, ఆయన పట్టిన కేసు యెన్నడూ పోయిందన్నమాట లేదండీ.

అగ్ని—మీరు కాళితే నేను వెళ్లినట్టే, యంతిఫీజయినా మీ పెత్తండ్రీగారికి వకాల్తీ యిద్దాం, యావంటారు?

గిరీ—మీజగ్గిర ఫీజుపుచ్చుకోవడంకూడానండి? ఖర్చులమట్టుకు మీరు పెట్టుకుంటే ఫీజుఖర్చులేకుండానే పనిచేయిస్తానండీ.

అగ్ని—మీరలా అంటార న్నే నెరుగుదును గాని గెలిచిం తరువాత మనకి చోచిన బహుమతి యిద్దాం.

గిరీ—యిచ్చినానరే యివ్వకపోయినా సరేలెండి.

[బుచ్చమ్మ ప్రవేశించును.]

బుచ్చమ్మ—నాన్నా అమ్మ స్నానానికి లెమ్మంచూంది.

అగ్ని—అలాగే. (బుచ్చమ్మ వెళ్ళిపోతూండగా గిరీశం కేగంట చూచును.)

భోజనం చేసినతరువాత కాయితాలు మీచేతికిస్తాను. అవన్నీ సావకాశంగా చూడండి, వాయింటితూరు పార్కును రావాఁపుధాన్యమీద మందడిగోడవిషయమై మనం తెచ్చినదావా లంచం పుచ్చుకుని మనసబు ఆన్యాయంగా కొట్టేశాడు. జడ్జి కోర్టులో అప్పీలుచేశాం; మావకీబు అవతలపార్టీదగ్గర కలికి మన కేసు ధ్వంసం చేశాడు. మీపంటివారు నాకు చెయ్యాలిరా వుంటే రావాఁపుధాన్య పిల కూడ దీనేదును; కానిండిగాని తూర్పు మందడిగోడ రావాఁపుధాన్యమితే, పడవంటి మందడిగోడ చుందవాల్సిన లేదా? న్యాయం చెప్పండి చూడండి. దానిమీద యెలాకొంచాయెత్తేదో! క్రిమిల్ను శిపించుమని భుక్తసలహా చెప్పేడు.

[బుచ్చమ్మ ప్రవేశించును.]

బుచ్చమ్మ—నాన్నా! అమ్మ స్నానం చెయ్యమంచూంది.

అగ్ని—వెధరచుండా సాద! పెద్దమనుషుల్లో వ్యవహారం మాట్లాడుతూంటే రామాయణంలో పిడకలవేట్లాటలాగ అలా పిలవడవా?

గిరీ—తప్పకుండా క్రిమినల్స్ ను తేవలసిందే, క్రిమినల్స్ పిజ్జార్ కోడు 171 శక్తన్ ప్రకారం తెద్దావా? 172 డో శక్తన్ ప్రకారం తెద్దావా?

అగ్ని—రెండు శక్తన్లు తేలేవే?

గిరీ—నేరంగలప్రదేశం, ఆక్రమణరెండు శక్తన్లు కూడా ఉపచరిస్తాయి సరేగజా కళ్ళతో చూశానుగనుక యీగోడమీదయినట్టు జల్లెలగ బాడిచి సాక్ష్యం కూడా పుల్గలను, యీగోడ స్పష్టంగా మీదాన్లాగే కనబడుతుంది.

అగ్ని—అందుకు సందేహంవుందండీ, యేమరిచి యెన్నాళ్ళు పూరుకున్నాను. పెరటి గోడకూడా చూతురుగానండి, అక్కా బత్తుడిముక్కు నులిపి గెల్చుకున్నాను, కాని యీదావాల్ క్రింద సిరిపురంభూవిఁ ఆ మైయ్యవలసి వచ్చిందండి, రావాఁపు ధాన్య కేసుకూడా గెలిస్తే, అవిచారం నాకు లేకపోవును.

(అందరు నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

కన్యా శుల్కము - తృతీయాంకము

౧-వ స్థలము : రామచంద్రపురం అగ్రహారంలో

రామప్పంతులు యింట్లో సావిత్రి గది.

[మధురవాణి ప్రవేశించును.]

మధు—యీరామప్పంతులు కథ పైకి పటారం, లోపల లాటారంలా కనిపిస్తూంది.

భూవులన్నీ తాకట్టుపడి వున్నాయిట; మరి రుణంకూడా పట్టడట వాళ్ళకీపీళ్ళకీ జాట్లు ముడేసే జీవనం జేస్తూన్నాడు, యీవూరు వేగం సవరించి చెయ్ చిక్కినంత సామ్రు చిక్కించుకుని పెందరాళే ఖరీదోకొమ్మ పట్టుకోవాలి. (పాడును.)

'తెలియక మోసపోతివే, తెలియక' (పాడుతుండ గారామప్పంతులు ప్రవేశించును)

రామ—యేవింటో ఆమోసపోవడం? తరవాత ముక్కేవంటి, పాడూ,

మధు—ఈ వాత ముక్కేవుండది, మిమ్మల్ని నమ్మి మోసపోయినాను.

రామ—అదేం అలా అంటూన్నావు? నిన్ను మోసప్రచురేజే? నిర్ణయప్రకారం రెండొందలూ నట్లంటో యిచ్చాను. నెలజీతం నెలకు ముందే యిచ్చాను. యీమో మోసవేవుండే?

మధు—యేంచిత్రంగా నుట్టాడతాను పంతులుగారూ! నాకు డబ్బే ప్రధానమైనట్టు మీమనసుకి పొడగడుతూంది కాబోలు, నాకు డబ్బు గడ్డిపరక. మీభూవులు రుణాక్రాంతమైనాయని అప్పట్లో నాకు తెలుసుంటే మీదగ్గర రెండొందలూ పుచ్చుకుందునా? మీరు ఖర్చువెచ్చులు క్రించుకొని సంసారం బాగుచేసుకోక పోతే నేనుమాత్రం వొప్పేదాన్ని కాను. ఫలానా పంతులుగారు ఫలానా సొన్నలచుకుని బాగుపడ్డారంటేనే నాకు ప్రతిష్ఠ. మాయింటిసాంప్రదాయం ఇది పంతులుగారూ! అంతే గానిలోకంలో సొన్నమచ్చని పూహించకండి.

రామ—భూవులు తణఖాఅన్నమాట శుద్ధఅబద్ధం యవరన్నారో గాని; నేను మహారాజులా వున్నాను.

మధు—నాకింటికి పహారాజులా కనపడబట్టే యిల్లా, వాకిలీ వొదిలి మానం ప్రాణం మీపాలుచే? నమ్మ మీరెందు వొచ్చాను. నన్ను మోసం మాత్రం చెయ్యకండి; వినిపిస్తే పాపం ముట్టించుకుంటే.

రామ—నేను మోసంచేసే మనిషి నేనా ?

మధు—అలాగయితే బుద్ధావుధాన్లు గారికి పెళ్ళెందుకు కుదిర్చారు ? నాకు తెలియదనుకున్నా రా యేవీఁటికి ? అనుసలాడితే పెళ్ళెందుకు ? మీకోసనే యాయెత్తంతాను.

రామ—హా ! హా ! యిదా అనుమానం ! కొంచెం గెడ్డం పెరుస్తుంది. చన్న కూడా ముసలాణ్ణంటావా యేవీఁటి ?

మధు—చెట్లకి చావ నలుపు, మనిషికి చావ తెలుపూ. అనగా చీకట్లో నక్షత్రాల్లాగ అక్కడక్కడ తలవెంట్రుక తగిలేనే చమక్.

రామ—స్వారస్యం మా జమత్కారంగా తీశావ్ ! యేదీ నుద్దు. (రామప్పంతులు మధురవాణిని ముద్దెట్టుకోబోవుచు.)

మధు—(చేతులలో అడ్డి చాఖము ఓరజేసుకుని) వేళాపాళా లేదా ? బుద్ధావుధాన్లు పెళ్ళితప్పించేస్తే గాని నేను ముద్దుబెట్టుకొనివ్వను.

రామ—అంతా సిద్ధవెం తరవాత నాశక్యమా ఆపదానికి (బలాత్కారంగా ముద్దు బెట్టుకొనును.)

మధు—నత్తు వుందనా మోటతనం ?

రామ—నానత్తు విప్పుడేం జాకావ్. చిన్నతనంలో ధ్వజస్తంభం దండలో కొడితే గణగణమని గంటలన్నీ ఒకగడియ వాగేవి. నాడు జమ్మి చేసిందగ్గిర్నంచీ డీలా అయిపోయినాను.

మధు—యిదా డీలా ? నాచెయి ధర్మావండ్లీ యలా కందిపోయిందో. ఆన్నా,

రామ—చావ చిరిగినా చదువుకోవాలి, నిష్కాణునికి యిప్పుటిసత్తువే ఉడ్డోలంలా కన పడుతూంది.

మధు—యీ పెళ్ళి మాన్పించజ్ పోతే నేను మీతో నూట్లాడను.

రామ—వెట్టికుదిరింది, రోకలితలకి చుట్టమన్నాట్ట ! రెండేళ్ళాయి ఆముసలిగాడిన కొడుకుమీద నాలొక్క ప్రజ్ఞంతా వినియోగపర్చి పెళ్ళి సిద్దంచేసి యిప్పుడేలా తప్పించడం ?

మధు—యేం లొక్కం చేశారు ?

రామ—అలా ఆడుగు. నాబుద్ధినత్తువ కూడా నీకు తెలుస్తుంది. బుద్ధావుధాన్లు పరమ బోధి. వాడిగుణం యిలావుండబోతుందని పోల్చాలేమా అన్నట్టు చిన్నతనంలో వాడికి జేరుపెట్టాను. పెళ్ళాడితే వొల్లమాల్ని ధనంవాస్తుందని ఆశ పెట్టించాను.

మధు—యలాచేశారీమహాచిత్తం ? పెళ్లైతే ధనం ఖర్చాకుందిగాని, రావడ వెలగా?

రామ—లొక్క వంటే మరేవీ బనుకున్నావు ? అసాధ్యాలు ! సాధ్యం, సాధ్యాలు అసాధ్యం చెయ్యడవేకదూ ? మన సిద్ధాంతిని దువ్వేటప్పటికి వాడేం జేశాడను

మన్నావు? బుద్ధివుధాను జాతకం యగా దిగా చూసి, శ్రీఘంఱో వివాహయోగం వుండన్నాడు, అవినాహము వల్లభనయోగం వుండన్నాడు, దాంతో ముసలాడికి డబ్బొస్తుందనుతః ముందుకి, డబ్బు ఖర్చాకుం నన్నభయం వెనక్కి లాగడం ఆరంభించింది. ఇంతటో పండాగా రిక్కడికొచ్చారు, ఆయన్ని కూడా తయారు చేశాను. బుద్ధివుధాను అనునానం తీర్చుకుందానని ఆయనకి జాతకం చూపించే పరికి పండాగారు యేమన్నారా? “వివాహధనయోగాలు జవలీగా వున్నాయి, ఆయితే మీరు పెద్దవాళ్ళు, యిప్పుడు మీను పిల్ల నెవరిస్తారు, పెళ్ళిలా అవుతుంది? ఇలాంటివి జరగడానికి వీలేని మహాయోగాలు జాతకాల్లో పట్టినప్పుడు గొప్పమేలుకు బదులుగా గొప్పకేడు సంభవిస్తుంది. అనగా మీరు మార్కవోధన నష్టవోధనం సంభవిస్తుంది. గ్రహకాంతి చేసి బ్రాహ్మణ భోజనం బాహుళ్యంగా చెయ్యండి, కొంత జబ్బోగిబ్బోచేసి అంతవో అరిష్టం పోతుంది. మంచిరోజు చూసి నూర్యనహస్కారాలు ఆరంభించండి” అని చెప్పేసరికి అవుధాను గుండె రెండు చెక్కిలై వివాహప్రయత్నం ఆరంభించాడు. ఇదీ కథ.

మధు—యేమి కల్పన!

రామ—ఇంకా వుంది! యిహను కృష్ణారాయపురంలో అగ్నిహోత్రావుధాను కూతురు జాతకవెలా వుందట? చెప్పడానికి అలవిలేదు. అది కాలుపెట్టిన యిల్ల పని యిళ్ళవుతుందట. అది పట్టిందల్లా బంగార వాతుందట!

మధు—నిజవేనా లేక అదీ మీబనాయంశేనా?

రామ—అదినుట్టుకు నా బనాయంపు కాదు, అగ్నిహోత్రావుధానై జాతకం అలా బనాయించాడు, మాబ్రాహ్మణలో యిది వరిపాటే, పెళ్ళిళ్ళలో వంపించిది ఓహ జాతికవ్రాణ నిజంవుండదు.

మధు—యేమోసం!

రామ—లోక్యం, లోక్యం.

మధు—రెండింటికీ యేవిటో భేదం!

రామ—నమ్మిచోట చేస్తేమోసం, నమ్మిచోట చేస్తే లోక్యవ్రాణ.

మధు—తాను చేస్తే లోక్యం, మరోడు చేస్తే మోసం అనరాదా? అబద్ధానికి అర్థ వేవెంటి?

రామ—యావన్నావూ? అబద్ధననా? ఉద్యోగధర్మం లోక్యవృత్తి అని, అది వక వృత్తి భగవంతుడు కల్పించాడు. ఆలోక్యవృత్తి యెటువంటిది? నిజాన్ని పోలిన అబద్ధవాడి ద్రవ్యాకర్షణ చేసేది. ఈధర్మనూక్షాళు నీకలా తెలుస్తాయి.

మధు—నాకలా తెలుస్తాయి నిజవేగాని, ద్రవ్యాకర్షణ యలాగ యీపెళ్ళివల్ల?

రామ—(తనలో) క్రాన్ధిగామిషు చేస్తూందోయి దీం తస్మాగ్గయా (పైకి) నీకు

మేజువాణి నిర్నయింతుకున్నాను కానూ, నీకు పదిరూపాయల సొమ్ము దొరకడం ద్రవ్యాకర్షణకాదా ?

మధు—యేంచి తనైన మనుష్యులు పంతులుగానూ ! (తనులపాకు చుట్టతో కొట్టి) నేను రాబోతానని రెండేళ్ళకిందట కలగని, యీకాబోయే మేజువాణి బుద్ధిలో ఘంచుకొని యీపెళ్ళి కావడానికి విశ్లేషచుత్సం జేసారా? ద్రవ్యాకర్షణ యలాగో నాకు బోధపడదే. పెళ్ళికూసుర్ని యిలాకా వేసుకుని, దాంద్యారా ముసలాడి మూటా ముళ్ళా లాగేస్తారు. యంతసత్వకాల పరాన్నయినా ఆమాత్రం ఊహించుకోగల్గు. లేకపోతే నేనుంత బతిమాలుకున్నా యీపెళ్ళి తప్పించక పోవవేలె? మీబుద్ధికి అసాధ్యం వుందంటేనే నమ్ముతానా ?

రామ—ఆమాట్టిజడేగాని, అన్ని పనులూ ద్రవ్యాకర్షణకొనవేల చాస్తాననుకున్నా వాయేలెటి ? ఆముసలాణి కాపాడదాడనీ, యీపెళ్ళి తలపెట్టాను.

మధు—‘చిత్రం చిత్రం మహాచిత్రం’ అని కథుంసి, అలా వున్నాయి మీచర్యలు.

రామ—ఆకథేనో చెబుదూ, నాక్కథలంటే మానరదా.

మధు—పొగటిపూట కథలేలెటి ? ముందు యీచిత్రకథేలెటో కలవియ్యండి.

రామ—అది చెప్పేదికాదు చెప్పును.

మధు—చెప్పకపోతే వొప్పను.

రామ—ఒప్పుకేంటేస్తావు ?

మధు—యేంజాస్తానా? యీజడతో కొడతాను. కాస్త్రంలో కాముకులకు చెప్పిన ఆయుధమిది.

రామ—నేం దెబ్బలికి మనిషిని కాను. కాస్త్రం గీస్త్రం వొకపక్కనుంచి మోట సరసం మాను. చెప్పమంటే చెబుతానుగాని అలాంటి కబుర్లు నువ్వు వినకూడదు. మరేంలేదు లబ్ధావుధాన్లు చెధవకూతురు మీనాక్షి ప్రవర్తన మందిదికాదు. నాలోజాలకొహూరు అది పీకలమీదికి తెస్తూంటుంది, పోలీసువాళ్ళు బెదరించి పదిడబ్బులసొమ్ము లాగేస్తూంటారు. డబ్బుఖర్చుంటే ముసలాడికి ప్రాణపోకట. సరిసారం కూడా మీనాక్షి దూబర చేస్తుందంటాను. పెళ్ళయితే దావి అట కడుతుంది.

మధు—మీనాక్షి ప్రవర్తన బాగుందికాదుటూ మీరే చెప్పాలి. మీరు కంటపడతర వాత యే ఆడదాని ప్రవర్తన తిన్నగా ఉంటుంది ?

రామ—అదుగో చూశావా ? అలా అంటావనేకదూ, చెప్పనన్నాను.

మధు—యీచిక్కులు నాకేం తెలియవు. పెళ్ళి మానిపించెయ్యండి.

రామ—యీపెళ్ళిలో నీమేజువాణిపెట్టి పదిరాళ్ళిప్పిస్తాను మాటాడకూడకో.

మధు—(ముక్కుమీద వేలుంచుకొని) లబ్ధావుధాన్లుయెదట నేను మేజువాణి ఆ !

రామ—పేరువాడు గాని, సభలో పెద్ద సేనేకదూ?

(హెడ్ కనిస్టేబుల్ చుట్టకాలుస్తూ ప్రవేశించి కుర్చీమీద కూర్చోనును.)

హెడ్—రామప్పంతులూ; యినస్పెక్టరికే టోపీ వేశావటే?

రామ—(హెడ్ కనిస్టేబుల్ చెవిలో) గారూ గారూ అసనయ్యా.

హెడ్—యెప్పుడూ లేచి గాలేబండి గీ రేపిటి, చింతగారు?

రామ—అడవాళ్ళున్న చోటికి తోమరరావడవేనా, అన్నా!

హెడ్—అడవాళ్ళంటున్నావు, నువ్వుకూడా అందులోనే జమాయేవిటి? ఆహా! హా!

రామ—హా! యిది వేరొకాడే ఉండాలి.

హెడ్—నేను హాస్యంకోసం రాలేదు; ఇనస్పెక్టరు పేరుచెప్పి రావినాయుడిదిగ్గర పాతికరూపాయలూగావటే, యిలా యెందరిదిగ్గర లాగానో రామప్పంతుల్ని నిల్చున్న పట్లాన్ని పిలకబ్బుకు యీడ్చుకురా అని నాతో ఖచ్చితంగా చెప్పి యిన స్పెక్టరు పాలెం చెల్లిపోయినాడు.

రామ—చిన్నప్పుడు వొక్కబల్లో చదువుకున్నాం యినస్పెక్టరు నేనూను. అంతేత అతని పిలక నేనూ, నాపిలక అతనూ లాగినా ఫర్వాలేదు. రావినాయుడిమాట మాత్రం కుద్దాబద్ధం. మీరు ముందు పదండి. గుఱ్ఱం కట్టించుకుని నేపనుదిగ్గర కలుస్తాను.

హెడ్—నేనెలావస్తాను నీతోటి; నాకు వొల్లమాల్నా ఉనుంది. ఒక కనిస్టేబుని నీతో పంపిస్తాను.

రామ—(హెడ్ చెవులో) నాయుంట్లోమాత్రం నకారప్రయోగం చెయ్యకు. నీపుణ్య వ్రంటుంది.

హెడ్—అదా నీఘోష! ఆలాక్కానియ్యి. (నిష్క్రమించును.)

రామ—(తనలో) అదుగో మళ్ళీ ఏకవచనవేల కూస్తాడు! (వైకి) యెప్పుడొక్కడ.

నాథరు—(ప్రవేశించి) సీతం బాబు.

రామ—గుఱ్ఱం కట్టుమను.

నాథరు—సీతం బాబూ, (నిష్క్రమించును.)

రామ—చూశావా మధురవాణీ నే న్నిలబడ్డచోట రూపాయలు గలగల్రాలాయి. యీ యినస్పెక్టరు గాడికి యీతాలూకాకి వొచ్చింతరువాత అటుదారువేలు యిప్పించాను. వీధితులుపు వేనుసుని, సంగీతసాధకం జేసుకో, విద్యనంటి వస్తువు లేదు. (గుమ్మందాటి నాలుగడుగులు వెళ్లి, తిరిగివచ్చి) అప్పుడే మీర తీశావు? యీతూళ్ళో మాదుర్తారులున్నారు; నాన్నేహితులవనీ, బంధువులవనీ పేరుపెట్టు కొన్నారు. రానీకునూ (తలుపువైనించివేసి) గడియవేసుకో. (నిష్క్రమించును.)

౨-వ స్థలము : రామప్పంతులు యింట్లో పడకగది.

[మధురవాణి తివాసీమీద కూర్చుని వీణ వాయించుచుండును.

వాయిద్యం ముగించి]

మధు—విద్యవంటి నస్తువులేదు, నిజమే—ఒక్కటితప్ప—అదేంటి? విత్తం. డబ్బు
రానివిద్య దారిద్ర్యహేతువ. యీవూళ్ళో నారదుడు వచ్చి పొడితే నాలుగు
దమ్మిడీ లివ్వరు, గనక యీవీణ యిటు పెడవాం. పాడు కనిస్తే సౌజ్ఞ చేసి
వెళ్ళాడు. ఆతడు యిచ్చేదీ చచ్చేదీలేదుగాని, జట్టిలేవై నావొన్నేటవొడ్డుకాస్తాడు.
(వీధితులుపు తట్టబడును)

వొచ్చాడుకాబోలు, (తలుపుదగ్గరకి వచ్చి) యవరు మీరు? బంధువులా?

(తలుపువతల కరటక కాస్తులు, కన్యవేషంతో శిష్యుడున్ను.)

కరట—ఆవువ కడ్డం బడ్డవారే బంధువులు. మీ మీదను బంధువులం కావున గాని
మీరు మాకు బంధువులు కాగలు.

మధు—నేనులా?

కరట—(తనలో) యీకంతంవిన్నట్టుంది. (పైకి) నేస్తం కట్టడానికే వొచ్చాం.

మధు—దేంతో కడతాను?

కరట—(తనలో) యీవేశ్య మధురవాణి కాదుగదా? కంతాన్ని పోలిన కంతంఉండ
కూడదా? (పైకి) నేస్తం కట్టడానికల్లా ఉన్నది నక్కటేకదా టంకం?

మధు—యేమిటో ఆటంకం?

కరట—బంగారం!

మధు—మాపంతులు గారికి మీరు నేనులా బంధువులూ ~~కాదు~~ ~~కాదు~~ తలుపు
తియ్యొచ్చును. (తలుపు తీయును.)

కరట—(తనలో) అరే! మధురవాణి!

మధు—(ముక్కుమీద వేలుంచుకొని) చిత్తేశ్వర!

కరట—యేమిటి చిత్రం?

మధు—యీవేషం!

కరట—ఉదరనిమిత్తం బహుకృతవేషం; యిది దేవుడ డిచ్చిన వేషవేడు.

మధు—నాదగ్గి రేనా మర్తం? యీ పిల్లవరో?

కరట—నాకొమార్త.

మధు—నాబకమల్లా చెడి పొగటివేషాల్లో దిగిందా? పెట్టి పుట్టాడు గదా యేల యీ
అవసరం?

కరట—నీరమువల్ల చేవుడిచ్చిన స్థితికేం లోపంరాలేదు. నిన్ను చూదావనివోచ్చాను మధు—ఇన్నాల్పైకే నా యాదీనురాలు మీకు జ్ఞానకం రావడం అదెంత గాదు ?

కరట— నీలాంటి మనిషి మళ్ళీ వుందా ? నిన్ను చూడడం బ్రహ్మానందం కాదా ? నీదగ్గరకి రావడం, చేదనా యిన్నాల్పూ రాలేదనుకున్నావు ? డిప్టీకలక్టరుగారి కుమార్తెత్తుంగారు నిన్ను చేపట్టానని తండ్రికి తెలిసినతరువాత, నేను గానీ నీయింటికి వస్తే పీక ఉత్తరం చేస్తాడేమో ఆసేధయంచేత కొంచం యడబెట్టి యితడికి యెప్పుడు బదిలీ ఆవుతుంది మామధురవాణి యెప్పుడు చూస్తాను అని దేవుణ్ణి సదా ప్రార్థనూ ఉంటిని నువ్వొక్కడెన్నాళ్ళొయి ఉన్నావు ?

మధు—డిప్టీకలక్టరుగారి కుమార్తెత్తుంగారిని తండ్రి, చదువు పేరుపెట్టి చన్నవటం తగిలిన రెండు నెలలకా ఆయన నేస్తున్న గిరీశం గారిద్వారా డబ్బు పంపించాడే. ఆతరువాత మొన్నటిదాకా గిరీశంగారు నన్ను ఉంచారుగాని, డబ్బుకి యలా ముఠాగా ఉండే నాయంటికి వచ్చినవాడల్లా తన కొడుక్కి దోస్తి అయివుంటాడని డిప్టీకలక్టరు కుమారునిస్తాడేమో అని పేరుగలవాడెవడూ నాయంటికి రావడం నూనేకాదు. సంజీవరావు గారి ఆల్లరి కొంచం ముగుసొచ్చిందాకా పైనుందావని యీవూరొచ్చాను.

కరట—(ముక్కుమీద వేలించుకొని) గిరీశం నిన్నుంచుకున్నాడా ? మా మేనల్లుడికి చదువు చెప్పడాని కుక్కుడుర్చుకుని మావాళ్ళింట్లో చేరాడు. వాడికి పెండ్లిరాళ్లే ఉద్వాసన చెప్పాలి.

మధు—(ముక్కుమీద వేలించుకొని) నాదగ్గరకు వచ్చినవాడల్లా చెడిపోయినాడే ? నాదగ్గరకు మీరు రాకుండా అవరోధం ? లిగించని యిప్పుడే డిప్టీకలక్టరుగార్ని తిట్టేరే. ఆయనకంటే మీన్యాయం యేంబాగా ఉంది ? నాదగ్గరకు వచ్చినందుకు మీభార్యగారు చుండు మిమ్మల్ని మెడబట్టుకొని యింట్లోంచి తరవ్వలసింది. తనకి రొట్టా, ఓవాడికి చుక్కానా ?

కరట—క్రియబలో అంతవరకూ జరక్కపోయినా మాటల్లో ఆమర్యాదా ఆమేసా నాకు జరుగుతూనే ఉన్నది.

మధు—(చిరునవ్వుతో) యీయిల్లాలు మాపంతులు కంటబడితే యీవిడగుట్టు బట్ట బయలౌతుంది.

కరట—యిల్లాలనేస్తున్నావేం అప్పుడేను ? కన్నెపిల్ల; దీన్ని పెండ్లి చేయడానికే, నీదగ్గరికి తీసుకొచ్చాను.

మధు—మాపంతులుకేనా పెళ్లి ?

కరట—“ఏకానారీ సుందరీవాదరీవా” అన్నాడు. అలాకనుందరి నువ్వు దొరికింతరు నాత నీపంతులుగారికి యింకా పెళ్ళిండుకు ?

మధు—అయితే మరెవరికి పెళ్ళిచేస్తుడం? నాకాయేమిటి? అలాగైతే, సైయే! మొగవేషం వేసుకొని, పెళ్ళిపీటలమీద కూర్చుంటాను. యిలాంటి పెళ్ళాందొగకడ వెలాగ? జగత్ప్రసిద్ధులైన కరటకశాస్త్రులు గారి అల్లుణ్ణి కావడం యెలాగ? దివ్య సుందరవిగ్రహానికి పొగడగానే నాబుర్రాలు పొంగుతాయనుకున్నారు కాబోలు! యీపిల్లదగ్గర నాబోట్లు ఏమిటి ముందరి దీక్షలు. అడవి మెచ్చిందే అందం! మొగాడికన్ను మసక. మీకేం తెలుసును. మరి నాపెళ్ళాన్ని నాకిచ్చేసి మీ తోవని మీరు వెళ్ళండి. (శిష్యుడి చెయిపట్టి లాగును.)

శిష్యు—చూశావురా నాన్నా యెలా పట్టుకుందో?

మధు—(అపుకోలేకుండా నవ్వుతూ) శాబాషు! యిదేనా పెద్దమనిషి కరహా! ఇటుగు పొరుగమ్మ లేవంటాలో మొగుడు పిలిస్తే వెళ్ళకుంటేను?

శిష్యుడు—కొడుతుంది కాబోలె నాన్నా, యింటి కెళ్ళిపోదా, రా!

మధు—యేం సంగనాచివే? తరవాత పెళ్ళి చేసుకుంటాను. అందాకా ముద్దయ్యి. (ముద్దెట్టుకొనును.)

కరట—నేరనిపిల్లని చెడగొడుతున్నావు.

మధు—నాలాంటివాళ్ళకి నూరుకుండికి నేర్పి చెడగొట్టగలడు యెవరికి శిష్యుడు? యీకన్నెపిల్ల నోరు కొంచెం చుట్టవాన కొడుతూంది!

కరట—అంచేతే కాబోలు డబ్బీలో చుట్టలు తరుచు మీరు వాతూంటాయి మధుర వాణీ! దేవుణ్ణాకు నిన్ను చూపించాడు. పంతులేనిసమయం కనిపెట్టి వచ్చాను. మళ్ళీ అతడొచ్చేలోగా నామాటలు నాలుగూ విని మాకువచ్చినచిక్కుతప్పించు.

మధు—మీకొచ్చిన చిక్కేమిటి? నేను చేయగలిగిన సహాయవేమిటి?

కరట—చిక్కన్నా చిక్కుకాదు. విను యీవూళ్ళో గిరిశం పెత్తలికొడుకులు బాధావు ధాన్లని ఓముసలాడున్నాడు; వాడికి నూమేసగోడల్ని వ్వడానికి మాబావ నిశ్చయించాడు. యీసంబంధంచేస్తే నాచెల్లెలు నూతులో పడతానని వొట్టేసుకుంది. యేం ఉపాయం చేస్తావో, దానిప్రాయం కాపాడాలి.

మధు—యీపిల్లని అంతకి తక్కువనామ్మకి అమ్మితే బాధావుధాన్లు చంకలు గుద్దుకుని చేసుకుంటావో. అతనిదాకా యెందుకు? నేనే కొనుక్కుంటాను.

కరట—చూపితే అందుకుపోయేదానికి నీకు మిక్కిలి చెప్పాలా యేమిటి?

మధు—యిదివరకి ఇర్జయవైచి సమ్మంధం యేమ్మివ పెట్టి తప్పించడం?

కరట—నీబుద్ధి కసాధ్యం వుందా? డబ్బు కసాధ్యం వుందా?

మధు—బుద్ధికి అంతా అసాధ్యవేదాని, డబ్బుకి యెక్కడా అసాధ్యం లేదు. యీ

పెళ్ళిలో మాపంతులుకో పనిరాళ్ళు వారుసతా యరుకుంటున్నాడే?

కరట—నాసంబంధం చేసుకుంటే నేను యిరవై కాపాపాణాలు యిస్తాను.

మధు—సరే. గాని నాటకంలో యొకపోయినా చెల్లుతుంది. నటనలోకి హాస్యం

తెస్తేయేమి మూడుతుందో ఆలోచించారా?

కరట—మధ్య నీకొచ్చిన ఫర్వా యేమిటి? నాకొచ్చిన ఫర్వా యేమిటి యీకత్తెర

మీసం, కత్తెరగడ్డం కడిగేసుకుని నాతోవని నేను వెడతాను. యీకోక నీదగ్గిర

పారేసి మాళిమృదు వెళతాడు. ఆతరవాత యిదేమిటమ్మా యీచిత్రవని నువ్వు

నలుగురమ్మలక్కతోపాటు ఆశ్చర్యపడుదువుగాని, మీపంతులుతో నీఫార్పు

జేసి యీమంత్రం యెలా సాగిస్తావో గట్టిఆలోచన చెయ్యి.

మధు—మాపంతులు వక్కడివల్లా యీవని కానేరదు.

కరట—మరే యింకా యవరికాళ్ళు పట్టుకోవాలో చెప్పు?

మధు—మాపంతులుతో మాట్లాడడం ఐనతరవాత ఆవుధాన్లుకూతురు మానేస్తం మీనా

క్షీని తండ్రికి తెలియకుండా చూసి, ఓ రెండు కానులు యిస్తానని చెప్పండి.

ఆపైని సిద్దాంతిని చూసి ఆతనికి ఆలాగే ఆశ పట్టింది. యీవనికి సిద్ధాంతే కీలకం.

నేను తెరవెనకనుంచి సమయోచితంగా హంగుచేస్తాను.

కరట—నీమాటవేరేనే చెప్పాలా? నిన్ను సంతోషపెట్టడం నాకు విధి.

మధు—ఆమాట మీరు శలవివ్వడం నాకు విచారంగా వుంది. వృత్తిచేత వేశ్యని గనక

చెయ్యవలసినచోట్ల ప్రవ్యాగ్ధణచేస్తానుగాని, మధురవాణికి దయాదాక్షిణ్యాలు

నున్న అని తలచారా? మీతోడబుట్టుకి ప్రమాదం వచ్చినప్పుడు నేను డబ్బుకి

ఆశిస్తానా? యటుంచి యెటొచ్చినా కాపాడతాను. హెడ్ కనిసీటుకు మాత్రం

కొంత నిజం చెప్పుదాం అతగాడు యిప్పుడే వస్తాడు, మాట్లాడతాను. మీరు

యిక్కడ కూచోండి.

కరట—స్వాధీనుడేనా? కొంప ముంచడుగద?

మధు—గులాం (నిష్క్రమించుచు.)

కరట—కూచుందాం రా.

శిష్యు—నాపేరేమిటండోయి?

కరట—కొంప ముంచుతావు కాబోలు! నువ్వి! మధురవాణి చూడగానే మతిపో

యిందా యేమిటి?

శిష్యు—దానినన్నట్టుపడాలని నిదాంస్తున్నాను.

కరట—సన్నుతన్ని చూడ జ్ఞానం వుంచుకుంటే నువ్వి అనేకీరు జ్ఞాపకంవుంటుంది.

(రామప్పంతులు గుఱ్ఱం చూరాన్న విగి నడిచివచ్చి)

రామ—(కరటకశాస్త్రితో మెల్లిగా) లోపలికివరై నా వెళ్ళారా?

కరట—(గట్టిగా) యవరో యిద్దగు చుగ్గు రొచ్చారు గాని మియిల్లాలుగా రొచ్చి పైకి పొమ్మని గెంటేశారు.

రామ—మీ రెవరు? యెందుకొచ్చారు?

కరట—నాది కృష్ణాతీరం. నాపేరు గుంటూరు శాస్త్రులంటారు. తమదగ్గర రావకార్య వుండి వొచ్చానండి.

వీధిలోనుంచి జవాను—“యినస్సెకటరుగారు నే వొచ్చిందాకా మఱిచెట్టు కింద గుఱ్ఱాన్ని నిలిబెట్టుండుతావన్నారు. రూపాయలు వేగం యివ్వండి”

[మధురవాణి ప్రవేశించును]

రామ—యవరు వొచ్చారుట?

మధు—యవరొస్తారు? మీ నేస్తులట! తగిలెను.

జవాను—రూపాయలందోయి.

రామ—(మధురవాణితో) యేదీ మొన్న నీకిచ్చిన రూపాయలు? సాయింత్రంమళ్ళి ఫిరాయిస్తాను. యీనైతాను ప్రాణం తింటున్నాడు.

మధు—మీరిచ్చిన రూపాయలు పట్టంతోలేకాను. నేను డబ్బిక్కడ దాచుకుంటే మాతల్లక్కడ కాలక్షేపం చెయ్యడవెలూగ?

రామ—వొట్టబడ్డాయి!

మధు—(తాళములు గుత్తి మొలకొనుంచి తీసి రామప్పంతులుమీన విసిరి) చూను కోండి.

రామ—(బుజం తడుపుకుంటూ) దురహంకారం వుండదు! విసిరికొడితే డబ్బుతగల్గ నుకున్నావా యేనిటి?

మధు—దుష్టమాటలనగా తగిలే తప్పా?

జవాను—యేవయ్యాయి, పోయి, రూపాయ లిచ్చావు కావని యినస్సెక్టరుగారితో చెబుదునా?

మధు—(మెడలో నాను తీసి) యిది తాకట్టువుంచి కాపలసిన్నసాము తెచ్చుకొండి.

రామ—(తనలో) ఆహా! యేమి యోగ్యమైన మనిషి! లేనిపోని అనుమానాలు పడ కూడదు.

కరట—పంతులుగారూ యెన్నిరూపాయలు కావాలండి?

రామ—పాతిక.

కరట—నేదాఖలేస్తాను (జవానుకు ఇచ్చును.)

రామ—ధనజాతకానికి డబ్బులా వస్తావుంటుంది. యేవిటి మీరాచకార్యం?

కరట—ఇది నాపిల్లండి. దీనికి వివాహం చేయించి అనుకృతం తమరు కట్టుకోవాలి.

రామ—వివాహం చేయించడానికి నేను వైదీకిని కాను, నాకు మంత్రాలు రావే?

(చుట్ట జేబులోంచి తీసి కొనకొరికి) యేనంటావు మధురవాణి? అగ్గిపుల్ల.

మధు—(అగ్గిపుల్ల అందిస్తూ) పంతులునుంచి శిష్యుడివేపూ, శిష్యుడినుంచి పంతులు వేపూ కోవముతో చూచును)

కరట—మంత్రపఠన్నప్పుడు వైదీకపవాడిదేం మంత్రపఠండి? ఈకోజాల్లో వైదీకమ్మం

(తల మహిమ పోయిందండి మంత్రపఠంటే నియోగ్యగ్రహపుదే మంత్రం?

రామ—మధురం! యేనంటావు? యీపిల్ల స్నే పెళ్ళిచేసుకుందునా?

మధు—(రామప్పంతులువేపూ శిష్యుడివేపూ చురుచురచూసి నిష్క్రమించును)

రామ—సోగనుక తైలకిఅలక కూడా అదో శృంగారం నుమండీ, శాస్త్రులు గారూ!

కరట—వైదీకపాళ్ళం మాకా శృంగారాలు యలా అనుభవవౌతాయండి? మాయిల్లా

శృంగోపవౌస్తే చీపురుకట్టున యెగురుతాయండి. సరసపన్నది పుస్తకాల్లో చద

వడవేలగాని మాకు అనుభవవేద్యం కాదండి. శ్రీప్రహ్లాదాచార్యులు రాధికతో శల

విస్తున్నారు, ఓరాధికా నీకోపం తీర్చుకోవాలన్నవ్షయనా “ఘటయ భుజబంధ

సం రచయరద ఖండనం, యేనవాభవతి సుఖజాలం” యేవఠమన్నాడంటే కవీశ్వ

రుడు చేతుల్లోటి ఉక్కిరిబిక్కిరిఅయ్యేబట్టుగా కాగలించుకో, మిరిన్నీ పెడివలు

రక్తాలాచేబట్టు కొరికయ్యి, అంఘన్నాడు.

రామ—(మధురవాణి చెల్లినగుమ్మచువేపు చూపి) ఉప్పులేక నే ముప్పందం. మధుర

వాణికి మంత్రం యీవెట్టి మొట్టికవిత్వాలు చెప్పండి. నాలంటి మృదువర్లు నోట

సరసం సహించరు.

కరట—ఆమె మీభార్యకారండి? సంసారికన్నా మర్యాదగా వుంది యీవేశ్య!

మీది యేవదృష్టం.

రామ—యెంపికలో వుందండి. మీరాచకార్యం చెప్పారుకాదు.

కరట—లుబ్ధావుధాను గారికీ తమకి చాలా స్నేహపఠని విన్నాను. ఆయన తమమాట

అడుగుదాటరట?

రామ—ఆగాడిదొడ్డుక్కి ఒకరితో స్నేహం యేమిటండి? వాడిప్రాణానికి డబ్బుకీ

లంక; డబ్బుకీ వాడికి స్నేహంగాని మరియురితోనూ స్నేహంలేదు. అయితేవాడికి

వ్యవహారజ్ఞానం లేకపోవడంచాత, కోర్టులంటే భయంచాతా, నాసలహా లేక బలక

లేడు. వాడేఅన్నమాటేవిటి, యీతాలూకాలో సివిలుమేజిస్ట్రేట్ల యెక్కడొచ్చి

నా రామప్పంతులు పప్పులేని పులగం వుండదు.

కరట—అసట వినే తాము నియోగ ప్రభువులు, మాంశబలంచాత చక్రం అడ్డెస్తారని తమర్ని వెతుక్కుచ్చావు. నూపింతల్లివాడును నియోగ బియ్యల్ ప్యాసయినాడండి. డిప్టికలక్టరీ చేస్తున్నాడు. బంధువులకి ఆతనిపల్ల గడ్డివరకంత సాయం లేదు గదా మీదిమిక్కిలి కూరా నారా యవభృయినా గృహస్థులు గృహస్థ మర్యాదకి వంపించి, తల్లయినా పెళ్ళాడైనా అవి పుష్పకుంఠేతిరగగొట్టిందాకా ఆభోజనం కూచుంటాడు ! పెట్టడానికి పుచ్చుకోవడానికి నియోగ ప్రభువులు, తమకి చెల్లించిగాని, మావాళ్ళుగదో గాలు మంటిగడ్డకొక్కో గాలండి, “ఇయ్యా ఇప్పించంగల ఆయ్యలకేగాని మీసమనుభులకేలా రెయ్యకి లేవా బారెడు” అని కిషీక్యరుడన్నాడు.

రామ—యాయంగిలీరు చదువులు లావైనకొద్దీ వైదీకులే అన్నమాటేవిడిచి అడ్డవైన జాతులవాళ్ళవారికి మాచాకచక్కా లబ్బుతాయండీ? నూరొక్కం మాలో స్వతహాగా పుట్టినది మీరు తెచ్చిపెట్టుకన్నది. యెరువునరు యెరువునరుకే బిన్నారా? మీవాళ్ళు లంచాలు పుచ్చుకోవడం చాతకాక, పతివ్రతలమని వేసం వేస్తారు.

కరట—అదే పతకవైతే అది అమ్మకు బతకినా అన్నట్టు మావాళ్ళకే చాతయితే నాకు యీఅపనీవండి? మావాడు పనిచుంది పార్టీలలో చెబితే పదిరాళ్ళ సొమ్ము దొరుకును. యీచిక్కులు లేకపోవును.

రామ—యేమిటా చిక్కులు?

కరట—రూబాధ చాలా లావుగా వుండండి రేపటి పున్నంలోగా ఒకదస్తావేజా తాలూకు రూపాయిలు చెల్లకపోతే నావాపడిపోతుందిండి. యీపిల్లని నల్లబిల్లిలో వెంకటదీక్షితులుగారికి పుచ్చుకోరు వందలకి అమ్మ నిశ్చయించుకొని తీరా వొచ్చేసరికి యిప్పట్లో రూపాయలివ్వలేం పెళ్ళయిన నెలరోజుల్లో యిస్తావన్నారండి, అందుచేత అది వొడుగుకొని బుద్ధావుఁధాన్లుగారు వివాహప్రయత్నంలో వున్నారని విని తమదర్శనానికి వొచ్చానండి. ఇదిగాని తాము సమకూరుస్తే పదివరహాల సొమ్ము దాఖలుచేసుకుంటాను.

రామ—నేను నలభైయూభైరూపాయల వ్యవహారాల్లో జొరపడేవాణ్ణి కాను.

కరట—తాము చేసే సదుపాయాన్ని బట్టి యెంతయినా దాఖలు చేసేవాణ్ణిండి. నా రుణాలు పడవోరు వందలుంటాయండి. అటుపైని యేవొచ్చినా తాము దాఖలు చేసుకోండి.

రామ—“ఎలే, గియ్” బేరాలు మాకవసరం లేదు. అగ్నిహోత్రాపుధాన్లకి పద్దెనిమిది వొందలిస్తున్నాడుగదా, అందుకు సగానికి తగ్గితేనే గాని ఆపుధాన్లు ఆసంబంధం మాని మీసంబంధం చేసుకోడు. అందులో మీ రుణాలు తీరేదేమిటి? నాకిచ్చే

దేవిఁటి? యేదైతే నేవి? ఆవ్యవహారం యెలాగ మించిపోయింది. పదిరోజులకింద టూనే ఫాక్టుపరుస్తును. ఆసంబంధం భోగట్టా మొదట నేనే తెచ్చాను. నాచేతు లోంచి ఆవ్యవహారం పోలికెట్టి లాగేశాడు. కృత్యాద్యవస్థమీద మధురవాణి మేజా వాణికి వాణ్నిప్పించేసరికి నాతలలు దిగొచ్చారు. మరి వక ఉపాయం చెబు తాను వినండి, మీకు మయివరు కొమాళ్ళున్నారా?

కరట—చిన్నవాడికి మయినారితే దాటి మూడేళ్ళయిందండి.

రామ—అయితే యిహ లేందేవిటి? అక్షణవాడు మయివరని వాదిద్దాం.

కరట—సాక్ష్యం యెలా వస్తుందండి?

రామ—ఓహూహూ! మీరు యేమీ తెలియదే! యిలాంటి వ్యవహారాలు నాతల మీద యెన్ని వెంట్రుకలున్నాయో అన్ని మోసేకాం, విన్నారా? ఉర్లాం బసవ రాజుగారిసంభావనలే సాక్ష్యాలక్కడా గెజట్టార్ చేశాం. కుండనాలు వేసు కున్నవారికి ఓరూపాయి జాఫా.

కరట—జాతకం వుందీదా యేంసాధనం?

రామ—కాకిలివైతే అగ్గిపుల్లతో ఫ్రైల్! తాటాకైతే నీళ్ళపొయ్యి! కొత్తజాతకం బనాయించడం ఆయిదునిమిషాలపని. మాసిద్ధాంతమట్టుకు నాలుక్కాలాలు చల్లగా వుండాలి. నాదగ్గర పాతతాటాకులు అలేఖాలు అటకనిండా వున్నాయి. ముప్పై యేళ్ళనాటి కాకతా లున్నాయి. ఒక నూట్టూపాయలు నాకు ఫీజుకింద యిచ్చి ఖర్చులు పెట్టుకొండి. గ్రంథం నడిపిస్తాను.

కరట—దారి ఖర్చుకోసం తెచ్చినరూపాయలు మీకు దాఖలు చేశాను. మరి బుర్ర గొరిగించుకుందావంటే ఓమ్మిడీ లేదు. కోర్టుంట తిరగడాని కయినా చేతిలో ఓడబ్బు సామ్యుండాలోగదా? యిదోహరై ట్టొంపలా నాతో వుంటే యెలాగండి కోర్టుంట తిరగడం? తమ లాక్యానికి అసాధ్య పన్నది వుంటుందంటే నే నమ్మ జాలను, యెలాగయినా కుదిర్చిసంబంధం తప్పించి మాసంబంధం కుదిర్చి నాకు యిచ్చేసామ్యులో సదోపంతు తాము అంగీకరించి మిగిలించి నాకు దయచెయ్యండి. దీన్ని మొనుడింట అప్పజెప్పి ఆపైన యీగ్రంథం యేదోకొస చూసిందాకా తమర్ని అంటగాగి వుంటాను.

రామ—పదోపంతు పనికిరాదు. మాచేరం యెప్పుడూ సగానికి సగం.

కరట—సంగోరు మీకిస్తే మరి నేను రుజాలేం దీర్చుకోను?

రామ—రుజాల్తీర్చుకోఆక్కర్లేకుండా గ్రంథం జరిగిస్తాంగదూ? అప్పుడే మీచేతులో రూపాయలు పడడానికి సిద్ధంగా వున్నట్లు మాట్లాడుతారేవిటి? నేను ఎంతశ్రమ పడ్డ పైని పతకం తిరగాలి? అది ఆలోచించారా?

కరట—తాము అలాంటి సేనం నువచెప్పుండి? రక్తమాంసం అమ్ముకుంటూన్న పప్పుడు అకాని కూడయినా సంతృప్తిగా దొరకటం న్యాయం గడండి? వ్యవహారాల తొట్రబాటుచేతనూ నిలకట్టు పెప్పి వుండడంచాలనూ, తొంపిరపడుతున్నాను గానండి, కొంచం వ్యవధివుంటే రెండువేలకి పైగా అమ్ముకుందుండి.

రామ—“అయితేయితేను” అనుకున్న లాభంలేదని చెప్పానుకానా? బిదోవాంతుకు యేవంటారు?

కరట—ఈపాపపుసామ్యుకే తనురు ఆశించాలా అండి?

రామ—పాపపుసామ్యు మాదగిరికి రాగానే పవిత్రవైచితుంది. ఒసారికివ్వడంకోసమే గాని నాక్కా-వాలా యేమిటి?

కరట—ఐతే కానియ్యండి.

రామ—ఇక నాప్రయోజకత్వం చూడండి. మధురం! మధురం! కాకితం, కలం, సిరాబుడ్డి తీసుకురా, మామోలు సిరాబుడ్డికాక గుట్లోది పెద్ద సిరాబుడ్డి తే.

మధు—(అవతలనుంచి) నాకంటే మధురం కంటబడ్డతరవాత సేనండుకు.

రామ—అడవాళ్ళకి అనుమానం లావండి. వింటున్నారా? అదో ముచ్చట!

కరట—కేవలం వజ్రాన్ని సంపాదించారు!

రామ—వజ్రవేగానండి, పట్టవాసపు అలవాటుచాల పదిమందితో సూట్లాడితే గాని, దానికి వ్రాసుబోదు.

కరట—అమాత్రం స్వేచ్ఛ యివ్వడవే మంచిదండి; అడదాన్నట్టే రొకాయించ కూడదండి?

రామ—రొకాయినై యేంజేస్తు దేవెంటండి?

కరట—యిలాంటిమానంగలమనిమైతే నూకులో గోతులో పడుకుందండి.

రామ—అలాగనా అండి?

కరట—ఆంధుకు సందేహమేమిటండి? నాజూకైన మనస్సుగలస్త్రీని మల్లెపూవులాగ వాడుకోవాలండి.

రామ—ఆ నాజూకులూ గీజూకులూ మీకేం తెలుసునండి.

కరట—పుస్తకాలో చదువుకున్న ముక్కలు. నాయకుడు నిరాకరిస్తే నాయక వోచ్చిన్నయేవే. ఉద్యానాల్లో ఉండుకున్నటువంటి లతలతో పురికి పోసుకుంచు దండి. మహాకవులనాటకాల్లో ఆహారే జరిగినట్లు రాకారండి.

రామ—సురెవళ్ళతో మాట్లాడిన తప్పులేదు గాని, పాడ్ కనిస్తీబుతోమాత్రం మాట్లాడ వద్దని బుద్ధిచెప్పండి, మీకు తండ్రిలాంటివారుగదా?

కరట—అంత అద్భుతవా అండి! అలాంటి పిల్లే నాకు ఉంటే, మాడు నాలుగువేల కమ్మపని రుజాలూ పణాలూ లేకుండా కాలక్షేపం చేసివుండును. దీన్నయినా

నాలుగు నిక్కులా అన్యజాపితే చెండు మూడుకేలు యిదివరకే చేతులో పడి ఉండునండి, మేడిగం చెయ్యాలని దీనిల్లి భీష్మిచ్చుకొనిచోబట్టి యీ దురవస్థ మాకోచ్చింది. అంతానే యింతలో చెప్పకుండా యీగిల్లని వెంటతీసికొచ్చి యీ దేశంలో పెళ్ళికి చూపుతున్నాను.

రామ—నానవాయం లోపం ఉండబోదు.

కరట—ఆయితే కార్యవయింజ !

రామ—యేని పిల్లా యిలా రా. చెయి చూపించూ.

(శిష్యుడు భయం నటించి వెనక్కి తప్పును.)

కరట—చూపించనా. భయం లేవ్వావూ. (కరట కాస్తలు శిష్యుణ్ణి రామప్పం

తులుదగ్గరికి తోయను. రామప్పంతులు చెయ్యిపట్టుకుని అరిచెయ్యి చూచుచుండును. శిష్యుడు చెయ్యి లాగుకొంటూన్నట్లు నటించును. మధురవాణి సీరాబుద్దీ కలం, కాకితిం పట్టుకుని రామప్పంతులు వెనక నిలుచుండును.)

రామ—ఆహా ! యేం భనరేఖా ! సంతానయోగ్యత బాగా ఉంది.

మధు—మీరు చేపట్టితరవాత, అందుకు లోపం వుంటుందా ?

(సీరాబుద్దీలోని సీరా రామప్పంతులు ముఖమిదపోసి చ్చట్టున వెళ్ళిపోవును.)

3-వ స్థలము : కృష్ణగాయపురం అగ్రహారంలో

అగ్నిహోత్రావధాన్లుగారి ఇల్లు.

వీధి—గుమ్మంబుడట గిరిశం నిలిచి నన్నని గొంతుకతో పాడును.

“నామని విరిశరములబారికి నే,

నేమని సహింతునె, చెలి, యేమని సహింతునే ?”

వీడితస్సాగోయ్య, వీడిబాణాలు పువ్వులతోయి ? ఆమాట యెవడు నమ్ముతాడు పెరిమట్టె యెవడైతా నమ్మలిగాని ? అనుభవవేద్యుడైన దీని నిజంయేవింటుంటే— మంచుచదునుబట్టిన లోహం మొవకి, ఉయమండ పోయంటోవేసి, పాయిజన్ లో చుండు కంటికి కనబడకుండా మంత్రంపి విసురుతాడు. దీంచాతనే పైకి గాయం కనబడదుగాని పోలీసువాళ్ళు డెబ్బల్లాగ లోపల తపతపా పుట్టిస్తాయి. యీవిడో బ్యూటీ చూస్తే యేమీ తోచకుండా ఉన్నది. ఆయితే యిది చెప్పినట్టలా వశ మయ్యే మనిషికాదు. పాతరస్తాలేం పనికిరాకుండా ఉన్నాయి. నాయక్ స్పీరియ న్నూ, నాశ్వంగార చెప్పలా గుడ్డిగవ్వంత పని చెయ్యకుండా వున్నాయి. యింత సింపిసిటి యక్కడా కానలేదు. దీనికి లవ్ సిగ్నల్సు రామ రామ ! యేమీ తెలియవు. చుమత్కొం మా బలు ఉడితే యేమిన్నీ అర్థం చేసుకోలేక ఆలేడికళ్ళతో

తెల్లబోయి చూస్తుంది. ఆయామ్ డ్రెస్సులీయిన్ లవ్ లిత్ హర్. దీన్ని చూసిన దగ్గర్నించీ టౌన్ లవ్ నూ, డాన్సింగ్లునూ, మీద పరమానభ్యంతం పుట్టింది. పోజీ టీవ్ యబహరెన్స్. నాళ్ళ పెంకకూటలూ, పెడర్థాలదొంగరీషాలూ, డామిట్ ! అంతా యిన్నిన్నిరీటీయేగదా ? ఇన్నాళ్ళు మధురవాణిజల్లోపడి రెలూగు యానీని అయిపోయినానో, హు నాబట్టుకే ఆశ్చర్యంనా వుంది ! మధువాణికి యీమని పికిని కంపారిజన్ ఉన్నదా ? అది రంగువేసిన గాజుపూస ఇది పూర్వోద్దేశండ్ ? కాదని యవడైన ఆభాజనుడు అంటే ఆహంతంగా వాడి పి కూడదీస్తాను. దీనిని చెడగొట్టడానికి ప్రయత్నం చెయ్యకూడదు; చేసినా సాగేదికాదుగనక కొత్తదారి కొంత న్యాయవైచన దారితొక్కాలి. యేమిటయూ అది ? మాయోపాయం చేసి దీన్ని శేవతీసుకుపోయి విడోమరియేజి చేసుకుంటినట్టాయనా కీర్తి సుఖం కూడా దక్కుతాయి. “టూ బర్డ్స్ యట్ వన్ హెట్ ! ఇలాంటి అట్టర్ల యిన్నోసెంట్ విడోని వాప్పించి తీసుకుపోయి పెళ్ళాడితే మజా, ప్రయోజకత్వము గాని, లెం డేసి మూడేసి సంతానాలు కలిగి తురకాడిలోనో, దూడేకులవాడితోనూ శేవితో వడానికి సిద్ధంగా ఉన్న దండుముండల్ని విడో మరియేజి చేసుకుంటే హెల్ ! పూటకూళ్ళమ్మలాంటిముండని పెళ్ళాడ్డం విడో మరియేజి అనిపించుకోదు అది దొంగముండా మరియేజి ! ఇదేమిటయూ యిది, యీబుచ్చమ్మ సాక్షాత్తూ పరమ పవిత్రమైన విత్ గిట్టు రెటర్న్ ! అయితే, గియితే, మ. రా. శ్రీ యస్. గిరిశం గారు విడో మరియేజి చేసుకోవడమేనా ? “టూ మరీ యె విడో, ఆర్ నాట్ టూ మరీ, దటిజ్ ది క్వశ్చన్ !” షేక్స్పియర్ పడ్డఅవస్థలోపడ్డాం ! తొందరపడి తొందరడిహాజీసాహేబుతురకల్లోకలిసిపోయినాడన్నట్లు నావంటి బుద్ధిమంతుడు యేపనీ చెయ్యకూడదు. దానిలాభనష్టాలు బేరీజువేసి, జమాఖర్చు చేసుకుని మరీ డిసైడ్ చెయ్యాలి. రెటర్న్. సీ. Imprimis ఒకటో పద్దు డెబిట్ (నష్టం). విడో మరియేజి చేసుకుంటే మావాళ్ళు అక్కర చెయ్యరు. అందుకు క్రెడిట్ (లాభం). వాళ్ళిప్పుడు చేస్తూన్న అక్కరేవుంది ? గవక బాలెన్స్ (గాక బాకీ) నిల్ బండి నున్నా ! రెండోపద్దు-డెబిట్ (ఖర్చు)-లోకం నన్ను బహిష్కారం చేస్తారు. అందుకు క్రెడిట్ (జమ) లోకంలోకల్లా విలక్షణ వస్తువను నేను అంకిం చుకుని పసలేనిఅలోకానికే నేను బహిష్కారం వేస్తాను. గవక క్రెడిటు బాలెన్సు (నిలవ) యేమిటయూ ? నెగటివ్ యడ్వాంటేజి, హావిల్ నథింగ్ టూ డూ విలే పాపర్ వర్క్సు-పోజిటివ్ యడ్వాంటేజి-పాజెసింగ్ అలిట్స్ వెల్త్. మూడో పద్దు-డిబిట్-నష్టం-వీడి నెడవముండ” అంటారు - నోటాబీనీ - యీపద్దు నిజంగా

డెబిటేనా? ఆడిట్ డిపార్టుమెంటువార్నిడిగి సంశయం తీర్చుకోవాలి. అండాకామ. రా. శ్రీ గిరిశంగారి అభిప్రాయం యేమంటే - విడో అనేది ఏమిటి? ఏనేమ్! ఓపేరు? ఆపేరు మనిషి మొహమ్మీద రాకుండా? మనిషిని ముస్తాబుచేసి యవట నిలబెడితే యిది పునిస్త్రీ, యిది విడో అని చెప్పదగిన శబ్దమనిషి యవడు? ఒహహాలేదు, గిరిశ విడో అనే పదమే యుక్కుడుందయా? వెక్కిరించే వెధవల నోళ్ళలో ఉంది. దీనికి క్రెడిట్, (లాభ) - ఏమనగా - విడో పెళ్ళాడిందంటే అశుభం వో గాయిత్యం అని ఆ తెదమో కన్నెయ్యదు. ఇక డెబిట్లని శుద్ధ క్రెడిట్ సంబంధం వూరి, “చుక్కలవలె, కర్పూరపుచుక్కలవలె నీదు కీర్తి ముల్లోకములన్ క్రిక్కిరిసి పిక్కటిల్లెను”, అన్నట్లు గిరిశంగారి కీర్తి మిన్నముట్టుతుంది. గిరిశంగారి విధవావివాహమహోత్సవం కథ న్యూస్ పాపర్లో పెద్దక్షరాల్లో పడుతుంది. క్రెడిట్ నెగెబర్ డ్రైవ్, విడో మారియేజి యసోసియేషన్ వారు ఒక తృణం యిస్తారు, బుచ్చవ్రక్కూడా కొంచెం ఉబ్బుంది. డెబిట్ - దానా తెస్తే గాని అవుంధాను మావగారు దాన్లో దమ్మిడీ యివ్వడు.

ప్రాజెండ్ కాన్సన్లీ విచారించుగా ఆవశ్యం విడోమారియేజి చేసుకుని తీరవలసింద అయితే సాధనవేలవెంటి? ఏదైనా యాసెస్ బ్రిడ్జిక్టి వాడు చేరాలి (పైకి ముఖం యెత్తి ఆలోచించి) వెంకమ్మ, మొగుడితో దెబ్బలాడి నూతులో పడ్డప్పుడు నేను సాహసించి వురికి పైకి తీసిందగర్బుంచి వూరంతా నేను సాక్షాత్తు సత్యహరిశ్చంద్రుణ్ణిగా భావిస్తున్నారు. అడుగడుక్కి బుద్ధిదాస్తేమంటుంది గాని, నేనంతవాణ్ణికానా ఏమిటి? నేనుకొంపట్ల పీకిచ్చేస్తారేగిరిశంగారు సాధారణులా? గనుక బుచ్చమ్మని మనం లావుచనుంచేసినా నుతిమించేవరకూ యవరూ తప్పుబట్టబోరు. రాత్రిళ్ళు ఆరబ్బినెట్లు, కాశీమజిలీలు, మదనకామరాజు కథలూ చెబుతూ వుంటే యంతో సర్దాగా పక్కని కూచుని వింటుంది. లవ్ స్టోరీను బుట్టికెక్కించాను. కొంత గ్రౌండు ప్రిశేర్లంది గనక, యిహా విడో మారియేజి మంచిదని బోధపడుతూం. సాచిక పారినట్టయినా, రామవరం చలో, విడో మారియేజి కరో! లెట్ మీ బిగిన్ ది కాంపైన్ ఎట్ వన్స్. (తలుపు కన్నములోనుంచి తొంగి చూచి) నడవలో కూర్చుని విస్తళ్ళు కుడుతున్నది. గుట్టమొదట కొంచెం మ్యూజిక్ విగ్రహము. (ఎటులోర్తునే చెలియా కను జాపళి కూను రాగముతో పాడి) బుచ్చవ్రక్క వదనగారూ తలుపు తీయండి (బుచ్చమ్మ తలుపు తీయును) వదిలా... కల్!... వెం. టే?ం యేమి చేస్తున్నాడు?

బుచ్చవ్రక్క... వెం. టే?ం గొట్టి. యలాడుతున్నాడు.

గిరిశ—ఈవూరన నే మరి చదువు చెడిపోతుంది. పట్నంలో ఉన్నప్పుడు ఉన్నట్టు దగ్గరనుంచి శదివిత్కేహాప్పేవాడనుకాను...ఒక్కమాటు పి...పిలుస్తారా పాతం చెప్తాను.

(బుచ్చమ్మ తమ్ముని తీసుకొని వచ్చుటకు వెళ్ళును)

అహ! దీని శ స్సాగ్నోయ్యా, మొహంయెదటికి వచ్చేటప్పటికి కొంచం (టెం బింగ్ పట్టుకుంటుంది వకటి అనవలెనని మరివకటి అనేస్తూయుంటాను. మరెవళ్ళూ లేరు. వంటరిగా దొరికిందిగదా—యిలాంటప్పుడు నామనస్సులో మాట చెప్పిస్తే తీరిపోవునా! ఆకోతివెధవని తీసుకురమ్మని చెప్పాను, కాని పారాలలో చిన్న లెక్కరు వేతాము. (వెంకటేశ్వర్లు, బుచ్చమ్మ ప్రవేశింతురు.) యేమివాయి మై డియర్ బ్రదరినా వెంకటేశం పాతాలు చూడం శుభంగా మనివేశావు? ఇక్కడ? ఇక్కడమరి మాసంగోజులుఉంటే ఎచ్చిందికూడా మరచిపోతావు. ఏది తెప్పు బుక్కు పట్టుకురా. (వెంకటేశము పుస్తకము పట్టుకొనివచ్చును). గాడ్సర్కర్ ఆనే పాతం తియ్యి. రీడ్ మై గాడ్ బోయ్.

వెంక—(తడుముకుంటూ) డేర్ యిజ్ నాట్ ఏన్ ఆబ్బు ఇన్ క్రియేషన్ వుచ్ డజ్ నాట్ సెర్వ్ సమ్ యూస్.ఫుల్ పర్ పజ్.

గిరిశ—అట్టే! అట్టే అక్కడ నిలుపు, క్రియేషన్ అనగా యేమిటి?

వెంక—క్రియేషన్ అనగా - ఆనగా - ఆవులు,

గిరిశ—నాస్సెన్స్, చదువేస్తే ఉన్నమతిహడ పోవుతున్నది. ఆవులు యెదట ఉన్నా యనా ఆవులంటున్నావు? మళ్ళీ ఆలోచించి చెప్పు.

వెంక—మాటకి అర్థం అడిగారండి?

గిరిశ—క్రియేషన్.

వెంక—అదా! క్రియేషన్ అంటే ప్రపంచం. నేను, యెదట ఆవులు కనబడితే ఈ యీ ఆవు పెరుగు నెలరోజులే కదా తినడంని ఆలోచిస్తున్నాను.

గిరిశ—వన్ థింగ్ ఎట్ ఏటైమ్ యిప్పుడు పాతంమాట ఆలోచించు. క్రియేషన్ అనే వక్కమాటపైనే వక్కకుంట లెక్కరు యివ్వవచ్చును. ప్రపంచం యేలాగు న్నిది? కపిధాకార భూగోళా అని మనుధర్మ శాస్త్రంలో చెప్పినాడు. కపిధ మంటే యేమిటి?

వెంక—నారింజపండు.

గిరిశ—వెరిగుడ్. ఆందుకు ఆమరనిఘంటులో నద్యం నీకు వచ్చునా?

వెంక—రాదు చెప్పండి రాసుకుంటాను.

గిరిశ—యింతలు బడరీ ఫలములు యింతలు మారేడువళ్ళు యీదుకు జోడై బంతులు తామర మొగ్గలు దంతీకుచ కుంభములబోలు తరుణి కుచముల్.

యీ ప్రపంచములో ఏమి వస్తువులుంటవి ?

వెంక—ఆవులు.

గిరీశ—డామ్ నాస్సెన్స్, యెంతసేపూ ఆవులేనా ? ఏమిటి వుంటవో బాగా ఆలోచించి చెప్పు.

వెంక—గేదెలు.

గిరీశ—డబ్ విల్ నాట్ డు, మల్టీ ఆలోచించి చెప్పు.

వెంక—అయితే నాకు తెలియదు.

గిరీశ—విడోన్-ఇంత చిన్నప్రశ్నకు నీగు జవాబు తెలియదు ! ప్రపంచమందుండేవస్తువులన్నిటిలోకీ ముఖ్యమైనవి విధవలు. దానివిషయమై పెద్ద లెక్కరు యివ్వవచ్చును. మనదేశములో ఒక దురాచారము ఉన్నది. మొగవాడికి పెళ్ళాము చచ్చిపోతే తిరిగి పెళ్ళాడుతాడు. ఆడదానికి మొగుడు చచ్చిపోతే ఎంత యవ్వనములో నున్నా, ఎంత సొగసుగా నున్నా, మరివకడిని పెళ్ళాడవలలేదు. ఇది అన్యాయ వంటావా, కాదంటావా ?

వెంక—తప్పకుండా అన్యాయమే.

బుచ్చమ్మ—యేవండీ గిరీశంగారూ, పెధవలు పెళ్ళాడడం పాపంకాదూ ?

గిరీశ—ఆహా ! మిసత్య కాలం చూస్తే నాకు విచారంగా వున్నది. పెధవలు పెండ్లాడ వలసినదని దురాశరస్త్రితిలో స్పష్టంగా నున్నది. వేదంలో కూడా నున్నది. రాజ మహేంద్రవరములో యింతా పండితులు సిద్ధాంతం చేసినారు. పూర్వకాలంలో పెధవలు పెండ్లాడేవారు. వెంకటేశం ! సలహాక్రిలో దమయంతి రెండో పెండ్లి చాటించిన పద్యం ఉన్నది.

వెంక—నాకు రాదు.

గిరీశ—ఇంత ముఖ్యమయినపద్యం మరచిపోవడం యంత తప్పు ! నోటుబుక్కు తీసి రాసుకో—“దమయంతి రెండోపెళ్ళికి ధరసుండే రాజులెల్ల దడదడ వచ్చిరి”— చూశావా ! లోకంలో ఉండే రాజులుతా పెధవని పెళ్ళాడడానికి వచ్చారట. (బుచ్చమ్మవైపు జూచి) చూశారా ? కాస్తాలన్నీ వొప్పకోవడమే కాకుండా మీదిమిక్కిలి పెధవలు పెళ్ళాడకుండా వుండిపోతే దోషమని కూడా చెప్పుతూ ఉన్నాయి. ఇందువిషయమై శంకరాచార్యులవారు పత్రిక కూడా యిచ్చి యున్నారు.

బుచ్చమ్మ—అయితే మనవాళ్ళంతా పెధవల్ని పెళ్ళిచేసుకోకూడదంటారే ?

గిరీశ—అదంతా యింట్లో చాకిరీ చేయించుకోవడమా కోసరముగాని మరేమీ కాదు.

రూమురాత్రి ఉందనగా లేచి మరునాడు రెండురూములదాకా యెద్దులాగు పని చేయిస్తారా? ఒకపూటకంటే యెక్కువ భోజనం చేయ్యనియ్యరుగదా ?

అప్పురసలాగు యెంత సొగసుగానున్నా మంచిగుడ కట్టుకోనివ్వరు. సరుకు పెట్టు
కోనివ్వరు, తుమ్మెదవంతులూ ఉండే జాతుకూడా తినివేస్తారుగదా! ఘర్ ఎగాం
పిల్, మీఅక్కయ్యకు అపంద్రబింబమువంటి ముఖముపైని ఒక కుంకుమబొట్టుంటే
త్రీశేత్రుడికైనా చూడడానికి అలవి వుండునా? ఆహా! యీ అవసరమైన నా
స్వాదయం కరిగిపోతున్నది ఆల్ రైట్! ప్రపంచములో యింకా యేమి వస్తువు
లున్నవి?

వెంక—చేగోడీలు.

గిరీశ—తామ్ నాస్సెన్స్-ఎంతసేపూ తిండివిషయమయ్యే ఆల్ చిస్తావు. బాచిలర్స్,
బ్రహ్మచారులు కూడా వున్నారు. వాండ్లు దేయ్యలగినవని యేమిటి?

వెంక—వేదం చదువుకోవడం; సైన్యాలకి గడ్డి తేవడం.

గిరీశ—నాస్సెన్స్-అది మాతండ్రివగ్గిర చదువుకునేవిద్యార్థులమాట. బ్రహ్మచారియొక్క
రియల్ డ్యూటీ అంటే, విధింపబడినవని యేమనగా, విధవలను పెండ్లాడడమే
ఇంకా క్రియేషనులో యేమిన్నది?

వెంక—నాకు తెలియదు.

గిరీశ—రామవరములో జెధవవివాహము చేసుకున్న వాళ్ళకల్లా నెలనక్కంటికి నూలు
రూపాయలు యిచ్చి పోషించడమునకు విదో మారేజి సభ వకటి యున్నది. ఇది
వరకు అయిదువేలమంది విధవలకు వివాహములుఅయి పునిస్త్రీలు అయిపోయినారు.
రల్ రైట్ క్రియేషన్ అనే మాట అయినది. ఆనెంటెన్సు అంతకూ అర్థము చెప్పు.

వెంక—మీరొకమాటు చెప్పినతరవాత నేచెబుతాను.

గిరీశ—ఆల్ రైట్! ప్రపంచములో దేవుడు ప్రతివస్తువునూయేదోవొక ఉపయోగము
కొరకు చేసియున్నాడు. చేగోడీ యెందుకు చేసినాడు?

వెంక—తినడముకు.

గిరీ—వట్ ఈజ్ రైట్, ఆవుల నెందుకు చేశాడు?

వెంక—పాలు యివ్వడముకు.

గిరీశ—పెర్ ఫెక్ట్ లీ రైట్, ఆడవాళ్ళ నెందుకు చేశాడు?

వెంక—పంటచెయ్యడానికి.

గిరీ—నాస్సెన్స్. పెండ్లాడడముకూ, పిల్లలకనడముకున్నూ, గణక పెండ్లాడకుండా
ఉన్న జెధవపిల్లలు దేవునిఆజ్ఞను అతిక్రమించిన పాపములు చేస్తున్నారు.

[అగ్నిహోత్రావధానులు ప్రవేశించును.]

అగ్నిహో—ఏమండీ గిరీశంగారు మాకుర్రవాడికి చదువుచెప్పుతున్నారా?

గిరీశ—ఘంటసేపాయి చెపుతున్నానండి.

అగ్ని — యేదీ నేకూడా వింఛాను కొద్దిగా చెప్పండి.

గిరీశ — మైడియర్ బోయ్, గాడ్ క్రియేషన్. సృష్టి యెవరు చేసినారూ?

వెంక — దేవుడు.

గిరీశ — ఫాదర్ ఈజ్ సెక్స్ టు గాడ్. దేవుని తరువాత ముఖ్యం యెవరూ? నే
ఫాదర్.

వెంక — తండ్రి.

అగ్ని హో — మొత్తముమీద మీయింగ్గీషు చదువు మంచిదిలాగే కనబడుచున్నది.
భాష భేదంగాని మనముక్కలే నాళ్ళవిన్నీ.

గిరీశ — వెంకటేశం! దేవుడు సృజించిన ప్రపంచములో యేమి వస్తువు లున్నవి? నే
కోర్ట్స్.

వెంక — చెధవలు.

గిరీశ — నాస్సెస్స్, నే కోర్ట్స్.

అగ్ని హో — యిది యేమిటండోయి ప్రపంచంలో చెధవ లున్నారంచున్నాడు. ఇంగ్లీ
షు పుస్తకాల్లో యిదేనా యేమిషి ఉన్నది?

గిరీశ — చెధ్యలో అన్నది లాటిన్ మాటండి. ఆమాట కిర్గం క చేరీలండి క చేరీలు యెందు
కున్నవి?

వెంక — దావాలు తేవడముకు.

గిరీశ — డబ్ ఈజ్ రైట్ - చూచారండీ మీవాడికి క చేరీలభోగట్టాలుకూడా సేర్పు
తున్నాను.

అగ్ని హో — ఆయితే మన దావావిషయమై నేనిచ్చిన కాకితాలు సమగ్రంగా
చూశారా?

గిరీశ — కేసు గెలవడముకు యేమీ అభ్యంతరములేదు. మీకు తెలియడంకోసం గ్రంథం
అంతా తెలుసుచేస్తున్నాను. మామగారూ మీవిషయమై యెంత శ్రమ అయినా
పడి ఆమలాపురం వెళ్ళి అక్కడ కోర్టులో కేసు గెలిపించకపోతే నన్ను పేరు
పెట్టి పిలువవద్దు.

అగ్ని హో — ఏదో అంతా మిమ్మల్నే నమ్ముకుని ఉన్నాము. ఎంత డబ్బయినా కేసు
గెలిస్తే చాలును. పెళ్ళిపనులకి మీ కుమ్మక్కవుంటేనేకాని తూగదు సుమండీ.
నామీద కోపంచాత కరటకశాస్త్రులూ వాళ్ళూ పెళ్ళిపోయినారు. వాళ్ళు వచ్చే
టట్టు కనబడదు.

గిరీశ — మీరు కూర్చున్నదిగ్గిరనుంచి కాలు కడచకుండా ఎరేంజీమెంటు యావత్తూ
నేను చేస్తాను కాదూ.

(నిష్క్రమించుచున్నాను.)

ర-వ స్థలము : పెరటిలో జామిచెట్టు కొమ్మమీద
వెంకటేశము కూచుని జామిపండు కొరుకుచుండును.

[చెట్టుకొమ్మలు ఆవరించియున్న నూతిలో బుచ్చమ్మ
నీరు తోడుచుండును.]

బుచ్చమ్మ—తమ్ముడూ. గిరీశంగారు గొప్పవారట్రా ?

వెంక—గొప్పవారంటే అలా యిలాగా అనుకున్నావా యేగింటి ? సురేంద్రనాథ్ బానర్జీ అంత గొప్పవారు.

బుచ్చమ్మ—అతగాడెవరు ?

వెంక—అందరికంటే మరీ గొప్పవాడు.

బుచ్చమ్మ—అయితే గిరీశంగారికి ఉద్యోగం కాలేదేమి ?

వెంక—నాచ్చుక్క! నువ్వు ఆడవానిని; నీకేం తెలియదు. ఉద్యోగవంటే గొప్పను కంటున్నావు ఉద్యోగవంటే యేమిటో తెలిసిందా ? సర్వెంట్ అన్నమాట.

బుచ్చమ్మ—అనగా యేమిటి ?

వెంక—సర్వెంటనగానా ! నాఖర్ అన్నమాట. మన గేదెని కానే ఆశిరిగాడు ఒక సర్వెంట్. మన యిల్లు తుడిచే అంకి ఒక సర్వెంట్, వీళ్ళు మననాఖర్లు. పోలీసూ, మునసబూ, తెల్లవాడి నాఖర్లు. జీతంలావు రాగానే గొప్పతుకున్నా వాయేగింటి ? సురేంద్రనాథ్ బానర్జీ, గిరీశంగారులాంటి గొప్పవాళ్ళు తెల్లవాడిదగ్గర కాదు, దేవుణ్ణిగిరె నా నాఖరీచెయ్యమంటే చెయ్యరు. కలక్టరవంటాడో తెలిసిందా ? పోలీసువెళ్ళితే “స్టాండ్!” నిలువో అంటాడు. గిరీశంగారు వొచ్చారంటే షేక్ హాండ్ చేసి కుర్చీమీద కూచోండి అంటాడు. ఆయనకి హైదరాబాదు సవాబు వెయ్యిరూపాయల పనియిష్టిస్తామంటే నీపనెవడిక్కావాలి పొవ్వున్నాడు.

బుచ్చమ్మ—ఆయనకి పెళ్ళయిందీరా ?

వెంక—లేదు

బుచ్చమ్మ—అమ్మడూ, వెధవలు పెళ్ళాడ్డం మంచిదంటారుగదా, ఆయనెందుకు పెళ్ళాడారు కారా.

వెంక—నీకు యెంత చెప్పినా తెలియదు (గట్టిగా) ఆయన ఉద్యోగం చెయ్యకపోవడం, పెళ్లిమానుకోవడం లోకం మరామిత్తుచెయ్యడానికట; యిప్పుడు తెలిసిందా ?

బుచ్చమ్మ—యలా మరమ్మత్తు చేస్తున్నారా ?

వెంక—నావంటి కుర్రాళ్ళకి చదువు చెప్పడం. (నిమ్మళంగా) చుట్టసేర్పడం (గట్టిగా) నాచ్చికొళ్ళన అనగా సానివాళ్ళ నందరి దేశంలోంచి వెళ్ళగొట్టడం ఒహటి. నేషనల్ కాంగ్రెస్ — అనగా దివాన్గిరి చలాయించడం ఒహటి. ఇప్పుడు తెలిసిందా ?

బుచ్చమ్మ—ఉద్యోగం చెయ్యకన్నా వే? ఎవనిగి యేరాజుగారిదగ్గిరా ?

వెంక—ఏరాజుగారిదగ్గిరా?—అదాదానివి నీకెందుకూ యీభోగట్ట అంతాను ?

బుచ్చమ్మ—నువు కూడా లోకంమరమ్మత్తు చాస్తావుమా ?

వెంక—ఓ!

బుచ్చమ్మ—ఐతే పెద్దపముండని పెళ్ళాడతావురా ?

వెంక—నాన్న తన్నకుండా ఉంటే తప్పకుండా పెళ్ళాడతాను; గాని బోడిగుండు చేస్తేమాత్రం నాకకరేదు.

[గిరిశం ప్రవేశించి]

గిరిశం—వదినా యీచెట్టుక్రింద నిలబడితే మీరు వనలక్ష్మీలా ఉన్నారు. (బుచ్చమ్మ వైపు తేరి చూచును.)

బుచ్చమ్మ—విన్నారా? తమ్ముడు పెద్దపని పెళ్ళాడతావా !

గిరి—నాప్రియశిష్యుడూ, మీకు ప్రియసోదరుడూ అయిన వెంకటేశం విధవా వివాహావే చేసుకుంటే మేం యావస్థుందివిన్నీ బ్రహ్మరథం పట్టనా ?

బుచ్చ—గురువులుగదా ముందు మీరెందుకు చేసుకోరు ?

గిరి—అడగవలసినమాట అడిగారు. చెబ్తాను వినండి. మీరడిగినతరవాత చెప్పకపోవడం తప్పని చెబుతున్నానుగాని, యీమాటలు చెప్పవలసినవికావు. ఏవంటారా? నాగొప్ప నేచెప్పుకోకూడదుగదా? అదొహటి. అంతకంటే ప్రమాదమైన మాట మరోటుంది. చూశారా వాదినా!— మొదట్నుంచీ విధవా వివాహం కూడదు కూడదు అని తప్పుఅభిప్రాయంలో పడిపోయియున్న అత్తగారూ, మావగారూ లాంటి పెద్దవాళ్ళకి యెన్ని కాస్తాలూ సవబులో మనం చెప్పినా, వాళ్ళకి నెత్తికెక్కవు. ఇలాంటిమాటలు వాళ్ళతో మనం చెప్పినట్టాయనా కఱుచుకుంటారు. మావగారు వేదంమట్టుకే చదువుకున్నారుగాని నేను కాస్తాలు అన్నీ చదువుకున్నాను. అబ్బో, నేను మనకాస్తాల్లో వుడ్లోలుణ్ణి. కాస్త్రుకారుడు యేవఁన్నాడూ? “బాలాదపి సుభాషితం” అన్నాడు, అనగా మంచిమాట చింటిపిల్లడు చెప్పినా విని అప్రకారం చెయ్యండయ్యా అన్నాడు అయితే మన పెద్దవాళ్ళు కాస్త్రంలో చెప్పినప్రకారం నడస్తారా? యంతమాత్రం నడవదు. మనము కాస్త్రమూ, సవబులూ చూపిస్తే యావంటారు? యీగుంటపెద్దవలుచెప్పడం మనం

విండవూనా అని కట్టుచుకుంటారు. నామాటకేవల చెప్పకండి, నాదియనుంటాంటి శరీరంకాడితే కట్టుకొనిపోవాలిగాని చెప్పుచుంటారు. నాప్రియశిష్యునికేలేనో? మీరొకరిపే మెత్తనప్పుడువైన పీఠాలు కవులచాత యెవరికైనా విరిగిపోతాయి గనక యీమాటలు చుట్టోరునం ఆనుకోవలసినవే గాని మరొళ్ళతో ప్రాణం పోయినా అనవలసినవి కావు యావంతుంటా ?

బుచ్చ—అవును.

గిరీ—అవునంటే చాలదు. యెవరిలోనూ యీమాటలు చెప్పకండి.

నామనసులో మాటలు నాలుగు యెలా చెప్పగల

బుచ్చ—యెవరిలోనూ చెప్పదు.

గిరీ—వొట్టేనుకోవాలి.

బుచ్చ—యావంని వొట్టేనుకునేది ?

గిరీ—యావంనా? మీరు యెవరితోనైనా చెడితే నాబుట్ట పగిలిపోతాయి వొట్టేను కొండి.

బుచ్చ—అహ అలా వొట్టేనుకోను ! మీబుట్ట చల్లగా ఉండాలి. చెబితే నాబుట్ట పగిలిపోవాలని వొట్టేనుకున్నాను.

గిరీ—అందుకు నేవొప్పుతానాయేంటి ? నాబుట్ట పగిలింతురవాత మీబుట్టతోలికి యవడైనారావాలిగాని, మీప్రాణానికి నాప్రాణం అడ్డు వెయ్యనా ?

బుచ్చ—చూడమని బతికించారుకారా ? మీరు అలాంటివారే.

గిరీ—అమాట మీరే అన్నారగునక, వినండి—చెప్తాను. నేను పెళ్ళాడి పెళ్ళాం బిడ్డలు నాకుంటే, వాళ్ళని తలచుచున్నతరవాత ప్రాణానికి తెగించి మీ ఆమ్మని తియ్యడానికి నూతులోకి గెంతగలిగివుందా ? ఈజన్మవంతా లోకోపకారం కింద వినియోగపర్చుకుందావని నిశ్చయించుకుని యిదివరదాకా ఏకాక్షనైవుంటిని. సత్యమే మీలాంటి నామేలుకోవనవాళ్ళు “పెళ్ళిచేసికో” అంటే అమాటతో నేయడం కష్టమే; గాని ఒకమాటకిమాత్రం జవాబున్నాయంగా చెప్పండి, ఒక్క శ్లోకి ఉపకారం చెయ్యడం గొప్పా ? అందరికీ ఉపకారం చెయ్యడం గొప్పా ?

బుచ్చ—అందరికీ చెయ్యడమే గొప్పనుకుంటాను.

గిరీ—సరే ! అమాటమీద నిలవండి, పెళ్ళాడి, అలాబిడ్డలికి, ముచ్చకాయ ముగ్గురికి ఉపకారం చెయ్యడంకంటే లోకోపకారం కింద యీప్రాణం వినియోగపర్చడం పుణ్యంకాదా ? చచ్చేకాలానికి స్వర్గం యెదురుగుండా వొస్తాందే ?

బుచ్చ—లోకానికి యేం ఉపకారం చాస్తారు ?

గిరీ—అలాఅడగండి సోపల్ రిఫారమ్, సోపల్ రిఫారమ్ అంటే సంఘసంస్కారం.

అసలు యింగిలేవుమాట యంత అర్థవాఁడునో, మీకు దానితర్జుమా కూడా అంతే అర్థం అవుతుంది. కప్పి చెప్పాలంటే ఒక సిమిలీ, అసగా ఉపమానం చెప్పి మీకు బోధపరుస్తాను. లోకం తప్పుతోవలో వెళ్తుంటే ఆతోవలోంచి మళ్ళించి మంచితోవలో పెట్టడమనేది సోఫలో ఫిఫారమ్.

బుచ్చ—ఏమిటా తప్పుతోవ ?

గిరీ—జారూ బురదా గట్టూ కత్తిలూ వున్నతోవ యలా వుంటుందో యిప్పుడు మన వాళ్ళ ఆచారాలు ఆలాఉన్నాయి; ఆతోవలోంచి బండీతప్పించి నుంచి దిమ్మిసా కొట్టిన హైరోడ్డులోకి మళ్ళించాలి. ఆబండికి రెండు చక్రాలు. ఒకటి విధవా వివాహం, రెండు నాచికొళ్ళన్, అసగా సానివాళ్ళని హతవార్చడమున్నూ ఈ రెండే రాజమార్గాలు.

బుచ్చ—మనవాళ్ళ దురాచారా లేవిటో నాకు బోధపడలేదు.

గిరీ—ఐతే చెబుతాను వినండి. మనవాళ్ళకి చిన్నపిల్లల్ని చ్చి పెళ్ళి చెయ్యడం ఒకటి. డబ్బుకి పిల్లల్ని అమ్మకొవడం ఒకటి. అవునంటారా కాదంటారా ?

బుచ్చ—అవును.

గిరీ—ఆముసలాళ్ళు చస్తే కష్టం నుఖం యరగని పసిపిల్లలు వెధవలు అవుతారు. ఉత్పూ పులునూ తినడంచాత యేమియెరగని పసిపిల్లలు పూర్వయవ్వనం వచ్చిన తరవాత మనసుపట్టులేకపోతే వాళ్ళదా తప్పు ? “వెధవవివాహం కూడదూ, విధవ వివాహం కూడదూ” అని ఓర్వలేని మాటలు చెబుతూ, డబ్బు కాసించి, ముసలి పెళ్ళిళ్ళు చేసే మూఝలాతప్పు ? వూరుకుంటారే ?

బుచ్చ—నాకు తెలియదు.

గిరీ—అఖండమ పరి మిరేవనగల్గు ? తల్లి, తండ్రిని యేవంతుకున్నా మనసులో అనుకొని జీరించుకోవాల్సిగాని, మీలాంటిచుంచీవాళ్ళు పైకంటారా ? నాలాంటివాణ్ణి యేవండీ మివఁగారూ, పిల్లల్ని రూపవంతుడూ, యవ్వనవంతుడూ, బుద్ధిమండు అయ్యి కప్రవాడికి యిమ్మని కాస్త్రంలో ఉండిగదా, కాస్త్రానికి విరుద్ధంగా యెందుచాత డబ్బు క్కూక్కురిపడి ముసలాళ్ళకి గట్టబెడుతున్నారయ్యా ? కాస్త్రంలో “వెధవలికి పెళ్ళి చెయ్యవలసింది. చెయ్యవలసిందే” అని కాసించి చెప్పి ఉండగా యెందుకు చెయ్యరయ్యా అని అడిగితినట్టాయన అర్థచంద్రప్రయోగం చేసి ఆపతిలికి గెంటుతారు; అంచాత “కాంతం బోమణిపెట్టె” అనుకుని నోరు మూను కుని వూరుకున్నాను. యిహ నాచికొళ్ళన్ మాట వినండి. సానివాళ్ళని హతవార్చడం నుంచిదంటారా కాదంటారా ?

బుచ్చ—వాళ్ళని చంపేస్తారా యేమిటి ?

గిరీ—చంపకగ్గరేదు, పొచ్చనకగ్గరేదు, పొగబెడితే చాలున్నట్లు సానివాళ్ళని

పెళ్ళిళ్ళకి పిలవకపోవడం, వాళ్ళిళ్ళకి వెళ్ళకపోవడం, వాళ్ళని ఉంచుకోకపోవడం మై చెప్పిన పనులుచేసేవాళ్ళని కనబడవోటల్లా తిట్టడం యిలా నావంటి బుద్ధిమంతులంతా ఒహటై కొంతకాలం చేసేనకి, కలికంలాకైనా మరి సాంది వుండదు. లేకుంటే చూడండి మన వెంకటేశం పెళ్ళికి తప్పకుండా సానిమేళం తెస్తారు. నే యెరుగుదును. కూడదన్న పనల్లా మావం గారు చాస్తారు. కూడివపని మానివేస్తారు; సానిమేళం లేవడమనేది డబ్బిచ్చి తద్దినం కొనుక్కోవడమన్న మాటకాదా? పెళ్ళినాటికి నాప్రియశిష్యుడికి కొంచం యీదొస్తుందిగా ఆసాని మండలు యెఱ్ఱగా బుఱ్ఱగా వుండడం చూసి, పెళ్ళాంమీద అనన్యాయం వుట్టి యీ పసిపిల్ల యెదగడవెచ్చుడు, కాపలానికి రావడవెచ్చుడు, యీ సానివాళ్ళు మామ జాగా ఉన్నాగని వాళ్ళని వెంకటేశం వుంచుకుంటే కొంప మిగిలిపోతుందిగాని తరవాయి వుండిపోతుందా యేవంటారు?

బుచ్చ—అవును నిజమే.

గిరీ—గనక లోకం బాగుపడేటందుకుగాను వెగవలికి పెళ్లి చెయ్యడానికి సానివాళ్ళని సాగనంపడానికి వీరకంకణం కట్టాను. మరేవచ్చి మోక్షమార్గాంటివాళ్ళకి అనేకు లికి విద్యాబుద్ధులు చెప్పుతున్నాను. గజీతగాణ్ని డౌటచేత నూతుల్లో గోతుల్లో పడ్డవాళ్ళని పైకి తీస్తాను. ఇంకా నేషనల్ కాంగ్రెస్ ఒహటుందిగాని అందులో నేచేసే పని చాలాడంత వ్యాఖ్యానం చేస్తేగాని మీకు బోధపడదు. పరిపరి విధాల లోకోపకారం చేస్తున్నాను.

బుచ్చ—యీపనులన్నీ పెళ్ళి చేసుకుంటేమాత్రం చెయ్యకూడదా?

గిరీ—యెలా చేయడం? లోకవంటే గంజిగుంట అనుకున్నారా? యేషియా, యూరోప్, ఆఫ్రికా, అమెరికా, ఆస్ట్రేలియా అని ఐదు ఖండాలు, అందులో అమెరికాలో మనుష్యులు బుఱ్ఱకిందికి కొళ్ళుపైకి పెట్టి నడుస్తారు. ఇక్కడ పగలు గదా యిప్పుడు? అక్కడ రాత్రి. నార్త్ పోల్ అని మనోదేశం ఉంది. అక్కడ ఆర్పెల్లు పొగలే, అప్పుడు మరి రాత్రుండదు. ఆర్పెల్లు రాత్రే; అప్పుడు మరి పొగలుండదు. అక్కడేవింటునుకున్నారు. సముద్రం అంతా మంచు కర్రడైపోతే లేళ్ళని బళ్ళకికట్టి సవారివి, వాయువేగమనోవేగంగా వెళతారు. ఇన్ని దేశాలకి పెళ్లి అక్కడివాళ్ళకల్లా ఉపకారంచేసేగదా లోకోపకారం అవుతుంది. పెళ్ళాం బిడ్డలూ ఉంటే వాళ్ళను వొదిలి యిలా పోవడం అయితే పెళ్ళాడమని మీరు చెప్పినమాటకూడా సుతలామా కొట్టిపారేయకూడదు. లోకానికోసం బలకడం ఉత్తమం. అయితే లోకం అంతా యెంత విలవో అంతకన్న యెక్కువ విలవన రత్నంలాంటి ఆడమనిషి దొరికితే తప్పకుండా పెళ్ళాడవలసిందే. ఈవూరొచ్చే పరకూ నాకలాంటి దివ్యమందరవిగ్రహం కనపళ్ళేదు. మొహవెదట చెప్పుకూడదు. అలాంటి మనిషి యీవూళ్ళో కనపడ్డది; ఆందరానిపండుకు అకింబడ వెండుకుని

మనస్సు మర్చింపుకోడానికి విశ్వప్రయత్నం చేస్తున్నానుగాని మనస్సు లాంగ కుండా వుంది. భగవంతుడే జీస్తాడో! మనసుతో యావంటున్నానంటే “ఓ వెట్టిమనసా! నువ్వు నలుచిన చిన్నది అణిచుత్యవేగాని యిన్నాళ్ళూ పెళ్ళి మానేసి యిప్పుడు “పెళ్ళాడదా పెళ్ళాడదా” అని యెంతడు సందడిపడతావు? సంసార పాగరం దుఃఖం, తస్మాజ్జగతజాగ్రత్ అన్నాడు. సంసారం పడిపోతే మళ్ళీ నీకు లోకోపకారం చేయడానికి సావకాశం ఉంటుందా?” అని మనస్సుకి బోధపరుస్తున్నాను. పెళ్ళాడితే లోకోపకారానికి అవకాశం యెంతమాత్రం ఉండదు. చూకారా వదినా! మాటవరసకి మనం పెళ్ళాడతాం అనుకుందాం. సంసారం గడుపుకోవడానికి డబ్బు సంపాదించుకోవాలా? ఇదివరకల్లా అంటే బ్రహ్మచర్యం ఆచరిస్తున్నాను. గనుక ‘సత్రా భోజనం మరా నిద్రా సరిపోయింది. మాటవరసకి మిశ్రుల్ని పెళ్ళాడితరవాత అలా సరిపోదే! మనంగాని మావంగాని మూర్ఖానికి లక్ష్యపెట్టక యెవరితోనూ చెప్పకుండా రామవరంపెళ్ళిపోయి అక్కడ శాస్త్రోక్తంగా పెళ్ళాడావంటే, ప్రస్తుతంపట్టుకువీడో మారయేజి నభవారు నెలకి నూరూపాయలు యిస్తారు ఓనాలుగైదు మాసాలు అలా కాలక్షేపంచేసి హైదరాబాదులోగాని, బకోడాలోగాని, ఓ వెయ్యి రూపాయలఉద్యోగం నులభంగా సంపాదించుకుంటాను హైదరాబాదు నవాబు నెలరోజులకిందట పెద్ద ఉద్యోగవిస్తావన్నాడు. “నేను ఒక డిగ్గిర నాఖరీచేస్తానా?” అని విట్టపీరి తోసిపారేశాను. మీరు వివాహం చేసుకోమని సూచించిస్తారని అప్పుడే యెరిగి ఉంటే ఆఉద్యోగం మించిపోనియ్యో పోదును.

బుచ్చ—మీరు ఉద్యోగం చేయ్యరన్నాడే, తమ్మడు?

గిరీ—అవును బ్రహ్మచారిగావుండి లోకోపకారం చేస్తూఉన్నంతకాలం పెళ్ళిచేసుకో నని శపథంపట్టాను. కాని యిప్పుడు నాఅబ్బువ్వవల్ల లోకం అంతటికీ న్నా విలవైన వజ్రంలాంటి భార్యదొరికితే పెళ్ళాడకతీరుతుందా? లోకంయొక్క విలవ వెండి అనుకోండి. లోకం నెండైతే మీలాంటి సువర్ణచ్చాయగల కుందనపుబొమ్మ, పచ్చిండో వన్నె బంగారం అవునంటారా కాదంటారా? బంగారం విలవ యెక్కువా వెండి విలవ యెక్కువా? చెప్పండి.

బుచ్చ—బంగారవే యెక్కువ.

గిరీ—సరే, మీలాంటి బంగారంబొమ్మ లభించినప్పుడు లోకం గీకం అవతలబెట్టి పెళ్ళాడకతీరదుగదా; మాటవరసకి మనం పెళ్ళాడతాం అనుకోండి. పెళ్ళాడి తరవాత సంసారం నుఖంగా జరుపుకోవాలంటే లావుగా డబ్బుండాలిగదా? ఉద్యోగం చేస్తేగాని డబ్బు లావుగా రాదే?

బుచ్చ—అవును.

గిరి—అట్టే డబ్బెందుకని అడుగుతారు ఒకనేళ్ళ, చెబుతాను వినండి సంసారానికి యిల్లన్నది ఒకటుండాలిగదా? యేవంటారు ?

బుచ్చ—అవును.

గిరి—నాకు మేడలుంటేగాని కుదురదు యిలాంటి చిన్నయిళ్ళలో నాకు ఉక్కిరి బిక్కిరిగా ఉంటుంది. ఆ మేడమట్టు బోట ఉండాలి. మామిడిచెట్టు, ఆరటి చెట్టు, జామిచెట్టు, చెప్పలేనన్ని వృక్షాలూ వేస్తాం. మన వెంకటేశం కోతిలాగ వళ్ళు తింటూ యెప్పుడూ ఆచెట్లమీదే ఉంటాడు.

వెంక—ఆచెట్లవళ్ళన్నీ నేనే కోస్తాను.

గిరి—అంతవాడివి కావనా? వనం అలాగ యిల్లా, వాకిలీ, తోటా, దొడ్డి, యాగ్నర చురునేటప్పటికి మనకి చిన్నపిల్లలు పుడతారు. వాళ్ళని సంరక్షణ సేయాలా? వాళ్ళు నేను కుర్చీమీద కూచుని రానుకుంటూంటే వొచ్చి చెయ్యిబట్టుకు లాగి నాన్నా యిది కావాలి అది కావాలంటారు. మీరు బీరభక్తులలాగ వొంటినిండా సరుకులు పెట్టుకుని, చక్కగా పసుపు పుంకుమా పెట్టుకుని, మహాలక్ష్మీలాగ యింట్లో పెత్తనం చేస్తూఉంటే ఒకపిల్ల యిటువేళవొచ్చి మెడ కాగలించుకునీ, ఒకపిల్ల ఆటువేళవొచ్చి మెడకాగలించుకుని “అమ్మా యిది కావాలి, అమ్మా అది కావాలి” లని అడుగుతారు. వాళ్ళకి సరుకూ సప్పురా చేయించాలి. జరీదుస్తులు కుట్టించాలి గిరిశం గారిపిల్లల్ని తీసుకురా అని ఒకప్పుడు నవాబుగారి కలవృతుంది, మనపిల్లల్ని వెంకటేశంలాగ కాయగావంచా, తెల్ల చొక్కాయితో పంపించడానికి వల్లకాదుగదా? వాళ్ళకి చిన్న బళ్ళూ గిళ్ళూ కొనాలి. వాళ్ళకి చదువు సంధ్యా? చెప్పించి ప్రయోజనల్ని చెయ్యాలి? ఇదంతా సంసారతాపత్రయం కాదా? ఇందులో పడిపోతే మరి లోకోపకారం చేయడానికి అవకాశం వుంటుందా? చెప్పడం మరిచిపోయాను అప్పుడు మన వెంకటేశం మనదగ్గరే వుండి చదువుకుంటాడు.

బుచ్చ—అలా అయితే మరి నాన్నకీ ఖర్చుండదు. నాన్నా అమ్మా వాడిచదువుకోసం దెబ్బలాడు.

గిరి—నే వొద్దన్నానా?

వెంక—నాకో చిన్న గుఱ్ఱబ్బండి కొనాలి.

గిరి—వేరే నీకు బండియెందుకు? మాపిల్లలబండిలో నువ్వుకూడా వెళ్ళునువు గాని వాళ్ళు అల్లరిచెయ్యకుండానూ, కిందపడిపోకుండానూ చూస్తూవుండువు గాని.

వెంక—అక్కయ్యని పెళ్ళాడేస్తారాయేమిటి?

గిరి—నూటవరసకి అని అంటూంటే, మతిపోయినట్లు మాట్లాడతావేమిటి?

బుచ్చ—అంతేకదా?

గిరీ—అంతేగదంటే అంతకంటే ఆదృష్టం నాకు పట్టడం యెలాగ? ఆమాట మీరు అన్నా, నేను అన్నా, మీవాళ్ళు నన్ను తన్ని తగిలేస్తారు. వెంకటేశం గానీ అన్నట్లాయనా, పెయ్యకట్టుతాడు వున్నే వుంది.

వెంక—ఓయి నాయనో! వీపు తడుపుకొనును.) “వ్చవ్! నే ఆవూసెత్తను.

బుచ్చ—మానేస్తం రాంభొట్లు గారి అచ్చమ్మ మీరు వొప్పకుంటే మిమ్మల్ని పెళ్ళాడతానంది.

గిరీ—పెళ్ళాడడవే వొస్తే, అచ్చమ్మనీ పిచ్చమ్మనీ పెళ్ళాడతాను. ఎప్పటికైనా ‘పిళ్ళతో నాకు పనేనంటి? నాబతుకు సుఖవేదో నేను చూసుకుంటాను.’ అది మీలాంటి దివ్యసుందరవిగ్రహమా, గుణపలతురాలూ, నామీద కనికరించి “గిరీశం గారూ నన్ను పెళ్ళాడండి” అంటే పెళ్ళాడతానుగాని అచ్చమ్మల్ని, పిచ్చమ్మల్ని మెడకిట్టుకుని ఉత్తమబ్రహ్మచర్యం, లోకోపకారం, మానుకుంటా ననుకున్నారా యేమిటి?

వెంక—మంచిపండు పడిపోయింది అందుకోండి.

గిరీ—(నండు తీసి) ఆహా! యేమిచాయ! వొదినా మీవోంటి చాయని వుంది యీ పండు యిందండి.

బుచ్చ—బిందెలో పడెయ్యండి. తమ్ముడూ దిగొచ్చి బిందెయెత్తు.

గిరీ—నాడకలేదు. నేనెత్తుతానండి (యెత్తి) ఆహా! యేమి వయ్యారం!

(బుచ్చమ్మ నిష్క్రమించును.)

కిష్య! రెండు పళ్ళు రాల్చు.

వెంక—నాన్నొస్తున్నాడండోయి దొడ్డితోవ్వేపు. యేమిటి సాధనం?

గిరీ—అకులు దట్టంగా ఉన్న వేపు దాగో. నేను యాతాం తోడ్డం ఆరంభిస్తాను.

[అగ్నిహోత్రావధానులు ప్రవేశించి]

అగ్ని—గిరీశం గారూ నీరుతోడుతున్నారండీ? అసిరిగాడు తోడుతాడే, యింగిలీషు చదువుకున్న వాళ్ళు, మీకెందుకాశ్రమ?

గిరీ—చనివంటి వస్త్రవ లోకంలో లేదండి ఊరికే కూచంటే నాకు వూసుపోదు. మొక్కలకా మంచిది. నాకా కనరత్తూ, గవునరు తోట్లో గొప్ప తవ్వతాడు. సీవరాజీవారు బీదలూ సాదలకీ యివ్వడానికి బట్టలు వుడతారు. ఇంగిలీషువాడు సోమరితనం వొప్పడండీ. వాళ్ళలో పెద్దకివీళ్ళరుడు షేక్స్పియర్ యేవన్నాడో విన్నారా, “డిగ్నిటీ ఆఫ్ లేబర్” అన్నాడు— అనగా కలెక్టరు గొప్పవాడు కాదు, జడ్జి గొప్పవాడుకాదు; కాయక్లేశపడి కష్టపడేమనిషే గొప్పవాడన్నాడు.

అంచాతనే యీగొప్ప దొర్లంతా మెప్పు పొందాలంటే తోటనూలీపని చేస్తారు. చెట్లూ చావలూ యెక్కడం నోవాటి వాళ్ళలో గొప్పవ్యక్తి లాభంలేనిపని యేదీ దొర్ల చెయ్యడం మివలగానూ దొర్లగారు పూర్తిచి పూరికి వెళ్ళుతూండగా దాహపడేనుంది. చెట్లని పట్టుంటాయి. నడితోవలో చెట్టెక్కడం నేర్చుకోకపోతే దాహంతో చావలిసిందేగదా? యేజిన్నీ కమాన్ చేస్తావుంటే పెద్దపులి వొస్తుందనుకొండి. దొరికి చెట్టెక్కడం చాతయితే చటాల్ను చెట్టెక్కి ప్రాణంకాపాడుకుంటాడు. అంచేత చదువుతోపాటు చెట్టెక్కడం కూడా నేరుస్తారు.

అగ్ని—దొర్లతరిఫీవంతా అదో చిత్రం వెంకడు రానుకుంచున్నాడా, చదువుపంతున్నాడా అండి?

గిరీ—యింత నేపూ చదువుచెప్పి “చెట్లూ, చావలూ యెక్కి ఆడుకో” అని తోత కాను.

అగ్ని—మీకేం మతిపోయిందా ఏమిటండీ? కాలూచెయ్యా నిరుమకుంటే?

గిరీ—రేపు మనవాడికి గుణపురం తాసిల్దారీ అయి అడిగిలో కమాను వెళ్ళుతుండగా! పెద్దపుల్లానే చెట్టెక్కలేక, కాళ్ళు వొణికి చతికిలబడాలని మీ ఆభిప్రాయవా యేమిటి?

అగ్ని—మనవాడికి తాసిల్దారీ అవుతుందండి.

గిరీ—యెందుక్కాకూడదు గుజ్జాలెక్కడం మనవాడు నేర్చుకోకపోతే, “నాయనా! నువ్వు కమాన్లకి పనికిరావు. డనుకుప్పిగిర కూమని గుచూస్తావని చేసుకో. తాసిల్దారీ గిసిల్దారీ తలపెట్టకు” అని దొర్లంటారు.

అగ్ని—అమైతే చిన్న చెట్టెక్కించండిగాని పెద్దచెట్లప్పుడే యక్కనియ్యకండి.

గిరీ—అంచాతనే జామచెట్టు యక్కమన్నాను, చూకారా?

అగ్ని—ఓరి కోతివెధనా!

గిరీ—అదుగో తిడుతున్నారా? దొర్లచదువు చదువుకుంటే దొర్ల తరిఫీదు యివ్వక తప్పదు. మీరిలా తిడితే భయపడి కిందపడతాడు; యిలాంటి పనులు మీకిష్టం లేకపోతే, యింగిలీషుచదువు మానిపించి వేదం చెప్పండి.

అగ్ని—మరిచిపోయి తీట్టాను. యీ యింగిలీషువాళ్ళ సంగతంతా అదో పెట్టిమొట్టి.

గిరీ—మీవగటి ప్రాజ్ఞలు అలా అండం నాకు ఆశ్చర్యంగా వుంది. వాళ్ళ నడవడిక మంచిదవడంచాతనే దేవుడు యింత రాజైశ్వర్యం వాళ్ళ కిచ్చాడు. మన కాస్తాల్లో మాటలు మనం మనగ మరిచేపోయినావు. అమాటలే తెల్లవాళ్ళు దొంగతనంగా పట్టుకుపోయి, కాస్త్రం చెప్పినట్టల్లా ఆచరించి మనరాజ్యం లాగుకున్నారు. మీరు యెరిగినవారు గదా చెప్పండి. గురువుబుద్ధగర్ శిష్యులు యేంచేకేవారు?

అడవికి వెళ్ళి చెట్టెక్కి సమీధలు తెచ్చేవారు. రండికి మొండికి ఒచ్చేవారు ఇప్పుడు మీరింత ప్రాజ్ఞులైన మీరేవంటున్నారా? మావాడు యిల్లుకదిలివెళ్ళితే కందిపోతాడు. మావాడు జాచించెట్టెక్కితే కాళ్ళు విరుచుకుంటాడు అని భయపడుతున్నారు. మీశిష్యులు బ్రహ్మాండవైన మట్టిచెట్టుకొనకెక్కి ఆకులు కోసి తెస్తున్నారు కారా? మన పుస్తకాల్లో మర్మం కనుక్కుని దొర్లు బాగుపడుతున్నారు. మనపుస్తకాలు బూజెక్కించి మనం చెడుతున్నాం.

అగ్ని—మీ... చాలా తెలుసును ఈ తెలువాళ్ళు చేసే విద్యలన్నీ మన గ్రంథాల్లోంచి యెత్తుకెళ్ళినవే, యీరెయిస్కు గియిళ్ళు యాపత్తు మన వేదంలో ఉన్నాయవ. మీది మాపరిశీలనైనబుద్ధి మనకేం గెలవడానికి మీరు రావలసిన సపబులు మాబాగున్నాయి.

గిరీ—యింకా బాగుండును. రికాగు పూర్తిగా లేదు. కొన్ని కాగితాలు మీరే పారేకారో, మీవకీలు వుంచేమనున్నాడో నాకు బోధపడకుండా వుంది.

అగ్ని—నేను పారెయ్యలేండి నాకు యింగిలీషు తెలియకపోవడం చాలా చిక్కాచ్చింది.

గిరీ—మీకే యింగిలీషువాస్తే భాష్యం అయ్యేంగారా అయిపోరా? యీమడి తడిచేసి వున్న కాగితాలు యాపత్తుగా జాబితా రాస్తాను, తమరు వెళ్ళండి.

అగ్ని—మీరు సంసారం పనిపాట్లు యేంశ్రద్ధగా చేమకుంటారు! మావాడికి మీలా ప్రయోజకత్వం అబ్బితే నాకొహడి అవసరం ఉండదు. దిగేటప్పుడు నిమృళంగా నాయంచేసి మరీ దింపండే? కీడెంచి మేలెంచమన్నాడు. (నిష్క్రమించును)

వెంక—(నిమృళంగా) నాన్న యింట్లో కెళ్ళిపోయినాడు.

గిరీ—నిమృళంగా దిగు.

వెంక—(పురికి బలికించారు. వెళ్ళిపోబోవును.)

గిరీ—అగు అగు అవోళ్ళో పళ్ళిలా సుట్రా.

వెంక—దొబ్బుతారా యేమిటి అన్నది? అన్యాయం!

గిరీ—“అన్యాయం పాపనాశనం” అన్నాడు. ఒక్క అన్యాయంతో పాపాలన్నీ పోతాయి. అన్నికళ్ళూ నువుమాత్రం తింటావా యేమిటి? తింటే స్తమకేక్. కడుపునొప్పిస్తుంది; కడుపునొప్పిస్తే మీఆహ్మనోరు పగల్గిస్తే సోలడు అవడం వసగుండా గొంతుకలో పోస్తుంది.

వెంక—నేనాపదం తాగను.

గిరీ—అలా అయితే పళ్ళిట్టే తినకు. (యాతాంవోదిలి వెంకటేశం వోళ్ళోని కాయలు యెంచుచుండును.)

వెంక—(యేడుపు మొహంతో) పెద్దపళ్ళన్నీ దొబ్బుతారా యేమిటి?

గీ — పెద్దవాళ్ళకి పెద్దపళ్ళూ, చిన్నవాళ్ళకి చిన్నపళ్ళూ. యిత సేపూ చెట్టెక్కి చీలకలా కొరికావు చాల్దా? నాల్గు పెద్దపళ్ళు తీసుకొని వెంకటేశం వీపు తట్టి మెడియర్ బ్రహ్మలా! యీనా నీయ్యటం వొచ్చినట్టు చెటూ చెవలూ యెక్కు. ఇంకి లీమనాడు నేచర్ సడీ చెయ్యటన్నాడు. జామి చెట్టెక్కినప్పుడుమాత్రం పంపూ, పసుపుకాయ వీట్ల భేదం బాగా న్నడీ చేసి, పళ్ళుకొయ్యి. అందులో నాలుగు గురు దక్షిణకింద నాకియ్యి. లేటం లే కడుపుబ్బుతుంది. నువ్వొహమాటు చెట్టెక్కిం తరవాత, పతేసి చూసిగా మరిపడువుకాదు కదదరు. “యేరకుమీ కనుగాయలు” అన్నాడు రినెవే! — (వెంకటేశం చాటువేసి గారిపోవును.)

పాచిక పారేట లేట్ కడపకుతొంది ఆహా! యేమి సాగను!

కం|| నదిమా పొక్కిలి, జాంబూవనమా - నదమా మైచాయ, కోకనదమా పరమా -

పడమా, జడగడుము వియత్ - పడమా, మాగారుగూఢ పడమా చెలికిన్ ||

(నిష్క్రమించును.)

కోవల్లి వేంకట రమణారావుగారిచే రచింపబడిన స్టేజినాటకములు.

పెట్టమారిమగడు

సాంఘికనాటకరచన యొకరిములె గా గెలవారికిరెడమేయని తెలుపుటకోయన మెల్ల మెల్లన కోవెల వా రొకయిల్లాట మూతగాగొని ప్రప్రథమంగా యీనాటకాన్ని రచించారు. విద్యావంతుడైన పురుషుడు తనకు విధినిర్మితం గా విద్యావిహీనయైన భార్య చాపురిస్తే యామెకు తనచేతిలో కీలుబొమ్మగా ఆడించడం - భార్యార్థర్రలు సమాన విద్యాబుద్ధులు కలవారై నేటి శాసనసభాసభ్యులవలె ఒకమార్చేత్వము - మరొకమాడు భిన్నత్వముతో తమబుద్ధివిశేషముల వెల్లడించు వాదప్రతివాదములను సలుపుచు పటు విడుపులతో ముప్పొద్దుల గుట్టుగా నుండటం - భార్య విద్యావతి, ధనవతి, స్వేచ్ఛావతి యై, భర్త యల్పవిద్యావంతుడు, నిరుపేద, పరితృప్తచే పొట్టపోనుకొనువాడైతే, భార్యకు దాసోహమనడం - ఈత్రైవిధ్యదాంపత్యాదులను బహిరంగపరచి, వారితప్పులను వెల్లడించి, చప్పచప్పుగా చీనాట్లు తగిలించి, మంచిత్రోవకు దెచ్చిన విద్యావంతుడై ఏడోద్యోగమూ - సద్యోగమూ సుపాదించలేక, జననీజనకులచే, సోదరీసోదరులచే విశేషా వమానమునకు గురియై, కాలెట్టిగవోటల్లా నోటివట్టందెప్పుకొని, పట్టిరుబ్బారాయుడు జీవితమీనాటకంలో సృష్టించబడి - ఇల్లరికపు టల్లగ్గయిబ్బందులు, నవనాగరిక యువతీ మణుల గగనకునుమభావాలు, ఆలిమగల స్వతంత్ర పరతంత్ర జీవనాలు. ఇంటినాకర్ర తెంకణాలు, పంటబ్రాహ్మణులనర్తనవైరుధ్యాలు, దాసీలవలపుముచ్చట్లు, స్నేహితుల విధ్వక్తధర్మాలు, రసవంతభట్టాలలో అమర్చబడి తీర్చి కూర్చబడింది. ఈవైరుధ్యాలు లేకుండా వుండాలంటే పెట్టమారిమగణ్ణి యింటబెట్టుకో. వెల రు 1—0—0

శ్రీ నత్యనారాయణ బుక్ డిపో, రాజమండ్రి.

క న్యా శు ల్క ము - చతుర్థాంకిము

౧-వ స్థలము : రామప్పంతులు యింటిసావిడి.

(రామప్పంతులు మరీచివాడ కూర్చునివుండగా మధురవాణి నిలబడి తమలపాకులు చుట్టి యిచ్చుచుండును.)

రామ—నేనే చిన్నతనలో యింగిలీషు చదివివుంటే జడ్జిలయెడట ఫెళ్ళ ఫెళ్ళలాడించుదును. నాకు వాక్ స్థానమందు బృహస్పతి వున్నాడు. అందుచేతనే యింగిలీషు రాకపోయినా నా ప్రభ యిలా వెలుగుతూంది.

మధు—మాటలు నేర్చిన శునకాన్ని వేటకి పంపితే ఉనుకోమంటే ఉనుకోమందిట.

రామ—నేనా శునకాన్ని ?

మధు—హాస్యానికన్న మాటల్లా నిజవచనమంటారేమి ?

రామ—హాస్యానికా అన్నావు ?

మధు—మరి మీతో హాస్యవాడకపోతే, పూరందరితోటీ హాస్యవాడ మన్నారా యేమిటి ?

రామ—అందరితో హాస్యవాడితే యెరగవా ?

మధు—అంచేతనే కుక్కన్నా, పందన్నా, మిమ్మల్నే అనాలిగాని, మరొకరిని అనకుడదే! మిమ్మల్ని యేవచనడానికైనా నాకు హక్కు వుంది. యిక మీమాటకారి తనం నాతో చెప్పేదేమిటి ? మీమాటలకు భ్రమనేకదా మీమాయలలో పడ్డాను?

రామ—నాకు యింగిలీషు వొస్తే, దొరసాస్లు నావెనకాతల పరిగెత్తరా ?

మధు—మీఅందానికి మేము తెనుగువాళ్ళము చాలమా! యింగిలీషుంటే జాపకవోచ్చింది. గిరీశం గారు మాట్లాడితే దొరలు మాట్లాడినట్టు వుంటుందిట.

రామ—అటా, యిటా. నీకేం తెలుసును. వాడు వొట్టిబొట్టేరు ముక్కులు పేల్తాడు. ఆమాటలు గాని కోర్టులో పేల్తే చెప్పుచ్చుకు కొడతారు.

మధు—అదేమా మీకే తెలియాలి! గాని, గిరీశం గారు లుభావధాన్లు గాఢితమ్ములటా? చెప్పేరుకారు!

రామ—నీమనసు వాడిమీదికి వెళుతుండేం ? ఏలే నీకెందుకు, కాకపోతేనీకెందుకు?

మధు—మతిలేనమాటా, సుతిలేనిపాటా, అని.

రామ—నాకొ మతిలేదంటావు ?

మధు—మీకు మతిలే పోడవేం, చాటి.

రామ—యెంచేత ?

మధు—నుదట్ను వ్రాయడంచేత.

రామ—యేవని కాకుంది ?

మధు—విశారం వ్రాసివుంది.

రామ—యెందుకు విచారం ?

మధు—గిరీశంగారు లుబ్ధాపధాన్లు గారి తమ్ములైతే పెళ్ళికి వస్తారు. పెళ్ళికి వస్తే, యేదైనా చిలిపిజట్టిపెట్టి మీమీద చెయిచేసుకుంటారేమో అని విచారం.

రామ—అవును. బాగా జ్ఞాపకంచేశావుగాని డబ్బు ఖర్చుపోతుంది అవుధాన్లు బంధువుల నెవళ్ళనీ పిలువడు.

మధు—గిరీశంగారు పిలవకపోయినా వస్తారు.

రామ—నువుగానీ రమ్మన్నావా యేమిటి ?

మధు—మీకంటే నీతిలేదుగాని నాకు లేదా ?

రామ—మరి వాడొస్తాడని నీకలా తెలిసింది ?

మధు—పెళ్ళికూతురు అన్నకి చదువు చెప్పడానికి కుదురుకుని, వాళ్ళింట పెళ్ళిసల్లయి అంతా ఆయనే చేస్తున్నారు అంచేత రాకతీరడని తలుస్తాను.

రామ—వాడొస్తే యేమి సాధనం ?

మధు—నన్నా అడుగుతారు ?

రామ—పెళ్ళి తప్పిపోతే ?

మధు—యెలా తప్పుతుంది ?

రామ—తప్పిపోడానికి ఒక తంత్రం వన్నాను.

మధు—అయితే, మధురంమాట చెల్లించారే ?

రామ—చెల్లింపక రావంపు యేచెరువునీళ్ళు తాగుతాడు ?

మధు—యేదీ ముద్దు (ముద్దుపెట్టుకొనును.)

రామ—గాని మధురం, కీడంచి మేలిద్దాం. ఒకవేళ డబ్బు చే జోటు అయిపోయి వాడు రావడవే తటస్థిస్తే యేమిటి సాధనం ?

మధు—అడదాన్ని నన్నా అడుగుతాడు ?

రామ—అడదాని బుద్ధిమాత్తుం. కొద్దవ్యవహారం అంటే చెప్ప. యెత్తుకి యెత్తు యింద్రజాలగలా యెత్తుతాను. చేయినుట్టు సరసవంటేమాత్రం నాకు కరచరణాలు ఆడవు.

మధు—పెళ్ళి నాలుగుగోజాలూ, తలుచేసుకుని యింట్లో కూచోండి.

రామ—అడదాని బుద్ధి మాత్తుమని చెప్పేనుకాదూ ? మామంచి ఆలోచన చెప్పేవు.

మధు—గాని, నాకొక భయం కలుగుతూంది. నిశిత్రాతివేళ పెగొళ్ళని బిగించి కొంపకి అగ్ని పెడతాడేమో ?

రామ—చచ్చానే! వాడు కొంపలు చూటించే కొరివి యెను మరి యేవిగతి?

మధు—గతిచూపిస్తే యేమిటి మెప్పు?

రామ—“నువ్వు సాక్షాత్తు నన్ను గాపాడిన వరదేవతవి” అంటాను.

మధు—(ముక్కుమీద వేలుంచి) ఆలాంటిమాట అనకూడదు. తప్పు.

రామ—మంచి సలహాఅంటూ చెప్పావంటే, నాలుగు కాసులిస్తాను.

మధు—డబ్బుడగలేదే? మెప్పడిగాను. నేను నాప్రాణంతో సమానులైన మిమ్మల్ని

కాపాడుకోవడం యెవరికో ఉపకారం?

రామ—మెచ్చి యిస్తానన్నా తప్పునా?

మధు—తప్పుకాదో వేత్యకాగానే దయాదాక్షిణ్యాలు వుండవో?

రామ—తప్పొచ్చింది లెంపలు వాయించుకుంటాను చెప్పు.

మధు—పెళ్ళివంటలకి పూటకూళ్ళమ్మని కుదర్చండి.

రామ—వబావ! యేమి విలవైన సలహా చెప్పావు. (యేదీ చిన్న ముద్దు పెట్టుకోబోయి

ఆగి) గాని గిరీశం గాడు నన్ను దాన్ని కలియగట్టి తంతాడేమో?

మధు—ఆభయం మీకక్కరలేదు. పూటకూళ్ళమ్మ కనపడ్డవంటే, గిరీశంగారు పుం

జాలు తెలుపుకు పరుగెత్తుతారు. ఆమె నోరు మహాచెడ్డది.

రామ—అవును నోరేకాదు, చెయ్యి కూడా చెడ్డదే. దాం చెప్పి నీకేం తెలుసును.

గాని, మాదొడ్డసలహా చెప్పావు. యేదీవుద్దు. (ముద్దు పెట్టుకొనును.)

(ముద్దు పెట్టుకుంటుండగా, లుబ్ధావుధాను ఒక వుత్తరము చెతబట్టుకుని ప్రవేశించును)

లుబ్ధా—యేమిటీ ఆభావ చేస్తూ!

రామ—(గతక్కుమని తిరిగిచూసి) మావా! పడుచువాళ్ళం గదా? అయినా, నా

మధురవాణిని నేను నడివీధిలో ముద్దెట్టుకుంటే నన్ను ఆనేవాడెవడు?

మధు—నడికుప్పమీద యెక్కి ముద్దు పెట్టుకోరాదా? పెరికితనానికి వద్దుండాలి,

బావగారికి దండాలు, వయచెయ్యండి (కుచ్చి తెచ్చి వేయును.)

రామ—నాకు మావగారైతే, నీకు బావగా రెలాగేసిటి?

మధు—మాకులానికి అంతా బావలే. తమకు యలా మావలైనారో? (లుబ్ధావుధానుతో)

కునోరేం? యేమిహేతువోగాని బావగారు కోపంగా కనపడుతున్నారు. రేపు

పెళ్ళయినతరవాత అక్కగారిని, వీధితలుపుగడియవేసి మరీ ముద్దెట్టుకుంటారేమో

చూస్తానుగదా? అయినా మీఅల్లుడు గారికి చిన్నతనం యింకా వొదిలింది కాదు.

రామ—వైలా పచ్చీసీలో, చిన్నతనంకాక పెద్దతనం యలా వొస్తుంది? యేం

మావా! కోపవా?

లుబ్ధా—నాకు పెళ్ళివొద్దు. పెళ్ళివలు వొద్దు.

రామ—(నుధురవాణి చెవిలో) చూశావా మధురం సాయంత్రం అప్పుడే పారితిది.
(వైకి లుబ్ధావధాన్లుతో) అదేం అలా అంటున్నారు? నిశ్చయం అయినవరకు వాత
గునిసి యేం లాభం?

లుబ్ధా—నీసోమేర పోయింది? గునియడం గినియడంకాదు. నాకీపెళ్లి అక్కరేదు.

మధు—(రామప్పంతులు చెవిలో) యేమిటా వుత్తరం?

రామ—(నుధురవాణిచెవిలో) అగ్నిహోత్రావుధాన్లుపేరుపెట్టి నేనే బనాయించాను.

మధు—(రామప్పంతులు చెవిలో) యేవని?

రామ—(నుధురవాణిచెవిలో) నువ్వు ముగలివాడివి గనుక నీసంబంధం మాను వొద్దని.

మధు—చిత్రం చెప్పేస్తాను.

రామ—(నుధురవాణి చెవిలో) నీకు మతి పోయిందా యేమిటి? పెళ్లి తప్పించమని
నువ్వే నాప్రాణాలు కొరికితే, యాయెత్తుయెత్తాను. నోరు మూసుకో.

మధు—(లుబ్ధావుధాన్లు చెవిలో) యీ సంబంధం మీకు కట్టిపెట్టాలని పంతులు
చూస్తున్నారు. వొప్పుకోకండి.

రామ—(నుధురవాణితో) యేమీ జేహద్దీ! (లుబ్ధావధాన్లుతో) స్త్రీబుద్ధిః ప్రళ
యాంతకః అన్నాడు. దానిమాటలు నమ్మకండి. యంతమనిషి లేదు.

లుబ్ధా—చేతిలోని వుత్తరమును ఆడిస్తూ) యీకుటంతా నీదే.

రామ—(తీక్షణంగా నుధురవాణివైపు చూసి, లుబ్ధావధాన్లుతో) కోపం కోపంలా
ఉండాలిగాని, యేకవచనప్రయోగం కూడదు.

లుబ్ధా—యింతంతా మీకల్పనే. నాకొంపముంచడానికి తలపెట్టారు. చదవండి.

రామ—(ఉత్తరం అంగుళాక కుప్పీ వెనక్కి తీసుకుని) ఆవుత్తరం సంగతి నాకేం
తెలుసును?

లుబ్ధా—చేసినవాడివి నీకు తెలియకపోతే, యేవరికి తెలుస్తుంది?

రామ—అదుగో మళ్ళీ యేకవచన ప్రయోగం! మెత్తగా మాటాడుతున్నావని
కాబోలు ఆనాడీచేస్తున్నారు? ఉత్తరంగిత్తరం నేను కల్పించావని, మళ్ళీఅన్నా
రంటే కథ చాలా దూరం వెళుతుంది. ఆసంగతిమట్టుకు కాని వుండండి. రామ
ప్పంతులు తడాఖా అంటే యేవచనున్నారో?

లుబ్ధా—నువ్వు—

రామ—అదుగో మళ్ళీ.

లుబ్ధా—మీకల్పనైతేనేం, మరొకరి కల్పనైతేనేం, బుద్ధిపారపాయి నాది. మధ్య నీ
వెధవలనో నాకేం పని. వెంటనే బయల్దేరిపోయి, ఆ అగ్నిహోత్రావధాన్లును
అడుగుతాను.

రామ—మాటలు జోరుగా వొస్తున్నాయి. జాగ్రత (లుభావధాన్లువెళ్ళును) నన్నేనా వెధవలు అంటున్నాడు.

మధు—నన్ను కూడా కలుగుకోవాలని ఉందా యేవీటండి ?

రామ—నన్ను మట్టుకు వెధవని కింగ కట్టావా ?

మధు—సెవుండగా వెధవలు మీరెలా ఆవుతారు ?

రామ—నన్ను సప్తవెధవని చేశావు మరి యింకా తరవాయి యేంవుంచావు ?

మధు—అదేవీటి మాటలు ?

రామ—ఆ ఉత్తరం నేను బనాయించానని, ఆవెధవతో యెందుకు చెప్పేవు ?

మధు—మితోడు నేను చెప్పలేదే ?

రామ—మరి నేను బనాయించేనని వాడికెలా తెలిసింది ?

మధు—యెందుకీ అందోళ్ళన ?

రామ—మరి, ఆవెధవ, ఆవుత్తరం తీసికెళ్ళి అగ్నిహోత్రావధాన్లుకి చూపిస్తే నామీద వాడు వెంటనే పోర్రోకేను బనాయిస్తాడే ? మీ తెలిపోతుంది ? యేవీటిసాధనం ?

మధు—యంత్రం యెదురు తిరిగిందో ? ఐతే చక్రం అడ్డువేస్తాను. (మధురవాణి తొందరగా వీధిలోనికి వెళ్ళును.)

రామ—యిదెక్కడికి పారిపోతుంది ? యిదే చెప్పేకొది. దొంగలని చేసినట్టుడు రెండోవారితో చెప్పకూడదు. వెధవని చెవులు నులుపుకుంటాను. పరిగెత్తి వెళ్ళి చేతులో కాగితం నులుపుకొత్తనా ?—గాడిదకొడుకు కరినే ? పోయి మీనాక్షి కాళ్ళు పట్టుకుంటాను.

[మధురవాణి వకచేతితో లుభావధాన్లు చెయ్యిపట్టుకుని

[చనేకించును]

మధు—(రామప్పంతులుతో) చాలు, చాలు మీప్రయోజకత్వం. బావగారికి అన్నా, తమ్ముడా, కొడుకా, కొమ్మా ? నిమ్మల్ని ఆవులని నమ్ముకుని, సలహాకి వస్తే ఆలోచనాపాలోచనాచెప్పక ఏకవచనం, బహువచనం, అని కాష్టవాదంపెట్టేరు, బావా ! కుర్చీమీద కూర్చోండి (కుర్చీమీద కూర్చోబెట్టి) (రామప్పంతులుతో) యిఉత్తరం యేవీటో నింపాదిగా చదివి చూచుకోండి. (ఉత్తరం రామప్పంతులు చేతికి యిచ్చును.)

రామ—(ఉత్తరం అందుకుని తనలో) బతికానా దేవుడా (చూచుకుని) అరే నావుత్తరవే కాదే యిది. నానీడ చూచి నేనే బెదిరాను. (పైకి) మావా ? వొన్నానే తిట్లతో ఆరంభిస్తే యెంతటివాడికైనా కొంచం కోపం వొస్తుంది నమ్మ

దీగానూ, మర్యాదగానూ, నన్నొచ్చి యేంసహాయం చెయ్యమంటే అది చేయనూ? లుబ్ధా—మీరేలే యీబటాటోపం వొద్దని కానుండి. అతగాడిక పటాటోపం కావలినే ఆఖర్చంతా అతగాడే పెట్టుకోవాలి.

మధు—(లుబ్ధావధాన్లు జాత్తుముడి విప్పి దులిపి) యేంధూళి! సంరక్షణచేసేవాళ్ళు లేక పోబట్టిగాదా? గూటిలోనుంచి వాసననూ నె దువ్వెనా తెచ్చి తలదువ్వచుండును.)

రామ—(ఉత్తరం విప్పి కొనచూసి చదువును.) “నేవకుడు తమ్ముడు గిరీశం”_వీడా. మధు—పైకి చదవండి.

రామ—నీగిరీశం, అనగా నే పైకి చదవాలేం?

మధు—అయితే, మీరే చదువుకు ఆనందించండి!

లుబ్ధా—‘నీగిరీశం’ అన్నారేం?

రామ—అది వేరే కథ.

లుబ్ధా—పైకి చదవండి.

రామ—(చదువును.)

“నేవకుడు, తను అత్యంతప్రియసోదరుడు గిరీశం అనేక నమస్కారములు చేసి చాయంగలవిన్న పములు, తల్లి యీనాటికి వృద్ధాప్యంలోనయినా మీరు తిరిగి వివాహం చేసుకుని ఒకయింటివారు కావడమునకు నిశ్చయించితి రన్నమాట విని యమం దానందకందభరిత హృదయారవిండుండనైతిని.”

లుబ్ధా—చెధవ, వృద్ధాప్యవంటాడూ? నిన్న గాక మొన్న నేగదా యాభై దాటేయి.

మధు—(దువ్వెన మొలను పెట్టి, లుబ్ధావధాన్లు జాత్తు ముడివేసి) సంరక్షణలేక యిలా వున్నానుగాని, యెవరు మిమ్మల్ని ముసలివాళ్ళ సేవారు?

రామ—(చదువును) “మీకు కాబోవు భార్య, నాప్రియకన్యం డగు వెంకటేశ్వర్లు చెలియబగుటంజేసి నాకు బ్రహ్మనందమైనది. నేను అగ్నిహోత్రావధాన్లు వారి యింటనే యుండి పెళ్లిపనులు చేయించుచున్నాడను, వారు నన్ను పుత్రప్రాయముగా నాదరించుచున్నారు. బహువృద్ధవారేగాని చంద్రునకు కళంకమున్నటులు వారికి వచ్చిత్తు ద్రవ్యాకా, కించిత్తు ప్రధమకోపమాం గలవు.”

వ్యాకరణం చెలిగిస్తున్నాడయ్యా గుంటడూ!

“షరా—అకోపం వొచ్చినప్పుడు మాత్రం యెదట పడకుండా దాగుంటే యెముకలు విరగవు. ప్రాణం బచాయిస్తుంది; మరేమీ ఫర్వా వుండదు—ద్రవ్యాక అనగా అది వారికి గాని, మీకు గాని ఉపచరించేదికాదు. మీవూరివారెవరోగాని వక తుంటరి, మీరు విశేషధనవంతులనియు, పెళ్ళిదేవదుండుభులు మ్రోయునట్లుల చేతురనియు, వర్తమానము చేయుటను, యేబది బండ్లమీద యీవూరివారి నందరిని

తల్లిందుకు రానైయున్నారు. ఇంతియకాక, దివాంజీ సాహెబువారి నడిగి, ఒక పుణజరంబునూ నూడు లాట్టియలునూ, యేసుగుఱ్ఱంబులు గూడ తేనైయున్నారు. బంగారపుటడ్డలపల్లకి గూడ దెచ్చెదరు.

“—దానిమీద సనాదీ ఐ, ఆలంకౌ లత్తులతో వూరేగి, మీరు పెళ్ళి చేసుకోవడం నాకు కన్నులపండువేగాని, యింతలా పృథ్వివ్యయగదా అని నాబోటి ఆప్తులు విచారస్తున్నాను. యెద్దువుండు హాకికి వచ్చి. రామప్పంతులు సామేంపోయింది?”

వెధవ ! నావూసెందుకోయి వీడికి ?

‘యిందులో ఒకపరమరహస్యం . అది యెద్దియనిన, యీ రామప్పంతులు చిక్కులకు, “జాకావ్ : తెలివికి, బిగ్ యాన్.”

యిదేవిటోయి, యీ బొట్లెరు యింగిలీషు !

‘అనగా’

వ్యాఖ్యానం కూడా వెలిగిస్తున్నాడయ్య !

“జాకాల్, అనేది, గుంటనక్క”

పింజారీ వెధవ !

“బిగ్ యాన్, అనగా, పెద్ద—”

వీడి పిగాదర గా ? యేం వీడిపోయాకాలం ! వీడిమీద తక్షణం దాక్షిణి దాన పడేస్తాను.

(మధురవాణికి నవ్వాచ్చి ఆపుకోజాలక, విరగబడి నవ్వును)

యెందుకలా నవ్వుతావు ? నీమొగుడు నన్ను తిడుతున్నాడనా ఆనందం ?

మధు—(నవ్వుచేత మాట తెమలక, కొంతసేపటికి) కాదు—కాదు—మితోడు—
లాంటి—

రామ—నాతోడేవిటి ! నేను చస్తే నీకు ఆనందవే !

మధు—(ముక్కుమీద వేలువుంచి, రామప్పంతులువగ్గరకు వెళ్ళి, శిరస్సు కాగిలించు కొని, మూడ్చుకొనుచు) యేమి దుష్టుమాటా ?

రామ—మరెందుకు నవ్వుతావ్ ?

మధు—లాటి—లాటి—లాటి—

రామ—యేవిటూ “లాటి?”

మధు—లాటి—పిట—

రామ—అవును, లాటిపిట, అయితే ?

మధు—(సమాధించుకొని) యెందుకో ?

రామ—యెందుకో నాకేం తెలుసును ?

లుబ్ధా—ఉత్తరంవల మీరే తెమ్మన్నట్టు అగుపడుచూండే?

రామ—నేనా? నేనా? నాకెందుకూ లాటిపిట?

మధు—(ఉపై నగా తిరిగి నవ్వుతూ) యెక్కడానికి.

రామ—నేనా యెక్కడం?

మధు—యెందుకు కూడదూ? మీరొక లాటి—పిట—బావగారొక లాటిపిట—

పో—పో—పోలికెట్టి—పెళ్ళిసయ్యదారుడుగనక, అతడోలాటిపిట—యెక్కి

పొలాలంట—వూరేగండి—వెన్ను కుప్పెక్కి—క వెభవం—కళ్ళారా—చూస్తాం—మిక్కిలిగా నవ్వును. నవ్వు సమీధించుకుని) బావగారూ, క్షమించండి.

అడువ్వువ్రాతకి నవ్వేను—మరేంగాదు.

రామ—దుప్టంటే దుప్ట! గాడిద!

లుబ్ధా—మీరొహ, పెద్దగాడిదని కూడా తెమ్మన్నారని కాబోలు రాకాడండీ.

రామ—లేదు, లేదు, గాడిదెచూట వుత్తరంలో యెక్కడా లేదు.

లుబ్ధా—వుంది నేను చదివానండీ గాడిద నెందుకు తెమ్మన్నావయ్యా నానెత్తి మీదికి?

రామ—నీకు మతిపోతుందా యేమిటి? గాడిదెచూట లేదంటూంటేనే? (మధురవాణి తిరిగి నవ్వుచుండును) నీకూడా మతిపోయిందీ? ఎందుకానవ్వు? పన్ను చూశా? అవుధానును చూశా?

మధు—యెందుకు ఆ అనుమానం?—సామెత—వుంది.

రామ—యేమిటా సామెత గీమితాను?

మధు—గాడిద అందిట—పాటకి నేను—అందానికి మాతస్పా—అందిట—

రామ—అంటే?

మధు—పెళ్ళికి గాడిద—లాటిపిటామాట—యిన్నాళ్ళకి—మళ్ళీ విన్నానుగదా అని.

రామ—వింటే?

మధు—నవ్వొచ్చింది. మీరు కూడా నవ్వరాదూ? యెందుకీ దెబ్బలాట?

రామ—వీడిమొది డామేజి దావా వెంటనే పడేస్తాను.

మధు—(లుబ్ధావధాన్లుతో) బావా, యెందుకు మాపంతులు గారిమీద అన్యాయంగా అనుమానం పడతారు? ఆయన నిజంగా మిమ్మల్ని అన్నగార్లా భావించుకుంటున్నారు గిరీశంగారు పంతులుమీద నాయడానికి కారణాంతరం ఉన్నది. మీతో చెప్పవలసిన సంగతికాదు గాని, మీఉభయలకూ స్నేహం చెడడానికి సిద్ధంగా ఉన్నప్పుడు చెప్పకతీరదు. మీగిరీశంగారు నాకు కొన్నాళ్ళు యింగ్లిషు చెప్పేవారు, కొద్దిరోజులు నన్ను ఉంచుకున్నారు మాపంతులుగారు ఆయనదగ్గిరనుంచి

నన్ను తీసుపెళ్ళిపోయి వచ్చినారనే దుఃఖించేత లేనిపోనిమాటలు కల్పించి
“నక్కాగిక్కా” అని వ్రాశారుగాని, ఆబొల్లమాటలు నమ్మకండి.

రామ—“నక్కా గిక్కా” వొట్టినే పోతుండనుకున్నా వాయేమిటి? డామేజిదావా
పడ్డతరవాత దానిసంగతి తెలుస్తుంది.

మధు—బావా, మరొకమాట ఆలోచించండి. పంతులుకేం లాభం యేసుగులూ,
లాటిపిటలూ—(సవ్యస)

రామ—మనిషివికావాయేమి? గాడిదమాట లేదంటూంటేనే?

మధు—పోనియ్యండి. మీకెందుకు కోపం; గాడిదలు లేకపోతే కడంవ్వే ఆయెను.

యివన్నీ మీయింటిమీద పడి తింటే మాపంతులుగారికి యేం లాభం? చెప్పండి.

ఒకవేళ రాత్రుచేరం జరుగుతుంది గనక పోలికెట్టికి లాభించవచ్చును.

లుబ్ధా—బాగా చెప్పావు—పోలికెట్టి చేసినపనే!

రామ—చవగ్గాచేస్తాడని ఖర్చుచెచ్చం కోవటాడిమీద పెట్టావు. అనుభవించు.

మధు—ఇప్పుడు మించిపోయినదేమి? పెళ్ళిమాతుర్ని పంపిస్తే నది రూపాయలు
ఖర్చుతో యిక్కడ మడిపెట్టేస్తాం. మీరెవరూ రావద్దని, మీమావలగారిపేర
ఉత్తరం వ్రాయండి.

లుబ్ధా—చుప్రశస్తమైన ఆలోచన చెప్పావు. మా వలగారూ మధురం మా బుద్ధిమంతు
రాలు.

రామ—అదుగో! “మధురం గిధురం” అని మీరు అనకూడదు. “మధురవాణి”
అనాలి.

లుబ్ధా—పోరాటు—గానితీంమోసివాళ్ళు పెళ్ళిమాతుర్ని ఒక్కరైతే పంపించేస్తే?

మధు—మరేం మీతీపు దిగదీసింది? పెళ్ళిచేసుకొండి.

లుబ్ధా—నాప్రాణంపోతే యీసంబంధం చేసుకోను. అవుత్తరం తీసుకూ చదివితే
అభావచేష్టలు మీకే బోధపడతాయి.

మధు—చదవడం మానేసి యేమిటి ఆలోచిస్తున్నారు?

రామ—గిరిశంగాడిమీద పరువునప్పనికి డామేజి దావా లేకమాన్సు—వాడిమొహం
లాగే ఉంది వుత్తరం చదివేదేవిటే.

లుబ్ధా—మావెళ్ళన నాపరువుమాత్రం యేమైనా వుంచాడనా? అయిన తరవాయి
చినవండి.

రామ—(చదువును) తాజాకలం, చిన్నది. బహులక్షణంగా వుంటుందిగాని కొంచెం
పెయ్యనాకుచుమాత్రం కద్దు. అద్దానిని మనవారు వైధవ్యహేతువ అంద్రు.
యిది పట్టి నూన—నూడర్—పి—మన్—అనగా, తెలివితక్కువ నమ్మకం.

మనవంటి ప్రాజులు లెక్కించవలసివచ్చినాడు. షరా—దీనికి వక చిన్న బెరాగీ చిటికీ వున్నది. చిమ్మిటతో పెయ్య నాకుడు పెండుక లూడబీకి, ఒక పా—, పాడర్—అనగా గూడ కద్దు; ఆగుండ ప్రామినచో మరల పెయ్య నాకుడు పుట్ట నేరదు. ఈలోగా దైవాత్మా వైధవ్యంబే ప్రాప్తించినచో, పదేపదే త్రొరంబాను. గావున పెయ్యనాకుడు బాధించనేరదు. రెండవ నెంబరు షరా—ఒకవేళ వైధవ్యం తటస్థించినా మావడి నె గారు జాత్తు పెంచుచునేయెడల, మీరేం పెయ్యగలరు; నేనేం పెయ్యగలను ?

మధు—చాలాబ్బలు; యీపాటికి చాలించుడి. గిరీశం గారు యేం తుంటరి ?

రామ—యిప్పుడైనా వాడినెజం నీకు బోధపడ్డవా ? (చదువును) మూడవ షరా— యీగోజాల్లో స్త్రీపునర్వివాహం గడవిడలావుగ నున్నది. తమకు విశదమే మీరు స్వర్గంబునకుం బోయి ఇంద్రభోగం బనుభవించుచుండ నామికు పునర్వివాహము చేసేకొన బుద్ధి పొడమవచ్చును. అదిమాత్రం నేను ఆవజాలనని స్పష్టముగా తెలియు పది. ఏలననిన? వద్దని మందలించుటకు ఎట్ట పడితిన్నో, “మీయన్న స్వర్గంబున రంభతో పరమానందంబు నొందుచు నున్నాడుకగా. నాగ తేమి” యని యడిగినచో నేమి యు త్తరమియ్యవాడ ?

మధు—మరి చాలించుడి.

రామ—నీయిష్టం వొచ్చినప్పుడు చదివి, నీయిష్టం వొచ్చినప్పుడు మానేస్తానను మన్నావా ? (చదువును)

నాల్గవ షరా—కొడువ కొన్ని మంశములూ బహుబాగా ఉన్నవి. తప్పకుండా యీ సంబంధం మీరు చెనుకోవలసిందే. మీఆత్మగారు సాక్షాత్తూ ఆగుంధివంటివారు. మనలో మనమాట, ఆమెకు యీసంబంధం యెంతమాత్రమూ యిష్టములేదు. పుస్తక కట్టెనమయమందు, మీ యింటినూతులో పడి ప్రాణత్యాగం చేసుకుంటానని, యిరుగుపొరుగుమ్మలతో అంటున్నారు. గాని ఫర్వాలేదు. ఆనాలుగు గడియలూ, కాళ్ళూ, చేతులూ, కట్టేద్దాం. మూడుముళ్ళూ పడ్డతర్వార నూతులో పడితే పడ నియ్యండి. మనసామేత్తం బోయింది. పోలీసువాళ్ళ చిక్కులేకుండా మాత్రం వాళ్ళ కేమైనా పారేసి వాళ్ళని కట్టుకోవలసివస్తుంది. యీసంగతులు యావత్తూ మీ మేలుకోరి వ్రాసితిని. యిక్కడ వారికి తెలియదు. మరిచిపోయినాను. పిల్ల జాత కం ఆభ్యుత్కృష్టంగా ఉండటం. ఆబనాయింపు కూడా రామ..”

మధు—రామ ?

రామ—అది ఆడవాళ్ళు వినవలసిన మాటకాదు.

బుద్ధి—అది కూడా మీరే బనాయించారంటూ డేవింటుండీ ?

రామ—వాడి నోటికి నుద్దీ బద్ధంవుందీ! నామేజీ పడితేగాని కట్టదు.

లు—కొంచెం అయినా నిజం ఉండకపోతుందా, అని నాభయం. అత్తవారికి ఇష్టం లేదని పోలికెట్టి నూడా చెప్పాడు. యాసంబంధానికి వేయివేల డబ్బాలు; నాకొద్దు బాబూ.

మధు—బాగా అన్నారు. మీసంబంధం మాకు యెంతమాత్రం వొద్దని, మీమావం గారి పేర వ్రాయండి. కాకితం కలం తేనా?

లు—మావా! మరి మందూ వెనకా ఆలోచించక వెంటనే ఉత్తరం రాపిపెట్టండి. (నిలబడి మధురవాణి చెవిలో రహస్యము మాట్లాడును; మధురవాణి లుబ్ధావధాన్లు చెవిలో మాట్లాడును)

రామ—మొహంమీద మొహంపెట్టి, యేనిటాగునగునట!

వెనుంచి పోవుజవాను—“లుబ్ధావుధాన్లుగా రున్నారండి. వుత్తరం వచ్చింది.” (మధురవాణి పైకి వెళ్లి వుత్తరము తెచ్చి లుబ్ధావుధాన్లు చేతికి యిచ్చును. లుబ్ధావధాన్లు రామప్పుతులు చేతికి యిచ్చును.)

లు—నులోచనాలు తేలేదు. మీరే చదవండి.

రామ—(తనలో చదువుతూ) మరేమీ! చిక్కే వొదిలిపోయింది. మీమావం గారి దగ్గిర్చించి.

లు—యేనని! యేనుగులూ, లొటిపిటలూ తేనంటాడా యేవిటండి!

రామ—మీసంబంధవే అక్కరలేదట.

లు—యేవిటి? యెంచేతనో! వాడికా అక్కరలేదు! నాకా అక్కరలేదు. తన పరువుకి నేం తగాను కానో!

మధు—నిమిషంకిందట పెళ్ళివొద్దన్నారే! ఇప్పుడు పెళ్ళి తప్పిపోయిందనికోపవా!

లు—యింకా యేం కూస్తాడో చెప్పండి.

రామ—మీరు పిసిరిగొట్టని యెవరో చెప్పారట.

లు—నేనా పిసిరిగొట్టని? ఒక్కసామీన పద్దెనిమిది వొందలు యేపిసిరిగొట్టు పోస్తాడు? యింతసామ్మ యెన్నడైనా, ఒక్కసారి అగ్నిహోత్రావుధాన్లు కళ్ళలో చూశాడూ? సంసారం పాస్తుగా చేసుకుంటే పిసిరిగొట్టా? వాడిసామ్మ వాడినెత్తిని కొట్టినతరవాత, నేనెలాంటివాణ్ణి అయితే వాడికేం కావాలి?

మధు—యెలాంటివాళ్ళే? బంగారంలా వున్నారు?

రామ—మీరు ముసలివాళ్ళనీ, మీకు తయ్యకోగం వుందనీకూడా యెవరో చెప్పేరట.

లు—నేను ముసలివాణ్ణా వీడి సిగ తరగా! యాభైయేళ్ళకే ముసలిటండి? కొంచెం దగ్గు వుండడవే కాగట్టండి (వగ్గును) నిలివెడు ధనం పోసి పిల్లని కొనుక్కున్నతరవాత, మరి దానిఘోషా, నాఘోషా వాడి కంఠకయ్యా? డబ్బుచ్చుకున్నతరవాత చచ్చినశవానికైనా కట్టకతీండు. మాట్లాడేం?

రామ—అవును; నిజమే. మీరు ముసలివాళ్ళతో మాత్రం ?

లు—అవునుగో 'విశేషమాత్రం' అంటారేమిటి? నువ్వే పెట్టేవు కాబోలు యీ పెంటం తాను.

రామ—అన్ని పెంటలు పెట్టడానికి మితస్సుమ గిరిశం అక్కడే ఉన్నాడుకదా ?

లు—వీడు, అక్కడెలా పొగయినాడమ్మ నాకు శనిలాగ ?

మధు—ఏమి ! యీ మొగవారిచిత్రం ! యితసేపూ పెళ్ళివొద్దని పగిస్తే; యిప్పుడు పెళ్ళి తేలిపోయిందని వగుస్తున్నారు. నిజంగా మీరే పెళ్ళాడాలని వుండండి ?

లు—వుంటే వుంది, లేకపోతే లేదు గాని యీ దుర్భాషలు నేను పడి వూరుకుంటానా ?

మధు—మరేం జేస్తారు ?

రామ—యేంజేస్తారా ? డామేటికి చావా తెస్తారు.

లు—దావా వొడ్డు, నీపుణ్యం వుంటుంది. వూరుకో బాబూ.

రామ—కాకపోతే యింతకి న్ని చవకైనదీ, సాగప్రదాయమైనదీ, సంబంధం కదిల్చి, చేసుకున్నావంటే అగ్నిహోత్రాపుధాన్లుని చెప్పున్నుకు కొట్టినట్టు ఉంటుంది.

లు—చవగ్గా కుదరడవెలాగ ?

మధు—నామాట విని పెళ్ళి మానేసి వూరుకోండి.

లు—యేం ? ముసలివాణని నీకూ తోచిందా ? యేమిటి ?

మధు—మీరూ ముసలివాళ్ళు ? యెవరూ అన్నవారు ?

లు—నీకున్న బుద్ధి ఆ అగ్నిహోత్రాపుధాన్లుకి వూరే బాగుండును.

మధు—ఓపన్ను కదిలిందా ? కన్నుకు దృష్టితగ్గిందా ? చూడండి మీదండలు కమ్మెచ్చులు తీసినట్టు యెలా ఉన్నాయో ?

రామ—(తనదండలు చూసుకొని) మావం పెకట్లో గొప్ప తవ్వడం నుంచి దండలు మోటుగా వున్నాయి; గాని నాదండలు సన్నవైనా ఉక్కుఖడ్గములు.

మధు—(తన భీరకాంగుతో లుబ్ధావధాన్లుచాతీ కొలిచి) యేంచాతీ !

రామ—యేమిటీ వాళ్ళం ?

మధు—ఉత్తరం మీలో మీరు చదువుకుంటారేం ? పైకి చదవండి.

రామ—నువ్వు నన్ను ఆజ్ఞాపించే పాటిదానవా ? మేం చదువుకుంటాం. ఇవి అడవాళ్ళు వినవలసిన మాటలు కావు. నువ్వు అవతలికి వెళ్ళు.

మధు—నేను కదలను.

రామ—అమాంతంగా యెత్తుకెళ్లి వెనకింట్లో కుదేస్తాను.

మధు—(కుర్చీ వెనకను నిలబడి లుబ్ధాపుధాన్లు దండలు చేతులతో గట్టిగా పట్టుకుని) మార్కండేయులు శివుణ్ణి చుట్టుకున్నట్లు, బావగార్ని చుట్టుకుంటాను. యెలా లాక్కువెళ్ళతారో చూస్తాను.

లు—(తనలో) యేమి మృత్యువూ చేతులు! తల, తలదగ్గర చేరినీ. యేమి ఘనమఘనమా
(పైకి) “బాలాదపి నుభాషితం” అన్నాడు మావంశాధ్యక్షుడు. మధురవాణ్ణి వుణ్ణి
య్యండి. మంచి బుద్ధిమంతురాలు. నిజం కనిపెడుతుంది.

రామ—అయితే మరి పను (చదువును) మీకొమార్తె ప్రవర్తన బాగాఉండకపోవడం
చేత నిశ్చయిస్తే వెలకారని లోకంలో వార్త గట్టిగా ఉన్నది.

లు—(కొంతతడవు వూరుకుని) సువ్వే నాకొంప లీశావు.

మధు—పంతులేనా?

లు—పిసార్ని అనవలసిన పనేవుంది?

మధు—(కొంతతడవు వూరుకుని) నేను మీయింటికి వెళ్ళిపోవస్తాను. రండి. పెళ్ళిగిళ్ళి
నూనెయ్యండి. మీకు పెళ్ళాంకన్న యెక్కువగా సంరక్షణ చేస్తాను.

లు—(అనంగం శనపరుస్తూ బీదవాణ్ణి) నేను డబ్బివ్వకనే? నీలాంటి విలవైన వస్తువను
పంతులు గారే భరించాలి.

మధు—నాకు డబ్బుక్కిరెదు, తిండి పెడతారా?

లు—ఆహా! అందుకు లోపవాఁ!

మధు—ఏమి పదండి మరి యీ పంతులుగారి మామ మాటలు వినక ‘పెళ్ళి మానేసి,
సుఖంగా యింట్లో కూచుందురుగాని.

రామ—(మధురవాణ్ణివైపు తిక్షణముగా చూసి) నువ్వు భోజనం చెయ్యలేదన్నమాట
జ్ఞాపకం వుందా? వెళ్ళు.

మధు—మీచిగ్గ చూస్తే నే కడుపు నిండుతుంది. (ఛట్టుమని యింటిలోనికి పోవును.)

లు—యీమధురవాణ్ణి, విన్నారా! మావాఁ! వేళ్ళయినా! చాలా తెలిసినమనిషి.
మనసంసారానికి దానికి ఉన్నబుద్ధి వుంటేబతికిపోదుం.

రామ—అవును. బుద్ధిమంతురాలే, గాని వాళ్ళెరగని కోపం యేవైనా వెట్టి అను
మానం వుట్టితే తనూపె కానకు. చుకారా మావాఁ, మీలాంటి శిష్యులు శరీరం
తాకకూడదు. అది చిన్నతనంచేత మొఖంమీద మొఖంపెడితే. “పిల్లా యడంగా
నిలవడి మాట్లాడు” అని చప్పూలి ఒక్కటే వచ్చింది దీనికి దుర్మణం పరాయివా
ళ్ళతో మాట్లాడతేగాని దానికి తోచదు. పట్టవాసంలో వుండడంనించి ఆ దురల
వాటు అబ్బింది.

లు—చిన్నతనంగా! మధురవాణ్ణి నాపిల్లలాంటిది. ముట్టుకుంటే అదో తప్పుగా
భావించకండి.

రామ—నీసా పీఠ్రంబోయింది! అదికాదు. చుకారా మావాఁ వుంచుకున్న ముండా
కొడుకు యావట మనో మొగాణ్ణి పట్టుకుని “వీడి నండలు కమ్మెచ్చులు తీసినట్టు
న్నాయి. వీడిచాతీ భారీగా ఉంది”—అని అని చెవిలో శోరుపెట్టి గుసగుస
లాడుతూంటే అగ్గెతుకొస్తుందా రాదా?

లు—పొరపాటు. లెంపలు వాయించుకుంటాను. ఉదించండి.

రామ—మీ లెంపలు వాయించుకుంటే కార్యంలేదు. దాని లెంపలు వాయించాలి.

మీమీద చాలికి కొంచెం యివ్వం వున్నట్టుంది. గట్టిగా బుద్ధిచెప్పండి.

లు—నామీద యివ్వంవేరేంటి మావా! యిక్కడైనా పద్దా?

రామ—మీయింటికి వెళ్ళిపోయేస్తానంటూంది? మరి తీసికెళ్ళు.

(వై మాటలాడుచుండగా మధురవాణి పట్టుచీర కట్టుకుని ప్రవేశించి)

మధు—అలాగే తీసికెళ్తారు. మీకు భారవైతేను. అమహానుభావుడికి చాకిరీ చేస్తే పరంపనా ఉంటుంది.

లు—నూమగారు హాస్యానికంటున్నారుగారి, నన్నొదుల్తారా? నేతగను, తగను.

రామ—అలాగడ్డి పెట్టండి!

మధు—అయిన హాస్యారికి అంటున్నా, నేను నిజానికి అంటున్నాను. గడ్డి గాడి కలు తింటాయి; మనుష్యులు తినరు.

రామ—అదుగో మళ్ళీ గాడిదిలంటుంది! (మధురవాణి నవ్వుచాచుటకు ముఖం తిప్పి కొని, లోగుమ్మము దాటి, విరగబడి నవ్వును.)

లు—మధురవాణికి మీదగ్గిర భయం భక్తి కూడా కద్దు.

రామ—ఉంది. కోవవొస్తే గడ్డిపరకం తిఖాతరీ చెయ్యదు. పరాయిమనిషి ఉన్నాడని అయినా కాదు.

లు—పెళ్ళిప్రయత్నం యిక మానుకోవడవే ఉత్తమం అని తోస్తుంది. యేమిటి తను శలవు?

రామ—నాశలవేం యేడిసింది! పెళ్ళిచేసుకోవద్దని మధురవాణి శలవైంది కాని బుద్ధికి ఆనందించి అలా నడుచుకుంటున్నారు. స్త్రీబుద్ధి ప్రళయంతకక అని చెప్పనే చెప్పను.

లు—మీరు ఆపులనేగదా మీసలహాకి వొచ్చాను. మధురవాణి చెప్పినదానా పెళ్ళి వద్దంటున్నాను. తప్పిన పెళ్ళి తప్పిపోయింది ఖగ్గులు కూడొచ్చాయి గదా అని సంకోషిస్తున్నాను.

రామ—రెడొచ్చాడు మొదలాడన్నాడట. సాధకబాధకాలు యెన్ని పర్యాయములు చెప్పినా అవి అన్నీ పూర్వపక్షంవి, ముక్తాయంపు మళ్ళీ డబ్బు ఖర్చుమీదికి వొస్తూవుంటుంది. పెళ్ళిచేసుకుని కడుపుఫలీస్తే మీయిల్లు పదియిళ్ళావుతుంది. పెళ్ళి చేసుకోక గుటుక్కునుంటే ఈకష్టపడి ఆర్జించిన డబ్బంతా యివడి పాలు కాను?

లు—అదుగో యేమో యెక్కువసం ఉన్నట్టు శలవిస్తారు నాకేవుంది?

రామ—ఉన్నంతఉంది పరానికి యిన్నినీళ్ళ ముక్కలు వొదిలేవాడుండాలా?

లు—అలా అయితే, తమరెందుకు వెళ్ళిచేసుకున్నారుకారా?

రామ—నేను పితృభిక్షం అంతా కరరావును చుట్టేశాను. యిక పరానికా కాకే యుణ్ణి. యోగసాధనం చేస్తాను. నాకు మరి కిర్మతో పనిలేదు. లోకంకోసం తద్ది నాట పెడుతున్నాను. అయితే సానిటార్ని యెందుకు వుంచుకున్నావయ్యా! అని అడగగలరు.

“కామి గాక మోక్షకామి కాదు” అన్నాడు. యిక మీసంగతో? మీరు నిద్రపోతూండగా చూసి యెప్పుడో ఒకనాడు మీనాక్షి అపాతు యెక్కడీసి రంకు మొగుణ్ణి తీసుకుపోతిపోతుంది. ఆపైనిదరిద్రి దేవత మిమ్మల్ని పెళ్ళాడుతుంది.

లు—అయితే యేం జేయమంటారు?

రామ—మీరుపునః ప్రయత్నం చేసి పెళ్ళాడండి. పెళ్ళాంభయం చేత మీనాక్షి అటకట్ట డుతుంది. మీనాక్షి భయంచేత మీ పెళ్ళాం కట్టుగా ఉంటుంది అవునంటారా? కాదంటారా?

లు—నిజమేనమాటే.

రామ—నిజమే లేనం? మీ ఒకవలప రాకు నాగః బాధకాలు అడుగడుక్కి జ్ఞాపకం చేస్తూండాలి. మీకు జాతికిరీత్య, వివాహం పెర్కపోతే, మార్కం ఉందన్న మాట పరాకు పడారా?

లు—పరాకులేదు, గాని యిన్నాళ్ళాయి కొట్టుకుంటూంటే, యీనాటికి పద్దెనిమిది వందలకి, వక సంబంధం వదిరి, తీగా క్రియాకాలానికి తేలిపోయిందా? యిప్పుడు చవగ్గా మనకి సంబంధం వుదురుకుందా? కుదరదు. కుదరదు.

రామ—నిన్న వొచ్చాడయ్యా, గుంటూరునించి వక బ్రాహ్మణుడు; వున్నాడో పెళ్ళి పోయినాడో?

లు—సంబంధానికా?

రామ—అవును. యెంతబంధితక్కువవనిచేశాను! నామొరికిని యెక్కడైనా సంబంధం వుందా అని ఆశకాడు అడిగితే లేదని చెప్పేను. యీ సంబంధం తప్పిపోతుండని నేనేం కలగన్నానా యేమిటి? ఆతడు జటాంత స్వాధ్యాయిగ్ని జుంచి సాంప్ర దాయవైచన కుటుంబీకుడున్నా. ఆసంబంధం చేస్తే అగ్నిహోత్రావధాన్లుని చెప్పు చ్చుకు కొట్టినట్టెను.

లు—బేరం యేం చెప్పేడు?

రామ—బేరం మహావవకయ్యా. అదే విచారిస్తున్నాను. అత గాడు గుంటూరునుంచి వస్తున్నాడు. అక్కడిరాళ్ళకి, మనదేశపు కొంపలమ్ముకునే బేరాలతాపీ యింకా తెలియలేదు. అందుచేత నందివల్లిలో పన్నెండువందలకిసంబంధం వుదుర్చుకున్నాడు.

వ్యవధిగాగాని పెళ్ళికొడుకువారు రూపాయలు యివ్వలేమన్నారట. ఆ బ్రాహ్మడికి రుణాలున్నాయి. వాయిదానాటికి రూపాయలు చెల్లకపోతే దావా పడిపోతుందని యొక్కడయినా పిల్లని అంటగట్టడానికి వ్యాపకం చేస్తున్నాడు. ఒకటి రెండు స్థలాల్లో వెయ్యేసి రూపాయలకి బేరం వోచ్చిందిట. పన్నెండు వందలకి గాని యివ్వనని చెప్పేడు.

లు—మరొక్కవొంది నేదాం మనం ?

రామ—అతగాడు వుంటేనా, నూరువేయడానికి యాభై వేయడానికినీ ?

లు—కనుక్కుందుకూ మీకు పుణ్యం వుంటుంది. యొక్కడ బసో ?

రామ—దాని సేగగోపినడబ్బు, డబ్బుమాట అల్లావుట్టిండిగాని, ఆపిల్ల యేమి యేవు యేమి విశ్వరూపకాళి ! ధనరేఖ జెఱ్ఱిపోతులావుంది. సంతానరేఖలు స్ఫుటంగా వున్నాయి. పిల్ల దివ్యసుందరవిగ్రహం.

[మధురవాణి ప్రవేశించును]

మధు—గ్రహవేదికి ?

రామ—గ్రహవేదికిటా ? అవుధాన్లు గారి గ్రహస్థితి చూస్తున్నాం. జాతకరీత్యా యీ సంవత్సరంలో వినాహం కాకతప్పదు.

మధు—మీమాట సేను నవ్వును ? (అవుధాన్లు దగ్గిరకు వెళ్ళి ముఖంయదట ముఖం వుంచి) ఆమాట నిజమా.

లు—అంతా నిజం అంటున్నారు.

మధు—సిద్ధాంతి గారేవన్నారు ?

లు—జాతకం చూసిన సిద్ధాంతిల్లా అనూటే అంటున్నాడు. ఇదివరకల్లా నాజాతకం మాగట్టి దాఖలా యిస్తూంది. ఒక్కటి తిప్పిపోలేదు.

మధు—అయితే మీప్రార్థం. ఆ వెయ్యనాకుడు పిల్లనిమాత్రం యీపంతులు మాయ మాటలు విని చేనుకోకండి.

రామ—భోంచేస్తూ వోచ్చావు యేం పుట్టి ములిగిపోయిందని ?

మధు—వెండిగిన్నెకోసం వోచ్చాను.

రామ—తీసుకళ్ళు. (మధురవాణి నిష్క్రమించును)

లు—పెళ్ళి చేసుకోవద్దంటుండేవండీ ?

రామ—నిమ్రుళంగా మాట్లాడండి పొనిదియొక్కడైనా పెళ్ళి చేసుకోమంటుందయ్యా ? సీమిద కన్నేసింది.

లు—నామిద కన్నెయ్యడవేదికి మావగాళూ ! యనరు విన్నా కవులౌను.

రామ—మీరుగాని పెళ్ళి చేసుకోవడం||నూనేస్తే మీయింట్లోవోచ్చు బయితాయిస్తుంది.

అది ఘంటాపథం గా చెబుతూవుంటే చెప్పలేనా యేవేదికి మీకు ? దానితో మీరే

వఁయినా వెట్టివెట్టిచాప్తులు చేశారంటే మీకూ నాకూ పడుతుంది గట్టిరంధి. బాగ్ర తెరిగి మనులుకొండి.

లు—నేనా? నేనా? యేమిటి అలా శలవిస్తున్నారు మావాఁ! నాపిల్ల ఒకటి అది వొకటినా? ఆ గుంటూరు శాస్త్రులు ఉన్నాడో, వెళ్ళాడో, ఒక్కమాటు కనుక్కోలేదా?

రామ—యదటింట్లోనే బసచేశాడు కనుక్కుంటాను గాని, మధురవాణి భోజనం యేపాటి అయినదో చూసి మరే నెళ్ళతాను. '(లోపలికి వెళ్ళి వచ్చి పైకి వెళ్ళును)
లు—మధురవాణి తీసుకుపోతా ననుకుంటున్నాడు యీపంతులు అనా! వా! (పొడుము వీల్చి) మనిషికి మనిషికి తారతమ్యం సాందే కనిపెట్టాలి. పంతుల్లాగ మీసం వ్రంచుకుని, రంగులేసుకుంటే, తిరిగి యావ్వనం వొస్తుంది. యీవనకనంబం ధం కుదిరినట్టాయనా యేమి అద్భుతపంతుణి.

రామప్పంతులు స్త్రీవేషముతో నున్న శిష్యుణ్ణి రెక్కపట్టుకు తీసుకువచ్చును. అరచెయ్యి చూపించి)

రామ—ఈవాఁ! యేం భోదా కొట్టుకొచ్చిందోయి నీకు! యిదిగో ధనరేఖ. చెయ్యి కొనముట్టి రెండోపక్కకి యొగబొకనట్టుకదోయి, యివిగో సంతానరేఖలు. కంతం దగ్గర చూశావా హరిరేఖలు?

లు—అట్టే పరిశీలన అక్కరేదు చాల్లెండి.

(వైచనంగము జరుగుచుండగా మధురవాణి వెనకపాటున వచ్చి పంతులు నెత్తిమీద చెంబుతో నీళ్ళు దిమ్మరించును.)

రామ—యేమిటి చేపాడ్చి!

మధు—మంగళస్నానాలు (శిష్యుడి గెడ్డం చేతనొక్కి) నీకు సిగ్గులేదే లంజా? (మధురవాణి నిష్క్రమించును)

రామ—కోపవోఁస్తే మరివొళ్ళెరిగదు యిది కొరకంచో చీపురుగట్టో పట్టుకు వెంట దరువుఁతుంది. యీపిల్లని తీసుకు పోగిపోదాం రండి.

(శిష్యుడి చెయ్యిపట్టుకుని పైకి నడుచును.)

లు—నడుస్తుంది. రెక్కవొదిలెయ్యండి.

రామ—(రెక్క వొదిలి) ఓహో, కాబోయే యిల్లాలనా?

[ముగ్గురూ నిష్క్రమించి. వీధిలో ప్రవేశింతురు]

లు—యీపిల్లని చేనుకోమని మీఅభిప్రాయవేనా?

రామ—నాఅభిప్రాయంతో యేంకార్యం? మీమనస్సమాధానం చూచుకోండి. పిల్ల యేపు గావుందా? రూపురేఖావిలాసాలు బాగున్నాయా? అని చూచుకోండి.

లు—సంసార్లకి సాంసర్థ్యంనో యేంపని?

(సిద్ధాంతి తొందరగా యెదురుగుండా వస్తూ ప్రవేశించి)

సిద్ధాంతి—(బుద్ధావధాన్లతో) యవరు మావాఁ యిప్పిల ? బుద్ధావధాన్లుజవాబు చెప్పక,
రానున్నటులువైపు బుట్టితిప్పి సౌజ్ఞ చేయును.)

రాను—మావాళ్ళే.

సిద్ధాంతి—(నిదానించి) భాగ్యలక్ష్మణారేబట్టాయీ యిప్పిలకీ !

రాను—యేమిటండీ ?

సిద్ధాంతి—వికాలవైన నేత్రాలూ, ఆకర్ణాలూ, ఆవుంగరాలజుత్తూ, విన్నారా! యేదమ్మా
చెయ్య (చెయ్యిచూసి) యేఅదృష్టవంతుడు యిప్పిలని పెళ్ళాడాడోగాని—

రాను—యింకా పెళ్ళి కాలేదండీ.

సిద్ధాంతి—మీరు పెళ్ళి చెనుకోవాలని వుంటే యింతకన్నా అయినాతనం, అయ్యోర్వం,
సిరి, సంపదాగల పిల్ల దొంగడు. యిది సౌభాగ్యరేఖ, యిది ధనరేఖ, పంతులూ
బోషణపైట్టైన వెంటనే పురమా యింకండీ. యేది తల్లి చెయితిప్పు, సంతానం
వకటి, రెండు, మూడు, చెయ్యివొదిలి (బుద్ధావధాన్లతో) యేదీ మావాఁ పొడిపి
నరు (పొడుంపిల్చి) పొలికెట్టి కూతురు ప్రసవం అవుతూంది శాతకం రాయాలి.
హళ్ళి దర్శనంచేస్తాను.

రాను—వక్కమాట (సిద్ధాంతితో రహస్యంగా మాట్లాడును. సిద్ధాంతి చంకలో పం
చాంగం తీసి, చూచును. మరి నాలుగు మాటలాడి పంచాంగం చంకలో పెట్టు
కుని తొందరగా వెళ్ళిపోవును.)

బు—యేవంటాడు ?

రాను—నేనే యిప్పిలని పెళ్ళి చేసుకుంటాననుకుంటున్నాడు, రేపటికేయోదశినాడు
పెళ్ళికి మంచిది అన్నాడు.

బు—ఆకోజు వివాహముహూర్తం లేదే ?

రాను—శుభస్య శీఘ్రం అన్నాడు. ద్వితీయానికి అంత ముహూర్తం చూడవలసిన
అవసరం లేదు. తిథి సత్కృతం బాగుంటే చాలును. యిదిగో మీమావఁగారు
వొస్తున్నారు;

బు—చేరవాడి చూడండి.

[కరటకశాస్త్రులు ప్రవేశించును.]

కరట—గంగాజలం సిరన్నన పోనుకున్నారా యేమిటి పంతులు గారూ ? మాపిల్లని
యెక్కడికి తీసికెళుకున్నారు ?

రాను—(కరటకశాస్త్రితో) మాట.

[ఇద్దరూ రహస్యముగా మాటలాడుదురు]

రామ—(బుభ్రావధాన్లును యెడం గాతీసికల్చి) పధ్నాలుగు వొండలు తెమ్మంటున్నాడు యెత్తోళ్ళ పదమూడు యిస్తావన్నారట.

లు—యిదా మీరు నాకు చేసిన సాయం ? పోనియ్యండి, ఆపజ్జెందుకైన భగలెట్టండి.

రామ—ఉపకారానికి పోతే నాదానిష్టానిం ? కోరి అడిగితే కొమ్మెక్కుతారు, యేం జెయ్యను. (కరటకకాస్త్రితో రహస్యంగా మాట్లాడి, తిరిగివచ్చి బుభ్రావధాన్లుతో) మావాఁ కృత్యాదవస్థమీద వొప్పించాను. పిల్లదానికి సరుకు పెడితే గాని వల్లలేదని భీష్మించుకుని కూచున్నాడు. యేవంటావు ?

లు—అది నావల్లకాదు.

రామ—ఊరుకోవయ్య, అలాగే అందూ, మధురవాణి తాలుకు కంటె తెచ్చి ఆవేళ్ళకి పెట్టి తరవాత తీసుకుపోతాను.

లు—అదేదో మీరే చూసుకోండి.

రామ—నేనే చూసుకుంటాను. ఖర్చువెచ్చాలేవో పనివేఁ చేసుకుని. కొంచెంలాఁ డబ్బడబలాడించేదాం. పొట్టికెట్టిన సప్లయికి పెట్టకండి. పెద్దపాలెంవెళ్ళి లొక్కల్ని యెవరు పిలవడం ?

లు—నురి నాకెవరున్నారు. మీరే పిలవాలి.

రామ—లొక్కల్ని పిలవడానికి వెళ్ళినప్పుడు దుస్తు డాబుగా ఉండాలి. దగలా శీగలా తీయించి యెండవేయిస్తాను.

(నిష్క్రమితురు)

౨-వ సలము : బుభ్రావధాన్లు యిల్లు.

లు—ఆవును. మీరు చెప్పిన బాగుంది దివ్యస్థలాలో ఏకరాత్రి వివాహోచారం వుంది. కరట—పెద్ద పెద్దఉద్యోగస్తులుకూడా యిప్పటికోజాలలో, వివాహాలు అలాగే చేస్తున్నారు. కోడండ రామస్వామివారు స్వయంవ్యక్తవూఁ. హనుమత్ప్రతిష్ఠా అయినప్పుడు, దివ్యస్థలం కాదని యెవడనగలడు ?

లు—ఆమాట సత్యవేఁ గాని, యిది దివ్యస్థలంగా ఆలోచించి ఇదివరకు యెవళ్ళూ యిక్కడ, ఏకరాత్రవివాహం చేసివుండలేదు మానఁగారూ. మనం చేస్తే యేవంటాలో ?

కరట—దివ్యస్థలం అయినతరవాత యెవడేవంటే మనకేం పోయింది ?

లు—చంతులుతో చెబుదాం.

కరట—యేమిటి మీసత్యకాలం కూడ గారూ! యీ పెళ్ళిలో యేవో వాళ్ళ వంటలు నెట్టి నాలుగుడబ్బులు ఆర్జించుకుందావని చూస్తూవున్న పంతులూ పోలికెట్టి, ఏకరాత్రవివాహానికి ఆమెదిస్తారా? పుస్తకట్టిందాకా అమాట వాళ్ళతో చెప్పకండి.

లు—పంతులుతో చెప్పకపోతే యేంటి పేడతానో?

కరట—యేమిటిభయం! అతగాడు మీకు యజమానా? జట్టి, గిట్టి పెడితే, పెంతుడ గొడతాను.

లు—మీరు కాదుగాని, సిద్ధాంతిగారి చేతిలో రెండు రూపాయలు పడేస్తే అపూచీ అంతా ఆయన నెత్తిమీద వేసుకుంటాడు. ఆయనయెడట పంతులు నోడ యెగియదు.

కరట—పావటిదానికి విరుగుతుంది. పంతులికుండదా?

(నిష్క్రమించును.)

3-వ స్థలము : లుబ్ధావధానులు యింటిపెరడు.

[కరటకళాస్థులు, మీనాక్షి ప్రవేశింతురు.]

మీనాక్షి—మీపిల్లని నాకడుపులో పెట్టుకోనా తాతయ్యా!

కరట—కడుపుగదా అమ్మా! ఆంచేత పదేపదే చెబుతున్నాను. దానికి తల్లివైనా నువ్వే తల్లిడివైనా నువ్వే. (దుఃఖమును ఆభినయించును.)

మీనా—విచారించకండి, తాతయ్యా, దానికి యేలోపం రానియ్యను.

కరట—అమ్మా నీకీమ్మని మాఅమ్మచేతికి ఓపులిమొసగురు యిచ్చాను. పుచ్చుకో.

మీనా—యిస్తుంది. తొందరేమిటి, తాతయ్యా? నీదగ్గిరవుంటే? నాదగ్గిరవుంటుంటే?

[సిద్ధాంతి ప్రవేశించును.]

సిద్ధాంతి—యెంతసేపూ కూరలు తరగడం. భోజనాలసరంజాం జాగ్రతచెయ్యడం సంపదకేగాని, లగ్నానికి కావలసిన సరంజాం జాగ్రత చెయ్యడపు తొందరేమిటి కానరాదు. నాకిప్పుడు ముంగిపోతులాగ పడున్నాడు.

మీనా—నాలు గడ్డియల పొద్దులగ్గవైతే, యిప్పట్నించీ సరంజాం తొందరేమిటి ఆపున్నమావా!

సిద్ధాంతి—పడనేస్తే పున్నమతీపోయిందన్నట్ట. నాలుగ్గడియల రాత్రుండవగా శుభమువూర్తం.

మీ—మానాన్న యెప్పుడూ యిదే మచ్చు. యేమాటా నిజం యింట్లో ముండలతో చెప్పకపోతే యెలా యేడుస్తారు? నాన్నా! నాన్నా!

[లుభావధాన్లు ప్రవేశించును]

లు—యెందుకా గావుకేకలు?

మీ—నాలుగ్గడియల రాత్రుండనగానట మూర్తం అచ్చన్నమావఁ అంటున్నారు.

లు—యిదేమిటండోయి, నాలుగ్గడియల పొద్దు కనుక్కున్నానే మహూర్తం?

సి—ఋష్యమూడు విఘడియలపొద్దు కనుక్కున్నాను కాకో? మీవెఱ్ఱలు చాలించి

చప్పన కానియ్యండి మంగళస్నానాలు ఊళ్ళో బ్రాహ్మలినందర్నీ పిలిచేశాను.

లు—ఓంపారే! ఓలీ!—అయితే రామప్పంతులు కూడా నాలుగ్గడియల పొద్దుకి

రమ్మని పిలుస్తారేమో?

సి—శతాంధాః కూపం ప్రవేశంతి. అమ్మి పిల్లకి స్నానం చేయించా.

మీ—యిదుగో, నిమిషంలా చేయిస్తాను.

సి—అడవాళ్ళు నయం. పెళ్ళిపంట్లో నరంజాం చూసుకుంటారు.

లు—పంతులుశేకుండా లగ్నం ఆయితే.

సి—పంతులుకా, మీకాపెళ్ళి? జంకవోడ! స్నానం కాసీయండి.

(నిష్క్రమింతురు)

ర-వ స్థలము : లుభావధానులు యింటి అరుగుమీద పసుపు బటలు

కట్టుకుని లుభావధాన్లు స్త్రీవేషముతో

శిష్యుడు, కొందరు బ్రాహ్మలు కూర్చుని వుందురు.

రామప్పంతులు, తామెమర్నా, కావిళ్ళూ, చాకళ్ళతో ప్రవేశించి అరుగుమీద చతికలబడి.

రామ—అబ్బ! ఎంతశ్రమపడ్డానండి. (నాఖరతో) తామెమర్నా వూరుకోమను బోయాలూహళ్ళూ, బాజాలూహళ్ళూ, వూరు చేరేటప్పటికి కోలాహలంలావు చేస్తారు. కాళ్ళు పీక్కువచ్చాయయ్యో, వెదన పెద్దిపాలెం యెంతదూరవుందీ! (తిరిగిచూసి) యిదేమిటి కనుబట్టలూ, పెళ్ళిమాతులతో కలిసి కూచోడవూను? పెళ్ళికొడుకుం చేయించుకున్నావటయ్యో? ముదిమికి ముచ్చట్లు లావు.

లు—లగ్నానికి మీరు లేకపోయినారుగదా! అని మహావిచారపడుతున్నాను.

రామ—(ఉరికిపడికి) యేమిటి! లగ్నవేదికి?

పూజారిగవరయ్య—లగ్నంవేళకి తమరు లేకపోయినారుగదా అని, మేం యాషస్త్మిది వీఁ విచారించాం. తమరు యేదో వ్యవహారాటంకంచేత వేళకి రాజాలరనుకున్నాం. తామ లేకపోవడంచేత సభ సాగునే పోయింది.

“నియ్యోగి లేనిసానిడి - అయ్యయ్యో వట్టికోత, అది యెట్లన్నన్ - వయ్యోరి”—

రామ—అట్టే పేలక. మహారానికి ముందే పుస్తె యిలా ముడేట్టవయ్యా?

పూజా—సిద్ధాంతి గారు నక్షత్రాలు చూసి ఘడియలుగట్టి సరిగా మహారత్నవేళకి పుస్తె కట్టించారండి.

రామ—నాలుగ్గడియల పొద్దుకాలేదే?

పూజారి—నాలుగుఘడియల రాత్రుందనగా ఏండ్డీ, శుభముహూర్తం?

రామ—సిద్ధాంతి మహారత్నం తెల్లవారినాలుగుఘడియలకని చెప్పేడే?

పూజారి—పంచాంగం మార్చడానికి యెవడిశక్త్యం బాబూ? తెల్లవారగట్ల నాలుగు ఘడియలకని, సిద్ధాంతి గారు మనవిజేసివుంటారు. తాను పరాగ్గా విసివుందురు.

రామ—పంచాంగానికేం యీవెధవపల్లెటూలో? సిద్ధాంతి ఆడింది ఆటా, పాడింది పాట. యెంతద్రోహం చేశాడయ్యా సిద్ధాంతి!

పూజారి—సిద్ధాంతి యెంతో నొచ్చుకున్నాడు, తమరు కాలేదని బాబూ. యేమి ఆటంకంచేతి వుండిపోయినాలో? అని అవుధాన్లు గారు తల్లడిల్లారు. తామెమర్నా విన్నతరవాతగదా, ఆయనకునన్ను స్వస్థపడ్డది.

లు—నిజం—మావఁ గారు.

పూజారి—యిక శుభురవాణో? అంటే, ఆవందిల్లో నిశ్చేష్టురాలై పుర్రడిబొమ్మలాగ నిలుచుందిగాని బ్రాహ్మ్యం యావస్థందీ గెడ్డంపట్టుకు యెంత బతిమాలుకున్నా, పాడిందిగాదు.

కొండిభొట్లు—అంతనేపూ హెడ్డునిస్తీబుగారిలో మాట్లాడుతూ నిల్చుందిగాని యేం? యింతమంది ప్రార్థించినప్పుడు, ఓహనురాగం తియ్యకూడదో?

మరివకబ్రాహ్మడు—ఓహంకాయా, పంతులు గారు సభలో లేదీయలా పాడుకుందిరా?

పూ—హెడ్డుగారిలో యేవిటి మాట్లాడుతూంచుకున్నావు? పంతులు గారు సరుకు జప్పురా, పెట్టుకువెళ్ళేరు. యేంప్రమాదం వచ్చిందో! మహారత్నవేళకి కాలేదు. కాలేదు. జవాన్లని పంపి వెతికించండి అని బతిమాలుకుంటూుందిరా.

కొండిభట్లు—యీగవరయ్య గారు గోతాలు కోస్తాడా. హెడ్డూ, అదీ, ఓహరి మీ దొహరు విరగపడి నవ్వుతూంటే, పంతులుకోసం బేంగెట్టుకుందని కవిత్రయం కున్నా తాడు.

రామ—వైదికం! వైదికం! మీయేడుపులు మీరు యేడవక, లోకంలో భోగట్టా అంతా మీకెందుకు?

పూ—పూరుకోరా కొండిభొట్లు! పెద్దా పిన్నా అక్కరలేదా?

రామ—నీ పెద్దతనం యెక్కడ యేడిసింది? నవ్వు ముందురేపెట్టావు.

పూ—నై, స, బు, పె, ఆని యెందుకన్నాడు బాబూ!

రామ—అతడేడి, అతడు ? అతడే కేవలం ?

పూ—యెవరండి ?

రామ—అగుంటూరి కాన్సులేడయ్య ?

పూ—యేగుంటూరి కాన్సులేడి ?

లు—అయినా—రేవొచ్చి, అయినా—పూరికెళ్ళారు.

రామ—యేవింటి తెలిసితక్కువమాట ! మాతురికి పెళ్ళాతుగాటే, పూరికలాపెళ్ళాదు ?

లు—పెళ్ళియిపోయింది గదా ?

రామ—తెలిసిపోనం ! లగ్నపడంటే నేను లేనుండా వెలిగించావుగానీ, పెళ్ళి విడు
రోజులు తగలడుతుందిగదా ?

పూ—ఏకరాత్ర వివాహం కదండీ ? అంచేత ప్రధాన హోమం, కేషహోమంతో
సమాప్తి అయిపోయింది.

రామ—(నిశ్చేష్టుడై లుబ్ధావధాన్లుతో) ఓరీ, స్వామిద్రోహప వేధవా!

పూ—నోరు మూసి, బాబ్బబూ కాంతించండి ! కాంతించండి ! (లుబ్ధావధాన్లుతో)
పంతులుగారి కాళ్ళమీద పడవయ్యా (పంతులుతో) తమరు చేయించిన శుభం.
అశుభంమాటలు కలివియ్యకండి. సిద్ధాంతిగారూ, వారిమావగారూ. కాస్త్రువర్ష
చేసి, లగ్నం వదిలిమిమలుందనగా, ఏకరాత్ర వివాహం స్థిరపర్చారు.

రామ—యేంకుట ! వాడికి రూపాయ లివ్వలేదుగదా ?

లు—యెల్లండి యేవేళ్ళకైనా రూపాయలు చెల్లించకపోతే దావా వడుతుందని
తొంబరపడి పట్టుకు వెళ్ళిపోయినారు. వల్లీ వారంనాటికి వస్తావన్నారు.

రామ—నన్ను మధ్యన రినిచేసి, నేను లేనిదీవ్యవహారం యెలా పైలుచేశావు ? నేను
యద్వాస్స చాడికి యిచ్చానో నీకు తెలుసునూ ? అప్పుడే మావగారితో కలిసి
పోయి నాకు టోపీ అల్లాపూ ?

లు—మీరు చేసిననిర్ణయప్రకారవే, రూపాయలు చేతులో వడితేగాని, పుస్తె కట్ట
నివ్వనన్నాడు యేంజెయ్యను ?

రామ—పుస్తెకట్టకపోతే నీపుట్టె ములిగిందిగాబోలు ! నేనొచ్చేలోగా యేంపుష్పెన
వొచ్చింది ? వీడేదో పెద్దగా చేసి, నేనొస్తే, పట్టుగుంటానని రూపాయలు
చేతులో వడినుకుని వుడాయించాడు. వాడికే కేవలం ?

పూ—అయినా—మరేవచ్చి—అవధాన్లుగారు కలివిస్తారు.

లు—నాకు తెలియదు.

రామ—అయ్యా అభాజనడా ! యిహ, వాడు, పంచాశ్రమనిషి అనడానికి సందేహ
కేవలం ?

లు—అతగాణ్ణి మీరే తీసుకొచ్చి వొడ్డవాడని చెప్పారు? అంచేతనే అతణ్ణి నేను నమ్మాను.

రామ—నువ్వు నమ్మితే యెవడికి కావాలి? నమ్మకపోతే యెవడికి కావాలి? అతనికి నేను పెళ్ళిఖర్చులకోసం బదులిచ్చిన నూరు రూపాయలూ, అక్కడపెట్టు.

లు—యెవరికిచ్చారో అతణ్ణి అడగండి. నాతో చెప్పకండి.

రామ—సరే సీతో చెప్పను—సీతో యిక మాటే అణ్ణు—మరిసీయింట్లో వక్క నిమిషం ఉండను. (లేచి నిలుచుని) అంతా వినండయ్యా! యీ గుంటూరు శాస్త్రులు పచ్చిదొంగ లేకుంటే ఈ తెలివిపీనుడు యిచ్చిన రూపాయలు సంధించుకుని, పేరైనా చెప్పకుండా పరారీ అవుతాడా? నాతాలూకు సొమ్ము కూడా పట్టుకు చపాయించాడు. వీడివైఖరి చూడగా, రెండో పెల్లిపిల్లనో, నూద్రప్పిల్లనో యీ తెలివిపీనుడికి అమ్మ, యోగేనెట్టు కనపడుతుంది. గనక, ఒరే! బారిగీ ఒరే! మంగబీ, పాడ్డుగారి వర్గిరకెళ్ళి, యిద్దరు జవాన్లను తీసుకురా. వాడివెంట బాడా యింపిస్తాను.

(పైమాటలు అంటూవుండగా, సిద్ధాంతి ప్రవేశించి రామప్పంతులు మాటలు ముగించి వెళ్ళిపోబోతూవుండగా రెక్కబట్టి నిలబెట్టును.)

సిద్ధాంతి—యొక్కడికి వెళ్ళతారు? కొంపం నిలబడండి.

రామ—యేమిటి నీ నిర్బంధం?

సి—గుంటూరు శాస్త్రులుగారి పేరేవిటో మీక్కావాలా?

రామ—యేమిటాపేరు?

సి—పేరి రామశాస్త్రులుగారు ఆయనపేరుతో మీకేం చనుంది?

రామ—వాడు నాకు బాకీ.

సి—మీకు ఒక దమ్మిడీ బాకీలేదు, ఆనిజం నాకు తెలుసును.

రామ—చెయ్యి నొక్కేస్తున్నావేమిటి?

సి—వైదీక పాళ్ళ చెయ్యి మృదువుగా యలా వుంటుంది? అవధాన్లుగారు యిచ్చిన సొమ్ముకొరతాలూకు నిలవ యెంతుందో చెప్పండి.

రామ—నువ్వెవరివి అడగడానికి? అన్న! చెయ్యి నొక్కుతున్నావు! తంతావా యేమిటి?

సి—శుభమల్లె, పెల్లికూతుర్ని ముండా ముతకా, అంటేయెవరయినా పూరుకుంటారా?

రామ—ముండకాదు, పునిస్త్రీయే, అంటాను; చెయ్యి వొదిలెయ్యి.

[బ్రాహ్మణులు శిష్యుడికి కొంత యడంగా జరుగును]

సి—కోపం వచ్చినప్పుడు, లోకం మరచిపోకూడదు. మీరు ప్రభువులూ, మేల
అగ్రతలం, తమకి లాభించేమాట చెబుతాను. యిలా దయచెయ్యండి.

రామ—మర్యాదగా మాట్లాడితే, నాఅండ నుంచివాడు లేడు.

సి—అపభ్రాంతు గారూ మీరుకూడా యిలారండీ.

[అపభ్రాంతు, సిద్ధాంతి, రామస్వతులు రహస్యముగా మాట్లాడుదురు]

రామ—(ఉత్సాహముతో) సిద్ధాంతి యేది పాడివినరు. నియోగపాడన్నవాడు, సవ
బుక కట్టుబడతాడు. యవరయా వంటబ్రాహ్మణులు! మాయంటికి పలహారాలు
వెళ్ళాయా? యేవోయి, కొండిభొట్టు! మాట, యిలారా.

[కొండిభొట్టు వచ్చును]

కొండి—యేం శలవు?

రామ—మాయంటిరాకా నాతో రా.

కొండి—చిత్తం.

రామ—మాతోట్లో, మంచిపనసకాయ లున్నాయి. రెండు కాయలక బరాతివెస్తాను.

తెచ్చుకో మీఅయ్యకి పనసకాయకూరంటే మాయిష్టం.

కొండి—చిత్తం!

రామ—పెళ్ళిలో యేవిటోయి గమ్మత్తు.

కొండి—యేపే గమ్మత్తు లేదండీ.

రామ—మధురవాణి పాడిందికాదేం?

కొండి—పాడింది—

రామ—ఆ!

కొండి—కాదండీ.

రామ—అలాచెప్పు. అంతసేపూ హెడ్ కనిస్టిబులో మాట్లాడుతూంది కాబోయి?

కొండి—లేదండీ. ఒక్కమాటాళ్ళేదు.

రామ—నురెండుకన్నావూ, మాట్లాడిందని యిండాకానూ? విరగబడి నవ్వించన్నావే?

కొండి—నురీవొచ్చి—లింగన్న గారి కాభొట్టు అలాఅనమన్నాడు.

రామ—వాడిపని పట్టిస్తాను. నాతో వెకాస్యాలా! నువ్వుమాత్రం వాడిజట్టుకూడుకు.

చిన్న ప్పట్టుంటి నిన్ను యెరుగుదును. నువ్వు నిజాయితీమనిషివి.

కొండి—నువ్వుకొండి యెప్పుడూ నేను నిజవే చెబుతాను.

రామ—అవునుగాని, హెడ్ కనిస్టిబు మాటకు నిజం చెప్పవు కావు. పట్టాభిరామ

స్వామి—నీ నమాణం చేసి, చెప్పు. మధురవాణి యవరెవరితో మాట్లాడింది?

కొండు—సురేవచ్చి—నిజం చెప్పమన్నామా?

రామ—నిజాయితీమనీషినేగదా నిన్ను అడుగుతున్నాను.

కొండు—అయితే—అందరితోటి నూటలాడింది.

రామ—అందరితోటి అంటే యవరెవరితోటి?

కొండు—యవరెవరాఅండి? పెళ్ళివాడిలేసి, అంతా మధురవాణిమట్టు మాగాం.
భుక్తగారితో మాట్లాడింది సురేవచ్చి.

రామ—యింకా యవరితో మాట్లాడింది?

కొండు—సిద్ధాంతి మంత్రం చెప్పడం మానేసి మధురవాణి చెవులో యేకాంతం
మాట్లాడాడు.

రామ—మరింకా యవరితోటి?

కొండు—సురేవచ్చి—హెడ్డుకనిసిబుతోటి

రామ—ఓరీ ఛండాలుదా! హెడ్డుతో నూట్లాడలేదన్నావే?

కొండు—అవును మాట్లాళ్ళేదు.

రామ—పుండాకోర్! మాట్లాళ్ళేదు.

కొండు—చచ్చానా దేవుడా!

రామ—అసత్యం అంటే, నాకు వెట్టికోపం. ప్రమాణపూర్తిగా నిజం చెప్పు. అబద్ధ
వాడితో, తల కేలిపోతుంది. మాట్లాడిందా లేదా?

కొండు—లేదు.

రామ—ప్రమాణపూర్తిగా?

కొండు—ప్రమాణపూర్తిగానే.

రామ—ఇప్పుడు నిజం చెప్పేవు విన్నావా? నీకు చిన్నతనం; అడవాళ్ళమీద
ఒకరు అనమన్నా, అన్యాయపునూటలు ఆడగూడదు. తెలిసిందా.

కొండు—మధురవాణి హదోడ్దమనిషి.

రామ—వూళ్ళో ఆలా అనుకుంటారేం?

కొండు—అంతా అనుకుంటారు,

[రామప్పగతులు యింటియెదుట]

రామ—నేను తలుపుకొడతాను నువ్వో చిన్నగమ్మత్తు చెయ్యి.

కొండు—చిత్తం.

రామ—యీచచ్చబేడ మొలని పెట్టుకో. మా పెరిటిగోడ అవతల, ఒక అరఘడియ
నిలబడు. దిడ్డితోవంట కనిస్తేబుగాని, మరెవరుగాని వెకివాచ్చినట్టాయెనా రెక్క
పట్టుకొని కేకయ్యి నే వస్తాను. లేకుంటే వుడాయించెయి. (కొండుభొట్టు
నిష్క్రమించును.) తలుపు తలుపు (తనలో) ఒకంతట తలుపు తియ్యదు. అనుమా

నానిక్కారణం. వీడు నిజంచెప్పేడా? అబద్ధం చెప్పేడా? బేనే పాలెం నించి
వొచ్చి కబురు పంపించినతరువాత రాక, తుట్టుమని యెలా చరిగివెళ్ళిందీ వెళ్ళి
లోకి? తలుపు తలుపు! యెప్పటికి రాదేం!

(మధురవాణి తలుపు తీయును) యెంతేస్తున్నావు యింతసేపు?

మధు—ఉదయం నుంచి రాత్రివరకూ చేనే పనులన్నీ, కేపటినుంచి వ్రాసి ఉంచుతాను
రండి.

(ఉభయులూ నిష్క్రమింతురు)

[కొండుభొట్టు ప్రవేశించి]

కొండు—పంతులు గారూ, పంతులు గారూ,

[రామప్పపంతులు, మధురవాణి ప్రవేశింతురు]

రామ—(మధురవాణితో) సువ్వు లోపలికి వెళ్ళు (కొండుభొట్టుతో) యేమిటి?

కొండు—మరేవచ్చి—పట్టుకోలేదు.

రామ—(తీక్షణంగా) యెందుకు పట్టుకున్నావు కావు?

కొండు—చెప్పరానిదాన్ని యెలా పట్టుకోవడం?

మధు—చెప్పరానిదాన్ని యెందుకు పట్టుకోవడం?

కొండు—దిడ్డితోపంట యెవరోచ్చినా పట్టుకుని కేకయమని పంతులు చెప్పేరు.

మధు—యేమి చిత్రం! యేం అప్రతిష్ట! బ్రాహ్మణికి వెట్టెత్తుతూంది కాబోలు!

రామ—(మధురవాణి వెనక నిలచి చేతితో వెళ్ళిపోవ్వుని కొండుభొట్టుకు సౌజ చేసి)

పేలుడు గాయ వైదీకప గుంటడి వెకాళ్ళాలు నిజం అనుకుంటావేమిటి?

(లోపలికి వెళ్ళును)

[రామప్పపంతులు యింటిలోనికి వెళ్ళగానే మధురవాణి సావిడివెనకతలుపుపై

నుంచివేసి, కొండిభొట్టును లోపలికి రమ్మని సౌజ చేసి ముద్దెట్టుకొనును]

మధు—(నిమ్మళంగా) బాగా కాపాడావు!

కొండి—మధురవాణీ, యిదిగో పంతులిచ్చినబేడ, యిదిగో హెడ్డు గారీచ్చినపావలా.

యింద వెండితో—పొడికాయ (యిచ్చును)

మధు—(పుచ్చుకొని) సువ్వు మంచివాడివి. యీవేళ్ళనుంచి, నీకూ నాకూ నేస్తం
తెలిసిందా? (మరివక పారి ముద్దుపెట్టుకొని) యిక వెళ్ళు.

(కొండిభొట్టు చెంగున వీధిలోకి యెగిరి వీధినడుచు గెంతులువేయును)

[కొండుభొట్టు ప్రవేశించి]

కొండు—యెందుకురా యీగెంతులు?

కొండి—ముద్దెట్టుకుందిరా!

కాంభా—వెట్టి వెట్టి వేషాలు వెయ్యకు. యీకోతి మొహాన్నే ?

కొండి—పోన్సి వెట్టికట్టా ! మేం జట్టుకట్టాం !

(నిష్క్రమింతురు)

అగ్నిహోత్రావధాన్లు యింటిపెరటిలో గిరీశం పనివాళ్ళచేత పండిరి
వేయించుచుండును.

[వెంకటేశము ప్రవేశించును.]

గిరీశం—యేమివాయ్ బావా, యెడండవ. యెట్టుబారింది ?

వెంకటేశం—నాన్న గూబగదలేకాడు.

గిరీ—యేంజేకావు ?

వెంక—సంధ్యవార్చలేదని.

గిరీ—ఆమాత్రం వార్చినట్లు వేషం వెళ్ళలేకపోతివా ?

వెంక—చూడ్డనుకున్నాను.

గిరీ—ఆనుకోడాలు పనికిరావోయి, బావా, మనం యేదైనా వేషం వెళావంటే, ఒకడు చూస్తున్నాడని అనుకున్నప్పుడూ, ఒకడు చూస్తూవుండలేదనుకున్నప్పుడూ కూడా, ఒక్కమెస్తరుగా వేషం నడిపిస్తే సేఫ్ సైడ్. చూస్తున్నావు కావా, రోజూ నేను యెంతసేపు బక్ ధ్యానం చేస్తానూ ?

వెంక—యేవని ధ్యానం చాస్తారు ?

గిరీ—యేం ధ్యానవా ? యీచాదిస్త బ్రాహ్మడు యెంతట్లో దేవతార్చన చాస్తాడు. యంతట్లో విస్తట్లో మెతుకులు పడతాయి అని తడేక ధ్యానం చేస్తాను.

వెంక—మంత్రాలు చదివి దేవుణ్ణి ధ్యానం చెయ్యాలిగాని అన్నంకోసం ధ్యానం చేస్తే పాపంకాదా ?

గిరీ—ఇగ్నో రెన్స్ ! మతసంబంధమైన సంగతులు నీకేమీ తెలియవు యీ పెళ్ళి అయి పోయినతరవాక నిన్ను మతంకో తరిఫీదు చెయ్యాలి. అన్నిమతాలూ పరిశీలించి వాటితాలూకు యసెన్స్, నిగ్రతీసి ఓకొత్తమతం యేర్పర్పారు. అది అమెరికా పెళ్ళి ప్రజ్వలించచేస్తాను. ఇప్పుడుమట్టుకు నీసంశయం తీరుస్తాను. యేమన్నావ్ ? అన్నాన్నా ధ్యానించడం అని కదూ ? యేవందోయి నీ ఉపనిషత్తు ? “అన్నం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్” అన్నవే, బ్రహ్మ అని తెలుసుకోవోయి, పెద్దవాయా, అంది. తెల్లవాడు యేవని ధ్యానం చేస్తాడోయి రోజూనూ ? “ఫాదర్, గిఫ్, అప్ అవర్, డేయిలీ, బ్రెడ్ ?” అనగా నన్ను కన్నతండ్రి రోజూ ఒక రొట్టెముక్క ఇయ్యవోయి, అని—ఇక, మనవేవనాలి ? తండ్రి రోజూ కందిపప్పు, ధప్ప

శం ఇయ్యవచ్చు' అని ధ్యానించాలి. మన చదువులో యేమన్నాదూ? “శ్యామ కాశ్యమే” “చామల అన్నం మామజాగా వుంటుంది, నాక్కావాలి, ఓదేవుడా! అన్నాడూ” అచమకంలో యవడికి యిప్పమైన వస్తువులు వాడు కలవవచ్చును— “కందిగుండా చమే యింగువా చమే” దీనినే రిలిజియస్ రిఫార్మ ఆంటారు.

వెంక—గేదెపెరుగూ చమే, చేనోడి చమే.

గిరీ—చబాబ్! అదే ఒరిజినాలిటీ, అడిగితేగాని అన్న అయినా పెట్టదు. దేవుడు మాత్రం చుద్దిస్తాడనుకన్నావా యేమిటి? నీకు యెప్పుడు యేమికావలినో అప్పుడు ఆవస్తువులు సంపుటిచేసి చమకపారాయణ చేస్తాను.

వెంక—అయితే శేషణుంచి రోజూ చమకపారాయణ చేస్తాను.

గిరీ—మనస్సులో చెయ్యి. పైకి పారాయణ చేశావంటే, సీతండ్రి ఎడ్యుకేషన్ లెక పోవడం చేత రీజన్ తెలియకా యిదేమిటి చమకం పాడుచేస్తున్నాడని పెణతెక్క గొట్టి తొమ్మిదో ఆవ్వం ఘనం పారాయణ చేస్తాడు.

వెంక—మొన్న బుగ్గెతగారి యింట్లోంచి మీరు పొగాకకట్ట యెత్తుకొచ్చారుగదా. పాపం చేశారని దేవుడు కోప్పడ్డా?

గిరీ—చిన్నతనంలో మాపింతండ్రి (సీతండ్రిలాగే అగ్గిరావుడోయి) చెప్పినట్లినాచేత ఉపనిషత్తులు చదివించాడు. గాంతన్నా గొయ్య, పేరు మరిచిపోయినానుగాని, ఒక ఉపనిషత్తులోను, శిష్యుడు ప్రశ్న అడుగుతూ ఉంటే గురువు సమాధానం చెబుతూంటాడు. ఆఉపనిషత్తులో చెప్పిన శిష్యుళ్ళాంటి శిష్యుడివి నువ్వు; అలాంటి గురువుని నేను, మన ప్రశ్నోత్తరాలు యవడైనా తాటాకుమీద రాసి పారేశావంటే, ఒక రెండువొండలేళ్ళు అయినతరవాత ‘టాబాకోపనిషత్తు’ అవుతుంది, సాగామకట్టకు పాపవేణిటోయి, కాల్చి పారేసేదానికి? అందులో పాడుంచేసే బుద్ధిహీనులదగ్గర పొగాకు యెత్తుకురావడం బోకోపకారవని నమ్ము.

వెంక—యలాగండి లోకోపకారం?

గిరీ—యలాగా. యిదిగో, యిలా చుట్ట కాల్చినే, స్టీము యింజనులాగ, భగ్భగ్ మని పోర ఆకాశానికి పరుగెత్తి మేఘమై వర్షం వరిపిస్తుంది. పాడుంగాని పీలుస్తే ఆఘాటుకి, ఆకాశం అరుచుపోతుంది. ముక్కంటమాత్రం చిరివరం వరిసి యిల్లా వొళ్ళూకూడా డర్బీ అవుతుంది. గనక పాడుంచేసేమూరులయింట్లో వుండే పొగాకంతా దొంగిలించి చుట్టలుగట్టి తగలెట్టవలసిందే. ఒక వేళ గిరిశం గారూ తమరు దొంగతనం చేశారు, కొద్దికోజులు సరకానికి విజయం చెయ్యండి, అని దేవుడు గానీ, అన్నట్టాయినా, ఒక చిన్న లెక్కరుకొట్టి గభరాయంపజేస్తాను.

వెంక—యేవని లెక్కరు కొడతాను?

గిరిశం—యేవఁనా? ఓదేవుఁడా! నామనమ్మ యిండిపెండెంటుగా సృజించావా? లేక డిపెండెంటుగా సృజించావా? యిండిపెండెంటుగా ఆయితే, నాయుష్ట వొచ్చినపసల్లా నేను చేశాను నువ్వెవరు, అడగడానికి? యిలాంటి చిక్కులు పెట్టావంటే హీవెస్ లోచిన్న నేనునల్ కాం గెస్ వొంటి లేవదీస్తాను. లేకనమ్మ డిపెండెంటుగా చేశావా? అమ్మగయితే నువ్వే నాచేత నాపంచేయించావు గనక నీకే ఆశ్చర్యం కాలిసింది. డేర్ ఫోర్ చలో; నరకానికి చలో! అక్కణ్ణించి నువ్వు తిరిగి వచ్చేలోగా, ఆరు ఘడియలు స్వర్గంలో నీకధికారం నాకిస్తేవట్టాయనా, కొన్ని సృష్టిలో లోపాలు నెవరణ చేస్తానంటాను.

వెంక—యేవింటుండి లోపాలు?

గిరి—లోపాలన్న లోపాలా! నీచేత వాప్తిస్తాను. నెంబర్ వన్ నీమేష్టరులాంటి అభాజనుణ్ణి పుట్టించడం లోపం అంటావా?

వెంక—లోపలే

గిరి—నీసీప్టర్ లాంటి బ్యూటీఫుల్ యంగ్ గర్లుని, ఏడోని చెయ్యడం తప్పుంటావా, ఒప్పుంటావా?

వెంక—తప్పు.

గిరి—యిలాంటి లోపాలు కోటానుకోట్లు. ఇక రద్దు సృష్టి యెంతోమందనుకున్నావు? ఫరీన్ నెన్స్, యెన్ని సముద్రాలు ఉన్నాయి?

వెంక—యేడు

గిరి—యేడూ, యేడిసినట్టే ఉన్నాయి. పాలసముద్రం వుంటూవుండగా వాళ్ళి పెరుగు సముద్రం, నేలసముద్రం యెందుకోయి? ఇది ప్లినీయోనిజమ్, పునరుక్తి - మరో తెలివితక్కువ చూశావా? యొందుకూ పనికిమాలిన ఉప్పుసముద్రం మననెత్తి కొన కొట్టి, పెరుగు, పాలు, నెయ్యి, చెరుకుపానం యీసముద్రాలన్నీ యవడికి అందుకు రాకుండా దూరంగా విసిరేశాడోయి. ఒక సంవత్సరం గాని, నాకు దేవుఁడు దివాన్దరీయిస్తే, భీమునిపట్టానికి పాలసముద్రం, విశాఖపట్టానికి మంచినీళ్ళ సముద్రం, కల్లింగపట్టానికి చెరుకుసముద్రం తెస్తాను. యీయీస్టర్లు ఘాటు అంతా పొగాదు అరణ్యం చేస్తాను. ఈలెక్కరు నేను కోట్టేసరికి, దేవుఁడు తెలిసిందా? వీడు అసాధ్యుణ్ణా ఉన్నాడు. వెనకటికి “పాత యముడివా కొత్త యముడివా” అని అడిగిన పెద్దమనిషికంటే ఒక ఆరే యెక్కువ చదువుకున్నట్టు కనపడతాడు. గనక వీడికోజోడుగుత్తాలబండి ఇచ్చి, స్వర్గంలో ఉన్న యాపత్తు మహాలులు, బగీ చాలూ చూపించి, యేంకావాలంటే అది యివ్వడని దేవదూతలతో చెబుతాడు నాశిష్యుడు, వెంకటేశాన్ని కూడా తీసుకొస్తేగాని, నాకేం తోచదని నేచెబు తాను. అప్పుడు నిన్ను విరూపమూర్తిద తీసుకొస్తారు. మన విద్యరం స్వర్గంలో మజా

వుదాయించాం, యీవేళకి మతంమీద యంతివరకు లెక్కరు చాలును. ఇక వెళ్ళి
దేవాలయం తోటలో కోటిపిల్లనికట్టు ఆడుకో. సాయంత్రానికి నీతండ్రి వచ్చేసరికి
మాత్రం దీపంయదట కూచుని పుస్తకం తిరిగేస్తూ పులుసటుకులు ధ్యానం చెయ్యి.
ఇంగువవేసి బలేసాగునుగా తయారుచేస్తాను! (వెంకటేశం వెళ్ళును.) రసవే.

[బుచ్చమ్మ ప్రవేశించి]

బుచ్చమ్మ—యీరుబ్బుకోలునిండా తాటాకుముక్కలు పడుతున్నాయి. యివతలికి
లాగేసిపెడతాయా.

గిరి—అదెంతపని?

[గిరిశం రుబ్బుకోలు పందిరి అవతలకు లాగును. బుచ్చమ్మ
రుబ్బుకోలు కడిగి మినపపప్పు రుబ్బును.]

గిరి—(పాడును.) “భజగోవిందం గోవిందం భజనూధమతే”

బుచ్చ—యేవీరలెదు.

గిరి—మీరు కంటనీరు పెడితే నామనను కరిగిపోతూంది.

బుచ్చ—మీకేం_మమారాజులు_మాక ప్రాలు మిమ్మల్ని బాధిస్తాయి.

గిరి—ఏమి కనికరంలేని మాట అన్నారూ! మీరు అలా దుఃఖంలో ములిగి ఉంటే?
యెందుకు నాకీ వెధవబతుకు? మీకోసం యేంచెయ్యమంటే అది చేస్తానే, (ప్రాణ
విచ్చెయ్యమంటే యిచ్చేస్తానే దాఖలా చూడండి. యిదుగో కత్తిపీట!

బుచ్చ—(కత్తిపీట దగ్గరకు తీసుకొని) చెల్లికి యీసమ్మంధం తప్పించారు కారుగదా?

గిరి—అదొక్కటియిటుకు నాకు సాధ్యమైంది కాదు.

బుచ్చ—అయితే మీతో నాకేంపని? ఇంతసందడిగా పెళ్ళిపనులు చేయిస్తున్నారు.
మానాన్నకి తోచకపోతే, మీకైనా తోచకూడదా, యీసమ్మంధం కూడదని?
మీకుకూడా దానిమీద యంతకనికరం లేకపోవాలా? లుబ్ధపుధాన్లు మీకు అన్న
గారని కాబోయి మీకు సంతోషం.

గిరి—నాకా సంతోషం? యెంతక్రూరమైన మాటఅన్నారు. ఈసంబంధం జేతుందని
నామనమ్మలో ఎంత భేదిస్తున్నానో ఆభగవంతుడికి తెలుసును. ఈసంబంధంతప్పిం
చాలని చెడచీవాట్లు పెడుతూ మాఅన్నగారి రెండు టావులు ఉత్తరం రాశాను.
చెవిని పెట్టేడుకాదు. నేను యేం చేతును? వాడిని స్మరిస్తేనే పాపంవోస్తుంది.
ఊరికే కూర్చుంటే మీతండ్రి యేవఁసుకుంటాడో అని, మీ యింట ఆరవ చాకిరి
చేస్తూ నీకు యేనాటికైనా కనికరం వస్తుందేమో అని ఒక్క పునిషిని నూరుమంది
చేసేపని చేస్తున్నాను అంతేగాని, యీసమ్మిన నౌఖరుమీద నీమనసు భారంగా
ఉంటే, యెవరికీ చెప్పకుండా యీరాత్రి లేచి మాదేశానికి వెళ్ళిపోతాను.

బుచ్చ—పెళ్ళిపోకండి.

గిరి—నేను మాత్రం పోయే సాధనం యెలాగ? యెన్నో చూట్లు యేనయ్యెనుంటాను? యీ పెళ్ళి తప్పించలేకపోయినానుగదా? నా సొంతంకంటే ఇష్టమైన యీబుగారపుబామ్మలాంటి బుచ్చమ్మని పురిస్త్రీని చెయ్యలేకపోయినానుగదా? అని విరక్తి పుట్టి పోవాలి అని నిశ్చయించేది. కాలు ముడుచు వేసి, మనస్సు వెనక్కిలాగి యేమి నోచేది? “పైకి పోతానని సంకల్పింపడుతున్నాను నా బుచ్చమ్మ కనిపడకపోతే, పోయి బతకడం యలాగ? దారికి యెంత కలికరం లేకపోయినా, యిక్కడే ఉండి, చూతైనా సంతోషిద్దాం” అని ఉండిపోతూ వచ్చాను.

బుచ్చ—మీరు చెబితే, బుద్ధావధాన్లు గారు పెళ్ళి మానుకుంటారని తప్పుడు చెప్పేడు?

గిరి—నే చెప్పినమాట యీభూప్రపంచములో యెవరూ కొట్టి చెయ్యలేడు. అందుచేత, వెంకటేశం అలా అనివుంటాడుగాని, మీశ్రాద్రి ఒకడు మా అన్న వకడు లోకాతీతులు వాళ్ళు బ్రహ్మచేతలే వివరం ఈయనకి చెప్తికోవడం. అతగాడు శుద్ధసిరిగొట్టు. మా అన్న సుఖపడాలిగా యీ పెళ్ళి తలపట్టాడు? నీ మొగుడు నిన్ను పెళ్ళాడి యెంతసుఖపెట్టాడో, మా అన్న నీ చెల్లెల్ని పెళ్ళాడి, అంతే సుఖపెడతాడు. ఆఫీకాడేశంలో నేవరి అనివుంది. అనగా మనుషుల్ని పట్టి పశువులా, బజ్జాల్లో అమ్ముతారు, యెవరు కొనుక్కుంటే గాళ్ళయిట్లో ఆయామనిషి బతికినన్నాళ్ళూ చాకిరిచెయ్యాలి. అలాగ్గానే మా అన్న, మీ చెల్లెల్ని పెళ్ళి అనే మిష పెట్టి, కొంటున్నాడు. వాడింట యిది జీతంకీని బావస్కూలాగ పని పామూ చేస్తుందని వాడి ఆశ. నేను కూడదని యెంతోడి చెట్టినా విన్నాడు కాదు. యీ కష్టాలన్నీ యిలా ఉండగా నాకు మరో భయం వేస్తుంది. చెబితే కోపం తెచ్చుకోవుగదా?

బుచ్చ—మీరేం చెప్పినా నాకు కోపంలేదు

గిరి—ఆ మాత్రం ధైర్యమిస్తే, నాక్కామసిందేరింటి? రామచంద్రపురం అగ్రహారీకులు బహుశుక్లాద్ధులు. మా అన్న చచ్చిపోయితేవాత నీ చెల్లెల్ని తిన్నా కా ఉండనియ్యరు. అది కూడా మామినాక్షి మోస్తరాతుంది.

బుచ్చ—మీ నాక్షి కేంలాపం వచ్చింది?

గిరి—యేనయి చెప్పరు. చుప్పుడునుంటే గాళ్ళయి పడుకుని. అయినా నీదగ్గర నాకు దాపరికం యేమిటి? దాని మొగుడు పోయితరవాత యేటేటా ఇడుపు, అవుతూవుండడం అయినప్పుడల్లా వొల్లమాలిన ఆల్లరిన్నీ, ఒకప్పుడు అది ప్రాణభయకూడా వస్తుంది. ఆపూళ్ళో రామప్ప తులసి వొ పువ్వులూర్ధ్వమిమోగపవంతులు వున్నాడు. వాడు ఒక నారిదాన్ని వుంచుున్నాడు. యెందరినో

సంసారని చెడగొట్టేడు. మా అన్న వ్యవహారాలన్నీ ఆపంతులే మాస్తాడు. మా అన్న చచ్చిన ఉత్తరక్షణం, నీ చెల్లెడికి వాల్లమాలిన భంజి చెల్లెడికి వాస్తుంది. స్వాతంత్ర్యం కలుగుతుంది. “యేమి ఇది?” అని అడిగేవాడుండదు. యిహ, చెడిపోవడానికి అభ్యంతరవేదించిటి? “నేను కట్టుగా వున్నాను కానా?” అని నువ్వు అనగలవు. నీమొగుడి జాలూకు అన్ని నీ చెయ్యి చిక్కలేదు. మొగుడి యింటికే నా నువ్వు వెళ్ళలేదు.

బుచ్చ—అవును.

గిరీ—తల్లిదండ్రులు చాటుకుంటూ ఖాయిదాగావున్నావు పరాయివాడు యిట్లో అడుగు చెట్టలేదు గాని యిలా యెంతకాలం వెళ్ళుతుంది. నిన్ను తల్లిదండ్రులు కలకాలం కాపాడలేరుగాదా? వాళ్ళు పోయినతరువాత నీకూ స్వాతంత్ర్యం వస్తుంది. యేలానికే మనసు యిలా వుండునో అప్పుడు కాలుచారితనవాత నువ్వు యేరం నువంటావు? “అయ్యో నాకు గిరీకొన్ని కాస్త్రోక్తంగా పెళ్ళాడి పునిస్త్రీయిపోతే పిల్లా పాకా గలిగి, అప్పయ్యర్థంతో కులతూగునునాదా? యీదురవస్థ నాకు రాకపోవునాదా?” అని విచారస్తావు. అప్పుడు నేయెక్కడ ఉంటానూ? స్వర్గం లో ఎక్కోసం యెదురుమాస్తావుంటాను. యీ పెళ్ళి అయిపోయినత వాత వెంకటేశ్వరమా, నేనూ కట్టానికి వెళ్ళిపోతాం. నిన్ను తలచుకుంటూ నిద్రాహారం నీసి కొన్నిరోజులు ఉంటాను. యెంతకాలమని మనిషిన్నా వాడు, నిద్రాహారం మాని వుండగలడు? నిన్ను కలుచుకునితలుచుకుని నిద్దరచట్టక, రెండురూములగా శ్రష్టడు నాగడిలో యీకీ చెయిరుపూద మాచునిఉండగా - యదుటబల్లమిది మెనుపుదీపం, గోడని నిలుపుటద్దం వున్నాయి అద్దంలో నాముఖంచూసుకుని, యేమంటానూ? “యీసాగుపైన నుఖం, యీ తామరరేళలపంటి నేత్రాలు, యీసోగమీసాయి. యివన్నీ పృథాగదా? ఎవరు చూసి ఆనందించునూ? నాబుచ్చమ్మ నన్ను పెళ్ళాడకపోయినతరువాత నాబతుకు యెందుకు” అని, నిస్సృహ కలిగి ఛట్టిన తేబిలు సారుగుతీసి, అందులో ఉన్న జోడుగుళ్ళపిస్తాలు యెప్పుడెట్టి గుండె దూసిపోయేటట్లు కొట్టేనుకుంటాను.

బుచ్చ—కొట్టుకోకండి. మీరు అలాంటి నాకు యేడుపొస్తుంది.

గిరీ—తక్షణం దేవతలు విమానం పంపించి నన్ను స్వర్గానికి తీసుకు వెళతారు. స్వర్గానికి వెళ్లానని నాకు అక్కడమాత్రం నుఖంవుంటుంది నుకున్నా వావొదినా? నవ్యా భరణభూషణరాలయి రంభ కమ్మతూ లాచితూ వచ్చి.

హా! క్షయ! గిరీ! నెలాంటి పండుకాణ్ణి యిప్పుడూ నిన్ను చూడలేదురమ్మ. నన్ను చేకొమ్మ! అని రెక్కెట్టులాగుతుంది. నేనేంటానూ? “భీ! అవతలికి పో-

నేను ఏంటీనాచ్చి! శానిది తాకితే, పాదుతపనిత్తుగా తలుస్తాను. పినుగ్గురబ్బు
రాసి కడిగితేనేగాని యీచేతికి! కృలం పోదు, నువ్వు రంభవి? నూబుచ్చబ్బు
సోగనుకి నువ్వు వొడ్డికి పనికిరావు గోయెకే, డామ్, డ్రీ గూస్” అని అంటాను.
ఆలాగే మేనకా, ఉబ్బసీ, తిలోత్తరూ మొదలైన యావస్త్రాంతి అప్పురస స్త్రీలని
తన్ని తగితస్తాను. కిలేసి కామయనస్త్రాం గవించి కబ్బవ్వుత్తచ్చాయని “హా!
బుచ్చబ్బు, బుచ్చబ్బు అని నీపేరు జపంచేస్తూ అనేక సువత్సరాలు పద్మాసనం
మీద వుండిపోతాను అంతట కొన్నాళ్ళకి వాతచుప్పు ఫలించి, నువ్వు నందనవనం
లోకి చంద్రోదయంలాగ బహుశాచేరి వస్తావు నేను ప్రియురాలా! యెన్నాళ్ళకి
వొచ్చావు! అని అమాంతం గా వెళ్ళి రిన్ను; నన్ను కాగిలించుకుంటాను. అప్పుడు
నీమొనటి మొగుడు ముసిలివెధన గావంచాగుడ్డ కట్టుకుని పొడుం ముక్కుతో
“బుచ్చబ్బు నాపెళ్ళాం” అని అడ్డుకాబోతాడు, “నెధనాయా నువ్వు బుచ్చ
మ్మకి తగవు. నీరూపాయలు నువ్వు పట్టుకు పో” అని వొక్క తావు తన్ని తగి
లేస్తాను. మనం యిద్దరం నుఖం గా స్వర్గంలో కాశ్వతం గా వుండిపోతాం.

బుచ్చ—యేడుస్తూన్నదాన్ని నవ్విస్తారు

గిరీ—నువ్వు నన్ను పెళ్ళాడితే, యిం బతికున్నంతకాలం నవ్వుకుంటూ, ఆనందిస్తూ,
కాలం వెళ్ళబుచ్చుతాం. అప్పుడు నిన్ను యిలా చప్పు రుబ్బనిస్తానా? మనకి
యెంతిమంది నాఖర్లు ఉంటారు! యెంతమంది చాకర్లు ఉంటారు! తోటలు, దొడ్లు,
గుడ్డాలు, బళ్ళు! నిన్ను ఎడవనిస్తానా? పుష్పాలాగ నెత్తిమీద పెట్టుకుంటాను
అప్పుడు నీకు కలిగే ఆనందం ఆలోచించుకో.

బుచ్చ—నాజన్మానికి మరి ఆనంద వెక్కడిది?

గిరీ—నేను నీకు దానుడనై “యదుగో నన్ను స్వీకరించు. నన్ను పెళ్ళాడి, ఆజన్మం
ఆనందం అనుభవించు. నన్ను ఆనందింజో మంచు” అని బతిమాలుకుంటూంటే,
నువ్వు అట్టి సులభసాధ్యమైన నుఖమును కాలున తన్నుకు వెళ్ళిపోయి, నాబతుకు
కూడా బుగ్గిని కలిపితే, నేనేమి చెయ్యగలను?

బుచ్చ—మీబతుక్కి లోపవేది? మీరు మహారాజులు.

గిరీ—నువ్వు నన్ను పెళ్ళాడితే నేను మహారాజునే అవుతాను. నీనోటంట వచ్చిన
మాట ఆమోఘంవొట్టి నే పోకూడదుగనక నాతో వెళ్ళిపోయిరా.

బుచ్చ—అమ్మ నాయనా! నే మీతో రాను.

గిరీ—సరే. రాకపోతే నేనే గదా ప్రాణత్యాగం చేస్తాను? పీడా నాడా కూడా
పాయె.

బుచ్చ—అలాంటి మాటలు అనకండి.

గిరీ—చేసేనాట చేబితే తప్పేమిటి? నీచేతే చేసే నాని, నీచెల్లెలి మీదైనా నీకు కనికరం ఏదా?

బుచ్చ—అదేం అలా అడుగుతున్నారు?

గిరీ—నిజంగా కనికరం ఉందా?

బుచ్చ—ఉండకుండా ఉంటుందా?

గిరీ—ఉంటే యీ పెళ్ళి తప్పించేసాడనం నీచేతులోనే ఉంది.

బుచ్చ—నాచేతులోనా?

గిరీ—అక్షరాలా,

బుచ్చ—యేమి చిత్రమైనూటలు చెబుతారు!

గిరీ—యీభూప్రపంచమీద వుండుచున్న యావన్మంది స్త్రీలలోనూ నిన్నొక్క రైనూ వలచి, నేను నీకు నుకలానూ లొంగిపోబట్టిందా, నాబతుకు శోస్తాల్కింద విపోయింది.

బుచ్చ—మితోడు—అలా అనకండి.

గిరీ—పోనియి. ఆమాత్రం భగవసా యిచ్చావు. ఒకమాట నాకు ప్రమాణపూర్తిగా చెప్పు. నీచెల్లెలిపెళ్ళి తప్పించడం, నీచేత అయితే చేస్తావా?

బుచ్చ—చెయ్యనా?

గిరీ—యేమో చేస్తావో చెయ్యవో! చేస్తానని ప్రమాణం చేస్తేనే ఆమాట నేను చెబుతాను.

బుచ్చ—యావని ప్రమాణం చెయ్యమన్నారు?

గిరీ—నామీద ప్రమాణం చెయ్యి.

బుచ్చ—మీమీద ప్రమాణమే; చెప్పండి?

గిరీ—అయితే విను. వొంటరిగా చూసి, యీమాటే నీతో రహస్యంగా చెప్పుదా వని కాచి, కాచివుండగా యీవేళ్ళ మీతగ్గడి పూరికి వెళ్ళడం మీతలి వాకట వుండడంచు, సరుయం చిక్కింది. చెవివొగ విను. నీచెల్లెలి పెళ్ళి తప్పడానికి ఒక్కటే సాధనం వుంది. అది యేమిటంటే. నువ్వు ముందూ చెనకాఆలోచించక, నాతో లేచివచ్చి నన్ను పెళ్ళిచేసుకోవడవే. లేకుంటే నీచెల్లెలిపెళ్ళి తప్పదు.

బుచ్చ—(ముసిముసి నవ్వుతో) నేను మీతో లేచివస్తే మాచెల్లెలు పెళ్ళి అగిపోతుందీ? యేమి చిత్రాలు!

గిరీ—ఆమాట నీచేతనే వొప్పిస్తానుకదూ - విను - పెళ్ళికి పిల్లి వెళ్ళుతూన్నప్పుడు రెండోనాడు రాత్రి బండివాడిచేతులో నాలుగురూపాయలు పెట్టి, నీబండి తోవ తప్పించి అనకాపిలి శోడులో పెట్టిస్తాను. అక్కడవుంచి రామవరందాకా మా స్నేహితులు ఆంచీబళ్ళు ఖజాయిస్తారు. అడుతూ, పాడుతూ మనం బోజాయించి రామవరంలో మనం పెళ్ళాడేమకుని నుఖంగా ఉందా. యిక మీవాళ్ళ సంగతి యేవోతుందీ? మనం వుండాయించిన మన్నాడు తెల్లవారగట్ల, నీబండి కనవడక,

కలసిపోవడి, మీవాళ్ళు వెళ్లిపోతూ వెళ్తున్నట్లుంటారు. నీచెల్లెలిపెళ్ళి అగిపోతుంది. మరి రెండు గోజులికి మనం పెళ్ళాడావని తెలుస్తుంది. నిన్ను ముసలివాడికి కట్టి బెట్టివంచువల కలిగినచిక్కులు చూస్తూ, నీతండ్రి నీచెల్లెలికి చిల్లి ముగిలినబంధం చెయ్యడు. నీతండ్రి ఒక వేళ మూరించి పెళ్ళిచేస్తానన్నా; మన తనూమే విన్నతర వాత, నానన్న నీచెల్లెల్ని మరి పెళ్ళి చేసుకోడు. యిది సిద్ధాంతం. ఇప్పుడా కాదా?

బుచ్చ—అవును కాబోలు

గిరీ—అయితే మరి అందుకు సమృతేనా?

బుచ్చ—యెందుకు?

గిరీ—నాతో వెళ్ళిపోయి రావడానికి.

బుచ్చ—అమ్మ నాయనా, నాప్రాణం పోతే నేను మీతో రాను.

గిరీ—రాకపోతే మీచెల్లెలికి యీపెళ్ళి కప్పుదూ, నాకు చాపూ తప్పుదూ.

బుచ్చ—అలా అనకండి.

గిరీ—అనకపోతేమాత్రం, చావు తప్పేదుంది గనకనా? నిన్ను వొదిలి బతకలేను. అది పకచావు. నువ్వు నామీద వొట్టువేసుకుని ఆమాట తప్పిపోతే నన్ను దేవుడే చంపేస్తాడు. అది రెండోచావు. మరి నాకు చావు యెలా తప్పుతుంది?

బుచ్చ—నానుంచి మీరు చచ్చిపోతే, నేనూ చచ్చిపోతాను. చచ్చిపోండి.

గిరీ—నావశవా? ఆడుగో నీతమ్మడు వొస్తున్నాడు. మరి మనం యీ కష్టముఖాలు మాట్లాడుకోడానికి వీలుచిక్కును. ఒక్కమాట చెప్పు. బతకమన్నావా? చావ మన్నావా?

బుచ్చ—వెయ్యేళ్ళూ బతకండి.

గిరీ—అలాగైతే నాతో రావడం ఖాయవేనా?

బుచ్చ—యేంజెయ్యమంటే అది చేస్తాను.

[వెంకటేశం మిడతను బట్టుకు పరీక్షించును.]

వెంక—యిదిగోనండోయి, గొల్లభావని పట్టుకున్నాను.

గిరీ—చూశావూ, వొదినా! నీతమ్మడు చిన్నగుంటడయ్యా, అప్పుడే గొల్లభావల్ని పట్టుగుంటున్నాడు.

బుచ్చ—(మునిముసీ నవ్వు నవ్వుచు) మిడత!

గిరీ—(బుచ్చమ్మతో) యిన్నాళ్ళకి మిడతంభొట్టు చేతులో చిక్కాడు. (వెంకటేశం తో) యిలాగే మిడతల్ని పట్టుకోవడం మంచి ఎడ్యుకేషన్. యిదే నాచురల్ హిస్టరీ, ప్రకృతిశాస్త్రం అంటారు.

వెంక—అక్కయ్యా కొంచెం ఊరుబిండి!

బుచ్చ—అమ్మ చూస్తే తంతుంది.

వెంక—అమ్మ చూడదులే. (ఊరుబిండి చేతులోవేసుకుని నాలుకతో నాకే పెంతును.)

(తెర దించవలెను)

క న్యా శు ల్క ము - పంచమాంకము

~~~~~

౧-వ స్థలము : లుభావధాన్లు పడకగది.

లుభావధాన్లు మంచముమీద పరుండే వుండును. నిద్రలో అరచి కాళ్ళూ, చేతులూ కొట్టుకుని, లేచి కూచుని వణక నారంభించును.

లు—అసిరిగా! అసిరిగా! అమ్మా! చంపేశాడ్రోయి రామనామ తారకం - రామ నామతారకం - రామనామతారకం - రామనామతారకం॥ యిది రెండ్లో పెళ్ళి ముండే దీనిమొగుడు పిశాచవైనాడు. నాపేక పిసికి చంపేస్తాడు. యేవిటి సాధ నం? రామనామతారకం - రామనామతారకం॥

(తలుపుఅవతలనుంచి) అసిరిగాడు - యేటిబాబూ? యేటిబాబూ? (తలుపుతట్టుచు) మీనా—యేవిటి నాన్నా, తలుపుతీయ్యి.

లు—(తనలో) కాళ్ళు అడవు చేతులు వొణుకుతున్నాయి. తలుపుతీయును; (అసిరి గాడితో) వెధవా నువ్వు లోపలికి రాకు.

అసిరి—నాను పిలుస్తాస్సినాను. (నిష్క్రమించును.)

[మీనాక్షి - శిష్యుడు ప్రవేశింతురు]

లు—(మీనాక్షితో) అమండని అవతలండనును.

మీ—నువ్వు మనగదిలోకి వెళ్లిపో అమ్మా (శిష్యుడు గదిఅవతలికి వెళ్ళుచు) యేవిటి నాన్నా!

లు—యిహ, నేబతకను.

మీ—యేవోచ్చింది నాన్నా, కడుపునొప్పి, కాలునొప్పి?

లు—కడుపునొప్పికాదు, కాలునొప్పికాదు. వెధవముండని పెళ్ళాడిన కుంకపీనుగ బతకడం యెలాగ?

మీ—యేవిటా వో గాయత్త్యం మాటలు, నాన్నా మీకు యీలేనిపోని అనుమానం యెవరు పెట్టారు?

లు—అనుమానవేవిటి? నిజం, నిజం, నిజం - వూరంతా అదేమాట.

మీ—యీరావచ్చుంతులే యిలాంటి అపవాదులన్నీ వేస్తూవుంటాడు. కనపడ్డవాడి లో అల్లా వూసువెడితే, వూరంతా అనుకోరు? బంగారంలాంటిపిల్లని యిలాంటి మాటలని బెంబేలు పెట్టండి. తండ్రి వెళ్ళిపోయినాడని అది రాత్రి పొగలూ యేడుస్తూంది.

లు—వెధవత్తడి, బోడిత్తడి; గాడికొడుగు రెండోపెల్లి యందు నాపకకి ముడేసి
అమూతగా నాకొంప ముంచేను. యిహ బతకను. యిహ బతకను.

మీ—రెండోపెల్లియందు, రెండోపెల్లియందు అని కుభముల్లే అనగండి. మీరే యిలా
సాటుతూకుంటే ఊరంతా అడం ఆశ్చర్యవాద? మాట్లాడక ఊరుకోండి.

లు—ఊరుకోవడవెలాగే? మనఊరా? మనదేశవా? రెండోపెల్లి యిండు కాబోతే
ఆతండ్రివెధవ, పేరయినా? చెప్పనుండా పారిపోవడవేదా?

మీ—సిద్ధాంతితో కాప్పాట్లే పేరు?

లు—వాడిక్రాద్ధం చెప్పాడు. సిద్ధాంతి గడియకో పేరు చెబుతున్నాడు.

మీ—అత గాడికి మాత్రం క్రొత్తగాడిపేరు జాపకవులంబునా యేవిటి? మనపిల్ల
మనయింట్లో ఉన్నతరవాత, అత గాడి పేరుతో మీ కేంపరు?

లు—ఈ వెళ్ళాంమండ నాయింట్లో ఉంటే నేను చచ్చిపోతాను. మరి బతకను.

మీ—వెట్టికేక రెయ్య నోరు గూసుకు పూసుకోండి. ఇరుగుపొరుగు గారు నవ్వగలరు.
మీసావం గారు యెంత పండితుడు, యెంత దోడ్ముషి! లేనిపోని ఆయనానాని
పెట్టుకోకండి. పసిపిల్ల బెంగెట్టుకోగలరు.

లు—ఓసి వ్రష్టా! నాకు నీకేరయిహ యిచ్చాడా యేంటే, వాణ్ణి వెనకేమకు
మాట్లాడుతున్నావు? నీకు నేను చచ్చిపోవాలని వుండెకాబోయి!

మీ—యేవిటా మతిపోయిననాబయి! అత గాడు రేపా సేవో వొచ్చి, యిలాంటి
మాట్లాడుండుకు మననోట్లో గడ్డిపెడతాడు.

లు—అత గాడికను. వొల్లకాట్లో రావంనాధాయ? మరె క్కదొస్తాడు వాడు! యిహ
నాకు కాపుసిద్ధా.

మీ—మీకు చావేం వొచ్చింది యిప్పుడు? ఒకవేళ రెండోపెల్లిపిల్ల అయితేమాత్రం
గుప్తచక్ అని పూసుకోవాలిగాని, అల్లరి చేసుకుంటారా? యిహోహల్లో యెంత
మంది రెండోపెల్లి చేసుకుని నుఖంగా ఉన్నారుకాయ? పిల్ల బుద్ధిమంతురాయి,
మీ అవృష్టవల్ల దొరికింది మాట్లాడక ఊరుకోండి.

లు—నా అవృష్టా తగలబడ్డట్లే ఉంది. నీకేం పోయికాలం వొచ్చిందే? నువ్వు కూడా
యిహుట్రలో చేరి, నీకుండికి కళ్ళుప్పి వెధవపెల్లి చేశావే. అయ్యా వెధవనిపెల్లి
చేసుకున్న తురక వెధవా నీబుద్ధికక్కుడికి పోయిందిరా? నీచదుచెక్కడికి పోయిం
దిరా? నీవేదం తగలబడనూ - యిహ బతకను!

(మీనాజీ నవ్వును)

లు—నవ్వుతావేనే వ్రష్టాకారముండా? నువ్వు, నీచిత్తల్లీ నున్న చంపేసి రాజను
హేంద్రవరం పారిపోయి, వెధవపెల్లి చేసుకుంటారు. నాకు తెలుసును. గిరిశం

గాడు అన్నచూట నిజం. వెధవని చెబిపెట్టాను కాదు. నాసామ్రాజ్యం తా ఘటాశ్రాద్ధప
వెధవలపాలవుతుంది. నువ్వు పో, నేను పశుసంబాసు

(పక్కమీది పశుసంబాసు) మళ్ళీ వస్తాడు గాబోలొదేవుడా!

మీ—యెవరు నాన్నా?

లు—నువ్వు పో, నీ కుమారు! ఆ కెనా నా పేక పిరికేస్తాను. నీకోకి తీరుతుంది.

మీ—మీరలా అంటే నా ప యే పుహస్తుంది. నేండ్లొచ్చింది కదలను. యెవడా పీక
పిసికేవాడు?

లు—అయితే యిక్కడ పక్కనుకు పడుకో.

మీ—పశుసంబాసు యెవడు మీ పేక పిరుకుతాడు?

లు—ఆయన మొంటిమొగుడే. యివాకా నువ్వు రాక మందు, నాగుండెలమీదెక్కి
పీకపిసికేటప్పుటికి గ్రామం పోయిందనుకున్నాను

మీ—నిజం కానూ!—గలగన్నాను గాబోలు నాన్నా.

లు—కలగే గాదీదే! పీకయూనుకుపోతేనూ!

మీ—మొంటిమొగుణ్ణి మీకేం తెలుసు?

లు—చాడే, చెప్పాడే! “వెధవా! నా పెళ్ళాన్ని పెళ్ళాడావు; నిన్ను చంపేస్తా
నన్నాడే.

మీ—యెలా ఉంటాడు?

లు—గిరీశం గాడి మూడు మూర్తులూ నే.

మీ—గల గాబోలు నాన్నా, అదే తలుచుకుంటుంటే, చిన్న బాబు కల్లోగొచ్చాడు
గాబోలు!

లు—నేను చస్తే యెంతికి చిచారం?

మీ—అపిల్లని వెళ్లి ఆడుగుతునా?

లు—వొడ్డు, వొడ్డు, తొండరపడకు.

మీ—నన్ను తిట్టేస్తున్నారు, దాని చచ్చిన మొగుడు మిమ్మల్ని చంపేస్తాడని భయ
పడుతున్నారు. యెందుకీ తంబళ్ల అనుమానం ఏమాటూ చాన్నడిగేస్తే ఉన్న నిజం
తెలిసిపోతుంది.

లు—నిజం నీతో చెబుతుంది?

మీ—నాతో నిజం చెబుతుంది. అది వొట్టికల్మషకొప్పెల్ల నా ప యెంతో ఉపచారం
చేస్తుంది.

లు—దాన్ని పాడు చేస్తున్నావా?

మీ—ఇలాంటిమాటంటే నే నా ప ఆశయ్యం. మీని యెక్కడో పడుచుకున్నార
గాబోలు, అంతేక దుష్టుల వచ్చింది. అంతే గాని రెండోపెళ్లి, మూడోపెళ్లి,

పెళ్లి, అని వెళ్లులు వోడకండి. పూజారి గవరయ్యని పిలుస్తాను; ఆతగాడు యింత మంత్రించి వీలైనది యిస్తాడు రానుకు పడుకొండి.

లు—కొంపతీస్తావా యేవిటి? వాడొస్తే, వాడితో యేవని చెప్పడం? దాన్నే నిజం అడుగుదూ.

మీ—నేనడగను. నాన్నా నన్ను అడ్డవైన మాటలూ అంటూంటే, నే నెందుకు అడుగుతానూ? నేను దాంతో యికమాటే అణ్ణు.

లు—నాతల్లివికాదూ, అడుగమ్మా.

[మీనాక్షి పైకి నెవెను.]

ఓపన్నం యాకర బెట్టేదా? గాయత్రీ స్మరణచేసేదా?

వేదాలూ, మహామంత్రాలూ, యాదెయ్యాలకి పేలపిండి వొడియాలు, కాబర మంత్రాలు ఉపదేశం అవుతావంటే, బెడిసి గొడతాయేమో అని భయం యేవీ సాధనం? “రామనామతారకం” స్మరణచేస్తాను. “రామనామ తారకం । భక్తి ముక్తిదాయకం । జానకీమనోహరం । సర్వలోకనాయకం । రామనామ తారకం । రామనామతారకం” యీముండ ఇంట్లోఉంటే నే బతకను. “రామనామ తారకం । రామనామతారకం” రుద్రాక్షమాల యేదీ? [మంచము అంచున కూచుని పరుపుకింద తడివిడి, రుద్రాక్షతావళం తీయుచుండగా మీనాక్షి ప్రవేశించి.]

మీ—మీమాట నిజవే నాన్నా.

లు—నిజవే.

[మంచముమీదనుంచి కింద కూలబడును.]

మీ—[లేచి] నాన్నా! నాన్నా! పడిపోయినావేవి?

లు—యేవీలేదు నిజవే నిజవే!

మీ—నిజవేను. ఆ మొగుడు యిప్పుడే దానికూడా కనపడి, “నుండా, మళ్ళీ వెళ్ళాడవే? నీకొత్త మొగుణ్ణి పీకపిసికేస్తాను చూడు” అన్నట్ట.

లు—అయ్యో! అయ్యో! రామప్పంతులు యిల్లు వొల్లకాదు కానూ! యెక్కడ కల్పించాడే యీమాయపెళ్ళి నాకోసం! వీడి పిండం పిల్లులికి పెట్టా! అయ్యో!

అయ్యో! ఆ మొగుడు పెధవ యలా వున్నాడండే?

మీ—వాడు రోజూ దానికి కనపడతాట్టనాన్నా. వాడికి మీసాలూ, గిరజాలూ వున్నాయట, చావం చాయెట.

లు—వాడేనే! యేవీలే సాధనం? యిహ నేం దక్కను.

మీ—పూజారి గవరయ్యకి కబురు పెడతాను.

లు—వొద్దు, వొద్దు, నామాట విను. వాడొచ్చాడంటే యిల్లు తినేస్తాను

మీ—అంతే అంటాడు. పొంగింకంటే నా యేమిటి?

లు—నాకొద్దంటూంటే వినవుగదా. నువ్వు నామంచం దగ్గర వక్కేసుకువడుకో; నువ్వు చదువుకునే భాగవతం పుస్తకం వట్టా; తలకింద పెట్టుకు వడుకుంటాను.

[మీనాక్షి వెళ్ళును.]

యీమండ సాయంత్రం విరగడై పోతే నేనాని, యీపికాచం మోడలిపోదు. వేదం చదువుకున్న ముండాకొడుకుని, నామీదే పడ్డతరవాత, వీడు బ్రహ్మరాక్షసిగాని, వొట్టిదెయ్యంకాదు. పోనీ అతడినే పార్థన చేస్తాను— “నాపెళ్ళాం మొదటి మొగుడా!” ఆ! నాపెళ్ళాం కాదు రెండవ వాయిదామకుంటాను. “యీపిల్ల మొగుడా! నువ్వే నిజవై— మొగుడివి— నేనుకాను దాన్ని ముట్టుకు—తాకను— దాంచేత చాకిరిఅయినా చేయించను నన్ను రక్షించి, పీఃపిసికెయ్యకు; రేం పాపం చెయ్యటట్టే దెయ్యానివై నావు నన్ను చంపావంటే బ్రహ్మహత్య చుట్టు కుంటుంది. మరెవ్వరూ ఉండదు బాబూ! నాయనా! తండీ! నాజోలికి రాకు నీమావఁగారిపీక నులికెయ్యి! ఆరావఁపుంటులుగాడి పీకనులివెయ్యి, (కేకలు, యేడ్పు వినబడును) ఓరి దేవుడా, వల్లీ వొచ్చాడు కాబోలు [శిష్యుడు ఏడుస్తూ పరిగెత్తివచ్చి లుబ్ధాపధాన్లును గట్టిగా కాగిలించుకొనును. మీనాక్షి శిష్యుణ్ణి చీపురుకట్టతో కొట్టబోవును. శిష్యుడు తప్పించుకోగా దెబ్బలు లుబ్ధాపధాన్లుకు తగులును.]

మీ—ముండా! నామోహరు అక్కడ పడేస్తావా పడియ్యవా! నాతాళం యేదే లంబా?

మీ—నన్ను కొట్టేకావేమిటే? [శిష్యుడితో] వాదులు, నన్ను ముట్టుకోకే తల్లి [మీనాక్షితో] దీని అపవిత్రపువొళ్ళు తగిలే చచ్చిపోతాను నన్ను వదిలిపించేయ్యి.

[మీనాక్షి శిష్యుడి రెక్కలుపట్టి లాగి, బుగ్గిలును. శిష్యుడు మీనాక్షి చేయ్యకరిచి పారిపోవును.]

మీ—దానమ్మ కడుపుకాలా, చెయ్యి కరిచేసింది నాన్నా రక్తం బొటబొట కారు తూడి-దీన్ని హతమారుస్తాను.

మీ—యంతదారణపుని చేసింది, ముండు! యేదమ్మా చెయ్యి [గుడ్డపీలికతో] రక్తం తుడిచి, మొహంపడిగావుగదా యక్కడదేమిటి?

మీ—అతండ్రి పెద్దన నాకమ్మని యీమండచేతికి యిచ్చాడు. దీనినక్కవినయాలూ చూసి నాపెట్టాబాదా దానికే వప్పుజెప్పి, ఆమోహరుదాన్నే దాచమన్నాను. అనుమానవేసి యిప్పుడు నామోహరు తెమ్మంటే, “బట్టల పెట్టా పెట్టాను తాళం పోయింది” అంది. తాళం లేకపోతే రోకలితో బుజ్జుచితక బొడుసాను.

లు—చెయితేనుకోకు. నీది వెట్టికోపం చావకొట్టగలవు బాగోత!

మీ—చస్త్ర యీడిచిపారేస్తాను. ముండ యలా కరిచింవో చూడండి. ఇంకా రక్తం కాదుతూండి. మనిషి కాటుకి మందు లేదన్నాడు.

లు—కుంకం—పెట్టమ్మా.

మీ—దానిబుట్ట చితక బొడిచి మరే పెడతాను. [మీనాక్షి వెళ్ళును.]

లు—గుండు గొమ్మల అనుమానం తీరిపోయింది—పేక నులివి వాడైన చంపేస్తాడు, కరిచి అదైనా చంపేస్తుంది. వీడిచేతో, దానిచేతో, చావుతప్పదు. ఎంతవల్చెట్టి తోనుక్కున్నానా, యీచావుపెళ్ళి! ఆయ్యో! దీన్ని పైకి తగిలేస్తే వాడుకూడా విరగడైపోతాడు. అదే సాధనం—యెక్కడికితోరెయ్యన? బండిమీదఎక్కించి పట్లంతోలేస్తాను—అక్కడ గానీ తండ్రివెధవ కనపడఃపోలే మళ్ళీ దెయ్యాలిన్ని నెత్తిని పెట్టుకుని ప్రత్యక్షంఅవుతుందే! బండి అద్దెయ్యుకోవడకే మిగుల్తుంది యేమి సాధనం?—యేమి సాధనం?—రామప్పంతుల్ని సలహా అడుగుదునా? ఆ! మంచి ఆలోచన తోచింది—రామప్పంతులు నాకు కట్టిపెట్టిన యీముండని వాడిదగ్గరకే పంపించేస్తాను—సాని దాంతోపాటు దీన్నికూడా వ్రంసుకుంటాడు కావలిస్తే పది రూపాయలు దక్షణతో కూడా యిచ్చేస్తాను.

[మీనాక్షి పోవేళించి]

మీ—యక్కడా కనబడదు నాన్నా గుంట.

లు—నూతులో పళ్ళెదుగద?

మీ—యేమో!

లు—పరిగెత్తి గవరైని పిలవమను, దాన్ని నువ్వు చావకొట్టలేదుగద?

మీ—కనపడిలేనా?

లు—యేవిటినాయనా, యీకొత్త ఉపద్రోం!

[నిష్క్రమింతురు.]

౨-వ నలము : రామప్పంతులు యింట్లో కొట్టుగడి.

భుక్త, పోలి వెట్టి, సిద్ధాంతి, మధురవాణి పేకాడుచుండురు.

పూజారి గవరయ్య ఆట చూచుచుండును.

పోలివెట్టి—యేంభస్టాకారి ముక్కలు యేకావయ్యా యెప్పుడూ నువ్వింతేను.

భుక్త—చూసివేకానా యేవిటి? నీదిదగ్గరేవతని తిట్టు.

పోలి—గవరయ్యా, నీమణుకు నాదగ్గర యిలా యెట్లకు. లేచిపో, నీపుణ్యవుంటుంది.

గవ—నేను నామధురవాణిదగ్గర కూచుంటాను.

భు—చూడూ, ముక్క తప్పు పడ్డట్టుంది.

పోలి—అఁ ! బాపనయ్య పంచాలని తప్పు పంచుతున్నావు. తప్పు పంచితే బేస్తూ మీద కుడేలెట్టిస్తాను.

భు—ముక్కలు బాగా పడలేదన్నావే?

పో—రెండోయేత నాలుగానుఅడకూడదా?

భు—పోలిశెట్టికి ముక్కలువేస్తూ యిదుగో నాలుగానులేస్తున్నాను జాబ్బు.

పో—నీయిషపచేతో యేస్తే, పొల్లుముక్కలే పడతాయి; మంచిముక్కలడతాయా?

భు—తథాస్తు!

పోలి—అలా అనకు. యెంతశెడ్డా బాపనాడి శాపనాకారం మాశెడ్డది. [చూచు కొని] కి ! భస్మాకారిముక్కలు!

సి—ఒకటి, రెండు.

పో—అదుగో, అలా శెప్పితేనే వొప్పను, ఒక్కకటి శెప్పాలి.

సి—అయితే వకటి.

పో—ఒకటి,

మధురవాణి—ఒక్కటి.

భు—వకటి.

[సిద్ధాంతి ఆలోచించును.]

పో—యే టాలోసిస్తావు చేతరస! యెత్తవయ్య.

సి—నీదేంపోయింది! రెండు.

పో—లాంతరేకావు; యేపెత్తను? రొండు.

మధు—రెండు.

భు—రొండు.

[సిద్ధాంతి ఆలోచించును.]

పో—యే టాలోసిస్తావు? చేతరస: యెత్తి బేస్తూ గెలుసుకొ.

సి—నువు చెప్పావుగనక యెత్తుతాను.

పోలి—అఁ ! డబ్బక్కడెట్టి మరీయెత్తు. మూడోయెత్తడవుబేస్తూ; గాపక వుందా? బేస్తూమీదకుడేలెట్టి బాకి లెట్టి యె గెయడానికా?

సి—(తనముక్కలు యెత్తు ముక్కలమీద వేసి) కోవంటాడి పిలకనిగుడుతురాంది.

పో—తంతావాయేటి?

సి—తన్నడవంటే, ఒహలాగనా?

పో—నాఅట శెడగొట్టేకినావు, బాపనయ్య!

భు—ముక్కలు పడలేదని యేడుస్తూ, మళ్ళీ యేనిటి, అట చెడగొట్టాడని యేడుస్తావు?

పో—యీఅట జేస్తుచేయించకపోతే నాపేరు—

సి—కోవటాడా, నోరుమానుకుంటావా మానుకోవా?

పో—తెల్లాడిబావుటా యెగుడతుండ గా, నీజులు జేటి? ముక్కల్లియడం యింత నేపైతే, మరా లేటి?

సి—నువ్వుగాని మళ్ళీ మాట్లాడావంటే, ముక్కలు కలిపేస్తాను.

[పోలిశెట్టి “నేను మాటాడను; నువ్వు ఆడు” అని సాజ్జ చేయును. సిద్ధాంతి ఆడును]

పో—మూడే తురుపులు పడ్డాయి బాపనాడా: “తమాషాదేఖో, లంకకేరాజా,”

సి—అటపారెయనా?

పోలి—బుద్ధొచ్చింది; బుద్ధొచ్చింది. లెంజలోయించుకుంటాను. మరిమాటాడి తొట్టు!

పూజారి—మామధురవాణిమీద ఆశుకవిత్వం చెబుతాను.

రాజా, డైమను రాణి? ।

రాజా, యిస్సేటురాణి? రాణికళాశ ।

జాజా, ఆరీన్నాణి? ।

రాణి యనన్మధురవాణె, రాజులరాణి! ।

సి—గవరయ్యా! యేంవిలవైన పద్యం చెప్పావోయి! నీమీద నేను పద్యం చెబుతాను-విను.

“గవరయ్యా! నీసరి మరి ।

యెవరయ్యా?”

పూజారి—యెవరులేరు, యిచ్చోనయ్యా!

సి—యిదుగో రాజా,

పోలి—యిదుగోపాల్తు.

[మధురవాణి తురుపు రాణి వేయును.]

పోలి—అదుగో, అదుగో, యీ బాపనాడు కపీశంశెప్పి మధురవోణిదగ్గర రాణి

వ్రందని శెప్పికాడు. గోరం, గొరం, గవరయగానీ మాటాడితే నే ఆటాణ్ణు.

పూజారి—పోలిశెట్టిమీద కవిత్వం చెప్పి చాలా రోజులైంది. [పాడుం పీల్చి.]

“పోలిశెట్టి ముఖము—పోలిగొట్టెనుబోలు! పొలిశెట్టిముక్కు పాడుము డొక్కు!”

పోలి—వొద్దు! వొద్దు! వొద్దు! నామాటేను. కాపంపెట్టి పంపేస్తావాయేటి! ఊరు

కుంటి వొట్టాయనా, యిన్నావా? యీ అట సిద్ధాంతి- జేసెట్టి, నేను గలిస్తే,

నేక్కండబ్బిస్తాను మరూరుకో,

సి—నీపాద తగలడా—తురుపు మిగిలిపోయింది; బేస్తూ. (ముక్కలు చూపించి పారబేయను.)

పోలి—అః! మూడో, యెత్తడబేస్తూ. గావకాయించుకోండయ్యా, చేతిదొరకు, మంచిముక్కలెయి, నావనాడా అంతనేపు కలవడవా? గోరం, గోరం

సి—బులబుల్గాకలిసి, బేస్తూ నీకిస్తాననుకున్నావా?

పోలి—తోలు సేత్తో ముక్కలేనినావు! నరసింహ, నీదివ్వె నామంతరము కాత!

నరసింహనీదివ్వె—

సి—దివ్వెలేదు, దీపంలేదు ముక్కల్లియ్యి.

పోలి—గవరయ్య ముక్కలమీద కన్నేసి సిల్లంగెట్టేస్తూన్నాడు. నరసింహ నీదివ్వె—

(ముక్కలు యెత్తిచూసి) నీ భప్తకారి ముక్కలేకావు.

సి—[భంపకంఘుగించి తనముక్కలు తీసి చూచుకొని] వృత్తికాచమే!

పూజారి—పోలిశెట్టికి అంత అల్పకలే, నేనింటికిపోయి పరుంటాను.

[గవరయ్య నిష్క్రమించును. మధురవాణి వెంటవెళ్ళి తిరిగి వచ్చును.]

పోలి—కని విరగడైపోయిందిరా, బేస్తూడా!—ఒట్టిభప్తకారిముక్కలు. ఒహటీ.

మధు—ఒకటి.

భుక్త—ఒహటీ.

సి—ఒహటీ.

పోలి—రెండు.

మధు—రెండు.

భుక్త—రెండు.

[నీధాంతి ఆలోచింపును.]

పోలి—యెందుకాయెత్తాలోకన? నామాటిను. మూడో బేస్తెట్టకు.

[నీధితలుపు తట్టబడును.]

మాధు—పంతులు!

పోలి—యీవాళ రాతని నెప్పితిచే?

మధు—రాతనుకున్నాను తొచ్చారు. యేంచేదాం?

సి—అట తీసెయ్యండి. [ముక్కలు చడవేయును.]

పోలి—బేస్తెగయ్యడానికా? శ్లేసొప్పను. మధురోజీ! అటాడి మరీ తలుపుతియ్యి

మధు—ముక్కలు కిందబెట్టి, లేచి [సన్ననిగొంతుకతో] గోడగెంతి పారిపోండి.

పోలి—దొడ్డితోపంట వెళ్ళిపోతా.

భుక్త—నేను పట్టనే? యేటిసాధనం?

భు—మేం దిడ్డితోవంట పోతాం. నువ్వుఅట కెక్కు.

పో—నన్నెక్కించి మరీ యెళ్ళండి, కాలుజారితే యేటిసాధనం?

సి—నీకొడుకుది, అదృష్టం.

[పెరటిలోకి వెళ్ళును.]

పో—గోరం! గోరం! గోరం! యవడిముక్కలు ఆడిదగ్గిరే! అట కలపకండి.

[తలుపు తిరిగి తట్టబడును.]

పో—నరిశింవ్వ, నీదివ్వె—

[మధురవాణి ఊరుకొమ్మని కోపరసంగా సాజ్ చేయును.]

(సిద్ధాంతి పరిశేషించును.)

సి—దిడ్డితలుపు కప్పతాళం వేశుంది. మన్ని పట్టుగుండావఁ నే, పంతులు దిడ్డితలుపు తాళవేశాడు.

పోలి—నరిశింవ్వ, నీదివ్వె—

మధు—[పోలికెట్టి ఉద్దేశించి] చప్! [సిన్నని గొంతుకతో] ఉలక్కుండా యీ గదిలో కూచోండి ఆయనపరున్నతరవాత వచ్చి తలుపుతీసి వొదిలేస్తాను.

(మధురవాణి దీపములు ఆర్పి, పైకివెళ్ళి, గదిలోతలుపువేసి గొళ్ళెముచిగించును.)

[తలుపు తిరిగి తట్టబడును.]

మధు—యేపీఁ గవరయ్య చాదస్తం! అదే తట్టడవా? [వీధి తలుపుదగ్గిరకు వెళ్ళి] యెవ్వరు?

తలుపవతల మనిషి—యింతసేపే?

మధు—నిద్దరబోతున్నాను.

మనిషి—పేక! పేక! పేక! నిన్నొదిలేస్తాను. నీసంగతి వాకు తెలిసింది.

మధు—మరి, మీ మానాన్న మీరు పోయి, నిశిరాత్రివేళ నొక్కరై నీ నన్ను వొదిలేస్తే యీఅడివిపుల్లో నాకు భయంకాదా? అంతేత వట్టిగా నలుగుర్ని పిలిచి పేకాడుతున్నాను. తప్పేవుదా? మంచుపడతూంది లోపలికి రండి. [తలుపు గడియతీసి] రండి. నాఅట మీరాడండి, నేను పరుంటాను.

మనిషి—సాందాన్ని యవడు నమ్మమన్నాడు? నీకిద్దావఁని సంతోషంతో పకపరుకు తెచ్చాను నీచర్య చూసేటప్పటికి నామనస్సు చివుక్కుమునిపోయింది.

మధు—యెంత న్యాయం గా సంచరించినా, మీపొద్దియలో కాసంత కనికరంలేదు గదా? యీనాటినుంచి మారు యెక్కడికి కదూను వెళుతూ ఉంటే, అక్కడ కల్లా నేనుకూడా మీతో వొస్తూవుంటాను.

మనిషి—మెడపైకి ఉంచు (మధురవాణి ఆటులచేయును అమనిషి మధురవాణి మెడలో కంటే ఉంచును.)

మధు—ఔరా! యింద్రజాల! పంతులు గొంతుక యెలాపట్టావు? నన్నే మోసపుచ్చి తివే? [రెక్కపట్టుకొని] గదులోకిరా. [గదులోనికి తీసుకువెళ్ళును] యీచిల్లంగి కళ్ళు నీకే దేవుడిచ్చాడు? [ముద్దెట్టుకొనును] వాళ్ళింట యేవేదించి చిత్రాలు చేశావో చెప్పు.

శిష్యు—ముద్దెట్టుకోనంటే, చెబుతాను?

మధు—నీకు తగినో?

శిష్యు—ముద్దెట్టుకుంటే యెంగిలౌతుంది.

మధు—నిజం నీకున్నబుద్ధి నీపెద్దలికి లేదు. నన్ను నిష్కారణంగా భయపెట్టావు అందుకు నీ కేవలీ సీత? బుగ్గకొరికేతునా?

శిష్యు—పాలూ పంచదారా ఉంటే ఇయ్యి.

మధు—తరవాత మేపుతాను, ముందు నీకు దాగరివేషం వేస్తాను. కొత్త అగ్రహారం పోయి నీగురువును చేరుకుందుగాని, [తెర దించవలెను.]

(చీకటిగదిలో పోలిశెట్టి, భుక్తం, సిద్ధాంతి ఉంచురు ఆవతలనుంచీ రామప్పంతులు గొంతుకతో, శిష్యుడు “యీగదులో యవ్వణో దాచావు”,

మధు—రామ! రామ! యవ్వడూ లేడు.

[పోలిశెట్టి నిచ్చెనయెక్కును భుక్తకూడా యెక్కబోవును నాలుగు మెల్లెక్కి యిద్దరూకింద బడుదురు]

పోలి—సంపేశినావు, బాపనాడా!

భుక్త—నామీద నువ్వుపడి, నేను ఉక్కిరిబిక్కిరి ఔతుంటే, నువ్వు సచ్చానంటా వేవలీ? లేస్తావా కరిచేదా?

శిష్యు—[రామప్పంతులుగొంతుకతో] అదుగో లోపల యెవళ్ళో మాట్లాడుతున్నారు లంజా! అది కోవటాడిగొంతుకలావుతుంది. కప్పతాళంవేసికూరందరినీ లేవదీసుకొస్తాను మధు—కప్పతాళంవెందుకు? లోపల యెవళ్ళూ లేరు దెయ్యాలకొంప—దెయ్యాలు దెబ్బ లాడుతున్నాయి.

[మధురవాణి తలుపుతీసిగదిలో ప్రవేశించి అగ్గిపుల్ల వెలిగించును. శిష్యుడు పక్కకి తొలిగిపోవును]

మధు—పోలిశెట్టియేమి, పడుకునిలేవడు—మేలుకొలుపులు పాడనా.

భు—రామప్పంతులేడి?

మధు—రామప్పంతులూ లేరు. గీమప్పంతులూ లేరు. యింట్లో పనిచేసేవాడు తలుపు కొట్టాడు. బెంగెట్టుకోకండి.

భుక్త—అత గాడి మాటలు వింటేను?

మధు—నేనే ఆయన గొంతు పట్టి చూట్టాడాను. యేమి ధైర్యం! యేమి మగతనం!

పోలీ—నరికింవ్వ, నీదివ్వ” (లేచి) నామంతనము నేత—యవడి ముక్కలాడి దగ్గరున్నాయా?

[అంతా మళ్ళీ ఆటకు కూర్చున్నారు]

సి—ఆట కలిపేశాను.

పో—గోరం గోరం! నాకు యిసిపేటు ఆను దాడద వొచ్చిందిగదా, బేస్తలు గెలుసుకుపోదునే! గోరం! గోరం! మధురోణి వొట్టి నే బెంబేరు పెట్టేశింది. అటకమించి పడి నడుం విరిగిపోయిందిరా దేవుడా.

భు—నీకింద పడి నేను సరిగిపోయినాను. నీకేం తీపు దిగిందిసింది?

పో—కలిపి యెయ్యి - ముక్కలు.

సి—నేను కలపను నావొంతు ఆయిపోయింది - నువ్వు కలుపు.

పో—యేటైపోయింది?

[రామప్పంతులు వీధితలుపులు తట్టును.]

రామ—లక్ష్మీ, లక్ష్మీ, తలుపు.

మధు—యీమాటు పంతులే.

పోలి—యేటి సాధనం?

మధు—గోడగెంతి వెళ్ళిపోండి.

పోలి—నేను గెంతలేనే?

మధు—నిన్ను యీగదిలో పెట్టి తాళం వున్నా.

పోలి—దీపం—ఆరి వెయ్యి. నాకు బయవేస్తుంది.

సి—గాజుపెంకులు గుచ్చుకుంటాయి; గోడదాటడం యెలాగ?

భుక్త—నాకు కాళ్ళు మేహవాతం నొప్పలు. నేను గెంతలేనే?

మధురవాణి (దీపవార్ని) యిలాగే వుండండి.

పోలి—నరికింవ్వ—

మధు—చప్.

పోలి—సచ్చాను.

మధురవాణి—(గదిగొళ్ళివేసి, వీధితలుపు గడియతీసి తలుపు ఓరగాడించి) మాయగుంటని యెక్కడ దాచారు?

రామ—నూగుంట యేమిటి?

మధు—యేం నంగనాచే? లుబ్ధాపధాన్లు మాయపెట్టాన్ని చాళ్ళయింట్లోంచి లేవదీసు
కుపోయి యొక్కడ పెట్టారు? యిదేదూ, రాత్రులా మీరు చేస్తూవున్న లౌక్య
వ్యవహారం?

రామ—నీగుంట నాకేవీరి ఆర్థంకాకుండా వుంది. యింట్లోంచి లేవదీసుకు పోవడవే
మిటి? నేను దాచడవేమిటి?

మధు—దాస్తేదాచారు. దాచకపోతే మానారు. నాకంటే యేదీ?

రామ—నీకంటా? మరచిపోయినానుమనీ.

మధు—యేమిచిత్రం! నన్ను మరచారు—నావస్తువ ఆని, మరచారు. మరచి, ఆగుంట,
కిచ్చారు. దాన్ని లేవదీసుకుపోయి యొక్కడో దాని, నిశిత్రాత్రివేళ పెద్దమనిషిలా
యింటికి పోచ్చారు.

రామ—ఆగుంట కనపడదా యేమిటి?

మధు—యేమి నాటకం? మీకు కనపడకేం? మీరు పెట్టినవోలే వుంది.

రామ—మీనాక్షి తన్ను తగిలేశిందాయేమిటి? కంటెతో తగిలేస్తే చచ్చానే?

మధు—యేమి నాటకం! చావండి; బతకండి; ఆకంటే తాంది, గడపలో కాలు
పెట్టనివ్వను.

(తలుపు వేయును)

రామ—నాలుగుకోసులు గుఱ్ఱపసవారీ అయి, యిదురోసుని యిల్లు చేరుకుని, గుమ్మం
లో అడుగుపెట్టేసరికి, టబ్బులేని పిడగుపడ్డది మీనాక్షి ఆగుంటని మన్ననిస్తుం
దని, నేను యెన్నడైనా అనుకున్నానా యేమిటి? ఆగుంట పోతే పోయింది,
ఉంటేవుంది, నాకంటే పోకుండా వుంటే అద్భుతవంతుణ్ణి. కంటే అడగడానికి
వెళితే, 'సుశ్వు యాపెళ్ళి కుదిర్చావు' అని కఱ్ఱుచ్చుకుంటాడేమో!

(నిష్క్రమించును)

3-వ సలము : లుబ్ధాపధాన్లు యింటివాకిలి.

[లుబ్ధాపధాన్లు పచారుచేస్తూ]

కనపడకపోతే యేవైనట్టు? నూతులోగాని పడిందా? పోలీసువాళ్ళు యిల్లు
దోచేస్తారు. నూతులో పడలేదా? పడకపోతే యేవైనట్టు?—రామ స్తుతులు
యింటికి పోయింటుంది. అంతేకావాలి—యెంత అందవైన పిల్లా! నాది గాక
దురదృష్టం! యెంతట్లో వెన్నెలచీకటైందీ! కపోయెల్లండో యెదిగొచ్చేపిల్లగదా
ఆని సంబరపడ్డాను—బహువేళ అప్పుడే, పెద్దమనిషైందేమో?—అందుక సంజేహ
వేలా? లేకంటే యెంతయేపైపిల్ల పెద్దపడుచు కాకుండా వుంటుందా? యిలాం

టివి యెన్ని పెళ్ళిళ్ళు చేసుకుని యెంచు మొగుళ్ళని కడతేర్చిందో? ఓరి వంక పీనుగా, నీకళ్ళు యేవైపోయినాయిరా? రజస్వలామండలి చూస్తూ చూస్తూ యెలా పెళ్ళాడావురా? మరి నీకు గతులు లేవు. రాజమహేంద్రవరంలో వెధవ ముండల్ని పెళ్ళాడినవాళ్ళ చూచి కంటలో చేరేవురా? అయ్యో! అయ్యో! దీనికిమరి ప్రాయశ్చిత్తం ఎక్కడిది? ఒకవేళ చేయించుకుంటావంటే, శలకరాచా ర్యులు పాదకట్టం పెట్టమంటాను. బ్రాహ్మణులు యిల్లుతినేస్తారు. అంతకంటే పోలీసువాళ్ళు నయం. అలరికాకుండా పాడుచేతిలో పాతిక రూపాయలు పెట్టి రేపు రాత్రి బయల్దేరి కాశీపోయి, గంగలో ములిగానంటే అన్ని పాపాలూ పోతాయి. కాశీవాసవే చేసుకుంటాను. భగవంతుడు బుద్ధోచ్చేటట్టు చేశాడు. లేకుంటే ముసలివెధవకి పెళ్ళిచేసుకోవడపు పోయికాలవేయి? ఆన్నివిధాలా యీ రామ పుంతులు నాకొంప తీశాడు.

[రామపుంతులు ప్రవేశించి]

రామ—యేమిటి మావా! రావంపుంతులంటున్నారా?

లు—యేమీ లేదు.

రామ—యింతరాత్రివేళ పచాసు చేస్తున్నారేమి?

లు—యేమీలేదు—నిద్దరనట్ట.

రామ—మావం గారూ, ఆకంటే యిప్పుడు తేమ్మలి మధురవాణిభీష్మించుక్కూమంసి?

[శ్రమ అని ఆలోచింపక యిప్పించాలి.

లు—కంటేమిటి?

రామ—మీభార్యాకిపెట్టిన కంటండ్!

లు—నాభార్యాకి నేను పెట్టలేదు.

రామ—మీరు పెట్టమంటే యెరువు తెచ్చానుకానా?

లు—నేను పెట్టమనేదు.

రామ—అయితే దొడ్డేసారా యేమిటి? మీభార్యమెళ్ళో యిప్పుడాకంటేలేదా?

లు—నాభార్య యెవరు? నాభార్య నాడే చచ్చింది.

రామ—మొన్న మీరు పెళ్ళిచేసుకున్నప్పిల్ల మీభార్య కాదటయ్యా?

లు—రెండోపెళ్ళిముండ నాకు భార్య యేమిటి?

రామ—రెండోపెళ్ళి ముండేమిటి?

లు—రెండోపెళ్ళిముండ అని నువ్వే అన్నావు.

రామ—మాటమీద మాటొచ్చి, వొట్టినే అంటే, అదో దప్పా?

లు—వొట్టినే అనలేదు. అట్టే అన్నావు. యివంతా, ఆగుంటూరుకాస్తల్లా నువ్వు

చేసినకుట్ర; నాకు నిజం తెలిసిపోయింది. ఆముండ నీఘంటికే వెళ్ళింది. మధుర

వాణిని వుంచునున్నట్టు వాన్నికూడా నువ్వే వుంచుకో. నాజోలికి రాకు నీకు పది పేల నమస్కారాలు.

రామ—నాకంటే నాకియ్యమంటే, యీవెట్టివెట్టికూట లేవంటయ్యా?

లు—నీమాయగుంటా. నీకంటే నీయింట్లోనే ఉన్నాయి.

రామ—యీవేమీలు నాకు పనికిరావు. నిలబెట్టి నాకంటే పుచ్చునుంటాను.

(తడిసిన భాగవతపుస్తకం పట్టుకొని మీనాక్షి చేతులోకట్టా నెత్తిమీద ననుపు రాసినకుండా, అందుమీద అఖండంలో అసిరిగాడూ, చేతిలో సీసాపట్టుకుని, తడిబట్టలతో పూజారి గవరయ్యా ప్రవేశింతురు.)

పూజారి—హోం! హీం! హూం! ఓంకారభైరవీ!

[రామప్పంతులు భయముచు కనపర్చును.]

మీనాక్షి—యొక్కడా కనబళ్ళేదు నాన్నా, యీపుస్తకం నూతులో పడేశింది.

[బ్రాహ్మధాన్లు భయముచు కనపర్చును.]

రామ—కనపడ పోవడం యెవరు?

మీనా—నానివెత్తలి—గవరయ్యబాబు నూతులో దిగి అంతటా గాలించాడు. నూతులో మరేవీ కనపడలేదు.

[బ్రాహ్మధాన్లు భయం తగ్గను.]

(బ్రహ్మరాక్షసిని గవరయ్యబాబు యీసీసాలో బిగించాడు నాన్నా.

(రావలపంతులు సీసాకి యడంగా నిలబడును.)

రామ—బ్రహ్మరాక్షసియేవంటి?

లు—వేరే ఓబ్రహ్మరాక్షసి బృచ్చి—మీఅమ్మని ఖయపెట్టింది.

మీనా—నన్ను కాదుమా నాన్న పీకపిసికేసింది.

రామ—గవరయ్యగారూ, పిల్ల యావై నట్టు?

గవర—దానిమొగుడు యెగరేనుకుపోయినాడు.

మీనా—యొక్కడికి యెగరేమకు పోయినాడు? వాడు యీసీసాలోనే ఉన్నాడన్నారే?

గవ—(కొంచెం ఆలోచించి-చిరునవ్వు వచ్చి) అది యీసీసాలోనే ఉంది.

మీనా—మనిషి సీసాలోకి యెలా వచ్చింది?

గవర—అయ్యో సత్యకాలవా! అది మనిషా అనుకున్నావు? అది కామినీపికావం అంచేతనే నేను మీయింటి కొచ్చి నప్పుడల్లా దూరంగా వెళ్ళిపోయేది, యేమి చెప్పా, అనుకునేవాణ్ణి.

మీనా—యిద్దరీ ఓసీసాలో పెడితే దెయ్యప్పిల్లల్ని పెడతారేమో?

గవర—పంతులుగారూ చిత్తగించండి, రెండుమనుషులబరువునో లేదో చూడండి.

రామ—మొదట! నాదగ్గరకి తేకయ్యా.

గవర—అసిరిగా నువ్వు పట్టుకో.

అసిరి—నాకు బయవేటి? పెడితల్లి శల్లగుండాలి - (సీసా పట్టుకుని) ఓలమ్మ! ఎంత బలువుందోస్సి!

గవర—సీసా, అఖండం, తులసికోటదగ్గర దించు.

లు—బాబ్బాబు సీసా నాయింట్లో పెట్టుకు. మీయింట్లో పెట్టించండి.

గవర—మాపిల్లలు తేనెసీసా అని బిరడా తీసినట్టాయనా, రెండు దెయ్యాలూ వచ్చి మళ్ళీ మీయింట్లోనే ఉంటాయి.

లు—అయితే సీసా భూస్థాపితం చెయ్యండి.

గవ—భూస్థాపనం మజాకా ఆనుకున్నారా యేమిటి? భూస్థాపితం చెయ్యడానికి యెంత తంతుంది! వునశ్చరణ చెయ్యాలి.

లు—నాయిల్లు గుల్ల చెయ్యాలి!

గవ—మికలా తోస్తే నాకేం పోయింది? యీమాత తీసేసి, నామానాన్న నేను వెళ్ళి పోతాను.

లు—మూతెందుకు తీసెయ్యడం. నాకు కలిగినది తృణవో, కణవో యిస్తాను. ఆమాత తియ్యకుండా అసీసా అలావుంచి వెళ్ళండి.

పూజారి—యేవీఁ అపధాన్తూరి గడుస్తనం! నేపోగానే పాతిపెట్టడానికా యెత్తు? అసీసా తగిన కాంతి చెయ్యండి భూస్థాపితం చేశారంటే, నేను రారవాది నరకాలకి పోనా? యిప్పుడే బిరడా తీసేస్తాను.

లు—తియ్యకు, తియ్యకు. కేపు ఆకాంతేదో తగలేతుగాని.

గవ—అస్సాగైతే యీరాత్రల్లా యీసీసా దగ్గరపెట్టుకు వెరట్లో పడుకుంటాను. మీరు వెళ్ళి నిర్భయంగా పడుకుని నిద్రపోండి.

(నిష్క్రమించును)

రామ—మావాఁ! ఓమాట.

[రామప్పంతులూ, లుబ్ధపధాన్తూ వక్కకి వెళ్ళి మాట్లాడుదురు.]

లు—నాకంటే మాటేనిటి, మావాఁ?

లు—మికంటే మీయింట్లోనే ఉంది.

రామ—మీ వెళ్ళాం మాయింటికి వెళ్ళిందని మీరంటున్నారుగాని, అక్కడికి అపిల్ల రాలేదు. కంటే తాలేదు.

లు—అయితే యేవైందో నాకేం తెలుసును?

రా—వొద్దుమమండీ—నాకంటే నాకిచ్చెయ్యండి—నేను మాకానివాణ్ణి.

లు—కంటే, గింటే నాకు తెలియదు.

రా—నీకు తెలియకపోతే మరెవరికి తెలుసును? గవరయ్య, నీపెళ్ళాం దెయ్యవైం

దన్నాడుగదా? నువ్వు నీకుతురూ కలిసి దాన్ని చంపేశావుకాబోలు.

లు—ఓరి! గాడిదకూడుకా (కఱ్ఱతో కొట్టబోవును)

రా—నాకంటే అపహరించావుగదా? నీవని పట్టిస్తానుఉండు. (నిష్క్రమించును)

లు—(తనలో) కంటే యావైసెట్టు చెప్పా? (పైకి) అమ్మా!

మీ—యేం నాన్నా?

లు—కంటే యేంటేనించే?

మీ—యేంటేనిందో? పెట్లో దాచిందేమో? దానివొంటినే ఉంది గాబోలు నాన్నా?

లు—వొంటినుంటే దెయ్యానికి కంటేందుకా?

మీ—యేం? తీపు దిగదీసిందా యేనిటి? పెట్టుగుంటుంది.

లు—నూతులో దిగి గవరయ్య నువ్వుంతా గాలించాడూ?

మీ—గడియనేపు గాలించాడు.

లు—నువ్వు చూశావా?

మీ—చూశాను.

లు—అది రావణవృంతులు యింటికే వెళ్ళిందేమోనే?

మీ—గవరయ్యాబు, నీసాలో బిగించాడుగదా యలా వెళ్తుంది?

లు—యేమో నాకేం పాలుపోవండా ఉంది. రా పరుదాం - మన ప్రారబం యిలా
వుంది. (నిష్క్రమింతురు)

ర-వ ఫలము : రామచంద్రపురం అగ్రహారంలో

సారాయి దుకాణం వెనకతోట.

[అతోటలో కాశీమందిరం యెడటిమంటనం. మంటపంలో కాశీవిగ్రహానికి యెదురుగుండా ఒక పెద్దపీటమీద మూడునీసాలతో సారాయి, చుట్టూ గళానులు, పీటనిండా పువ్వులదండలు, మంటపంలో వకవైపు పులివర్తంమీద యోగముహుడు అనుకుని సమాధిలో ఉన్న వొక బైరాగి; యోగినియొక తె సారాయి అందరికీ అందిచ్చును. గ్రామమునను సోమినాయుడు చిలుం పీల్చుచుండును. సాతాని

మనవాళ్ళయ్య, జంగం వీరేశ, దుకాణదారు రామందాను చెదిరి చెదిరి కూర్చుందురు]

మునసబు—ఆకాశం మందు పుట్టిందా? బూడిద ముందు పుట్టిందా?

మనవాళ్ళమయ్య—నుత్తి నుందా! కారు ముందా?

మునస—పంగ నావాలు ముందా పట్టెవొద్దనాలు ముందా? నామాలోడా నానవాలేటి? నీజవాబేటి? ఆకాశానికి మట్టాబూడిద? బూడిడి కప్పు ఆకాశం? సదువుకున్నో డెవడో నెప్పుడొస్సి—

మనవాళ్ళయ్య—ఆకాశంబు నూన్యంబు అనగా యేమీ లేదన్నమాట.

మునస—యేటిలేదా? గుడ్డోళ్ళకి యేటిలేదు. తెల్లొడు యె్రోడా? పట్టంలో గొట్టా తెట్టి అదే నూస్తాడే ఆకాశంకేసి?

మనవాళ్ళయ్య—కాస్త్రంబులలోని హస్తంబు మేచ్చుల కెట్లు తెలియును?

మునస—అల్లాండం, బెల్లాండం. శక్తరపాంగతిసడవనుకున్నావా, నామాలోడా? తెల్లోడిమహిమ నీకేటి తెలుసును! తెల్లోడి సారాయికి, తెనుగోడి సారాయికి యెంత బేధం వుందో, తెల్లోడికి నీకూ అంత బేధం వుంది.

మనవాళ్ళయ్య—గణితకాస్త్రంబునందా కాశంబననున్న-నున్నయననూన్యంబు-యేమీ లేదన్నమాట.

వీరేశ—చాత్రంలో మన్ను,మిన్ను,అని అన్నాడుకాడా? మన్ను లేదా? మన్నుంటే మిన్నుండదా?

మునస—యారేచ మామేలయిన పలుకు పలికినాడు.

వీరేశ—“ఆకాశం బొక్కడ్డది!” అంటురుగదా, ఆకాశంలేకపోతేబొక్కడ్డవెలాగ?

మునస—శబాసు యారేచ! నామాలోడు పలక డేం నోరు కట్టడది.

వీరేశ—(శంఖం పూరించును)

పొడ్డు—(దుకాణదారునితో) ఏమిటి అల్లరిభాయి?

మునస—యారేచం గెల్చుకున్నాడుగదా, చంకం వోగించడా?

దుకాణదారు—గురోజీగారి సమాదికి బంగంవొస్తే శపించిపోతారే?

బైరాగి—(కళ్ళు తెరిచి) శివబ్రహ్మ! శివబ్రహ్మం! శివబ్రహ్మం! శివోహం!

వీరేశ—చూశావు నేస్తం, చినబ్రహ్మం అన్నారు.

బైరాగి—రామబ్రహ్మం! రామబ్రహ్మం! రామోహం!

మునస—మొదటిమాటను చెండవమాట రిద్దుచేయును. రామానుజ! రామానుజ!

వీరేశ—చివచివా! చివచివా!

దుకాణదారు—యెందుకు కాటాడతారు. నీశివుడూ నిజవేఁ అడుగో ఆసీసాలో
యెలుగుతున్నాడు, నీరాముడూ నిజవేఁ. అడుగో ఆసీసాలో యెలుగుతున్నాడు.
వినలేదా తత్తం ?

గాజుపప్పెలోను గడగుచు దీపంబు
యెట్టులుండు గానమట్టులుండు
తెలిశినట్టివారి ద్రేహంబులందును
యిశ్వదాభిరామ యినర వేమా.

బైరాగి—నత్యం, నత్యం.

దుకాణదారు—గురోజీ! తమకి అంతా యిశదవేఁ! ద్రేహము గాజుపప్పె, ద్రేహం
లోఉండేది అన్న సారం. యీ అన్న సారం ద్రేహంలో పడితే గాని పరవాత్మ
పెజ్జలించదు. యేం శలవు ?

బైరాగి—యీపరమరహస్యం నీకు యెలా తెలిసింది తమ్ముడా ?

దుకా—తమవంటివారి ద్రయవల్ల గురూ! (నలుగురివైపుచూసి) చూశారా బాయీ
నేను యెప్పుడూ యీమాటేగదా చెపుతూఉంటాను? అఖాడాకి వొస్తే గాని పర
బ్రహ్మం పట్టుచుండే యేలాగు ?

బైరాగి—అప్పుతమనేది యేమిటి ? సారాయే! నాడు యిదేగదా తాగడానికి దేవా
సురులు తన్నుకు చచ్చారు ?

వీరేశ—చినచివా! చినచివా!

మనవాళ్ళ—రామానుజ - రామానుజ !

మునన—కాటాటమాని ఘానం వినండొస్సి, యెట్టిగాలోళ్ళు.

హెడ్డ—గురూ! మరివొక రసలింగం చేయించి, శిష్యుడికి దయచెయ్యాలి.

బైరా—అలాగే.

మునన—గురూ! బంగారం నేసారుగదా, అదెట్టి హరిద్వారంలో మటం కట్టించక
మాలాటోళ్ళని డబ్బెంచుకడుగుతారు?

బైరా—మేం చేశే స్వర్ణం మేవే వాడుకచేస్తే తలపగిలిపోతుంది.

హెడ్డ—అని వేరే రహస్యాలు ఉరుకోండి మావాఁ! గురోజీ! హరిద్వారంలో చలి
లావు గాబోలు ?

బైరాగి—నరులక్కద్దు—మాబోటి సిద్ధులకు చలీ, వేదీ, సుఖం, దుఃఖం యెక్కడివి?

హెడ్డ—ఆహా! అదృష్టవంతు సద్గురు అదృష్టం.

మునన—గురూ, హరిద్వారంనంచి యెప్పుడు బైలాళ్ళోరు ?

బైరాగి—రెండురోజులయింది. మొన్న ఉదయం ప్రయాగ, నిన్న ఉదయం జగన్నా
థం శేవించాం. శ్రేవరీగమనమ్మిద ఆకాశమార్గాన్న పోతూవుండగా మీరావారి
అమ్మవారి వనందగిర గమనం నిలిచిపోయింది. యేమి చెప్పా? అని యోగదృష్టిని

చూచేసరికి అమృతాచారి విగ్రహముకించి ఆరునిబువ్వులతోతున, మహాయంత్రం వొకటి స్థాపితమై కనకద్వారము. అంతట భూమికి దిగి, అమృతాచారిని నేవించుకొని ప్రభుత్వంగా పోదావలెంటుంటే యాభిప్రాయము మార్చుకొని పోల్చి నిలిచేవాడు.

దుకా—చూడగానే, నేను సిద్ధుల్ని పోలుస్తాను గురూ—

మునస—సుక్కే నేవోళ్ళని నా బాగా పోలుస్తావు. మా పూర్వ మొరు జగజ్జననీ! మా చల్లనితల్లి.

బైరాగి—బ్రహ్మాహుం! బ్రహ్మాహుం!

హెడ్—అహా! యోగమహత్వం! ఇన్నానాల్సేసి, ముక్కుబిగించే బ్రాహ్మణికి లేవు గదా యీ సిద్ధులూ?

బైరా—వేషానికి—జ్ఞానానికి, దూరం కాదా తమ్ముడా? మాతాతగారు చెప్పలేదా?

‘అత్తకుద్దిలేని యాచారి మదియేల?’ అని?

హెడ్—వేషున్న—తమతాతా, గురూ?

బైరా—అవును—వారు పరమపదించి ఆరువందల సంవత్సరాలు కావొచ్చింది.

హెడ్—తమవయస్సెంత, గురూ?

బైరా—అది అంతూ లేనిదానికి నెట్టే. అది తమ్ముడా? పరమతత్వకన్నేళ్ళో అన్నేళ్ళు

మునస—యేం యిలవైన మాటలంటున్నాం.

[వీరేశ శంఖం పూరించును]

హెడ్—(శంఖం లాక్కొని పక్కను వుంచి) అట్టే పట్టేయ్యకండి భాయి.

దుకా—అట్టే యెక్కడా భాయి? పరవశవైచందాకా తాక్కుంటే తాగడమేటి?

వేషున్న చెప్పలేదా?

“తాగి, తాగి; తాగి ధరణిపై బడుదాక

తాగునేని తన్ను తాను తెలియు

తాగలేనివాడె, తాగుబోతరయంగ

యిశ్వదాభిరామ యినరవేషు....

బైరాగి—కాశీలో రెండువందల యాభై సంవత్సరములక్రిందట అలంగీర్ పాదుసావారి హయాంలో, ఒక కేటు మాబోటి సిద్ధుల నందరిని కూటానికి పిలిచాడు. గంగనడి విడిచి ఉడవమీద సీసాలలో సారాయి భరాయించి, బంగారపు గిన్నెతో అందిచ్చాడు. రెండురూములరాత్రి అయేసరికి సీసాలు కాలీఅయిపోయినాయి. అంతా పడిపోయినారు.

హెడ్—యేమి ఆశ్చర్యం!

బైరా—మేము ఒక్క నేపాళపు బ్రాహ్మణుడూ మిగిలాం. “తే! తే!” అన్నాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు “తెస్తావా శపించేదా” అన్నాడు. శెట్టి యెక్కడ తెస్తాడూ? నాడు మాకాళ్ళు పట్టుకునేటప్పుటికి పర్వాలేదు నిలవమని చెప్పి, మేము ఒక పుణిక మంత్రించి, గంగ భరాయించినకొద్దీ ఆగంగ సారా అయిపోయింది. ఆ బ్రాహ్మణుడు సహస్రపుణికలు తాగి జీఱున తేన్నాడు. బ్రాహ్మణ్లో కూడా మహా తృప్తి అంటారు. కనుక్కిగలిగిన జ్ఞానికి గంగానది అంతా సారాయికాదా? మునస—రాగందాసోహడు. గంగ బరాయించడానికి గరువు; ఒకదరావుకి పద్దరావులు సేరుస్తాడు.

[నావల్దారు అచ్చన్న ప్రవేశించును]

దుకా—గూ! మీరు హవల్దార్ అచ్చన్న గారు. మంచి గ్యాని. మునసలు గారికి మేనల్లుడు.

హవ—రామ్! రామ్!

బైరాగి—రామ్! రామ్!

హవ—(యోగింతో) పిల్లా హుక్కాలావ్. (హెడ్తో) భాయీ గుంటూరు కాన్సులు గారి పతాయేమైనా తెలిసిందా?

హెడ్—లేదు భాయి,

దుకా—రావచ్చుతుంటాడు... పెళ్ళి కూతురు రెండో పెళ్లిపిల్ల—దాన్ని ఆమ్మి డబ్బు చెయ్యి చిక్కించుకుని...

హెడ్—ఆమాటలు మనకెందుకు భాయి?

మునస—పోలీసువాళ్ళకి అక్కరేక, బాపనోళ్ళకి అక్కరేక యెదవముండని బాప నాడు పెళ్లిశేసుకుంటే లోకం అంతా పూరుకోవడవేనా?

హెడ్—డబ్బు యిచ్చినవాడికి, పెళ్ళి ఆడినవాడికి లేచింత మనకేం మావా? కాక యీనోజులలో బ్రాహ్మణ్యం యెక్కడుంది. యెక్కడ చూచినా పిల్లల్ని ముసలాళ్ళకి అమ్మకోడాలు రండాగర్బాలే కదా?

హవ—కలికాలంగదా భాయీ? యెంత దొడ్డా బ్రాహ్మణులు మనకి పూజ్యులు.

హెడ్—అన్నా, యవరింతవారు వారు జ్ఞానం, నీతిప్రధానం గాని, జాతిలో యే వుంది? నేమన్న యేవన్నాడు?

మునస—యేవన్నాడా నీతిక పోలీసోణ్ణి ఖునానికి సాతానోణ్ణి అడగమన్నాడు.

హెడ్—హాహా! వెక్కిరించండి గాని, నేను యెన్ని తాలూకాల్లో నాఖరీ చేశానో అన్నిగా కాయ్లాగా గండాగర్బాలు యెన్నని చెప్పను? నన్నడిగితే వెధవలు

పెళ్ళిచేసికోవడవే ఉత్తమం అంటాను. మానూపరెంటు పిల్లలతో వున్న రెండో పెళ్ళి దొరసాన్ని పెళ్ళాడి సుఖంగా వుండలేదా?

మునస—మావం గారి అబద్ధరాయం, పెళ్ళుతోటొచ్చిన ఆవుమేలు కాదా అని? అందుకనే; ముసలిబాపనోడు యెధవగుంటు పెళ్ళాడితే, మీశేస్తం కరణపోణి ఆముసలాడి యెధవకూతున్న పెళ్ళావమని బోడసెయ్యరాదా?

హవ—మనకేల మావా? గవునర్ మెంటూ, దేవుళ్ళూ, బ్రాహ్మలూ వారి నేరాలు వారివి. వాటితో మనకి పనిలేదు. మనధక్తి మనకుండాది. (హెడ్ తో) భాయీ! తెల్లవల్ల వొకటా?—తెల్లవాడికి క్రిస్తు వొక వద్దతి పెట్టాడు. ముసల్ మాన్ కి పైగంబరు వొక వద్దతి పెట్టాడు. నల్లవాడికి రాముడు వొక వద్దతి పెట్టాడు. ధగవం తుడు తెల్లవాడితో యేవన్నాడూ? వెధవని పెళ్ళాడు అన్నాడు. రాముడు తెనుగువాడితో యేవన్నాడూ? వెధవని పెళ్ళాడొద్దన్నాడు. చెప్పన్న దేకాలూ చూశాను భాయీ పరిపరివిధాలు ఆచారాలు, వ్యవహారాలు వున్నాయి గాని నీతి ఒకటి, ధగవంతుడొకడూ, అంతటా వొక్కటే.

మునస—రాముడు యెదవముండల్ని కానిపకులు నేయమన్నామా? మన్లో చూరు మనువులండేవి కావా?

హవ—పిల్లా చిలుం భరాయింది, తే.

మునస—నామాలోడు చూలకి తీసికెళ్ళి పిల్లని ముద్దెట్టుకుంటున్నాడు.

యోగి—(చెయ్యివిడిపించుకొని సిగ్గుతో) ఏకా-త ఉపదేశం చేస్తున్నాడు.

మునస—యేటో ఆవుప్పదేశం? తనేంట వాయయే గంగారమ్మనా?

దుకా—యేనిటి భాయీ, అనరాని మాట్లు అంటున్నారు. మున యోగిని పరమ భక్తురాలు.

మునస—రెంపలోయించుకుంటాను. పిల్లా! ఆనామోలోడు సెప్పిన ఉప్పదేశవేటో, నాచెవులో కొంచెం పెప్పరాదా?

[యోగిని సారాగళాను హవల్దార్ యెదట వుంచును]

మునస—నామాలోడి ఉప్పదేశంతో పిల్లకి మతోయింది.

బైరాగి—హవల్దారు గారు ఆమృతం నేవించరా?

హవ—(చిరునవ్వు వచ్చి) తాగి సోజరువాడు చెడ్డాడు, తాగి సిపాయివాడు చెడ్డాడు, జ్ఞానికి జ్ఞానవత్రి, తాగుబోతుకు సారాయి.

మునస—పించను పుచ్చుకుంటివిగదా, యింకా సిపాయానా సెయ్యాలన్నదా అల్లడోదా?

హవ—కుంపిణీ సమ్మక్ తిన్నతరవాత, ప్రాణం వున్నతరకాలం కుంపిణీ బావుటాకి కొలువుచెయ్యాలి. రేపు రుషియాతో యుద్ధం వొస్తే పించను ఫిరకా యావత్తూ బుజాన్ని తుపాకీ చెయ్యమా?

మునస—రుస్సానోడివోడ సీట్లో కూలిగి నడుస్తాదిగదా, నువ్వు తుపాకుతో యవణి కొడతావు?

హవ—మొన్న గాక మొన్న యింగ్లీష్ రుషియాదేశానికి వండెత్తిపోయి, రుషియాని తన్ని తిగలలేదా? ఆప్పుడేవైదో, యిప్పుడూ అదే అవుతుంది. మారాణీ చల్లగా వుండాలి.

దుకా—సీవరాణి ఆకాశీమాయి అవుతారం కావా?

హవ—కాశీ, గీశీ జాంతేనై ఆరాముడి ఆవతారం.

దుకా—గురూ—హవల్దారుగారు ఆ తక్కిర్తనలు మాయంపుగా పాడతారు. (యోగి సీతో) తల్లీ, నాతంబూరా తెచ్చి భాయిగాడికి ఇయ్యి.

మునస—యీతూరి యీరేవ వుప్పుదేశం చేస్తున్నాడు.

దుకా—గొప్పవారున్నప్పుడు ఆస్యాలేటి భాయి?

మునస—వున్నమాటాడితే ఆస్సాలా? నాకెవడూ నెయడేం వుప్పుదేశం? యీరేవ వుప్పుదేశం గట్టిగా వికిసించి, మరిసెయ్యెదలు—

[యోగిని శప్తంమీద చెయ్యి వొదిలించుకొని తంబురా తెచ్చి యిచ్చును]

దుకా—అవన్నీ గ్యావరహస్యాలు బ్రహ్మానందవరే యేటి? కడుపునిండా సారా; ముక్కునిండా పొగ; పక్కని పడుచుపిల్లకదా?

మునస—ఘానం యినందొస్సి—

హవ—పామరం! పామరం! రాముడు పతం కాశీనెత్తిమీద పెట్టకపోతే కుంపిణీ సిపాయన్నవాడు యిక్కడికి వచ్చునా?

పాడే—భాయి! నీకీర్తన శలవియ్యండి.

[హవల్దారు సాదును]

పింజర్మిరహకర్ ఛువ్ నైహ్

క్యా రేబుల్బుల్ క హో. యిల్కి నునా || క్యా రే ||

యెక్కడికి వెళతావు! యేమి చెప్పవు. బోలోపింజర్మి!

[వీరేశ శంఖం మనవాళ్ళయ్య తీసి పూరించును]

హవ—(పాటమని తంబురా క్రిందబెట్టి) గద్దా!

పాడే—(శంఖం లాక్కొని) అగిలో పడేస్తాను. యెందుకు తానిస్తావు భాయి.

దుకా—వాడంటే వివాదు,

హెడ్—పివకపోలే దుకాడానికి రానియ్యకండి. అల్లరైలే మాకు మాటలదా?

దుకా—పది శంకాలు దాచేశాను; మళ్ళీ మళ్ళీతెస్తాడు. యెంజెయ్యను. బేరంగదా భాయీ?

మునస—దిట్టంగా పట్టెయి. తత్ప్రమాణంతల కెక్కాలి!

దుకా—(తంబురా తీసిపాడును)

నాగాదిగురా - నాకండ్రి దిశరా
దిగుదిగునాగన్న - దివ్యమందరనాగ
ముదముతో రేపల్లెనుద్దులనాగ
ఊరికి ఉత్తరాన - ఊడలమట్టికింద
కోమపుట్టలోని కోడినాగన్నా-

[పాడుచుండగా రామప్పంతులు ప్రవేశించి యెడంగా నిలిచి యోగినికి సౌజ్ఞ

చేయును. యోగిని రామప్పంతులితో మాటలాడి వచ్చి హెడ్

చెవిలో రహస్యం చెప్పును]

మునస—పిల్ల, హెడ్డు గారికి వుప్పుదేశం నేనేస్తాంది. ముసలోగ్గ నా—

యోగిని—(మునసబు చెవిదగ్గర నోరుపెట్టి చెవి గిల్లును)

మున—పిల్లా! సామ్రాజ్యమైంది మునిసిబుచ్చాయుడికి యీపాటి వుప్పుదేశం తగిలి—

(హెడ్డుకినిసిబు రామప్పంతులుదగ్గరచెప్పియడంగా యిద్దరూ మాటలాడుదురు)

హెడ్—కొత్తవారు యెవరూలేరే! బావాజీగారు వుంటే మీకు భయవేరేటి?

రామ—కొత్తా, పాతా, ఆలోచించుకోలేదు కొంపములిగింది మీసాయం కావాలి.

హెడ్—డబ్బేవైనా పేల్తుందా?

రామ—మీచాతైతే, పేల్తుంది.

హెడ్—యేమిటొచ్చిందో చెప్పు.

రామ—అభ్యావుధాన్లు పెళ్ళాడినగుంట మధురవాణి తాలూకుకంటే తీసుకుని యెక్కడికో పారిపోయింది.

హెడ్—యెందుకు పారిపోయిందో?

రామ—మీనాక్కీ చావగొడితే పారిపోయింది. యెక్కడ వెదికినా కనపడలేదు.

ముందు మీజవానని బొడాయించండి.

హెడ్—యీరాత్రివేళ మాజవాన్లుమాత్రం పట్టుకోగలరా? పోలీసుజవానంటే పది

కళ్ళూ, పదికాళ్ళూ వుంటాయనుకున్నావా యేమిటి?

రామ—దానిసిగ్గోసిరి; దాన్ని పట్టుకోవడం నాకెందుకు, నాకంటే నాకిప్పిం చెయ్యండి!

హెడ్—యేనిటి నీటటలూ, ఆకంటే పట్టుకు ఆపిల్ల పరాలి అయిందని చెప్పితివి, నేను కంటే యెలా యిప్పిస్తాను?

రామ—ముసలాణ్ణి అడిగితే, అది పట్టుకుపోయిందంటాడు; గాని నిజంగా వా...
పెటెలో దాచేసి యివ్వకుండా వున్నాడు.

హెడ్—నన్నేం చెయ్యమంటావు?

రామ—నూనీకేని ముసలాణ్ణి చెరిస్తే, నాకంటే నాకిచ్చేస్తాడు; మీ చెయ్యి కూడా తడోతుంది.

హెడ్—అలాగ నా...గాని నువ్వన్నట్లు ఆపిల్ల గానీ, కంటే పట్టుకువరారి అయిపోయి వుంటే—

రామ—పోనీండి—దానివరీదు యిప్పించెయ్యండి.

హెడ్—వాడిస్తాడా?

రామ—మరి మీసాయం యెందుకు కోరాను?

హెడ్—ఇస్తానని నాకు నమ్మకంలేదు. ఐనా చూస్తాను, కేసరియెత్తు యెత్తడానికి యిద్దరుముగ్గురు సాత్తులుండాలి?

రామ—మందిరింలా? ఉన్నవాళ్ళో?

హెడ్—వీరేశం మనవాళ్ళయ్యా, మూడోకాలంలో వున్నారు. మావల్దారు ఆబద్ధం ఆడమంటే తంతాడు. మనసునాయుడు యింతరాత్రివేళ అంతదూరం నడిచి రాలేదు, యీ ఆడనూ పాడనూ రావందాను వొక్కడేగదా?

రామ—అబ్బెరాగాడు సాత్యం చలకడేం?

హెడ్—వేమం వేనుకు ముప్పైత్తుకునే బైరాగాడనుకున్నావాయేవిటి? ఆయన గొప్ప సిద్ధుడు, నిలువెత్తు ధనంపాస్తే అబద్ధవాడు.

రామ—సాత్యం చలకావొద్దు. యేవీక వొద్దు. దగ్గర నిలబడితే చాలును పిచ్చుకురండి.

[కనిజీబు వెళ్ళి దుకాణదారునూ బైరాగినీ తీసుకువచ్చును.]

బైరాగి—సాత్యం అంటే మావంటిదాళ్ళే చెప్పాలి. యోగదృష్టివల్ల చూశావంటే. యొక్కడ జరిగినదీ యెప్పుడు జరిగినదీ కళ్ళకి కట్టినట్టు అప్పుడు కవచమవుతుంది, గనకమేంకూడావస్తాం. యేవైనా దొరికితే హరిద్వారంలో మఠానికి పనికొస్తుంది.

రామ—జరిగినదాని ముండామోళిరి కొంచెం కల్పించంటే గాని కథ నడవదు. అంచేత హెడ్డుగారు ముసలాడితో చెప్పేటటలు నిజంఅని మీరు శలవివ్వాలి.

బైరాగి—వెట్టి! వెట్టి! నిజవేచిటి, అబద్ధవేచిటి మేం సిద్ధులం అబద్ధనిజం చేస్తాం. నిజం అబద్ధం చేస్తాం—లోకవేద పెద్దఅబద్ధం. పదండి—(నిష్క్రమించును)

౫-వ స్థలము : దేవాలయం గుమ్మం దగ్గర.

[హెడ్డుకనిస్తీబు, రామప్పంతులూ మాట్లాడుతున్నారు]

(మరివక కనిస్తీబు, బైరాగి, దుకాణవారు కొంత చుడముగా నిలుచున్నారు.)

హెడ్డు—నానాఖరి పోగొట్టుకుంటానా భాయీ?

రామ—కొంచం బెదిరిస్తే నాఖరీపోతుందా అన్నా? పోలీసుడూటీ అంటే బెదిరింపే గదా? మీరు అలా తప్పించుకుంటే నేనేం ఆనుకోను?

హెడ్డు—(చేతిలో నులుపుతున్న కాగితపురుగుల విసిరేసి) భాయీ, లుబ్ధావు ధాన్లు చంటిపిల్లడా? దుక్కిముచ్చా బెదిరించడానికి కూనీకేసని నాకేవైనా ఆశవుంటే, పోలీసువాణ్ణి. నేను వూరుకుంటానా? పట్టుకుంటే నాను యెంతకారట కాదు? ఈజవాన్ని యాచీకటి రాత్రిలో నూతిలో దింపానుకానా? కూనీ గీనీ అంటే యెవరైనా నవ్వుతారు. మీనాక్షి చేతికి పెరచి, ఆపిల్ల యిరుగింట్లోనోపారు గింట్లోనో పడుంది. మీయింట్లో నేడండేమో ముసలాడు అన్నట్లు?

రామ—దేవుడు తోడు మాయంటికి గాజేను. యిరుగింట్లో, పొరుగింట్లో ఆని మీరు వూరుకుంటే యలాగ మీధైర్యవేదిటో నాకు బోధపడదు. వెతికించవయ్యా అంటే వెతికించారుకారు, ఆయిరుగింటివాళ్ళూ, పొరుగింటివాళ్ళూ, పిల్ల నిద్దర పోతూవుండగా కంటే చెపాయిస్తే నాగతేబిటి? కంటే యింటికి పట్టుకు వెళ్ళక పోతే మధురవాణి సుమ్మంలోంచి గెంటుతుంది—అనగా, గెంటుతుందని కాదు— యేడుస్తుంది, ప్రాణం తినేస్తుంది విన్నారా?

హెడ్డు—నాలనహా విన్నారా?

రామ—యేదో చెప్పండి మరి.

హెడ్డు—ఆకంటే యిచ్చిందాకా, కదలకుండా లుబ్ధావధాన్లుఇంటిమీద కూర్చోండి.

రామ—యిదా సలహా? పీకమీదకూచున్నదాకా నాకేం పట్టింది? యింటికెళ్ళి నుఖం గా పడుకుంటాను.

హెడ్డు—మధురవాణి బాధపెడుతుందని ఏదూ?

రామ—ఆని మీరు కనికారం కాబోలు? రేపు గాని వాడు కంటే యివ్వకపోతే, అవుధాన్లుమీద సిపిల్దానా పడేస్తాను. మీదగ్గర కంటేమాట వొప్పుకున్నాడు గదా మిమ్మల్ని సాక్ష్యంవేస్తాను.

హెడ్డు—ఓహో యిదా వేషం? పోలీసు ఆఫీసర్ని నేను సాక్ష్యాలతో సంపన్నాలతో తిరిగితే నానాఖరీ నిలుస్తుందా? కావలినై అబ్బావుధాన్లు కంటే ఆపహరించాడని నాదిగ్గిరి ఫిరియాద్ చెయ్యండి. కేసుచేసి నాతమ పా చూపిస్తాను.

రామ—కంటేమాట మీడిగిరి ఆలకు వొప్పుకున్న తరవాత, మీరు బోనెక్కి యలా అబద్ధం ఆడగల్రో చూస్తానుగదా.

హెడ్డు—పంతులూ, అక్కరమాలిన లాక్కాలు చెయ్యకు. వాడు కంటేమాట తనకేమీ తెలియదన్నాడు. కావలినై ఆమాట సాక్ష్యం పలుకుతాను.

రామ—యిదా మీరు చేసిన సాయం?

హెడ్డు—యేండుకు అక్కరమాలిన ఆందోళన పడతావయ్యా - రేపు నీకంటే నీ ఇంట్లో వ్రండకపోతే నన్ను ఆను.

రామ—మధురవాణిలో యిప్పుడు యేం జెప్పను?

హెడ్డు—నన్నేం జేయమంటారు?

రామ—మళ్ళీ లుబావధాన్లు యింటికి రండి. యీమాటలు మనవిద్వరం వెళ్ళి పీడిద్దాం.

హెడ్డు—రెడ్డిచ్చాడు, మొదలాడు అన్నట్టు. నిరర్థకంగా రాత్రల్లా నిద్రచేకుండా చంపావు-మరినేను రాజాలను. నువ్వెళ్ళి వాడియింటిమీన కూచోనయ్యా, అని చెప్పానుకానా? నామాట విని ఆలాచెయ్యండి. అదేనలహా. పీసిరిగొట్టుముండా కొడుకు మానలుగురికీ నాలుగుమాళ్ళు పన్నెండు రాళ్ళు పారేశాడు. యివి పెగి రేటప్పటికి నాల్గప్రాణం తోకకి వొచ్చింది. నావొంతు మూడూ మికిచ్చేస్తాను.

రామ—కంటేపోయి ఏడుస్తావుంటే, ఈవెధవ మూడు రూపాయలూ నాకెందుకూ?

హెడ్డు—మీకు అక్కరేకపోతే పోనియ్యండి. గురోజీగారికి యిద్దాం.

రామ—కొంచం చిల్లరఖర్చుంది. యేం చెయ్యను, యిలా పారెయ్యండి. (పుచ్చు కొనును)

హెడ్డు—గురోజీ తమకో తులనీదిశం.

బైరాగి—తృణం కణం యేవోచ్చినా మఠానికే అర్పణం.

హెడ్డు—దుకాణదారుతోనూ, కనిస్తీబుతోనూ, మీకో మూడు, నీకో మూడూ (చేతులు దులిపి) సాధ్యరూడా-నాకు తిప్పటే మిగిలింది.

దుకా—(బైరాగిని పక్కకి పిలిచి) యీవేళ చెన్నాపట్టంనించి ఘస్తురకం బ్రాండ్ వొచ్చింది చిత్తగించి మరీ కాశి వెళుతురుగాని.

హెడ్డు—గురోజీ రాం! రాం! పంజాబూ, ముచలాణి వెల్లి పట్టుకోండి. భాయీ, ప్రేమనుకు పోవాలి. (జవానుతో) రావోయి కావయ్యా. (హెడ్డు, జవానూ, ఒకవైపున్ను, దుకాణదారూ, బైరాగీ మరియు వైపున్ను; వెళ్ళుదురు)

రామ—కంటే పోయిందంటే మాడురూపానులూ చెతులో బెడతాడు! (విరసంగా నవ్వును.) వీడితాళం పడతాను. (హెడ్ పారేసిన కాగితపు ముక్కలు యేరి) యిసన్ పెకటరుకి వొకటి, తాసిల్దారుకి వొకటి, ఆకాశ రామన్న అర్జీలు పంపుతాను. వెధవమధువాణిదిగిరికి వెళ్ళతాడేమో? నేను యింటికిపోతే అరుగుమీద పడుకోవాలిగాని ఆతిక్కలంజ తలుపులివ్వను. బుద్ధాపుధాన్లు యింటికి వెళ్ళితే నాడు కఱ్ఱుమ్మకుంటాడు. యీదేవాలయంలో పరుండునా?—పురుగు బుటా కరిస్తే—కరిస్తే—ఛీ! యీశానిముండని వొదిలేస్తాను—ఆగుంట యీవైదనట్లు? నాఅచ్చివ్వంపల్ల యిల్లింట్లోనైనా దాగి రేపుగాని కళ్ళబడితే, కంటే పోకూ ఒకవేళ చస్తే?—చచ్చుడను—నూతులోపడలేదు గివరయ్యా, కావయ్యకూడా గాలించారు—ఒకవేళ అది రెండో పెళ్ళిపిల్ల అయి, దాని ఆకండ్రి కానీకీగా వచ్చి బండీ యెక్కించుకు బాడాయించాడేమో? అలా ఐతే కంటే కూడా వుడాయించడా?—మీనాక్షిని పట్టుకుంటే కొంత ఆచోకీ తెలుస్తుంది—అది కనపడ్డవెలగ?—తలుపుతట్టితే మసలాడే వస్తాడేమో?—రోడ్డుదాటి బుద్ధాప ధాన్లు యింటిగుమ్మంయదట నిలుచుని) ఆకలెడహించేస్తూంది—మీనాక్షి దొరికితే యేవైనా ఫలహారం యిచ్చును—యవదు చెప్పా! దానిచెట్టుకింద చుట్ట కాలుస్తూ న్నాడూ? (నాలుగు అడుగులు ముందుకు వెళ్ళి) ఆసిరి, నువ్వా?

ఆసిరి గాడు—నానుబాబు (చుట్ట పార వైచును)

రామ—నిమ్మళంగా వున్నావురా?

ఆసిరి—యేట్టి మృళంబాబూ సానమొచ్చింది—ఈయమ్మ కాసి సూడ్డం మానేసినారు. డబ్బిచ్చే దాతేడి బాబూ?

రామ—ఆసిరిఅడక్కపోతే, ఆమ్రై నా పెడుతుందిరా?

ఆసిరి—ఆసానమ్మ మాసెడ్డమనిషి బాబూ.

రామ—యేనింటి? యేనింటి? చెప్పారే. చాలా రోజులైంది నీకు డబ్బిచ్చి—యింద యీరూపాయి వుచ్చుకో.

ఆసిరి—నూరు దండాలు బాబూ?

రామ—మధురవాణి మాట యేవిట్లా చెప్పబోయినావు?

ఆసిరి—మాసెడ్డమనిషి బాబూ.

రామ—యవడెత్తాడా దాందగ్గరికి? అసిరి—యవడెత్తాడా?

అసిరి—యవడెత్తా. యీపు పెట్లగొడతాది బాబూ.

రామ—చెడమనిషన్నావు?

అసిరి—కాదా? మొన్న హెడ్డుగారెక్తే యేసికూన్ని ఉసుగలిపింది కాదా?

రామ—నిజం చెప్పావు. సిమిద యెప్పుడైనా కోప్పడ్డదిటా?

అసిరి—నూలుగోళ్ళమీద యెందుకు కోప్పడతాదీ? బాపనోళ్ళోస్తే తిడతాది.

రామ—నువ్వు యెప్పుడూ నిజవే చెబుతావురా అసిరిగా.

అసిరి—సీ! అబద్ధవాడిలే బగమంతుడు ఒల్లకుంటాడా బాబూ?

రామ—మీరింగతే యెంతస్తున్నాడా?

అసిరి—తొంగున్నాడు బాబూ.

రామ—నీకు మరో రూపాయి యిస్తాను. మీనాక్షిని సావిట్రికి పిలుస్తావురా?

అసిరి—నాశక్కినా, బాబూ? ఆయమ్మఅయ్యగదులో పక్కేనుకు తొంగున్నాడు

రామ—నువ్వు చిటికేస్తే యక్కడున్నా లేచొస్తుంది. నే నెరగనటా.

అసిరి—తెండి బాబూ చూస్తాను. రామప్పంతులు రూపాయి యిచ్చును. (ఉభయం యింట్లో ప్రవేశింతురు.)

౬-వ సలము : లుబావధానులు యింటినడవ.

[తలుపు జారవేసి యుండును.]

[మీనాక్షి ప్రవిషితో దీపం తెచ్చి గూటిలో వుంచును]

(రామప్పంతులు వొత్తి తగ్గించి, మీనాక్షిని మద్దుబెట్టుకొనును.)

మీనాక్షి—తోవ తప్పాచ్చారే?

రామ—బుద్ధితక్కువచేత, గడ్డితిని యిన్నాళ్ళూ పోవమరచాను.

మీనా—మధురవాణి యలా రానిచ్చింది?

రామ—మధురవాణి శిగ్గోకిరి, దాన్ని వొదిలేస్తాను. ఆకలి దహించుకు పోతుంది.

మీనా—యేమైనా వుందీ?

రామ—యేమోదీ?—వొడపప్పు, కొబ్బిరముక్కా కావాలా?

రామ—యేవోఒహటి తెస్తూ. (మీనాక్షి మూకుడుతో పడపప్పు కొబ్బిరిముక్కలూ తెచ్చును. రామప్పంతులు తినుచుండును.)

మీనా—మధురవాణిని వొదిలేస్తారా?

రామ—వొదిలేను. నిజం చెప్పే పోయాది.

మీ—కనిస్తీబుమాట తెలిసిందా ?

రామ—తెలిసింది.

మీ—యవరు చెప్పారు ?

రామ—అసిరి గాడు.

మీ—మా అసిరి గాడా ?

రామ—మీ అసిరి గాడే.

[అసిరి గాడు వీధితులు కొంచెం తీసి తొంగిచూసి]

అసిరి—దెయ్యనికెట్టింది. తింతున్నావయ్యా ?

రామ—దెయ్యనికా పెట్టారు ?

మీ—(అసిరి గాడితో) పూరుకో వెదవా ?

రామ—నీకు న్యాయవేనా, దిగిదిడుపుకూడు పెట్టడం ?

(వీధులోకి వెళ్ళి వసువనుచేసుకొనుటకు ప్రయత్నముచేసి తిరిగి ప్రవేశించి)

వసువనవెందికాదు. యేం సాధనం ?

మీ—దిగిదిడుపుకాదంటే నమ్మరుకదా ?

రామ—మూకుళ్ళో తగలేకావు ?

మీ—దెయ్యం తిని నచ్చిందా, యేవీటి ?

రామ—అడవాళ్ళు దారుణం మనుషులు !

మీ—అసిరి గాడేం చెప్పాడు మధురవాణిమాట ?

అసిరి గాడు—(తిరిగి తొంగిచూచి) ఆపారేసిందట్టుకుపోదునా బాబు ?

రామ—పట్టుకుపో.

[అసిరి గాడు పట్టుకుపోవును]

మీ—వాడికి మీకంటే ధైర్యమిది.

రామ—ఆపవిత్రం ముండాకోడుకు యేవైనా తింటాడు. బ్రాహ్మణం పవిత్రమైన వాళ్ళంగదా ?

మీ—పవిత్రం అంటే, మీదీ నాడే !

రామ—అదేం అలా అంటున్నావు ?

మీ—నేను వెధవమండనీ, మీరు సరసులున్నా, మనకంటే మరి పవిత్రం అయిన వారు యవరుంటారు ?

రామ—ఆకళకం తీసెయ్యడానికే యీవేళ్ళొచ్చాను.

మీ—యలా తీసేస్తారు ?

రామ—మనయిద్దరం పెళ్ళాడితే మరి ఆపవిత్రత యెక్కడుంటుంది ?

మీ—యేమిటి!

రామ—మనం పెళ్ళాడదాం?

మీ—నిజంగాను?

రామ—యేంవొట్టు వేసుకొమ్మన్నావు?

మీ—ఆదీపం ఆర్యేయ్యండీ.

రామ—యీకాగితం ముక్కలు చదివి మరీ ఆర్యేస్తాను. (కాగితం ముక్కలు జేబు లోంచి తీసి చదివి) గాడిదకొడుకు తనబాకీ తాలూకు నోటి లాగి, నన్ను దగా చేశాడు; పీడితాళం పడతాను.

మీ—యవడు?

రామ—ఆది వేరేకథ.

మీ—అసిరిగాడు కనిస్తీబుమాట యేం జెప్పాడు?

రామ—మధురవాణి పాడుమీద కుక్కని వుసిగలిపిందని చెప్పాడు.

మీ—యెందుకూ?

రామ—నేను లేనప్పుడు వాడు యింట్లో చొరబడబోతేను.

మీ—అయ్యో తెలివా! అసిరిగా!

రామ—(ప్రవేశించి) యేటమ్మ?

మీ—వెధవా, నిజం చెప్పు, పంతులుయింట్లో లేనప్పుడల్లా కనిస్తీబు మధురవాణి లో ఉంటాడని నువ్వు నాతో చెప్పలేదా?

అసిరి—(బుజ్జిగోకుకుంటూ) నెప్పినాను.

రామ—దొంగవెధవా! కుక్కని వుసిగలిపిందన్నావు?

అసిరి—ఱాలు - నాకరోడు నోరుమానుకోవద్దా బాబు? నానమ్మడిగితే, మీమాట నెప్పుతాన బాబు?

మీ—వెధవా, నువ్వు చెబితే నాకు భయపసుకున్నానా, యేమిటి?

రామ—ఓరి అబద్ధపువెధవా యెవరితోనూ మామాట మాత్రం చెప్పకు. రూపాయి యిచ్చాను కానూ?

మీ—యెందుకిచ్చారూ, రూపాయి?

అసిరి—పిల్లలోణ్ణిగదా? (పైకి వెళ్ళును.)

రామ—దొంగముండ ద్రోహం చేస్తూండేం?

మీ—తెలుసునన్నాడు?

రామ—యింతని యెరగను.

మీ—ఆడవి నీతితప్పినతరవాత అంతేవిడిటి? యింతేవిడిటి? తెగించినవానికి సగుడు మొకాలుబంటి—అందులో సాంది ఖాయిదాగా వుండాలనుకోవడం మీదీ బుద్ధి తక్కువ.

రామ—బుద్ధితక్కువంటే బుద్ధితక్కువా! ముండని బుట్ట చీతకి పొడిచెయ్యాలని వుంది. దీనికీద యెంతసొమ్ము తగలెట్టానూ!

మీ—యెప్పుడు తోలేస్తారు?

రామ—యెప్పుడోనా? రేపే. లంజ యెంతపతివ్రతవేషం వేసిందీ!

మీ—మనవెప్పుడు వెళ్లిపోవడం?

రామ—యెక్కడికీ!

మీ—మతిపోతుందా యేవిడిటి? రాజమేంద్రం?

రామ—ఆవును. రేపు తోలేస్తానా? యెల్లండి మనం వుడాయద్దాం గాని నీసరుకులు తెచ్చుకుంటావా, ముసలాడికి వొదిలేస్తావా?

మీ—నాకున్నదల్లా నాసరుకులే. పొలా లొదిలేస్తాను? నాకుపలపెట్టె తాళం మా నాన్నదగ్గరుందిగా యేవిడిటి.

రామ—వాప్రయోజకత్వం నీకేం తెలుసును? యిసుగో యాకొంగున ఉన్న యిసువ ములికితో నీచిత్తవొచ్చిన పెట్టెతాళం తీసేస్తాను. గాని నాకంటే యెక్కడుంది?

మీ—గుంటకి పెట్టిందా? రాత్రివేళ, నాబట్టలపెట్లో పెట్టేది.

రామ—నీపుణ్య వుంటుంది. ఆబట్టలపెట్టె ఓనూటు తీసిచూతూ. రేపు దానికంటే మధురవాణికిచ్చి ముండని, తీలేస్తాను.

మీ—అగుంట బట్టలపెట్టె తాళం పారేకింది?

రామ—ములికితో తీసేస్తాను.

మీ—నాసరుకులపెట్టె తాళంకూడా తీసేసిపెడతారా?

రామ—అదే!

మీ—నన్ను వెళ్ళాడతానని ప్రమాణం చేశారుకారే?

రామ—దీపం ఆర్చేస్తే పెట్టెతియ్యడం యలాగ?

మీ—అగ్గి పుల్లవుంది.

రామ—అయితే యిదిగో, నిన్ను తప్పకుండా వెళ్ళాడతానం యాదీపం ఆర్చేస్తున్నాను.

[రామవస్తుంతులు దీపం ఆర్చి మీనాక్షిని కాగిలించుకొని యెత్తును]

రామ—యిలా యెత్తుకు తీసుకుపోతాను రావమహేంద్రవరం.

[బ్రాహ్మణులు చీకటిలో వచ్చి కట్టతో రామప్పంతులు కాళ్ళమీదకొట్టును.
మీనాక్షి కింద పడును.]

లు—బందిపోటు గాడిదుకొడకా!

రామ—చచ్చానా (వీధిలోకి పంతులంటూపోవును.)

లు—పో. ముండా నువుమాడా నాయింట్లోంచి. (మీనాక్షిని పైకి తోసి తలుపు గడియ వేయును.)

రామ—అసిరిగా చంపేశాడా. కాలేజీకి రిపోయిందిరా.

అసి—(నిమ్మగంగా) చెయ్యనికెట్టింది తింటే యేమోతనిబాబూ? (గట్టిగా) కానేళ్ళ యిల్లు జొరబడితే, బుగత తన్నాడా?

రామ—మీనాక్షితో నువ్వు యింట్లోకి వెళ్ళిపో.

మీ—మరి యింట్లో అడుగుపెట్టను. నానరువులు లేకపోతే పాములు రండి రాజమేం ద్రం పోదాం.

రామ—తలచినప్పడేనా తాతకి వెళ్ళి ?

మీ—మీయివ్వువోచ్చినప్పుడు వెళ్ళాడుదురుగాని, యింట్లోంచి లేవదీసుకొచ్చాడు గదా? యిహ సేను మీతో ఉండవలసినదాన్నే; వదండి.

రామ—వెళ్ళి పదిరింది రోకలి తలకి చుట్టుకొన్నట్ట! బతిమాలుకుంటాను యిప్పు టికి యింట్లోకి వెళ్ళిపో.

మీ—మరి యీజన్మంలో యీయింట్లో అడుగుపెట్టను.

రామ—అసిరిగా, మీనాక్షి వొక్కర్తా వుంటుంది. కాపాడి, బుగత తలుపు తియ్య గానే లోనలికి తీసికెళ్ళు. (పరిగెత్తును. మీనాక్షి వెంటబడును.)

[రామప్పంతులు యింటియదట]

రామ—(తలుపుతట్టి) వేగిరం; వేగిరం తియ్యి.

మధుసవాణి—(తలుపు అవతలనుంచి) యేమిటా తొందర ?

రామ—అనుచిత్రైడ వెంట తరువుతూంది.

మధు—చిత్రైడ కనపడగానే తలుపుతీస్తాను.

రామ—తలుపువేసుకు, కూచంటే నీక్కనపడ్డం చూలాగ? నువు తలుపు తీసేలోగా నన్ను కాలేస్తుంది.

మధు—నాకంటేదీ ?

రామ—కంటే, కంటే, అని తపిస్తున్నావేమిటి ? నిలబడ్డపాటున నూరు కంటెలు కురిపిస్తాను.

మధు—మీనూరుకంటెలూ మీరు వుండరుని, నావొక్కడకంటె నాకీచ్చి మరీ ఇంట్లో ఆడుగుబెట్టండి.

రామ—రేపు పొగలుగాని కంటె యివ్వనన్నాడు బాధాపథాన?

మధు—రేపే యింట్లోకొత్తురుగాని, మించిపోయిందేమీ లేదు.

రామ—యింతటో చిట్టెడ మీదపడితే.

మధు—నకేకా? ఆకేకా?

రామ—పిల్లికి చెలగాటం. యలక్కి ప్రాణపోకటా!

[మీనాక్షి ప్రవేశించి, రామప్పంతులు రెక్క పట్టుకొనును]

మీనా—దీపం ఆర్పి ప్రమాణంచేశావు తప్పితే తల పగిలిపోతుంది.

రామ—పో ముండా!

మీ—మీకాగల పెళ్లాన్నిగదా యొక్కడికి పోతాను?

మధు—కాగల పెళ్ళావేటి?

మీ—నిన్ను వొదిలేసి, రాజమహేంద్రం తీసుకుపోయి పెళ్ళాడతా నన్నాడు దీప వార్పి ప్రమాణం చేశాడు - మరెలా తప్పుతాడు?

మధు—యీవిడేనా అనుచిట్టెడ?

రామ—ముండా, నాచెయ్యదిలే. యేనిన్ను నే పెళ్ళాడతానన్నానే? కలగన్నావా యేమిటి? (మీనాక్షిని విడిపించుకొనగా మీనాక్షి కిందపడును.)

మధు—ఆడదానిమీదా చెయిజేసుకుంటారు? యేమి పాపం! ఆబద్ధవాడగు ఆన్ను మాట నిలబెట్టుకోండి. కులం తక్కువా? రూపం తక్కువా? ఆమె బ్రతుకు భ్రష్టు చెయ్యనే చేశారు, పెళ్లాడి తప్పు దిద్దుకోండి. ఆవిణ్ణి పెళ్ళాడి వొస్తేనే నేను తలుపు తీస్తాను;

మీ—పంతులు నన్ను కాగలించుకుని యెత్తుకంటే మీనాన్నచూసి, తన్ని, యిద్దర్నీ యింట్లోంచి తగిలేశాడు. నువ్వు హెడ్ కనిస్టేబుల్తో పోతున్నావు. నిన్నొదిలేసి నన్ను పెళ్ళాడతానని వొట్టేసుకున్నాడు. నన్ను లేవదీసుకొచ్చి, నన్ను పెళ్ళాడక తప్పుతుందా యేమిటి?

మధు—అవశ్యం పెళ్ళాడవలసిందే పెళ్ళాడకపోతే నువ్వుమాత్రం వూరుకుంటావా? దావా తెస్తావు - పంతులుగారికి దావాలంటే సరదానే.

రామ—మధురవాణి - నీకు మతిపోతుంది - నాయంటికి నువ్వా యజమానివి? తలుపు తియ్యి.

మధు—నిలవబడి కర్పూరం వెలిగించి మంగళహారతి వత్సెం తెస్తాను. (తలుపుదగ్గర నుంచి లోనికి వెళ్ళును)

రామ—(తలుపుసందులోనుంచి చూసి, తరవాత మీనాక్షిని ముద్దెటుకుని) యెంతవని చేశావు! దాంతో చెప్పేశావు! దుఃస్వంగా లేచిపోయి పెళ్ళి చేసుకోవాలి గాని ఆల్లరి చేసుకుంటే యలాగ?

మీ—యెప్పుడైనా అందరికీ తెలిసేగదా?

రామ—నామాట విని యిప్పుడు యింటికి వెళ్ళిపో.

మీ—యిహ మాయింటికి వెళ్ళును. యిదే మాయలు; మధురవాణి తలుపు తీస్తుంది; లోపలికి వెళ్ళదాం

రామ—అయితే యిక్కడ వుండు యిప్పుడే వస్తాను. (కొన్ని అడుగులు వీధంట నడచి, నిలచి, నిజంగా మంగళహారతి లెస్తుంది కాబోలు పెంకలంజ? అది తలుపు తియ్యకపోయినా, మీనాక్షి నన్ను వెతకడానికి బయల్దేరుతుంది.) తెల్లవార వచ్చింది - చెరువుకొరవలో కాలకృత్యాలు తీర్చుకుని ఆపైచర్య ఆలోచిద్దాం. రెండ్రోజులు పైకి వుడాయించానంటే, మళ్ళీ వోచ్చేసరికి కొంతఆల్లరి నడుకుంటుంది. తలుపుతీసేసేటటు కానరాదు యవడీలు? యవరై యిది నన్ను అడ్డడానికి? ఆశ్చర్యం! (కొంతదూరంగా వీధిలో నిలబడి, దాసరిచేషంతో శిష్యుడు చితార మీటి పాడును.)

చరణం. “యిల్లు యిల్లనియేవు | యిల్లు నాదనియేవు |

నీయిల్లు యొక్కడే చిలుకా?

రామ—యిది నాయిల్లు కాదా?”

శిష్యుడు—“ఊరికి ఉత్తరాన | సమాదిపురములో | కట్టెయిల్లున్నదే చిలుకా॥”

రామ—వొల్లకాట్లోనా?

శిష్యుడు—పల్లవి. యెన్నాళ్ళు బ్రతికినా | యేమి సామాజ్యమే |

కొన్నాళ్ళకో రామచిలుకా?”

అనుపల్లవి. “మట్లాళ్ళ బతుకునను | మురిసేవు శ్రుశ్శేవు |

ముందుగతి కానవే చిలుకా?”

రామ—యేదింటి ఆవశ్యకం పాటా!

శిష్యుడు—“కట్టలే చుట్టాలు | కట్టెలే బంధువులు |

కన్నతల్లెవ్వరే చిలుకా?”

రామ—చుట్టాలా? వొక్క అప్పవుతుంది, అది యెప్పుడూ నాగుమ్మలలో అడుగు పెట్టలేదు. యిప్పుడు యింటికి యజమానియెవరూ? తలుపువతల సానిలంజా! తలు

పివతల సంసారి పెధవలంజానూ; యిద్దరూ కలిసి యిల్లు చేరవండా నన్ను తగు
ల్లన్నారు.

శిష్యుడు—“నిన్ను మోసేరు నలుగురు ! వెంటిని పదియంది!”

రామ—వెట్టిముండా పాటా ! పోదాం, గబగబ కొల దూరము నడచి, నిలుచుని
యీతోవనే వొస్తున్నాడు కాబోలు. ఆయనో సాబ వివబధుతూంది?

పాట “నువ్వు కాల్పోయెదాక !

కావలుందురుగాని !

కడగతొలగొత్తురు !

వెంట నెవరూ గారు చిలుకా ॥

రామ—వెట్టిముండాపాటా !

శిష్యుడు—పంతులుగారూ ! యిక్కడున్నాను?

రామ—ఆరుగుము లే పోతే పట్టుకుంటుంది. (పట్టెత్తును.)

విశ్వస్వరాజ్యం

(వేదాంత కవిగారి సాంఘిక నాటకము)

ఇది సమస్త ధాతీద్రావిడి సంబంధించిన కష్టస్థులను చూపిస్తుంది. మతా
లన్నీ యెట్లా తలలెత్తి ప్రజాసంఘాన్ని యేకాదిరిగా తయారుచేస్తున్నారో విప్పి చెబు
తుంది. జ్ఞానంగల మానవులంతా ఎంచేతి కోట్లుకు చస్తున్నారో నిర్మోహమాటంగా
నికచ్చిగా నిజాన్ని చూపిస్తుంది. తుట్టయదప విశ్వమానవకోటికి స్వరాజ్యసింహాస
నము వేస్తుంది.

వెల రు 1—8—0

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో, రాజమండ్రి.

క న్యా శు ల్క ము - షష్ఠాంకము

***

౧-వ స్థలము : రామచంద్రపురం అగ్రహారం.

[చెఱువుగట్టన వున్న తోటలోనికి పెళ్ళివారి బళ్ళువచ్చును. గట్టుమీద ఒక వైపు అగ్నిహోత్రావధాన్లు, రెండవవైపు పళ్ళు తోమి కొనుచు రామప్పంతులును.]

అగ్ని—బళ్ళుదింపండి. బళ్ళు దింపండి. సాయేబూ యేనుక్కి కావలసినంత రొడ్డు.

చెఱువు న్నా నానికి బహుబాగావుంది. యెవరయ్యా చెఱువుగట్టుమీద?
రామప్పంతులు...(తనలో) అరే! మరచితిని. యీవేళేకదా పెళ్ళివారు రావలసిన రోజు? (పైకి) నాశేరు రామప్పంతులంటారు.

అగ్ని—బాధావధాన్లు గారు మిమ్మల్ని పంపించారా యేమిషి?

రామ—యేందుకండి?

అగ్ని—మేవొస్తున్నా పనియెదురుగా యవర్ని పంపలేదా? నాశేరు అగ్నిహోత్రావధాన్లు అంటారు.

రామ—మీరేనా అగ్నిహోత్రావధాన్లు గారు యేం వచ్చారేమిటి?

అగ్ని—పెళ్ళిమాట మీకు తెలియదా యేమిషి?

రామ—పెళ్ళివరికండి?

అగ్ని—మీదీవ్రూరుకాదా? యేమిషండి? మాపిల్లని బాధావధాన్లు గారి కిస్తావు.

రామ—బాధావధాన్లు గారికి పెళ్ళిపోయిందే?

అగ్ని—తమరు హాస్యలాడుతున్నారు - హాస్యంలేకే గాని, బ్రయత్నాలు యలా జరుగుతున్నాయి యేమిషండి?

రామ—మీరే హాస్యలాడుతున్నట్టుంది. పెళ్ళిఅయి పదిరోజులైంది. బాధావధాన్లు గారి సంబంధం అక్కర్లేదని మీరు రాకారట. అందుపై యవడో గుంటూరు నుంచి వచ్చిన ఓకాస్తలలు కొమార్తెని పన్నెండు వందలిచ్చి పెళ్ళాడాడు.

అగ్ని—ఆన్నగారూ - హాస్యం ఆడుతున్నారు. న్యాయం కాదు, మనకి బావగారి వరసా యేమిషండి?

రామ—యేమిటి మీమాటలూ? నేను యెన్నడూ ఆబద్ధవాడి యెరిగను నామాట నమ్మకపోవడం ధర్మవేనా?

అగ్ని—ప్రమాణం చెప్పుండి.

రామ—గాయత్రీసాక్షి.

అగ్ని—అయ్యో! అయ్యో! యేవీనురంతం! రండి, వెళ్ళి గాడిదకొడుకు యేవిఁ కలు విరగ్గొడతాను.

రామ—నేను రానంటి. ఆగుంటూరు సంబంధం చెల్లవోదినన్నానని నాతో మాట్లాడడం మానేశాడు. మీరు వెళ్ళండి. మీరు తిరిగి వచ్చింకా యిక్కడే కూచుంటాను.

అగ్ని—ఆ గాడిదకొడుకు యింటికి నాకు తోవ తెలియదే?

శిష్యుడు—(చెరువుగట్టు యెక్కుతూ పాడును)

“తా నెవ్వరో తనవా నెవ్వరో? చూయజీవికి తనువును తెగులానుగాకా!”

[రామప్పంతులు నిలబడి భయము వహిస్తును.]

అగ్ని—యేవిఁ అలా చూస్తున్నారు?

రామ—శవాన్ని మోసుకుపోయేపాట!

శిష్యుడు—“దినమూ, మరణమని తెలియుడీ”

రామ—(శిష్యునితో) పూరుకో (అగ్ని హోత్రావధాన్లుతో) అన్నా ఓకానీ వ్రందా?

శిష్యుడు—మిమ్మల్ని తీసుకురమ్మంది.

రామ—వచ్చానే వస్తూందా యేవిఁటి?

శిష్యుడు—కంటే పోతే పోయింది, రమ్మంది.

రామ—బతికాను.

అగ్ని—చావడం యెందుకు; బతకడం యెందుకు?

రామ—అది వేరేకథ.

శిష్యుడు—చిట్టిపులి పిల్లని తండ్రొచ్చి వంటకి తీసుకుపోయినాడట.

అగ్ని—యీ పూళ్ళోకి పుల్లొస్తాయా యేవిఁటి?

రామ—విరగడైపోయింది (శిష్యునితో) యింద రూపాయి (శిష్యుడు తీసుకుని) చానుణ్ణి బాబూ!

(పాడును) “చిత్రా స్వాతివాన, జోడించి కురియగ”

అగ్ని—యేవిఁటి పెధవపాట? పూరుకుంటావా పూరుకోవా? నీకు రూపాయి చాల దురా గుంటకక్కగట్టా?

శిష్యుడు—తమరు దయ చెయ్యరా బాబూ?

అగ్ని—నేనివ్వను-అన్నా, తోవ యవరు చూపిస్తారు.

రామ—(శిష్యుడితో) నీకు బుభావధాన్లు యిల్లు తెలుసునూ.

శిష్యుడు—తెలుసును - తండ్రీ.

రామ—ఆవుధాన్లు గారు ఓ కానిడల్లిస్తారు. ఇల్లు చూపించు.

శిష్యుడు—ముందిస్తే గాని చూపించను.

అగ్ని—యింద - యేడు.

[శిష్యుడు ముందూ, అగ్నిహోత్రావధాన్లు వెనక నుండి, పడుగులు వెళ్లిన తరువాత శిష్యుడు పాడును]

శిష్యుడు—“పిలాలకా యేల నీయలుకా?”

అగ్ని—యలకేంటి నీశ్రాద్ధం?

శిష్యుడు—యలక్కాదు పిల్లి

(పాడును) “పిల్లన్న తెయి తక్కులాడంగనూ । యలక లేరూగట్టి దున్నంగనూ”

అగ్ని—యేవింటి?

శిష్యుడు—“మేకపిల్లలెండు మేళాంగట్టుకుని । మేరంగితిర్థాని కెళ్ళంగనూ”

అగ్ని—యేవింటి నీశ్రాద్ధంపాట !

శిష్యుడు—తోండాయనేస్తూడు, దొనిగట్టుబట్టుకుని । తోటమల్లి పువ్వు లేరంగనూ!!

అగ్ని—పాడావంటే తంతాను.

శిష్యుడు—అయితే నీకు మరి యిల్లు చూపించను.

అగ్ని—పాడగట్టా - (కొట్టబోవును)

శిష్యుడు—(తప్పించుకు పారిపోతూ) “గట్టుకిందా నున్న । పండా యనేస్తూడు - మరి గబుకూ । మరిగబుకూ”

(నిష్క్రమించును.)

అగ్ని—వీడిశ్రాద్ధం చెట్టుకింద బెట్టా । తోన యిటా? అటా?

(తెర దించవలెను)

౨-వ స్థలము : చెఱువుగట్టు తోట.

[అగ్నిహోత్రావధాన్లు, రామప్పంతులు, వెంకమ్మ, యితరులూ]

అగ్ని—గాడిదకొడుకుని మాచెడ్డబెబ్బలు కొట్టేకాను. ఏనుగులూ, గుఱ్ఱాలూ, వీడిశ్రాద్ధంమీదికి ! తోవఖర్చయినా వోక డమ్మిడీ ఇయ్యడవు.

వెంకమ్మ—మనప్రార్థనం నేన్నోచిన నోవులు ఇలాఉండగా, మరోలా యిలా అవుతుంది? యీసమ్మంధం వొద్దని పోరిలే వినారూ? నేను భయపడుతూనే ఉన్నాను. బయలుదేరటంబట్టా పిల్లి యెదురుగుండా వచ్చింది.

అగ్ని—పింజారీ ! పూరుకో - అడమండంకేం తెలుసును ? అన్న గారూ, క్రిమినల్ కేసు తనడానికి అవకాశంఉంటుందా ? మాదగ్గర అయ్యవారుఒకాయనఉన్నారు. ఆయనకి లాబోగట్టా మాబాగా తెలుసును. ఆయన్నికూడా సలహాచేదాం.

రామ—కోర్కెవ్యవహారాల్లో ఆరితీరిన మీకు ఒకాడు సలహా యివ్వడందీ? స్వజాతి గనక సాత్యం గీత్యం లేవడానికి నేను సాయంచేస్తున్నానుగానీ, అయ్యవార్లూ గియ్యవార్లూ మీకూ నాకూ సలహా చెప్పేహాటివాళ్ళా? గుంటకక్కట్లు రెండు ఇంగిలీషుముక్కలు చదువుకున్నాను గనక ముక్కల వ్యవహారాల్లో అని తరుమాలు మట్టుకు చేస్తారు; కాని యేదయినా యెత్తు యెత్తావంటే, తమలాంటియోధులు యెత్తాలి. నాలాంటి నియోగపాడు నడిపించాలి. క్రిమినలుకి ఉపకారం ఉందా అని అడుగుతా రేవంటి? మీరు తెలియదా యేవంటి! అటుపైను సులభసాధ్యంగా మూడునాలుగువేలు రామేజిగూడా సికిల్లో లాగేస్తారు.

అగ్ని—అదే, నాఆలోచన.

రామ—తీరిపాయె; మళ్ళీ సలహా చేస్తుంది. వెంటనే వెళ్ళి ముక్కు తగిలించేదాం. ఖర్చులికి సామ్యపట్టుకుని బయలుదేరండి.

అగ్ని—నాదగ్గర దమ్మిడీలేదు; యేమిసాధనం? యీ గాడిదకొడుకు రూపాయ లిస్తాడని నమ్మి, నేనేమీ లేలేదు.

రామ—ఇంటికి వెళ్ళి లెక్కపట్టుకు వొచ్చేటప్పటికి పుణ్యకాలం మించిపోతుంది. “కుభస్య శీఘ్రం” అన్నాడు, మీఆలోచనేవంటి?

అగ్ని—ఇదేదో అయితేనేగాని ఇంటి మొహం చూసేదిలేదు. మాఅమ్మి సరుకేదైనా యీవూళ్ళో తాకెట్టు పెడదాం.

రామ—అయితే పట్టుకురండి, పోలీశెట్టిదగ్గర తాకెట్టు పెడదాం; పోలీశెట్టినిమనం కొంచెం మంచిచేసుకోవటం అవశ్యకం. మీరు బుద్ధావధానుని కొట్టినప్పుడు పోలీశెట్టి ఉన్నాడుగనక, బుద్ధావధాను మీమీద ఛార్జీ చేసినప్పుడు, పోలీశెట్టిని తప్పకుండా సాత్యం వేస్తాడు. శెట్టిని మనం విడతీయ్యడం జరూరు. యేవంటారు?

అగ్ని—మీసలహా మాబాగాఉంది. నాకూ అదే భయవేస్తూంది.

రామ—చూశారా, ప్రతివాడికీ సలహా చెప్పడం చాతౌతుండందీ? అందులో యీ యింగిలీషు చదువుకున్న అయ్యవార్లని సలహా అడిగితే, కేసులే లేవొద్దంటారు. దొంగసాక్షులు లేవొద్దంటారు. వాళ్ళసామ్రోంపోయింది? యేమాలకూడూ లేకపోతే కేసులు కలవడం యలా?

అగ్ని—మాఅయ్యవారుమట్టుకు మంచిబుద్ధిమంతుడూ తెలివైనవాడూ నండి. కోర్కె వ్యవహారాలలో అతనికి తెలియనిసంగతి లేదండి. అంత బుద్ధిమంతుణ్ణి నేను యెక్కడా చూడలేదు. ఆయన్ని చూస్తే మీరలాగే అంటారు.

రామ—యెంతబుద్ధిమంతుడైనా మీకొహారు సలహా చెప్పేవాడున్నాడందీ? చెప్తే

మనోమాట_మిత్రయ్యవారు గిరిశం గాడు కాడండీ? వాడు బుబ్బావధాను పింతల్లి కొడుకుగదా? మీకావాడు, యీ కేసుల్లో నరైన సలహా చెబితాడు?

అగ్ని—అవునండోయి!

రామ—చియ్యోగపాణ్ణి_నామాట కొంచు భాతరీ చెయ్యండి. గనక, ఆ అయ్యవార్ని తోడిచ్చి పిల్లల్ని యింటికి పంపించెయ్యండి. యెకాయెకిని మనం తక్షణం వెళ్లి పోయి బుబ్బావధానుకన్న ముందు ముక్క తగిలించెయ్యాలి, దేవో ఓకబురు వేగించి పట్టుకుండి.

అగ్ని—యేదీ, అమ్మని యిలా పిలువు.

వెంకమ్మ—అమ్మేం చెప్తా? బద్దకించి బండిలో పడుకుందికాబోలు. పిలువమ్మా.

అగ్ని—మనకి డామేజీ దిట్టం గా వస్తుందా?

రామ—వస్తుందంటే అలాగ యిలా గానా?

పిశాచు—అమ్మన్న గారిబండీ_యెక్కడా నవడదు; బండీ వెనక నడిపోయిందికాబోలు

వెంకమ్మ—అదుగో అల్పిడున్నాడ? వీడెలా వచ్చాడు? అల్పీ నువ్వు అక్కయ్య బండిలో కూచోలేదురా?

వెంకటేటిం—లేదు. నేను యేనుగెక్కినను.

అగ్ని—దొంగ గాడిదకొడకా అయ్యవారేదా?

వెంకటేశం—యెక్కడా కనపడ్డను.

అగ్ని—గుఱ్ఱంవచ్చిందా? గుఱ్ఱపాడేదీ?

వెంకటేశం—గుఱ్ఱపాడు చెప్పాడు—

అగ్ని—యేనిట్రా, వెనకా, చెప్పాడూ?

వెంకటేశం—చుప్పరూ—రాత్రి—

అగ్ని—నోటంట మాట పెగల్దే?

వెంకటేశం—గుఱ్ఱ దిగి—బండీయెక్కట్ట.

వెంకమ్మ—అయ్యో దాన్ని లేవదీసుకు పోలేదుగదా?

దగ్గిరన్నవారు—అ! అ!

వెంకమ్మ—కొంప ములిగిపోయింది. మరేవిటి!

[చలికల బడును]

అగ్ని—(కోపముచేత వణకుచు) అయ్యవారు పక్షిరుముడని లేవతీసుకు పోయాడూ?

నగలపెట్టె? నాకోర్డుకాగితాలో!

వెంకటేశం—అక్కయ్య పెట్టో నాపుస్తకాలు కూడా పెట్టాను.

అగ్ని—దొంగగాడిదెకొడకా! నువ్వే వాణి యింట్లో పెట్టావు. రవంత అచోకి తెలిసిందికాదు దొంగవెధవని చంపేసిపోదును. గాడిదెకొడుకును అమాంతంగా పాతిపెట్టెదను.

రామ—(దగ్గరకు వచ్చి) అయ్యవారు మహాదొడ్డనాడని చెప్పారే? యేమి యెత్తుకుపోయినాడేమిటండి?

అగ్ని—యెవరియెత్తుకుపోయినాడా? నీకాధం యెత్తుకుపోయినాడు. పక్షిరుముండని యెత్తుకుపోయినాడు, యీ గాడిదెకొడుకు యింగిలీషు శదువు కొంప ముంచింది. (వెంకటేశం జుత్తుపట్టుకుని కొట్టబోవుచుండగా తెర దించవలెను)

3-వ స్థలము : విశాఖపట్టణములో మధురవాణి బస యెదటివీధి.

[రామపుంతులు, అగ్నిహోత్రాపధాన్లు ప్రవేశింతురు]

అగ్ని—మనం పోలికెట్టిదగ్గర బదులైచ్చిన రూపాయున్నీ అయిపోయినాయి. యెప్పుటికీ ఖర్చులు ఖర్చులే అంచారు; నాదగ్గర వకడమ్మిడిలేదు.

రామ—ఖర్చుకాదీ కార్యాలవుతాయటయ్యా? మీకడియం యెక్కడైనా తాకట్టుపెట్టండి.

అగ్ని—యీవూళ్ళో మనం యెరిగినవాళ్ళెవరున్నారు?

రామ—రండి మధురవాణిదగ్గర తాకట్టుపెడదాం.

అగ్ని—చేసేవి మాఘన్నానాలూ, దూరేవి దొమ్మరికోంపలూ అని, జటాంతస్వాధ్యా యిని నన్ను ముండలిశ్శకి తీసుకువెళ్తావపయ్యా?

రామ—మరి యెకొంపలూ తిరక్కపోలే కేసులు కలవడం యెలాగ? అది అందరు ముండలాంటిది అనుకున్నావా యేమిటి? సరిపాచివంటిది. ఐనా మీకు రావడం ఇష్టం లేకపోలే నాచేతి కివ్వండి. నేనే తాకట్టుకెట్టి సొమ్ము తీసుకొస్తాను.

అగ్ని—అలాక్కాదు; నేను కూడా వస్తాను.

రామ—యేదీ కడియం ఇలాగివ్వండి.

అగ్ని—యిది మాతాతగార్నాటిది. ఇది యివ్వడమంటే నాకేమీ యిష్టం లేకుండావుండి. డబ్బు వూరికే ఖర్చుపెట్టించేస్తున్నా; మీకు వదిల్చిన వకీలు తగినవాడు కాడను; యింగ్లీషూరారు ఏమీరాదు.

రామ—అయినాంటిచెయ్యి యీజిల్లాలో లేదు. ఆయన్ని చూస్తే డిప్టీకలెక్టరుగారికి ప్రాణం. ఇంతికి మీరేదో పట్టుదల మనుష్యులనుకున్నాను గాని; మొదటన్ను వుత్సాహ మీకు యిప్పుడు లేదు. మీకు డబ్బు ఖర్చుపెట్టడం యిష్టం లేకపోలే మానేపాయెను. “యావత్తెయిం, తావద్వాఖ్యానం” అన్నాడు. మరి నాకు శలవిప్పించెయ్యండి.

అగ్ని—(అబ్బించి) అయితే తాకట్టుపెట్టండి. (అని నిమగ్నముగా కడియను తీసి యిచ్చును.)

రామ—(తనచేత నెక్కించుచు) యీకేసుల్లో యిలాగా శ్రమపడు చున్నానుకదా? నాకోక దమ్మిడీ అయినా యిచ్చారుకాదుగదా?

అగ్ని—అయితే నాకడియం వుడాయస్తావా యేమిషీ?

రామ—నేను మీకు యెలాంటి వకీర్ని వదిల్చాను! ఆయన మీవిషయమై యెంత శ్రమపడుతున్నాడు! ఇదుగో ఆయన వస్తున్నాడు.

[నాయడు ప్రవేశించును]

రామ—(తనలో) యేమిటి చెప్పా వీడు మధురవాణిబస పెరటిదొడ్డివేపునుంచి వస్తున్నాడు? వీడుకూడా మధురవాణిని మరెలాగా యేమిటి? వీణ్ణి యీ కేసులోనుంచి తప్పించెయ్యాలి.

నాయడు—యేమండీ రామప్పంతులుగారూ మిత్రాభీజా యిప్పించారుకాదుగదా?

అగ్ని—మీరు రాసిన డిఫెన్సు బాగుందికదాని భుక్త గారిన్నారను.

నాయడు—ఎవడా అన్నవాడు? గుడ్లుపీకీం చేస్తావు. రామప్పంతులన్న గారూమాత్రా రండీ-డిఫెన్సు యెంత జాగ్రత్తగా తయార్చేశావ్. నాదగ్గిర హైకోర్టుకుగూడా క్లయింట్లు రాసుకువెళ్ళిపోతారు. యావళ్ళు కేసుగా యేపాటి? నే చెప్పినట్టలా పార్టీనడిస్తే నేపట్టివకేయి పోవడవన్నమాట యెన్నడూ లేదు. యాడిఫెన్సు చిత్త గింజండి. (చంకలోని రుమాల్కొట్ట తీసి విప్పి అందులో ఒక కాగితము తీసి చదువును.)

“ఫిర్యాదీచెప్పిన సంగతులు యావత్తూ అబద్ధంకాని యెంతమాత్రం నిజంకావు” చూశారా అవకాశమాటతోటే ఫిర్యాదీనాదం అంతా పడిపోతుంది. “ఫిర్యాదీ నామీద గిట్టక దురుద్దేశంతో కూహకంచేసి కేసు తెచ్చినాడు కాని యిందులో యంతమాత్రం నిజంలేదు.”

రామ—డిఫెన్సుకూటకేమండీ కాని ఉపధాన్లు గారు పైసాలేదంటున్నారు.

నాయ—పైసా లేకపోతే న నెలా జరుగుతుంది?

రామ—ఒకసంగతి మనవిచేస్తాను యిలారండి. (రామప్పంతులు, నాయడు వేరుగా డాటలాడుదురు.)

రామ—నాయడుగారూ మీవకాల్తీ యాయన కేమీ సమాధానం లేదు. నేయెంత చెప్పినా వినక భీమారావుపంతులు గారికి వకాల్తీ యిచ్చాడు. మీకు యింగ్లీష్ రాదనీ, లా రాదనీ, యెవడో దుస్సోద చేశాడు.

నాయడు—స్మాల్‌బోరగార్ని మెప్పించిన ముండాకొడుకుని నాకు లారాకపోతే యీగుంట వెధవలకుటోయ్ లావస్తుంది, పాస్ పేసని రెండు యింగ్లీషు ముక్కలు మాట్లాడడంతోటే సరా ఏమిటి? అందులో మనడిపైకలక్తురుగారికి ఇంగ్లీషు వకీ లంటే కోపం. అందులో బ్రాహ్మడంటే మరేసి, ఆహూ ఆలూదరికి బోధపర్చండి.

రామ—మరి కార్యం లేదండి. నేయెంతో దూరం చెప్పాను; తిక్కముండాకొడుకు విన్నాడు కాదు.

నాయడు—అయితే నన్నిలాగు ఆమర్యాద చేస్తారా? యీ బ్రాహ్మడి యోగ్యత యిప్పుడే కలక్తురుగారిబసకు పెళ్ళి మనవిచేస్తాను.

(తెర దించవలెను)

౪-వ స్థానము : లుభావధాన్లు బస.

లుభావధాన్లు—(ప్రవేశించి) ఏమి దుఃస్థితి వచ్చింది! నాఅంత దురదృష్టవంతుడు లోకంలో యవమా లేడు. ఏల్లాడి శని కాగానే కాశీకి బయల్దేరిపోవలసింది. బుద్ధితక్కువననిచేశాను. ఇలా రాశివుండగా యెలా తప్పుతుంది. పౌజస్యరావు పంతులు దేవుడు. ఆయనలాంటివాళ్ళు ఉండబట్టే వర్షాలు కురుస్తున్నాయి. ఆయన శలవిచ్చినట్టు తప్పంతా నాయనూ ఉంచుకుని కథిని నిందించడ వెంట్రుకు? ఇంత డబ్బుండిన్నీ, డబ్బుకి లోభపడి ఒక్కగా వొక్క కూతుర్ని ముసలివాడికి అమ్మారు. నాజీవానికి ఉనురుమంటూ అది కాని తిరుగులు తిరిగిందంటే దాని తప్పు? బుద్ధితక్కువ వెధవని, ముసలితనంలో నాకు పెళ్ళే? దొంగముండా కొడుకుని తెలిసిన్నీ ఆరామప్పంతుల్ని నేన్న న్ముడవేవి? ఆమాయగుంట పారిపో వడవేని? కంటేకి, ఆఅల్లరేమి? ఆయినిసిపికటయ కూనీ చేశావని మమ్మల్ని సల కెట్టవేది? అంతా ఘోరం; కలి నిండిపోతుంది. ఒక్క పౌజస్యరావుపం తులు సత్యసంధుడు నాకు కనపడుతున్నాడు. కడవంతా వకీహూ, పోలీసులూ, పచ్చిదొంగలు—ఆయనచక్రం అడ్డువేసి మమ్మల్ని యీఆపదలోంచి తప్పించా రంటే కాశీవాసం పోతాం—ఏమిచిత్రాలు వెధవలకి మతంకట్టారట! యన్నదూ వినలేదు. అమ్మినివెళ్ళి ఆమతం చూడమంటాను. దానికి ఇష్టం కలిగిందా, దానికి కావలసిన డబ్బుయిస్తాను. ఆమతంలో ఉంటుంది లేకుంటే, నాతోపాటు కాశీ వాసం.

[రామప్పంతులు ప్రవేశించును]

లు—కంటెగింటె అని ప్రశంసించి కాగ్యంలేదు.

రామ—అకంటె మాట ప్రశంసించడానికి రాలేదు. మావాఁ. అకంటె మధురవాణిది. మీరెరుగరా? అదీ మీరూ యేంజేనుకుంటూలో నాకేం కావాలి? కంటె సిగ కోసిరిగాని, మీకు ఓగొప్ప సాయుగ చెయ్యడానికి వచ్చాను. మీఅవస్థ చూస్తే నాగుండె నీరైపోతుంది.

లు—మహాప్రభో! నీవు పదివేల నమస్కారాలు. యిక యీ పక్షిరుచెధవని వదిలెయ్యి.

“రామనామ తారకం ।

భక్తిముక్తిదాయకం । జానకీమనో” —

రామ—రామ! రామ! యంతమాట అంటివయ్యా! మీరు ఆపదలో నుండి విరక్తిచేత యేమిమాటలన్నా అవి వదిలి, పనిచెయ్యడం నాకు విధి. చెప్పేమాట చెవినిబెట్టండి. ముందూ వెనకా చూడడానికి యిహ టైములేదు. వ్యవహారం అంతా నూత్నంగా పొత్తుపరుచుకు వచ్చాను. రెండు సంచులతో, కూనీకేసంతా మంచు విడిపోయి నట్టు విడిపోతుంది. ఒక్క యినస్సెక్టరుతో కుదరలేదు. డిప్టీకలక్టరికి కూడా చెయ్యి తడిచెయ్యాలి మీదగ్గిర యిప్పుడు సామ్మూ లేదంటిరా, ఒకచోట వ్యవహారం కూడా పొత్తుపర్చాను. ప్రాంసనీనోటుమీది యెన్ని రూపాయలు కావలిస్తే అన్ని రూపాయలీస్తాను.

లు—నేను వకదమ్మిడీ యిప్పుడు. ‘రామనామతారకం భక్తిముక్తి దాయకం । జానకీ మనోహరం । సర్వలోకవాయకం॥’

రామ—నామాట విను. యెంతో ప్రయాసమీద యీఖుట్టం కుదిర్చాను. తానీల్దారు మీదగ్గిర లంచం పుచ్చుకుని కూనీకేసు కామాపుచేశాడని, యినస్సెక్టరు, డిప్టీకలక్టరికి గట్టిగా బోధపర్చాడు. కలక్టరులచోమీద యినస్సెక్టరు చాలా పట్టుదలగా పనిచేసి, సాత్వం అంతా పడిచేశాడు. కేసు రుజువైనట్టాయనా యావౌతుందో ఆలోచించుకోండి.

లు—నీకెందును నాయేడుపు?

రామ—డిప్టీకలక్టరు బ్రహ్మద్వేషి-తానీల్దారు తాడు ముందు తెగుతుంది. తరవాత మిశ్రుల్నీ, మీనాక్షినీ క మ్రెంటు కట్టేస్తాడు-వురి సిద్ధం నాకూ యినస్సెక్టరికి వుండేన్నేహంచెత యీఖట్టానికి వొప్పించాను. గనక నామాటకి చెవ్విగి యీ ఆసలు తప్పించుకోండి.

లు—నన్ను బంధవెట్టక నీమీనాన్న నువ్వు పోదూ. “రామనామ తారకం । భక్తి ముక్తిదాయకం॥”

రామ—నీ అంత కష్టాన్ని పట్టకంబో యెక్కడా నేను చూడలేదు. మాటలే పెద్ద
వాడివి. పసిడిల్ల, కడుపునకన్న మినాక్షికి వురిసిద్ధం అయితే, ముండా పట్టిక
ముందు వెనకా చూస్తావు! తలుచుకుంటే నాకు వయం కరిగిపోతూంది.

[సౌమిన్యగ్రావులంతలు ప్రవేశించుచు]

రామ—తమరు ధన్యస్వరూపులు బాధాస్థుల గారియందు ఆకారణమైన దయచేత యీ
కేసులో పనిచేస్తున్నారు. కేసుంతా వట్టి అన్యాయమండి. పిక్కి పిస్తరైనా నిజం
లేదు. కలనైతే గట్టి డిఫెన్సు సాక్షుని—

సౌజ—సీసంగతి నాకు తెలుసును అవతలకి నడువు.

రామ—తమరు యోగ్యులూ గొప్పవానూ అయినా, ఏకవచనప్రయోగం—

సౌజ—నడువు.

[రామప్పంతులు చిష్టిమింమను]

సౌజ—ఈడొల్బాజీని తిరిగి యెందుకు రానిచ్చారా?

లుబ్ధ—పొమ్మంటే పోకు బాబూ!

సౌజ—యేవొచ్చాడు?

లు—యిససేపికటరీ డిప్టీ కలకటరికి లంచం యిమ్మంటాడు.

సౌజ—డిప్టీ కలకటరుగారు లంచం పుచ్చుకొరు. ఆయన నాకు స్నేహితులు; నాకు తెలు
సును. లంచాలూ పంచాలూ మీరు యిచ్చినట్టయితే, మీ కేసులో నేను పని
చెయ్యను.

లు—తమశలపు తప్పి నడుస్తే చెప్పువ్వుకు కొట్టండి. నాకు భగవంతుడిలాగ తమరు
దొరికారు. “పాలను ముంచి నా మీరే నీళ్ళను ముంచి నా మీరే” అని విమ్మల్నే
నమ్మి ఉన్నాను.

సౌజ—మీరు నేరం చెయ్యలేదని నాకు పూర్తి అయిన నమ్మకం వుంది. నిజంకనుక్క
డానికి చాలా ప్రయత్నం చేస్తున్నాను గాని ఆగుంటూరికాస్తుల్లు యెవడో భేదించ
లేకుండావున్నాను. మీరు జ్ఞాపకం మీద చెప్పిన చహారా గుంటూరు వ్రాసి పం
పించాను. అక్కడ అలాటి మనిషి యెవడూ లేడని జవాబు వచ్చింది.

లు—ఆదేమాయో బాబూ! మీ సాక్షులవల్ల యీ గండం గడిచి, నా పిల్లా నేనూ యీ
ఆపదలోంచి తేలితే, నాడబ్బంతా, మీ పాదాల దగ్గర నాకులు చేసి కాశీ పోతాను.

సౌజ—మీడబ్బు నా కక్కరలేదని మీతో మొదటే చెప్పాను నేచెప్పిన మాటలు
మీకు నచ్చి ముసలివాళ్ళు పెళ్ళాడకూడదనీ, కన్యాశుల్కం తప్పనీ, యిప్పటి
కైనా మీకు నమ్మకం కలిగితే, యిలాంటి దురాచారాలు మార్చడానికి రాజును

హేంద్రవరంలో వక గుఱ్ఱపుండ్రి. ఆ గుఱ్ఱ కొంచెం గొప్ప మీకు తోచిన డబ్బు
యివ్వండి. విత్తుతువులమరానికి మీ పిల్లని పంపడం నానలవో.

ల—తమచిత్తం, తమశబ్దం, చేసినతప్పులు తప్పులని శిల్పాల్ని పట్టిపోయింది. బుద్ధి
వచ్చింది బాబూ.

సోజ—ఆగుంటూరుకాదుకు పరవటదేశపు యానవుండేదా? బాగాజ్ఞాపకం చేసుకు
చెప్పండి.

ల—(అలోచించి) లేదండి.

సోజ—బాగా జ్ఞాపకం తెచ్చుకోండి.

ల—లేదండి,

(తెర దించవలెను.)

౫-వ స్థలము: విశాఖపట్టణములో

[మధురవాణి యింటి యెడటి వీధికొనను కరటకకాస్త్రి, శిష్యుడూ ప్రవేశింతురు]

కరట—నువ్వు ఆకంటె నెత్తని కొట్టకుండా లేచి రావడంనంచి, యీ ముప్పంతా
వచ్చినట్టు కనబడుతుంది.

శిష్యుడు—మధురవాణికంటె మధురవాణికి ఇవ్వడం తప్పాఅండి?

కరట—తప్పుకాదా? నువ్వుయిచ్చావని, మరి అది వొప్పుకుందా? తే, భగిదీకేకంటె
తెస్తావా చస్తావా? అని రావచ్చుంతుల్ని పీక పిండెట్టింది. దానిబాధ వడలేక,
ఆరావచ్చుంతులు మానీకేసని యెత్తుమెత్తాడు. ఆయనలాడికి శిక్ష అయిపోయిం
దంటే, బ్రహ్మహత్య నామెడకి చుట్టుకుంటుంది. నువ్వు అంటూ ఆకంటె వాళ్ళ
యింట వదిలేస్తే, నాకు యీచిక్క లేకపోవునుగదా?

శిష్యుడు—వెధవముండని గూబగడలేస్తుంటే కంటెగింటె జ్ఞాపకం వస్తుందండి?
చెయ్యకరచిపెట్టెతీసి, మొహురు అంకించుకుని, చె-సుని గొడగెంతాను. వజ్రండు
వొందలు మీరు పట్టాగా, నాకు పెల్లెలో పెట్టిక కంటె నేను తెచ్చాననా, తప్పు
పట్టుతున్నాను? ఆకంటెఅయినా దక్కిందా? చూస్తూనేమధురవాణి లాక్కుంది.

కరట—నేను హాస్యగాణ్నే గాని, యీమానీ గడబిడతో నాహాస్యంతా అణగిపో
యింది. గనక యిక హాస్యం మాను-నేను తీసుకున్న రూపాయలు లుబాపధాన్లుకి
యెప్పటికైనా పంపించడానికే తలచాను. అంతేగాని అవహరిద్దామని అనుకో
లేదు. మధురవాణిని యెలాగైనా లయలేసి, కంటె యెరువు పుచ్చుకుని, ఆకంటె

యారూపాయలూ, బంగళి కట్టి ఉవుడానుకి పంపించేస్తే, కూన నిజంకాదని పోల్చుకుంటారు. నాకు యీ బ్రాహ్మసత్య తప్పిపోతుంది.

శిష్యుడు—మీ నేస్తుంటే సాజన్యారావుపంతులుగారితో నిజం చెప్పేయ్యరాదంటే. కరట—వెట్టి దుదిరింది. ఊరి లి తిలకి చుట్టమాన్నాట్ట! ఇంకటికి యెవరో పోలీసుకల్లి కూరగాయలు పుచ్చుకుంటే, జాలానా వేశాట్ట; సాజన్యారావుపంతులు అలాటి వాడు. ఆయనతో మనం వున్నమాట చెప్పావంటే, ఆయన నిజం కోర్టులో చెప్పేస్తాడు. ఆపై లుబ్ధాపధానులు పీకవురి మనశీకకి తగులుకుంటుంది.

శిష్యుడు—“మన” అంటున్నా లేవటి?

కరట—నూట పొరపాటురా. రావప్పంతులు పూరికి వెళ్ళినమాట నిజమేనా?

శిష్యుడు—నిజమే.

కరట—వాడికంట పడ్డావంటే—

శిష్యుడు—పడిలే?

కరట—మరెంలేదు. మధురవాణిగాని కంటే మనకి యెరువు యివ్వడానికి వోప్పుకుంటే అంజనేయస్వామికి పదిశేర్లు నెయ్యి దీపారాధన చేస్తాను.

శిష్యుడు—కడుపులోనికి వెళ్ళవలసిన నెయ్యి కాలెయ్యడం నాకేమీ యివ్వం లేదు. అమృతగుండీ మొక్కుకోండి.

కరట—హాస్యంచాలించు బెడిసిగొడుతుంది.

(నిష్క్రమింతురు)

౬-వ స్థలము : మధురవాణిబసలో గది

[మధురవాణి కుర్చీమీద కూచుని యుండును. కరటకళాస్తలు, శిష్యుడూ, ప్రవేశింతురు. మధురవాణి నిలబడును.]

మధు—గురువు గారికి పదివేల చండాలు; శిష్యుడికొక చిన్నముద్దు. (శిష్యుని ముద్దు బెట్టుకొనును.)

కరట—నీప్రభుం వుంటుంది. నాఅల్లుణ్ణి చెడగొట్టకు.

మధు—అల్లుడెవరు?

కరట—ఊపిల్లని యితగాడికి యిచ్చి కన్యాదానం చేస్తాను.

మధు—బెయిలునుంచి వచ్చినతరవాత పెళ్ళా? లేక, పెళ్ళిచేసుకుని. మరీ మత

ప్రవేశవా?

శిష్యుడు—జయిలేవంటోయి?

కరట—వొట్టినే హాస్యానికంటూంది.

మధు—పాపం ఆపసిపిల్లవాడికి ఉన్న నిజస్థితి చెప్పండి తనవాళ్ళని చెల్లి చూసేనా వస్తాడు.

శిష్యుడు—(కరటకకాస్త్రితో) కొంపయంచానో?

మధు—యంచడం అంటే అలాగా యిలాగానా?

కరట—నీపుణ్యంవుంటుంది హాస్యం చాలించు. లేకపోతే వట్టివాళ్ళకి పెద్దలయందు భక్తి చెడుతుంది.

శిష్యుడు—నేనేం తప్పుచేశాను? గురువు గారు చెప్పినవనిచేశాను. ఆతప్పువొప్పు అయిందే.

మధు—యవరేని చేసితిగో, నాకు తెలియదుగాని, మీయిద్దరికోసం హెడ్కోనిస్తీబు గాలిస్తున్నాడు. దొంగగానే మతవ్రతేశం చేస్తాడట యీ మాటమట్టుకు నాకు రూఢిగా తెలుసును.

శిష్యుడు—యిదేనా మీరు నాకు చేస్తానన్న పెళ్ళి?

కరట—యేమైనా జటివస్తే, నీప్రాణానికి నాప్రాణం అడ్డుచెయ్యవట్రా?

మధు—వొస్తే జటి గురుశిష్యులకు యిద్దరికీ వొక్కమాత్రే వస్తుందిగాని, ఒకరికి రావడం ఒకరు అడ్డుపడడం అన్నమాట వుండబోదు. యెప్పుడైనా మీయిద్దరి ప్రాణాలకీ నేను కనికరించి, అడ్డుపడాలిగాని, వరియవడికి సాధ్యం కాదనుకుంటాను.

శిష్యుడు—మాగురువుగారి మాటకేం; ఆయన పెద్దవారు; యేవోచిచ్చినా సర్దుకోగలరు. నేను పాపం పుణ్యం యెరగని పసిపిల్లవాణ్ణి. నాప్రాణానికి నీప్రాణం అడ్డువేశావంటే కీర్తి వుండిపోతుంది.

మధు—నీగురువుని వొదిలేసి నాదగ్గర శిష్యురికం చేస్తావా?

శిష్యుడు—యిదిగో—యీనిమిషం వొదిలేస్తాను. (బుగ్గలు గాలితో పూరించి పిడికిళ్ళతో తట్టిగురువుతో) మీనేస్తం యీవేళతో సరి మరి ఆడవేషం యీజన్మలో చెయ్యను.

మధు—నాటకంలో కూడా చెయ్యవా?

శిష్యుడు—మరి నాటకం గీటకం నాకొద్దు.

మధు—నాదగ్గర శిష్యురికం అంటే యేవేం జెయ్యాలో తెలుసునా?

శిష్యుడు—నీళ్ళునోడుతాను. వంటచేస్తాను. బట్టలుతుకుతాను. గాని బ్రాహ్మణ్ణిగదా కాళ్ళు పట్టమనవుగద.

మధు—(విరగబడి నవ్వి) యిదా నీగురువుదగ్గర చేసే శిష్యురికం?

శిష్యు—మరిచిపోయినాను. చిడచ్చొక్కలు కూడా గోరుతాను.

మధు—(నవ్వి) పెంకా?

శిష్యు—యేనాఖరీ చెయ్యమంటే ఆనాఖరీ చేస్తాను.

మధు—చన్న ముద్దెట్టుకొమ్మన్న పప్పుడల్లా ముద్దెట్టుకోవాలి.

శిష్యు—ముద్దెట్టుకుంటాను.

కరట—వాడు కట్టవాడు-వాణ్ణేందుకు చెడగొడతావు? అఃష్టరికం యేదో వాడి

తరపునా నాతోపునా కూడా నేనే చేస్తాను. చాతనైతే చక్రం అడ్డాయి.

మధు—“గురువూ శిష్యుడాయె. శిష్యుడూ గురువాయె”

మీరు శిష్యుడు కావాలంటే యీస్కూలు జీతం యిచ్చుకోవాలి.

కరట—పిల్లికి చలగాటం; యలక్కి ప్రాణపోకటా; !

మధు—మీరా యలకి ?

కరట—ఆవును.

మధు—మీరు యెలకకారు. పండికొక్కలు. మీశిష్యుడు యలక.

కరట—పోనీ—నాణ్యునా కాపాడు.

మధు—అదే ఆలోచిస్తున్నాను.

కరట—బుద్ధి బుద్ధి కలిస్తే రాపాడుతుంది. నీఆలోచన యేదో కొంచెం వెలితివట్టా
యనా నాఆలోచన కూడా చెబుతాను. కలబోనుకుందాం.

మధు—మీఆలోచన ముందు చెప్పండి.

కరట—మరేమీలేదు. నేపుచ్చుకున్న పజ్యండువొంచలరూపాయలనోట్లూ, అకంటూ,
పోస్తుద్వారా భీమాచేసి గుంటూరు కాన్తుల్లపేరట లుబ్ధావధాన్లుకి పంపిస్తాను.
దాంతోటి కానీకేను నిజంకాదని సౌజన్యారావు పంతులుగారు పోల్చుకుంటారు.
అపైవి దైనాధీనం !

మధు—మీకు కంటే యలా వొస్తుంది ?

కరట—నువ్వు అనుగ్రహిస్తేను.

మధు—(ముక్కుమీద పేలువుంచుకుని) చిత్రం ! బ్రాహ్మలు యంతకైనా తగుదురు.

కరట—యేమి అలా అంటున్నావు ?

మధు—నాకంటే తిరిగి నేను కళ్ళచూడడం యెలాగ ?

కరట—సౌజన్యారావు పంతులుగారు నీవస్తువ నీకు యిచ్చేస్తారు. ఆయన బహు
న్యాయమైన మనిషి.

మధు—అంత మంచివాడా ?

కరట—అందులకు సంజ్ఞావేమిటి ?

మధు—యెంత మంచివాడు ?

కరట—అంత మంచిమనిషి మరి లోకంలో లేడు.

మధు—అయన్ని నాకు చూడాలనుంది. తీసికెళ్తారా ?

కరట—నా ఆబోరుంటుందా ? ఆయన సానివాళ్ళని చూడరు.

మధు—అంటే నాచ్చి కాబోలు ?

కరట—యింగిలీషు చదువుకున్న వాళ్ళకి కొందరికి పట్టుకుంది యీచాదస్తం ! ఏనా అందులోనూ దేశకాలాలనుబట్టి రకరకాలు లేకపోవడంలేదు.

మధు—సౌజన్యారావుపంతులుగారిది యేరకం? గిరీశంగారిది యేరకం ?

కరట—ఏమి సాపత్యం తెచ్చావు? కుక్కకీ గంగిగోవుకూ యెంతవారో, వాడికీ ఆయనకు అంతవార, సౌజన్యారావు పంతులుగారు కర్మణా, మనసా, వాచా, యాంటీనాచి “వేశ్య” అనేమాట, యేచరి ఆయనయదట పలికితే వట్టాయనా, “అసందర్భం” అంటారు. ఆయనలాంటి అచ్చాణీలు అరుదు. మిగిలినవారు యధా శక్తి యాంటీనాచులు, ఫోజు ఫౌజంతా, మాటల్లో మహావీరులే. అందులో గిరీశం అగ్రగణ్యుడు. కొందరు బంట్లు పొగులు యాంటీనాచి, రాత్రి ప్రోనాచి, కొందరు ఉన్నడొళ్ళో యాంటీనాచి, పరాయిడొళ్ళో ప్రోనాచి; కొందరు శరీర దారుఢ్యం ఉన్నంతకాలం ప్రోనాచి, శరీరంచెడ్డతరవాత యాంటీనాచి; కొందరు బ్రతికిఉన్నంతకాలం ప్రోనాచి; చచ్చిపోయిన తరవాత యాంటీనాచి; కొందరు అశ్వువ్వపంతులు చచ్చినతరవాత కూడా ప్రోనాచే అనగా యజ్ఞంచేసి పరలోకంలో భోగాలికి టిక్కెట్టు కొనుక్కుంటారు; నాబోటి అల్లు పజ్జలవాళ్ళు అధ్యం కానప్పుడల్లా యాంటీనాచే.

మధు—మీయోగ్యత చెప్పేదేవితీ! గాని, పెండ్లుగారిమాటలు చూస్తే, సౌజన్యారావుపంతులుగారు బద్ధావుధాన్లుగారిని కాపాడడానికి, విశ్వప్రయత్నం చేస్తూ వున్నట్టు కనబడుతుంది. యేమి కారణమో ?

కరట—చాపలు యీడడానికి, పిట్టలు యేగరడానికి, యేంకారణమో అదే కారణం.

మధు—పరోపకారం ఆయనకు సహజగుణమనా ?

కరట—కాశేవీ ?

మధు—మీరెందుకు కొంచెం ఆయిడడం, యేగరడం నేర్చుకోకూడదు.

కరట—నీమాట అర్థంకాదు.

మధు—యీ కేసులో నిజవేదో సౌజన్యారావు పంతులుగారితో చెప్పి మీరు కూడా కొంచెం లోకోపకారం చెయ్యరాదా ?

కరట—మామంచి సలహా చెప్పావు! తరువాత వానిన దర్శనమా? “స్వయం తీర్థః పరాం స్తూరయతి” అన్నాడు. నిజం చెబితే పంతులు యేమంటాడో నీకు తెలుసునా? “కాస్తులు గారూ మీరు సేదంబుచేశారు. సేసేమి చెయ్యగలను? మిమ్మును గురించి నాకు చాలా విచారం గా వున్నది.” అని వగుస్తూ, పోలీసువాళ్ళతో చెప్పి, జైలులు లోకి వచ్చిపెట్టాడు. జైలులునుంచి తిరిగి వచ్చిందాకామాత్రం నెలకొ పాతికొ, పరకొ కనికరించి నాభార్యను యిస్తావుంటాడు. అలాంటి ప్రమాదం లేకుండా కార్యసానుకూలం కావడంకోసమే యాయెత్తు యెత్తాను.

మధుర—నరే. సాజన్యారావు పంతులుగారు మంచివారు గనక ఆమనభావా వస్తే నాకంటే నాకు యిప్పించేస్తారు గాని, చుభావధాన్లు ఆరూపాయలూ, కంటా, పెట్లో పెట్టుకుని ముంగిలా మాట్లాడకుండా వూరుకుంటేనో?

కరట—దానిఖరీదు సేనిద్దప్పుకుంటాను.

మధు—తమరు ఒకవేళ మతంలో ప్రవేశిస్తే మరి నాకు కంటేఖరీదు యిచ్చేవారెవరు? అందుచేత ఆకంటే నాకు తిరిగివచ్చేవరకూ మీశిష్యుణ్ణి నాదగ్గర తాకట్టువుంచండి.

కరట—అలాగనే.

శిష్యుడు—మీసామేంబోయింది. నాపెళ్ళో?

కరట—నాలికా తాటిపట్టెరా?

శిష్యుడు—మీరోవేళ — జయిల్లోకి వెళ్ళితే—

మధు—గురువుకు తగిన శిష్యుడివోదావు!

కరట—అంత ఉచ్చద్రవోస్తే, నీపెళ్ళిమాటట నాపెళ్ళాంతో యేంజిమెంటుచేసి మరీ వెళ్ళతాను.

శిష్యుడు—యేమో! ఘోరమైన ప్రమాదం చేశారుగదా?

కరట—మధురవాణి కొంచెం శ్రమచేసి కంటేతేవా?

మధు—యేవొచ్చింది తొందర?

కరట—పెద్దగాని, రావలెవుంతులుగాని, వొచ్చాడంటే నాకొంప ములుగుతుంది.

మధు—మురిగితే తేలుస్తాను.

కరట—అంత చాకచక్యం నీకు లేదని కాదు.

[మధురవాణి లోనికి వెళ్ళును]

కరట—అది చెప్పిందల్లా చెయ్యక, కొంచెంపై ఒచ్చేది కాని, మరీ నడుస్తూ వుండు. యేవై నాకుంటే, నాచెవిని పడేస్తాండు.

కన్యకుడు—యివరిదిగిర వున్నప్పుడు నారు చెప్పిందల్లా చెయ్యడవే, నానిర్ణయం.

మీరు యేంపైకాసి, నాచేత అడవేపం వేయించి పెళ్ళిచేశారో?

కరట—ప్రమాదోధీమతామపి, యెంతటివాడికైనా ఒకప్పుడు కాలు జారుతుందిరా?

[మధురవాణికింటి పట్టుకు ప్రవేశించి]

మధు—తాకట్టువస్తువ తప్పించుకు పారిపోతేనో? కుక్కా, నక్కా కాదుగదా? గొలునులు వేసి కట్టడానికి?

కరట—నీవలలోపడ్డప్రాణి మరి తప్పించుకు పారిపోవడం యెలాగ? వానికి వున్న పట్టుత్వం యేవుక్కుగొలునులకూ ఉండదు.

మధు—వలలో మత్స్యప్రచిప్పలు పడితే లాభంగాని, సత్తగుల్లలు పడితే మోతచేటు.

కరట—యంతసేపూ డబ్బూ, డబ్బేనా? స్నేహం వలపూ అనేవి వుంటాయా?

మధు—స్నేహం మీలాటివారిచోట; అందుచేతనే కన్యపడి అరించినకంటే మీపాలు చేస్తున్నాను. మాతల్లి చూస్తే భవిష్యం వుంచునా? యిక వలపో? బతుకనేది వుంటే, వలపువన్నె తెస్తుంది. అంగణివాడికి మితాయిమీద ఆశా, సానిదానికి వలపూ, మనస్సులోనే పరాగాలి; కొద్దికాలంవుండే యవ్వనాన్ని జీవనాధారంగా చేసుకున్న మాకులానికి వలపు ఒక్కచోటే.

కరట—యక్కడో?

మధు—బంగారంమీద శృంగారం వన్నె చెడినదగ్గరినుంచీ, బంగారంగా తేటుతే వాలి? ఆబంగారం మీకు ధారపోస్తూవున్నప్పుడు నాస్నేహం యెన్నసేల?

కరట—నీస్నేహం చెప్పేదేవీటి! నీయావ్వనం, నీశృంగారం దేవతాస్త్రీలకువలె కాళ్ళతండా వుంటాయి.

మధు—మాతల్లి ధర్మవాద ఆని, ఆమె నాచేవిలో గూడుకట్టుకుని బుద్ధులు చెప్పబట్టి గాని, లేకుంటే మీలాంటి విద్వాంసులయిచ్చకాలకి మైమరచి, యీపాటివూళ్ళో సానులవలె చెడివుండనా?

కరట—మాతల్లి అనగా యెంత బుద్ధివంతురాలు! దాని తరిఫీదుచేతనే నువ్వు విద్యా సౌందర్యాలు రెండూ దోహదం చేసి పెంచుతున్నావు?

మధు—అంతకన్న కాపుమనిషి నైపుట్టి, మొగుడిపొలంలో వంగమొక్కలకూ, మిరప మొక్కలకూ దోహదంచేస్తే, యావజ్జీవం కాపాడే తనవాళ్ళన్నవాళ్ళు వుండు రేమో?

కరట—యేమి చిన్నపాట అన్నావు! మధురవాణి అంటూ ఒక శత్రుశిఖామణి యీకళింగ రాజ్యంలో వుండకపోతే, భగవంతుడి సృష్టికి యంతలోపం, వచ్చి వుండును?

మధు—సృష్టికి లోపం వచ్చినా రాకపోయినా, యిప్పటిచిక్కులలో మీకు మట్టుకు
కించిత్ లోపం వచ్చివుండును.

కరట—మమ్మల్ని తేల్చడానికి నీ ఆలోచన యేదో కొంచెం చెప్పావుకావుగదా?

మధు—నన్ను సౌజన్యారావు పంతులు గారి దగ్గరకు తీసుకువెళ్ళడానికి వొప్పారు
కాదుగదా?

కరట—ఆయన నిన్ను, నన్ను యింటోంచి కట్టపుచ్చుకు తరుముతారు.

మధు—కోపిస్తా?

కరట—ఆయనకి కోపవన్నమాటేలేదు.

మధు—అయితే భయమేల?

కరట—చెడవారివల్ల చెప్పబెబ్బలు తినవచ్చును గాని, మంచివారివల్ల మాటకాదుడం
కష్టం.

మధు—కొత్తసంగతి వకటి యీనాటికి నాకు తెలిసినది. సృష్టికల్లా వన్ని తెచ్చిన
మధురవాణి అనే వేశ్యకళామణి గిరీశంగారివంటి కుక్కలపాత్రుకే తగిలున్నది.
గాని, సౌజన్యారావుపంతులు గారివంటి నత్తురుషులను చూడడమునకే నా ఆర్థ త
లిగివుండలేదు. గిరీశంగారు దానియింట ఆడుగుబెట్టగానే మీచెలెలుగారియింట
ఆడుగుపెట్టడానికి ఆయనకు యోగ్యత తప్పిందని మీనిరయుం. తమింటి పండి
తోత్తములు మాత్రం కార్యావసరం కలిగినప్పుడు పూర్యవాడా వెతికి, మధుర
వాణిదగ్గర లాచారీపడవచ్చును. అయితే డిప్టీలక్టరు కుక్కేనా?

కరట—లంచం తినడుగాని, ఆయనకు స్త్రీవ్యసనం కిదు. పెద్ద ఉద్యోగముడు గనక,
సీమకుక్క అని అంటాం. ఆయన్ని గాని కలలో వేకేవా యేకాటి?

మధు—వేస్తే?

కరట—బతికానన్నమాట! ఆయనసాయం ఉంటే, కేసు మంచులా విడిపోతుంది.

తెలిసింది. యిదా నువు చేసిన ఆలోచన? యెంత గొప్పదానివి!

మధు—ఆయన నాయుడుచేత రాయబారాలు పంపుతున్నాడు.

కరట—చెళ్ళు, వెళ్ళు, వెళ్ళు, వెళ్ళు, యింకా ఆగోచిస్తావేదా? నీ ఆదృష్టం నా
ఆదృష్టం రోవని చెప్పును!

మధు—వెళ్ళతలుచుకోలేదు.

కరట—చంపిపోతివే! ఆయన ఒక్కడే మమ్మల్ని కాపాడకలిగినవాడు.

మధు—యిటువై ఊరకుక్కలనూ, సీమకుక్కలనూ దూరంగా వుంచడానికి ఆలో
చిస్తున్నాను.

కరట—ఆయనని హస్తానికి సీమకుక్క అని అన్నానుగాని, ఎంత రసికుడనుకు
న్నావు? చేతికి యెముకలేదే! పొడుకనిస్తీబుపాటి చేకాడుకాదా?

మధు—వట్లం వొదిలి పల్లెటూరు రాగానే, మీదపైలో, పలుచనైతిను? హెడ్డును నాఖరులా తిప్పుకున్నాను గాని అధికంలేదే. ఆనాలుగురోజులూ సర్కారుకొలుపు మాని అతడు నాకొలుపుచేశాడు. అతడిసాయం లేకపోతే, మీరు ఆడిరిపాలిమేర! దాటుచురా? యీదాసరి దాటునా? లోకంఅంతా యేమి స్వప్రయోననపరులూ కరట—అపరాధం, అపరాధం! కలక్టరుని చూడనంటే మనస్సు చివుక్కుమని అలా అన్నాను. నువ్వు ఆగ్రామం గ్రామం సమూలం రాణీలాగ యేలడం నేను యీ కళ్ళనో చూడలేదా?

మధు—నేను కలక్టరుని చూడనంటే, మీమనస్సు చివుక్కుమనడం యెట్టిది? యేమి చిత్రం! సౌజన్య రావుపంతులు గారు యీమాట వింటే సంతోషిస్తారాకాబోలు? కరట—పీక పుత్తరిస్తారు.

మధు—ఆదేదో చూస్తాను.

కరట—బ్రహ్మహత్య కట్టుకుంటావా యేమిటి?

మధు—ఆహా! యేమి బ్రాహ్మలూ!—అయినా పోలీస్ వెట్టి చెప్పినట్టు, యెంత చెడ్డా బ్రాహ్మలుగదా? యిందండి; (కంటే యిచ్చును.) తిలోదకాలేనా?

కరట—యెంతమాట! పువ్వులలో పెట్టి మళ్ళీ రాదా? నీయెదటఆనవలసినమాట కాదు. నీలాంటి మనిషి మరలేదు. కించిత్ తిక్కలేకుంటేనా!

మధు—అతిక్కేగదా యిప్పుడు మీరు ఉపచరిస్తూంది?

కరట—యేం ఉపచరించడం? చంపేశావు! అడిప్టి కలక్టర్ని ఒక్కమాటుచూసి యీ బీదప్రాణిని కాపాడితే—

మధు—చాలించండి. యిక విజయం చెయ్యండి. (వెళ్ళిపోవ్వని చేతితో సౌజ్ఞ చేయును. కరటకళాస్తులు, శిష్యుడు విస్కమించుచుండగా) కాస్తులు గారూ!

[కరటకళాస్తులు తిరిగి ప్రవేశించును]

మధు—మీపిల్లని మహేశానికి యిస్తారా?

కరట—యిస్తాను.

మధు—అయితే నాకో ఖరారు చేస్తారా?

కరట—చేస్తాను.

మధు—యిక ఆతణ్ణి నాటకాలాడించీ, ముండలిళ్ళకి తిప్పి చెడగొట్టకండి.

కరట—యిటుపైని చెడగొట్టను. నాకు మాత్రం అక్కరదా? (పొడుం పీల్చి) నీది గురూపదేశం మధురవాణీ!

మధు—బ్రాహ్మలలో ఉపదేశంలావూ, తిరుణ తప్పువా, ఖరారేనా?
కరట—ఖరారే.

మధు—బ్రాహ్మలుకాగానే, దేవుడికంటో లంగిపొయ్యలేరు అనుకుంటాను.
కరట—చీవాట్లకి దిగావేవేటి?

మధు—చిత్రగుప్తుడికి లంచం యివ్వగలరా? అతడిద్గిరికి మధురవాణిని పంపి, చేసిన
పాపాలు అన్నీ తుడుపుపెట్టిండుడానికివీలువుండదు గాబోలు?

కరట—మధురవాణీ! పనివకటుంది. మరిచిపోయినాను_నెల్లి కేళు మళ్ళీ వస్తాను.

మధు—(నవ్వుచేత కుప్పిమీద విరగబడి, తరవాత నవ్వు సమాధిండుకొని) ఒక్కనిమి
షం ఆగండి. శిష్యుడా! (శిష్యుడు ప్రవేశించును) యేదీ వాడు నువ్వు రామచంద్ర
పురం అగ్రహారంలో, రామప్పంతులు యింటిపైటనూ, సేనూ, మినాక్షిమ్మా
తలుపు యివతలా అవతలా ఖణాయించిందడగా తెల్లవార్యూవున నిశ్చబ్దంగా
అకాశవాణిలా పాడిన చిలకపాటపాడి సీమావంశారికి బుద్ధిచెప్పు. తమమూలంగా
ఒక ముసలిబ్రాహ్మడికి ముప్పువస్తూవుంటే తమశరీరం దామరుంటున్నార.

శిష్యుడు—(పాడును) యెట్టనిముక్కుగలది రామచిలక! దాని

మధు—(బ్రతముతో కొట్టబోయినట్టు నటించి) చెప్పినపని, చేయకపోతే జయిలు
సిద్ధం.

(శిష్యుడు—“యెన్నాళ్ళు బ్రతికినా” అనుపాట పాడును. రెండు తరణములు
పాడినతరువాత.)

కరట—అతిజరూయ పనివుంది మధురవాణీ మరోమాటువస్తాను. (నిష్క్రమించుతూ)
తలవాయగొట్టి ఏ. తలవెంట్రుకలు లావయినాయి_మనసు కొంచం మళ్ళించు
కుందాం.

2-వ ఫలము: సౌజన్యారావుగారియింట్లో కచేరీగది.

[సౌజన్యారావు పంతులుగారు, అగ్నిహోత్రావుధాన్లు ప్రవేశింతురు]

సౌజ—ఇక మిమ్ములనూ జయించినవాడులేడు. పిల్లల్ని అమ్మకొవడం శిష్టచారం
అంటారండీ?

అగ్ని—ఆహా మామేనత్తల్ని అందరినీ కూడా అమ్మారండి. వాళ్ళంతా పునిశ్రీ
చావే చచ్చారు. మాతండ్రి మేనత్తల్నికూడా అమ్మడవే జరిగిందను. యిప్పుడు

యీ వెధవ యింగిలీషు చదువునుంచి ఆపకీరువెధవ దాన్ని లేవీసుకు పోయినాడు గాని, వైధవ్యం అనుభవించిన వాళ్ళంతా పూర్వకాలంలో యెంత ప్రతిష్ఠగా బలికారు?

సౌజ—పసిపిల్లల్ని కాలంగడిచినవాళ్ళకి పెళ్ళిచేస్తే వైధవ్యం రాక తప్పతుందా? నిలపాదిచేసి కొంచెం యోచించండి.

అగ్ని—పాల్కబం చాలకపోతే ప్రతివాళ్ళికి వస్తుందండి. చిన్నవాళ్ళకిచ్చినా పెద్ద వాళ్ళకిచ్చినా, రాసినరాత యెవడైనా తప్పించగలడా?

సౌజ—మీరు చదువుకున్నవారుగదా, ప్రాంబమని పురుషప్రయత్నం యేవ్వవహారం లో మానేశారు? కేసు, “విధివ్రతం; యలావుంటే అలా అవుతుంది” దని పకీల్ని పెట్టటం మానేశారా? కన్యలని ఆమ్మకోసడం కాస్త్రమూష్యం కాదా? డబ్బుకి లోభించి పిల్లల్ని ముసలివాళ్ళకి కట్టబెట్టి విధివ్రతం అవశం న్యాయవేదనా? శలవియ్యండి.

అగ్ని—యిప్పుడు మీలౌశ్యలో వెయ్యేసి, రెండేసివేలు, వరుసట్నాలు పుచ్చుకుం చున్నారు కాదండీ? గిరిశంగారు చెప్పినట్లు—వాడి పిండం పిలులికి పెట్టా!—మీలో ఆడపిల్లకి యిన్నితులాలు బంగారంపెట్టాలి యిన్నితులాలు వెండిపెట్టాలి అలి నిర్నయించుకోవడంలేదా? అదిమాత్రం కాదేం క న్యాశుల్కం?

సౌజ—అలాచెయ్యడం నేను మంచిదన్నా నాయేమిటండి? “గిరిశంగారు చెప్పినట్లు” అని అన్నారేమిటి?

అగ్ని—ఆవెధవపేరు నాయడట చెప్పకండి.

సౌజ—కానీండి గానిమీరెండోపిల్లకి తగినవరుణ్ణిచూచి పెళ్ళిచెయ్యండి. యేం సుఖ పడుతుందని ముసలివాళ్ళకి యివ్వడం? శలవియ్యండి.

అగ్ని—అదంతా మీకెందుకయ్యా? ఓహో యిందుకా నన్ను పిలిపించారు? మీ గృహకృత్యాలవ్రాసుకి నేవొచ్చినా యేమిటి? నాగృహకృత్యాలవ్రాసు మీ కెందుకూ?

సౌజ—తొందరపడకండి అవుధానులుగారూ, దూరం ఆలోచించండి. మీకడుపున బుట్టినపిల్లయొక్క సౌఖ్యం ఆలోచించి సలహాచెప్పానుగాని నాస్వలాభం ఆలోచించి చెప్పలేదుగదా పెద్దపిల్లకి సంభవించినఅవస్థ మీకళ్ళలో చూడనేమాత్రం యిక నైనా వృద్ధులకు పిల్లని కట్టబెట్టడపు ప్రయత్నం చాలించండి.

అగ్ని—నాపిల్ల భారం అంతా మీరైనట్లు మాట్లాడుతున్నారేమిటి? ఆసంత మీ కెందుకూ?

సౌజ—నన్ను తమ స్నేహవర్గంలో చేర్చుకోండి - పరాయివాణ్ణిగా భావించకండి - దయచేసి నాలహా వినండి-మర్యాదగలయింట పుట్టిన బుద్ధివంతుడగు కుటుంబానికి

చూసి మీచిన్నపిల్లని పెళ్ళిచెయ్యండి. యిక పెద్దపిల్లమాట ఆమెకు విశంకువుల మతంలో - సంఘసంస్కారసభవారు విద్యాగుర్తులు చెప్పించుతారు మీకడుపున పుట్టినందుకు యొక్కడనయినా ఆమె నుఖంగా ఉండడం గదా తండ్రినవారు కోరవలసినది. ఆమెతాలూకు కొంత ఆస్తి తమవద్ద ఉన్నది. మాన్నేహితులున్నూ స్త్రీపునర్వివాహసభాకార్యాధ్యక్షులున్నూ ఆయన రామయ్యపంతులుగారు నా పేర వ్రాసినారు. ఆ ఆస్తి చిక్కులుపెట్టక, తాము ఆపిల్లకి పంపించి వెయ్యడం మంచిది.

అగ్ని—యేమిటి ముండా యేడుపునంత; వాడెవరు? వీడెవరు? మీరెవరు? అదెవరు? నాపిల్లేమిటి? పక్షిరుముండ! రేపు యింటికి వెళ్తున్నానే ఘటాక్రాధం పెట్టేస్తాను.

సౌజ—యిప్పటి ఆగ్రహంమీద మీరు అలా కలవిచ్చినా, నిడివిమీద మీకే కనికరం పుడుతుంది. ఇప్పట్లోనే కనిగిరిస్తే కొంత మీకు నేను ఉపకారం చెయ్యగలను.

అగ్ని—కనికరం గాకేం; కడుపులో యేడుస్తున్నానుకానూ? ఆస్తీ గిస్తీ యిమ్మంటే మాత్రం యిచ్చేవాణ్ణికాను. ఆవెధవని పెళ్ళిచేసుకోకుండా యిల్ల జేరితే, యిట్లో బెట్టుకుంటాను. అంతే.

సౌజ—అది మరి జరగదు.

అగ్ని—యిది అంతకన్నా జరగదు.

సౌజ—ఆమెఆస్తి మీరు యిచ్చివెయ్యకపోతే దావాపడుతుంది నిమగ్నరణంఖర్చులు తగులుతవి.

అగ్ని—నేను ఆగ్రహంపుచెయ్యని దావాగీతా అని బెదిరించితే భయపడేవాణ్ణికాను.

సౌజ—నామాటవిని ఆస్తి యిచ్చివేసి గిరిశంగారిమీద గ్రంథం చెయ్యడపుప్రయత్నము నూనుకుంటే, లుబ్ధావధాన్లుగారు మీమీద తెచ్చినకేసు తీయించివేస్తాను. మీపిల్ల దయాదాక్షిణ్యాలు లేకపోతే, స్వలాభవైనా ఆలోచించుకోండి.

అగ్ని—వెధవముండని లేపదీనుకపోయిన పక్షిరు వెధవపక్షం మాట్లాడుతావు. యేమి పెద్దమనిషివయ్యా? నేనా కేసు వొదలుపెంచాను? ఆవెధవగానీ కంటికి కనబడితే కూనీచేస్తాను. పెద్దపిల్లరు ప్రత్యుత్థానంచేసి విలిచాడంటే కేసుల్లో యేమి నలనా చెబుతాడో అని భ్రమపడ్డాను. వెధవముండలికి పెళ్ళిచేయడపుపోయాకాలం పట్టుకుందేమి, పెద్దవాళ్ళకి కూడాను?

సౌజ—లుబ్ధాసధాన్లు గారి తరపున మీమీద గ్రంథం నేనడిపించవలసి ఉంటుంది. మీకు పృథాగా డబ్బు తట్టుబడి, సీతా, త్సూణతా కూడా సంభవిస్తాయిగదా అని ఇంత దూరం చెప్పాను. మంచికి మీరు మనుషులైనట్టు కనపడరు గనక నాసాయశక్తులూ పనిచేసి మీకు గట్టి సీతా అయేటట్టు గ్రంథం నడిపిస్తాను. పిల్ల దాని అస్తవినయ మయి దావా కూడా ననే పడేస్తాను.

అగ్ని—నీయింట కోడి కాల్యా!

సౌజ—మీరు యేమన్నా, నాకు కోపం లేదు. యింటికి వెళ్ళి ఆలోచించుకొని, నా సహాయం కావలసివుంటే తిరిగి రండి.

అగ్ని హోత్రావధాన్లు (చిప్రమించుతూ తనలో) వీడికి వెట్టిగాబోలు!

(తెర దించవలెను)

ఓ న్లి డాటర్

రచయిత: కోవల్లి వేంకటరమణారావుగారు

బాలవితంతుడాద్వాహ విప్లవాన్ని లేవదీసి తెలుగుదేశానికంటా వీరేశలింగంగా రాంధ్రాపనికి నగరాదిత్య మనబగిన రాణ్య హేంద్రవరంలో ప్రథమ వితంతుడాద్వాహం జరిపించి వారి మానప్రాణధనాలను ధారపోసి ధన్యులైనారు. అప్పటికీ గోపాలరావు వంటి మూఢాత్ములుండి కన్న కూతుళ్ళను కట్టళ్ళు పెడుతూనే ఉన్నారు. ఓన్లి డాటర్ రయిన తన కూతురు నుండరమెంత ప్రాధేయపడినా సంఘపితాచానికి భయపడి గోపాలరావు ద్వితీయం చెయ్యకపోతే గానవిద్యాభ్యాసనెపంబున ఓసంగీతంమావ్వర్ని తెప్పించుకొని గానకళకు మాటుగా కామకళాభ్యాసం మొదలెట్టింది. ఈనాటకంలో ధనికుల యిండ్లలో చనవుగా సంచరించే దాసీల దారుణచర్యలు—యాయువార బాహ్య ణుని దుర్నడతలు, బాలవితంతువులకు వల్లీ పెళ్ళిళ్ళు చెయ్యకపోతే కలుగే అగ చాట్లూ కళ్ళకు కట్టినట్లుగా చిత్రించబడి సంఘదురాచారమనే మబ్బుదొంతరను విడ గొట్టే జంఝూమారుతం చెలరేగించారు. నీకు ఓన్లి డాటరున్నా డబుల్ - ట్రిబుల్ - ఫోరుఫోల్డు డాటరున్నా, పిల్లల్లేక పోయినా, ఆడపిల్లలు గలవాడవైనా ఓన్లి డాటరు నీయింట్లో ఉండవలసిందే.

చెల రు 1—0—0

క న్యా శు ల్క ము — సప్తమాంకము

సప్తమాంకము

౧-వ స్థలము : విశాఖపట్టణం లో వీధి.

[బైరాగీ, వెనుక పదిమంది శూద్రులూ ప్రవేశించును]

రామన్న—యెక్కణ్ణించి యిజయం నేస్తున్నారు గురూ?

బైరాగి—కాశీనుంచిరా.

రామ—యెన్నాళ్లంది గురూ?

బైరాగి—ప్రాతఃకాలం గంగనేవించి బయల్దేరామురా.

బుచ్చన్న—యోగునికి సిద్ధులుండవుగా? యీయసేంరా, ఉప్పుకలోనూ, సింహాచలంలోనూ మొన్న శివరాత్రికి ఒక్కమాత్రం ఆగువడదాని.

లక్ష్మన్న—తెల్లొడు తీగిట పాయేసినాడుక్కడా? నిమేటికి ఉత్తరం దేశదేశాలకి యెల్లదా?

బైరాగి—పామరులు! పామరులు!

రామ—ఊడకొన్నీనీకేటెరికయెట్టి నాకొడక.

బైరాగి—యీపూళ్ళో తీర్థపురేవున రెండుమైళ్ళులోనబురుస ధర్మరాజువాడు ప్రతిష్ఠ చేసిన శివాలయం, కందుదేవాలయం ఒకటిఉన్నది. రాత్రి ఆదేవుణ్ణి నేవించుకుని; రేపు రామేశ్వరం వెళ్ళిపోతాం. సదావృత్తి యక్కడ దొరుకుతుంది?

రామ—యీపూళ్ళో మఠం లేదు గురూ. మేవంతుండగ తమకి లోనవేటి గురూ? కాశీకలుగేటి గురూ?

బైరాగి—నాలుగు రోజుకిందట విశ్వేశ్వరుడి రోవిలలో ఒక బంగారపురేవు ఆశా శంకించి పడ్డది. దానిమీద వ్రాసినలిపి బ్రాహ్మినికి బోధ అయిందికాదు. మేం చిత్తగించాం. సిద్ధులభాషని దానిమీద బంగారం చేసే యోగం వకటి కలకాలం బలక యోగం వకటి వ్రాసిఉన్నాయి.

రామ—యేవాఁచ్చెట్టెం! గురూ భజనం యేచారగిస్తారు?

బైరాగి—పాలూ, పంచదారా, అరటిఫలములూ, యీప్రకారం ఒకవత్సం ఫలహారం చేస్తాము. మరి వదీహేను రోజులు వాయుభక్షణ చేస్తాము.

రామ—ఒక్కమిట్టకాయలో బూరం చాగర్త చేస్తాం గురూ. మారాంమనిదిరానికి దయసెయ్యాలి.

బైరాగి—పద. యీవూరి వింతలేవెటి?

లక్ష్మన్న—యేటిలేవ్—రావణశండ్రపురం అగ్నిగోరంలో ముసలబాపనోడు అల్లి చంపే
సినాట. అడికీ దొంగ సాచ్చికం పలికీ నోళ్ళకీ తాసిలుగోరికీ సిచ్చెపోతాదిట?

బైరాగి—యీవూరు పాపంతో నిండివున్నట్టు కనపడుతుంది. యీవూళ్ళో మేము
నిలవము.

రామ—లచ్చువుడు వెల్లోడు గురూ. అడిమాట నమ్మకండి. మీరెళ్ళిపోతే మాలా
టోళ్ళు తరించడం యలాగురూ? అళ్ళీ వూరోళ్ళు కారు.

బుచ్చన్న—అవూరిదుకాణదారు గారు అడుగో వొస్తున్నారు.

బైరాగి—యీవూళ్ళో తాగడం లావుగా ఉన్నట్టు కనపడుతుంది. మేము తాగుబో
తులతో మాట్లాడం. అదుకాణదారు వచ్చేలోగా యీసందులోకి మల్లిపోదాం
రండి. (దుకాణదారు పరుగునవచ్చి కలిసి బైరాగిమొలలో చెయివేసి పట్టుకొనును.)

దుకా—రూపాయలు కక్కి మరీ కదలాలి!

బైరాగి—యేమిటి చాళకం, వీడు తప్పతాగి జేలుతున్నాడు. నేను మొరటే చెప్ప
లేదా యీవూరి సంగతి అంతా పాపంతో నిండివుంది! మేమన్న యేమన్నాడు?
“తాగుబోతుతోడ తగిలెందు నేస్తంబు”

రామ—(దుకాణదారునితో) భాయి! మీకేటి, మతోయిందా? గురువుగారికి దణ్ణ
వెట్టి లెంపలోయించుకొండి.

దుకా—గురువూలేదు గుట్రాలేదు. వూరుకొస్సి యీడెక్కడ గురువు? నాదుకాణం
లో సారాంతా చెడతాగి డబ్బియ్యకుండా యేగేసినాడు.

రామ—నీకు మతోయిందా భాయి? అరేటి మీదుకాణంలో తాగడవేటి. కాశీనించి
యిప్పుడే ఒచ్చినారగదా?

దుకా—అకాశం బొక్కచేసుకుని వొచ్చాడుకాదూ? (బైరాగితో) డబ్బిచ్చి మరీ
కదులు.

బైరాగి—మావంటి నాథులతో నీకు వాడెందుకు అట్టి? యెవర్ని చూసి మే వఁనుకు
న్నావో! నమ్మల్ని పోలిన దాసరివాడొకడు, బైరాగివేషం వేసుకుని యీదేశం
లో తిరుగుతున్నాడు. కిందటిమాటు మేం దేశసంచారం చేసినప్పుడు చూసి
చీవాట్లు పెట్టాం. నీకు డబ్బుమీద అంత కాపీనం ఉంటే తులన రాగి తెచ్చుకో
బంగారం చెసియిస్తాం. సంగోరు ధర్మఖర్చుచేసి సంగోరు తిను లేకుంటే తల పగిలి
పోతుంది.

రామ—యేం యెట్టినుండావని చేసినారు భాయీ; బంగారం చేసేసిద్ధులికి దబ్బు లచ్చంటోయి! అరికాళ్ళమీసపడి అలక తీరునుకొండి.

దుకా—వుండొస్సి - యేడిసినట్టేవుంది. నీసామ్మంపోయింది?

[హెడ్ కనిస్టిబు ప్రవేశించును]

హెడ్—యేమండోయి గురోజీ! మీరు దొరకడం నాకు దేవుడు దొరికినట్టుంది. ఇక బతికాను, మీతో కొన్ని జరూరుసంగతులు మాట్లాడాలి, రండి.

బైరాగి—భాయీ! మీరు వెనక్కుండండి. (దుకాణదారు తప్ప తక్కినవారు దూరముగా వెళ్ళుదురు)

దుకా—నాడబ్బిచ్చి మరీ మాట్లాడండి.

బైరాగి—నలుగురిలోనూ మర్యాదతియ్యడంధర్మవేనాతిమ్మడా? యోగరహస్యాలు పామరులదగ్గిరా వెల్లడిచెయ్యడం?

దుకా—దబ్బు యెగ్గెయ్యపుయోగం నాదగ్గిర పారదు. రహస్యవేటి? అవిద్యకి అంతా గురువులే.

బైరాగి—వెట్టినరుడా! బైరాగివాళ్ళకి మాకు దబ్బుమీద తనువుంటుందటోయి? ఒక శ్లోకి యిచ్చేదీ కానం-పుచ్చుకున్నదీ కానం.

హెడ్—భాయీ! నీరూపాయలు నేనిస్తాను. తెలివిమాలిన మాటలాడకు. గురువు గారికి శత్రుమొయ్య, అగ్రవాంస్తే మనం మండిపోతాం. మీరటుండా, వెళ్ళండి (బైరాగితో) గురోజీ! కూసీకేను పీకలమీదికొచ్చింది. కేనూ యేబుగ్గీ లేనిదే ఆరాత్రి నాలుగురాళ్ళు తడువుతుందావని మనం అముచలాణ్ణి అల్లరి పెట్టావాం? ఆతరవాత, తాసిల్దారొచ్చి “హాత్ హూత్” అని బెదిరించి వదిరాళ్ళు లాగేడు. తనతాలూకుకంటే పెగిలిందికాదని రావంతులుగాడు ఇనస్సెక్టరికి పోలీసు నూపరెంటుకి అరీబుకొట్టాడు. నిజంగా కూసీకేను జరిగిఉండగా, మేవుల కామావు చేకానని తాసిల్దారుమీదా, నామీదా యిప్పుడు పితూరీచేస్తున్నారు.

బైరాగి—మేవులండగా మీకేం భయం భాయీ?

హెడ్—అందుకేగదా నా పాలిటిదేవుళ్ళా మీరు దొరికారన్నాను.

బైరాగి—మీశత్రువులకు వాగ్బంధంచేస్తాను. వాళ్ళపేర్లు వ్రాసియివ్వండి. యిన్సెక్టరుకి మీమీద యిప్పవని చెప్పేవారే?

హెడ్—మీపెద్దఉద్యోగస్తులకి దయలూ, దాక్షిణ్యాలూ యేవింటే గురూ? వాళ్ళకి యెంత మేపినా, వాళ్ళకి కారట్టు వొస్తుందని గాని, ప్రమోషను వొస్తుందని గాని

అశపుట్టినప్పుడు, తెగనికత్తితో పీకలు తెగగోస్తారు. కూయినస్పెక్టరికి నూప
రెంటుపని కావాలని ఆకుంది. తాసిల్దారికి వాడికి బలవద్దిరోధం వుంది. అవిరో
ధం మధ్య నన్ను కొట్టేస్తూంది.

బైరాగి—చూస్తూవుండండి. రేపటినుంచి పకకం తిరిగిపోతుంది.

హెడ్—మీదయ గురూ - సౌజన్యరావు పంతులుగారని ఓగొప్ప వకీలుగా
రున్నారు. ఆయన నాకు చాలాసాయం చేస్తున్నారు. కేసు తేలిపోయే సాధనం
ఆయన వొకటి చెప్పారుగాని, అది ఊదరక తల్లడిల్లుతున్నాం.

బైరాగి—యేమిటండి, ఆసాధనం ?

హెడ్—పరారీ అయిపోయిన ఆపిల్లనానితండ్రి గుంటూరుకొస్తులనిఒక డువున్నాడు.

అతగాడు దొరికితే, కేసుపోతుంది. వాడు యెక్కడా కనపడ్డు.

బైరాగి—యిదెంతపని. రాత్రి అంజనంవేసి ఒక్కక్షణంలో కనుక్కుంటాను.

హెడ్—అలా రక్షించుగురూ. అవ్వుజాడు—అనగా అచిన్నది—యిప్పుడుయెక్క
డుందో కనుక్కోగలరూ, శురూ?

బైరాగి—అదీ అంజనంలోనే కనపడుతుంది.

హెడ్—అదీ మొగాడయినా అడదయినా కూడా కనపడుతుందా గురూ?

బైరాగి—అడది మొగాడెలా అవుతుంది భాయీ ?

హెడ్—(తనలో) చెబితే యేం ప్రమాదవో! (పైకి) యీ చిక్కుల్నించి మతిపో
తూంది గురూ. దయచేండి యింటికెళ్దాం.

బైరాగి—యీశిష్యులకి కొంచెం జ్ఞానూపదేశం చేసి మరీ వస్తాను. మీరు ముందు నడ
వండి.

హెడ్—యీకార్యం అయిందాకా మీపాదాలు వొదలను. - కార్యవైతే తమరు
హరిద్వారంలో కట్టిస్తూన్న మఠానికి నూటపదహార్లు దాఖలుచేస్తాను.

(అందరూ నిష్క్రమింతురు.)

౨.వ ఫలము : డిప్యూటీ కలెక్టరు కచేరీ.

[డిప్టీకలెక్టరు, వకీళ్ళు, బంట్రోతులు, మొదలైనవారు ప్రవేశింతురు]

భీమారావు—నాను మనసంకోర్టులో కేసున్నది. వొక ఆర్డీ దాఖలుచేసి కలవుపుచ్చు
కుంటాను.

కలెక్టర్—కోర్టువారికి అవకాశం అయేవరకూ వుండలేని వకీళ్ళు కేసు యెందుకు
దాఖలుచేయవలె? ఇది చెప్పినట్టల్లా వచ్చేకోర్టునా మీఅభిప్రాయం.

భీమా—చిత్తం, చిత్తం, తమ ప్రితిశెనరు అలాగు గడుపుతూవచ్చేవారు.

కలె—అఫీస్ పని చూచుకుని పిల్చేవరకూ ఉండండి.

అగ్నిహో—(రామప్పంతులుతో) యేనుండోయ్ మన కొత్త సీక్రీల్ని కొప్పుడు తున్నారే?

రామప్ప—(అగ్నిహోత్రాపధానులుతో) యీ అధికార్లనైజం యేమిటంటే యెవళ్ళ మీద దయవుండి యెవళ్ళపక్షం కేస్ చేయ్యాలంటే వాళ్ళని కరవొచ్చినట్టు కన పడతారు. మీరు కోర్టునంగతంతా తెలుసునంటారే? యిదేనా మీ ఆనుభవం?

అగ్నిహో—(గట్టిగా) అవునవు న్నాకు తెలుసును.

కలె—యెవరా మాట్లాడుతున్న మనిషి?

నాయుడు—(లేచి) తక్ షీర్ మాఫ్ చేస్తే మనవి చేస్తాను. యీయన కృష్ణారాయపురం అగ్రహారం కాపురస్తుడు, నులక అగ్నిహోత్రాపధానులుగారు; మహా(అ)యోగ్య మైన బ్రాహ్మణుడు, జటాంతస్వాధ్యాయీ? యీయనే బ్రాహ్మధానులుగారికి తన కొమార్తెను వధేనిమిదివందల రూపాయలకు, కన్యాదానం చేయడానికి బేరమాడు కుని, కాబోయేఅల్లుడికి దేహకుద్దిచేశారు; అందుకే యీమధ్య బ్రాహ్మధానులుగారు యేలినవారికోర్టులో ఛార్జీ దాఖలుచేశారు. అందులో ముద్దాయీ యీమహానుభావుడే! మల్లవరంలో సమాసమాసజీవైన వక బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుడుంటే ఆయనకు తన పెద్ద కుమార్తెను కన్యాదానంచేసి, రెండు పిల్లకూసలు స్వీకరించేటప్పటికి పెళ్ళి లోనే ఆ బ్రాహ్మణిపుణ్యం అంతామూడి వరంపదం వేంచేశాడు. ఆపిల్లదానితరపున భూములకొరకు దావా తెచ్చాడు. వీరు తమవంటి గవన్నమెంటు అఫీసర్లకి తరుచుగా పో గలుగచేసి ప్లీడర్లని పోషిస్తూ వుంటారు. వీరి యోగ్యతలేమి, వీరి యంతఃకరణలేమి, వీరి సరసతలేమి, మరి యెన్నడమునకు శేషుడికైనా అలవికాదు. వారితరపున కేసు దాఖలు చెయ్యడంకోసమే భీమారావు పంతులుగారు కోర్టుకు దయచేశారు. (విరసముగా నవ్వి కూరుచొనును.)

కలె—బలేకాబాస్ (గుమాస్తాతో) ఏది భీమారావు పంతులుగార్ని ప్రియాదు అర్జీ దాఖలుచేయమను. (గుమాస్తా పుచ్చుకొని దాఖలుచేయును.)

కలె—(కాగితమందుకొని) యేమిటయ్యా కేసుర్యభావం?

భీమా—చిత్తం, యీయన వెధవకొమార్తెని, యీయన కొమారుడికి చదువుచెప్పే గిరి శం అనే ఆయన అలంకారాలూ, ఆ స్త్రీతో కూడ లేవతీసుకు వెళ్ళిపోయినాడు.

అగ్ని—దస్తావేజులూ, కోర్టుకాయతెలూ కూడానండి.

కలె—యేమిటి! ఆ, హా, హా, హా, హా, (నవ్వుచు బూట్లు నేలపై తట్టును) బలే కాబాస్ (అర్జీ చూచుకొని) యిన్నాళ్ళేమి చేస్తున్నారు?

భీమ—తహస్సీల్దార్ గారిద్వార నేరం జరిగిన మూడో రోజునే మున్నబుకోర్టు పక్షిలు వెంకట్రావుపంతులుగారు, ఛార్జి దాఖలుచేస్తే ఆ తహస్సీల్దార్ గారు కేసు స్వభావం యేమిటని అడిగినారు. ఎబ్డెక్షన్ అని వెంకట్రావు పంతులుగారు చెప్పేసరికి ఇంగ్లీషు రాకపోవడంచాత, తహస్సీలుదారుగారు అమాటయెప్పుడూ పిల్లేడని చెప్పారు. తర్వాత కేస్ స్వభావం తెలుగున చెప్పే యీలాటి నేరం మా జూరిస్ డిక్షన్ లో జరిగదు, తోలలో రోడ్డుమీద యేతాలూకా సరిహద్దులో యెత్తుకు బోయినాడో అని అర్జీ దాఖలు చేసుకున్నారుకారు. లుభావధాన్లుగారి కూసీకేసు కామూప్ చేసిన తహస్సీల్దారుగారే యాయనండి.

నాయుడు—ఇంగ్లీషు రాకపోతే నేమండి? తహస్సీల్దారుగారు యెంతప్రాజ్ఞులు. పూర్వపు యూనోపియన్ అధికార్లని యెంతమందిని మెప్పించారు! ఆయన లుభావధాన్లుగారి కేసు కామూప్ చేశారని భీమరావు పంతులుగారు అంటున్నారు. ఇంకా ఇంక్వైరీ అవుతూఉన్న కేసులో అలా అన్నందుకు యాయనపైని తహస్సీల్దారుగారు పరువునప్ప ఛార్జి లేవడమునకు వీలుఉన్నది.

కలె—(భీమరావువైపునాచి) పిల్లకు పదహారు సంవత్సరములకు లోపు యీడని రుజువున్నదా?

భీమ—జాతకం ఉందండి.

నాయుడు—కోర్టువారికి ఆజాతకం దాఖలుచేసుకోవాలి.

భీమ—యీకేసులో ఆయన మాట్లాడుతూ ఉంటే నే ఎంతమాత్రం వొప్పేదిలేదు.

నాయుడు—యీకేసులో నాక్కూడా వకాల్తినామా ఉందండి (అని దాఖలు చేయును.)

భీమ—(అగ్నిహోత్రావధాన్లుగారితో) ఏమయ్యా యీయనక్కూడా వకాల్తీయిచ్చావయ్యా.

అగ్నిహో—మొదట, రామప్పంతులు యీయన కిప్పించారు.

భీమ—(అగ్నిహోత్రావధాన్లుగారితో) అయితే యేడుపు.

[అగ్నిహోత్రావధాన్లు తెల్లపోయి చూచును.]

కలె—యేదీ జాతకం దాఖలు చెయ్యండి.

[భీమరావుపంతులు దాఖలుచేయును.]

నాయుడు—కోర్టువారిగో వకసంగతి మనవిజేసుకుంటాను. యీజాతకం విశ్వామిత్రుడంత యోగ్యుడైన బ్రాహ్మడిచేత తయారుచేయబడది. అనుగో ఆమూల నిలబడ్డ రామప్పంతులుగారికి యీజాతకంలో మంచిప్రవేశం ఉందండి.

భీమా—నేను కేసెడ్ పక్షిల్ని కేసు హీరింగు నేనే చేయవలెగాని, నాయుడు గారు చేస్తే నేనంతమాత్రం వొప్పేదిలేదు.

నాయ—స్మాల్ ట్ డొర గారిదిగ్గర్నంచీ యేజన్సికోర్టులో పకాల్తీచేస్తున్నాను, డబ్బు చ్చుకున్నందుకు నాపార్టీ తరపున నాలుగు మాటలు చెప్పిరీతుతానుగాని యింగిలీష్ చదువుకున్న కొందరుపక్షిళ్ళలాగ నోటంటూ మాట్రాకుండా కొయ్యలాగ నిలబడ నండి.

కలె—(అగ్ని హోత్రావధానులవై పుజించి) మీకొక రై, యే సంవత్సరమందు పుట్టిం దయ్యా?

అగ్ని—అంగిరస.

కలె—జాతకంలో భావవుందే? బ్రాహ్మణ్యం పరవంతా తీసేస్తే గడ్డితిని పిల్లనమ్మొ కున్నావు సరే కాని, యాలాటి ఫోర్జరీలు కూడా చేయిస్తావా? బ్రాహ్మణ్యం ఉన్నంత, ఖంగాళీ, మాలకూడూ మరెక్కడా లేదు. నీదుర్మార్గతపల్ల నీకుమార్తెను యీ అవస్థలోకి తెచ్చి మళ్ళీ ఎబ్డెక్షన్ కేసు కూడానా? నీపాట్ట కరిగించేస్తా నుండు. (గుమాస్తాతో) కేసులో నోటీస్లు చెయ్యి.

గుమా—(ఛార్జీ కాగితము జూచి) యిందులో ముద్దాయీ యింటి పేరూ సాక్షి నూ లేదండి.

నాయ—(లేచి) యీ అర్జి వల్లకాట్లో రామనాథాయ వ్యవహారం లాగుంది. ఇంగ్లీషు పక్షిళ్ళు దాఖలు చేసే కాకితాలు యీ రీతి నే ఉంటాయండి.

భీమా—(గుమాస్తాతో రహస్యముగా) తరవాతాయీలు నింపించలేదటయ్యా? (పైకి) యీలా నాయుడు గారు నన్ను తూలనాడుతూంటే కోర్టువారు ఊరుకోడం న్యాయంకాదు.

కలె—నాయుడు గారు మిమ్ము నేమీ అప్లేడే?

భీమా—(తనలో) యిక్కడికి నేను రావడం బుద్ధిపారపాటు.

క్లార్క్—(భీమారావు పంతులుగారితో) ఇంటి పేరూ, సాక్షి నూ యేమిటండీ?

భీమా—(అగ్ని హోత్రావధాన్లు గారితో) ఏమిటయ్యా?

అగ్ని—ఆయన పేరు గిరీశం, మరంతకంట నాకు తెలియదు.

కలె—చాబాష్; బాగా ఉంది. అవధాన్లు గారికొమార్తెని యెవడో తీసుకుపోయినాడు కనక వాడి వూరూ పేరూ యెరిగినవాళ్ళు తెలియచెయ్యవలసినదని, దండోరా కొట్టించి గేజట్లో వేయించండి. పోలీసువారికి యెందుకు నోటీ సివ్వలేదూ! సాక్షి నూ మొదలైనవి లేనిదీ కేసు యడ్ మిట్ చేయడానికి వీలులేదు. టిఫిన్ కి వేళ యిది లేదాము (అని లేచి వెళ్ళిపోవును.)

అగ్నిహో—(భీమారావు పంతులుగారితో) ఏమండోయ్ కేను అడ్డంగా తిరిగిందో?
(భీమారావు పంతులుగారు మాట్లాడరు.)

అగ్ని—యేమండోయి మీతోటి, మాట్లాడుతున్నాను.

భీమ—ఇచ్చినఫీజాకు పన్నెపోయింది; మళ్ళీ ఫీజిస్తే కాని మాట్లాడేదిలేదు.

అగ్ని—యేంపన్నెంది అఘోరంపని? కలకర్షరు చీనాట్లు పెడుతూంటే ముంగిలా
మాట్లాడక ఊరుకున్నావు!

భీమ—బంట్రోత్ ! యితన్ని నాదగ్గరికి రామండా గెంటేయ్.

అగ్ని—ఓహో బాగుంది వ్యవహారం! రామప్పంతులేడీ?

నాయుడు—(మెల్లగా వెనకనుండి వచ్చి) పోర్జరీమాట రాగానే వన్నసన్నంగా
జారాడు యీపాటికి పారిపోరికి సగంతోవలో ఉంటారు.

అగ్ని—అయ్యో కొంపతీకాడే!

నాయుడు—ఇంగ్లీషునకీలురదాతీరిందా? పోర్జరీకి తమక్కూడా మతప్రవేశం అవు
తుంది.

అగ్ని—అయ్యో సీయింట కోడి కాల్చా.

నాయుడు—రోజూ కాలుస్తూనే వుంటారు.

(తెర దింపవలెను)

3-వ స్థలము : సౌజన్యారావు పంతులుగారి కచేరీగది.

[సౌజన్యారావు పంతులుగారూ, పోలికెట్టి ప్రవేశింతురు]

సౌజ—చూశారా కెట్టిగారూ యిప్పటిరోజుల్లో దేవబ్రాహ్మణభక్తి కోమట్లలోనే
ఉన్నది. లుబ్ధపథాస్థుగారు బ్రాహ్మలు, పృథ్వులున్నా - ఆయనను కాపాడితే
మీకు చాలాసుకృతం ఉంటుంది.

పోలికెట్టి—బాబు; తమశలవు కబ్బెంతర వేటి?

సౌజ—చూశారా, మీరు సాక్ష్యం చెప్పి ఆయన్ని యీఆపదలోంచి తప్పించకపోతే
నిజం దాచినందువల్ల ఆయనకి యేమి ప్రమాదం వచ్చినా, అపాపం మిమ్మల్ని
చుట్టుగుంటుంది.

పోలి—అబ్బెంతరవేటి? బాబూ!

సౌజ—నిజంగా కూనీజరగరేదని మీనమ్మక వేకదూ?

పోలి—అబ్బెంతరవేటి? బాబూ!

సౌజ—అవీల్ల గోడదాటి పారిపోవడం మీరు చూశారుగదూ?

పోలి—అబ్బెంతరవేటి బాబూ?

సౌజ—మీరు అప్పుడు గుడ్డమీదికి బాహ్యునికి వెళ్ళి ఉన్నాడు.

పోలి—అబ్బెంతరవేటి బాబూ?

సౌజ—మీరు బాహ్యునికి వెళ్ళినప్పుడు, సహాయానికి మినాఖరును కూడా తీసుకు వెళ్ళారు?

పోలి—అబ్బెంతరవేటిబాబూ?

సౌజ—(కలం కాగితం తీసి) యీసంగతులే వ్రాస్తాను చెప్పండి.

పోలి—యేటి బాబూ?

సౌజ—మీరు చెప్పబోయే సాక్ష్యునికి స్టేటుమెంటు కట్టుకుంటాను; జరిగినది అంతా చెప్పండి - వ్రాస్తాను.

పోలి—మాయింట్లోళ్ళకి ఉడ్డోలవైన జబ్బుగా ఉందని కబురెట్టారు. బాబూ - నాకు నేతులు కాళ్ళు అడవుండున్నాయి. బండీ వదుర్చుకొచ్చాను - కల విప్పించండి - యీసాచ్చీకాల్లో తిరిగితే పిల్లాపేకా బతుకుతారా బాబూ?

సౌజ—యింతసేపూ చెప్పారుకారేమి? మృతనిజమే ఐతే చాలవీచారవైన సంగతి. మీకు సాక్ష్యం యలాగా తప్పదు. చెప్పేమాటలు ముందు వ్రాసుకుంటే మంచిది. లేకుంటే బోనెక్కినతరవాతలి త్రోపడిపోతారు, పదినిమిషములు వట్టదు. చెప్పండి వ్రాస్తాను.

పోలి—సాచ్చీకం తప్పదు బాబూ?

సౌజ—యలాతప్పతుందీ? నిజం చెప్పినవారు సాక్ష్యం పలకకపోతే మరి యవరు పలుకుతారు?

పోలి—బాబూ తమరు పెద్దవాకీళ్ళూ. కోవటోడిమాటని కొట్టేయక, యింటారా?

సౌజ—వినకేమి?

పోలి—నిజవేటి బాబూ? అబద్ధవేటి బాబూ? నేను చూసి నిజవా చెప్పినాను? గుడ్డమీదికేటి నికిరాత్రివేళ నేను బైటకల్లవేటి? జావ్విచెట్టుమీద పికాచం అమాంతంగా సంపేసిపోదా! బాబూ! యేటిబాబూసాచ్చీకానికి ముండపోలికెట్టి పోలికెట్టే నెప్పాలూ సాచ్చీకం బాబూ? తమవంటి అధికార్లని చూస్తే, పాణం యెగిరిపోతుందిగదా? తమరు తలిస్తే సాచ్చీకానిక్కొదవా? బాపనోళ్ళు నచ్చావ నచ్చలు. కొంచెం నెయి తడితేస్తే సాచ్చీకం చెప్పేసిపోతారు బాబూ.

సౌజ—యీపాటికి చాలించండి. దొంగసాక్ష్యులు నాదగ్గర పనికిరావు. నిజం తెలిసిన సాక్షులే నాకు కావాలి.

పోలి—అపాటిమాట యెవరు నెప్పినాకారు బాబూ, నిజంగా నాకేమీ తెల్ల, యేదేవుడు నెత్తి కొట్టసుంటే ఆదేవుడు నెత్తి కొడతాను బాబూ.

అగ్ని—అయితే రావపుంతులు వుడాయించేసినట్టేనా?

నాయడు—అందుకు సందేహవేసితి?

అగ్ని—నాకడియం పట్టుకుపోయి తాకట్టుపెట్టాడు?

నాయడు—దానికి నీళ్ళధారే.

అగ్ని—అయ్యో! ఆకడియం మాతాతనాటిది. మీరు మొన్న దిడ్డితోపంట వాచ్చారే ఆసాందానియింట్లో తాకట్టుపెట్టాడు.

నాయ—రామ! రామ! ఆనయకు దానిదగ్గర వుంచేలేదు. మీదుమిక్కిలి దానతాలూకు కంటె వకటి వాడే తీసుకుపోయి యొక్కడో తాకట్టు పెట్టాడు. ఆతాగుబోతు మీకెలా దొరికాడు?

అగ్ని—రావపుంతులు తాగుచాడా?

నాయ—మరి కడియం, కంటెకూడా తాగేశాడుకాదా?

అగ్ని—వీడిసిగతరగా!

నాయ—అవును గాని, మీమీద పోర్చుకేసు ఖజాయించడండా డిప్టీకలక్టరు గారితో సిఫార్సుచేశానుగదా, నాకేమిస్తారు?

అగ్ని—యేమిచ్చేది? నాభి కొనుక్కోడానికి దమ్మిడీ ఆయినా నాదగ్గరలేదు. పూరికి చేరితే గాని డబ్బు పెగల్లు.

నాయ—పోనీయ్యండి. ఒక ప్రోమిసరీ నోటు రాయండి; రూపాయలు యిప్పిస్తాను.

అగ్ని—నాప్రాణం పోతే నోటురాయను. అప్పుపత్రం రాయనని మాతండ్రి చచ్చిపో యేటప్పుడు నాచేత ప్రమాణం చేయించాడు.

నాయ—అయితే మీలోకూడా మీవూరువస్తాను. ఒక బండెడు ధాన్యం యివ్వండి.

అగ్ని—డబ్బూ, దినుస్సుకూడా వొకీళ్ళ నెత్తిన కొడితే, యేటి కేదాదీ బతకడం యెలాగు? రెండుపుట్లు మీరపకాయలిస్తాను.

నాయ—అదైనా యెంతకాదు. ఖరారేనా?

అగ్ని—అగ్నిహోత్రపధాన్లు అన్నమాట తప్పుచాడా? లుభాపధాన్లు నన్ను ఖకీర్తి చేశాడు. వాడికి క్షమాచే?

నాయ—అవును గాని, సాదన్యరావుపంతులుగారు అతడికి సాయంచేస్తున్నాడు అధికారంతా ఆపంతులుమాట వింటారు.

అగ్ని—ఆపంతులు అవుధాన్లుకూతుర్ని పెళ్ళాడచాడా యేమిసి?

నాయ—ఆయనప్రారబం, దాన్ని పెళ్ళాడతాడా?

అగ్ని—మరియ్యెందుకు, లుభావుధాన్లు మీదపడి యేడుస్తాడు?

నాయ—సౌజన్యారావు పంతులుగారు మహాదోడ్డవారు. కోట్లలో యెన్నవలసిన మనుషులు. ఆసనలోవున్న యెవరికైనా ఆయనఉపకారం చెయ్యవలసినవారే?

అగ్ని—అవైతే, వెధవమండని పెళ్ళాడిన చానాటుపీనుగును వెనుకేనుకొని నాపీక యెందుకు నొక్కుచున్నార?—అడుగో ఆగాడిదకొడుకు!

[గిరీశం తొందరగా ప్రవేశించును. అగ్నిహోత్రావధాన్లు పక్కనుంచి గిరీశం మీదపడును. గిరీశం తప్పించుకుని కిందికి జారి, అగ్నిహోత్రావధాన్లు కాళ్ళుబట్టి లాగి “మావారికి సమస్కారం” అని పరుగుచుచుకొనును. అగ్నిహోత్రావధాన్లు కిందపడును.]

నాయ—అల్లుడుగారా యేమిటండి? (లేవదీసి వొళ్ళు దులుపును.)

అగ్ని—వీడిక్రొద్దం చెట్టుకిందబెట్టా! యేడీ, వెధవని చంపేస్తాను?

నాయ—అల్లుణ్ణి హతవారిస్తే, కూతురు డబ్బిలో వెధవైతుంది కాంతించండి.

అగ్ని—నీయింట కోడిగాల్చా!

నాయ—అమోఘాశీర్వచనము పడండి.

౫-వ సలము : లుబ్ధావధానులు బస.

లు—రామనామతారకం । భ క్తిముక్తిదాయకం ॥

[గిరీశం ప్రవేశించి లుబ్ధావధాన్లును కాగలించుకొని ‘అన్నయ్యా’ అని యేడుపును]

లు—యిదేవింట్రా?

గిరీశం—నీమీద కూనీకేను వొచ్చిందని తెలిసి నిద్రాహారం లేకుండా యకాయకీని వొచ్చాను. మాఅన్నయ్యకీ వాళ్ళకీ కబురు పంపించావు కాదేవి.

లు—యెవడేంజెయ్యాలి? అన్నిటికీ సౌజన్యారావు పంతులుగారే వున్నారు అయితే అబ్బీ, అగ్నిహోత్రావధాన్లుగారి కూతుర్ని లేవదీసుకు పోయినావట్రా? వాడికి తగినకాస్తీచేకావు. దాన్ని గానీ పెళ్ళిమాత్రం ఆడలేదుగదా?

గిరీశం—సేసేంత తెలివితక్కువపని చేస్తానున్నావా అన్నయ్యా? నువ్వు నన్నే దో పెంచుకుంటావనీ, పెళ్ళిచేస్తావనీ మా వాళ్ళు కొండంత ఆశ పెట్టుకున్నారు గదా?

లు—యీగండం గడిస్తే పెంపకంమాట ఆలోచించుకోవచ్చును.

గిరీ—(గద్గదస్వరంతో) సౌజన్యారావు పంతులుగారు చెప్పినమాటలు చూస్తే, యీ గండం గడుస్తుందని నాకు ధైర్యం తాళకుండా వుంది. నీకు కావలసినవాణ్ణి,

చదువుకున్నవాణ్ణి, బుద్ధిమంతుణ్ణి గనక నీకు మంచి సలహా చెప్పమని సౌజన్య
రావు పంతులుగారు నాతో మరీమరీ చెప్పారు.

లు—ఆయన్ని చూశావురా?

గిరీ—“చూశావా” అనా అడుగుతున్నారా? ఆయనదగ్గరికి పెద్ద సిఫార్సు తీసుకు
వచ్చాను. ఆయనకి నామీది పుత్రప్రేమ, ఆ సనకేమీ పాలుపోకనే, నన్ను
మితోటి, హెడ్డుకనిస్తేబుతోటి మాట్లాడి, మంచి సలహా యిమ్మని పంపించారు.
గనక నామాట విను. యెందుకైనా మంచిది. ఒక దత్తత పత్రిక రాయ - కన్న
కొడుకు లేనందుకు. ఉత్తరగతి చూసుకోవాలా లేదా?

లు—నాకువున్న బంధువులంతా నాదగ్గర ఉబ్బు లాగాలని చూసేవారేగాని, నాకప్ప
సుఖానికి పనికిచచ్చేవాడు ఒక్కడైనా కనపడ్డు.

గిరీ—ఒక జాతినైనా యెన్నడైనా, ఓ దమ్మిడీ కొట్టిన పాపాన్ని పోయినావూ?
నేచొక్కణ్ణేగద. నీమీద అభిమానం పెట్టుకు దేవులాడుతున్నాను మిగతా నీబం
ధువులకి యెవరికైనా నీమీద పీసరంత అభిమానం ఉండీ చెప్పు.

లు—లేకపోతే పీడా నాడా కూడా పాయెను.

గిరీ—నేమట్టుకు నీదగ్గర ఒక్కదమ్మిడీ యెప్పుడూ ఆకించలేదు. నీపరంకోసం దత్తత
చేసుకోమన్నాను. నన్ను కాకపోతే మరొకణ్ణి చేసుకో.

లు—యిహం యంతబాగా వెలిగింది; పరమాట బటిఉంటే ముందు చూసుకుందాం.

గిరీ—సౌజన్యరావు పంతులుగారు నీకు మంచి సలహా యిమ్మని కలవెచ్చారు గనక
నీతో యీమాట చెప్పాను; అంతే కాని ఆపులుచెప్పినమాట నువ్వు వినవన్నమాట
నాకు బాగా తెలుసును. పోనియ్యి. మరోమాట చెబుతాను, అదివిన్నా చెవినిపెట్టు.
నీకొక పెళ్ళి శిక్ష అయితే నీతరపున నీవ్యవహారాలూ, సపహారాలూ చూడడానికి
యవడైనా ఒకడుఉండాలా లేదా? నీబంధువుల్లోకల్లా యింగ్లీషు వొచ్చినవాణ్ణి,
వ్యవహారజ్ఞానం కలవాణ్ణి నేను ఒక్కణ్ణేగద? నాకో పఫరాఫ్ టర్నామాగొలికి
యిచ్చేయ్యి.

లు—నువ్వెందుకు నన్ను దుక్ఖంతో ఉన్నవాణ్ణి, మరింత దుకపెడతావు? అన్నిటికీ
నాకు సౌజన్యరావు పంతులుగారు ఒక్కరే ఉన్నారు. ఆయన యేలా చెబితే
అలా చేస్తాను.

గిరీ—నేనన్నమాటా అడేకదూ? ఆయన చెప్పినట్టు నువ్వేవిడి, యెవరైనా వినవల
సిందే. ఈ రెండు సంగతుల విషయమయ్యా, ఆయన సలహా తప్పకుండా అడిగి,
వారు యలా కలవిస్తే అలాచేదాం? యేవంటావు?

లు—ఇప్పుటి నాచిక్కుకు పనికొచ్చేమాట ఒక్కటి లేదుగద.

గిరీ—మరియెందుకొచ్చిననుకున్నావు యింతదూరం? నేను వాడు వ్రాసిన ఉత్తరపు సంగతులు నువ్వు ఆలోచనలోకి తెచ్చిఉంటే, ఈచిక్కులు నీకు రాకపోనుగదా? లు—అప్పుడు గడ్డితిన్నాను.

[పొడుకనిస్తీబు, దుకాణదారు ప్రవేశించి]

హె—అవుధాన్లు—ఈయనెవరు?

లు—నాతమ్ముడు.

హె—నాకేం తోచకుండాఉంది బైరాగి మాయవైపోయినాడు.

లు—అయ్యో! మరేవింటి సాధనం?

హె—అదే ఆలోచిస్తున్నాను.

లు—యెక్కడికి వెళ్లాడో?

హె—శ్రీ జగన్నాథస్వామివారి శలవోతుంది అని యీ ఉదయంనుంచీ అంటూ పోయాడు.

దుకా—సారాదుకాణాల్లో యెతికితే, దొరుకుతాడు.

హె—అదేమంట భాయీ సిద్ధులు యేంజేసినా, వారికి తప్పలేదు. యేదుకాణంలో కూడా కానరాలేదు.

మ—అలాగైతే అనకాపిల్లిలోడుకాని యెంతకండి.

గిరీ—బైరాగి యెందుకయ్యా?

హె—అయిన అంజనంవేసి గుంటూరు కావ్తున్నీ, వాడిమాతుర్నీ చూపించాడు.

గిరీ—డాక్టర్ నాస్సెస్సు గ్రోస్ సూపర్ స్పెషల్—యీవెట్టికబండ్ల యేదొరనమ్ముతాడు?

హె—దొర్లు నమ్మకపోతే పోయేరు. అగుంట బతికి ఉందనీ, ఫలానాచోట ఉందనీ మనకి ఆచోకి తెలిస్తే చాలదా?

గిరీ—ఇగ్నోరెన్స్! ఏమి ఆచోకి తెలిసింది?

హె—అపిల్ల ఒక పూరియిట్లో కుక్కిమంచమిది కూమని యేడుస్తూన్నట్టు కనపడది.

గిరీ—మీకే కనపడదా?

హె—నాకెలా కనపడుతుంది? పాపం పుణ్యం యెరగని చిన్నపిల్లవాళ్ళకే కనపడుతుంది.

గిరీ—లోకం అంతటా పూరియిళ్ళూ కుక్కిమంచాలూ ఉన్నవిగదా, యేపూరిని పోల్చడం?

హె—యీరాత్రి మళ్ళీ అంజనంవేసి ఊరుకేరు చెప్పిస్తానన్నారు.

గిరీ—యవిడెన్న ఆప్తులో అంజనాలూ, పికాచూబూ సాక్ష్యానికి పనికొస్తాయిటయ్యా?
హె—అబ్బెరాగిని మీరెరుగరు; ఆయన గొప్పసిద్ధుడు యేంజెయ్యాలంటే అది చెయ్య
గల్గు-అతడు పక్కనిఉంటే నాకు కొండంత ధైర్యం ఉండేమి. జగన్నాథస్వామిని
నేవించునుని సాయంత్రానికి ఆయన వస్తా, నేను అదృష్టవంతుణ్ణి.

గిరీ—పదిరోజులు ప్రయాణంగదా, ఒక్కరోజుకి పోవడం రావడం యలాగ?

హె—ఆయనకీ వాయువేగం ఉంది.

దు—అప్పులాళ్ళు అగుపడితే, వాయువేగంగా యెగేస్తాడు. నాబాకీ పసూలు చేసు
కోనిచ్చినారుకాదుగదా భాయి!

హె—వెధవబాకీ - యీగండం తప్పితే, నేను యిచ్చేస్తాను భాయి.

దు—గండం తప్పేదేటి, నాసామ్మ నాచేతిలో పడేదేటి భాయి?

హె—మీఅందరిసాయం ఉంటే చాటకేం భాయి?

దు—ప్రాణం పెడతాను భాయి. సాక్షిమాట మాత్రం శలనియ్యండి?

హె—సాక్ష్యం పలకరా యేమిటి?

దు—దుకాణవేలనుకు బతికేవాళ్ళకి సాక్షికాలెందుకు భాయి? యీతిరగడంనించి
బేరం చెడ్డాది. యీవేళ డొరికి పోకుంటే దుకాణం యెత్తిపెట్టాలి.

హె—యిడేనా మీన్నేహం, నేస్తం?

దు—మీవెంట తిరిగితే కొత్తపేడగారు—

హె—కొత్తపేడేమిటి భాయి?

దు—యినసిపికటరుగారు, చెప్పినారు. నాసామ్మ మాటేటి భాయి?

హె—యినప్పైర్తురుగాడు అన్నిందాలా నాకొంప తీసాడు!

దు—అబ్బెరాగాడు నాకొంప తీసినాడు. యిహ నాడబ్బునాచేతులో పడేదేటి?

(నిష్క్రమించును)

[అసిరిగాడు ప్రవేశించి]

అసిరి—(బుట్ట గోతుకుంటూ) బాబు, మా ముసల్దోనికి సాలొచ్చిందట - కబురెట్టింది
బాబూ.

హె—వెధవా, సాక్ష్యం యివ్వందీ వెళ్ళిపోతావాయేమిటి?

అసిరి—సాచ్చికం అయిందాకా బతికుంతాదా బాబు?

హె—ఓరి, వెధవా, దొంగమాటలాడుతున్నావు. గుండె పగలగొడతాను. నీకెవ
డ్రా కబురు తీసుకొచ్చాడు?

అసిరి—మనవూరు బండోళ్ళొచ్చినారుబాబు.

హె—గాడిదకొడకా, యిల్లు కదిలావంటే వీపు పెట్టగొడతాను.

అసిరి—యెళ్ళి తే మీరు తంతారు, యెళ్ళుకుంటే ఆరుతంతారు.

హె—ఆరెవణ్ణా?

అసిరి—యినీసిపిక్కటారు.

హె—యీ యినసైక్తరు వారి సాక్ష్యం రానివ్వడు.

గిరి—అసిరి నాదెబ్బ నీకు తెలుసును - యినసైక్తరూ గినసైక్తరూ జాంతేనె విన్నావా, తిన్నగా బో నెక్కి నిజవేదో సాక్ష్యం పలక్కపోతివట్టాయనా, పీక నులివేసి నిన్ను నూతిలో పారేస్తాను.

అసిరి—యేటిబాబూ! మీరో తెన్నా, ఆరో తెన్నా, యారో తెన్నా, నాకేటెరిక బాబు? మీనాకరీకిదణ్ణం పోతాను, బాబూ. ఆయమ్మ గోడగెంతడం నానుమాపు లేదుబాబూ. గవరయ్యగోరు దయ్యాన్ని సీసాలో యెడితే, గోడగెంతడం యేటి బావ? వొట్టిఅబద్ధం! నాను నూపులేదు బాబు.

గిరి—నాడు చూడందీ సాక్ష్యం యలా పలుకుతాడు, అన్నయ్యా?

లు—నాప్రాల్బం - యేవని జెప్పను?

హె—యెవరియనా? కేసులమొహం అంటే యాయనకేమైనా తెలుసునా?

గిరి—కేసులమొహం నాకూ తెలియదు. నిజంమొహం పోలీసువాళ్ళకీ తెలియదు.

అబద్ధసాక్ష్యాలకల్ల తప్పించుకోవడం కన్న, జెయిల్లో కూచోడవే ఉత్తమం. ధన ప్రాణాలు రొందూ పోయిన పనిషి అన్నవాడు ఆసత్యం ఆడకూడదు. అడించ కూడదు.

హె—యేవింటండీ ఈయన శత్రుసాధ్యం! యవరితడు?

గిరి—నేను బుద్ధావధాన్లుగారి తమ్ముణ్ణి - నాజేరు గిరిశం అంటారు. నేను పరీక్షలు పాసినవాణ్ణి, తెలిసేందా?

హె—వేధనముండని తగులుకుపోయిన మహానుభావుడివి నువ్వేనా?

గిరి—డిఫెండేషన్ అంటే మీకేమా తెలుసునా? నేను సాజన్యారావు పంతులుగారి స్నేహితుణ్ణి సాక్ష్యాలు యేరితిగా ఉన్నాయో కనుక్కుని, అన్నయ్యగారికి మీకూ సలహాచెప్పమని పంతులుగారు నన్ను పంపితే వచ్చాను.

హె—అలా అయితే మాకు మీరు సాయంచెయ్యాలిగాని, అబద్ధంలేకుండా సాక్ష్యం కావాలంటే యీభూప్రపంచకమందు యెక్కడైనా సాక్ష్యంఅన్నది వుంటుందా? నాని తిమిద యెన్ని వెండ్రుకలన్నాయో, అన్ని సాక్ష్యాలు చూశాను. పెద్ద పెద్దవక్తీళ్ళు తయారుచేసిన సాక్ష్యాలు కూడా చూశాను. మీరు అనుభవం లేక నీతులు చెబుతున్నారుగాని, హైకోర్టు వక్తీళ్ళు కూడా తిరగేసి కొట్టమంటారు.

నీపుణ్యంపుంటుంది బాబూ, నిజం అబద్ధం అని తేలగొట్టక, యేదో ఒక తడకఅల్లి తయారుచేస్తేగాని ఆబోరు దక్కదు.

గిరీ—అన్నయ్యాకీ, మీకూ సహాయం చెయ్యడంకోసం కాకపోతే అంత దూరంనుంచి నేను యెందుకు వచ్చాను? మీయిష్టం వొచ్చినట్టలా మీకు పనికివచ్చే అబద్ధాలు మీరు పలికించడముకు నాఅభ్యంతరం యెంతమాత్రం లేదు. ఎవ్వరైనా బ్రూత్ అనగా నుద్ధనత్యవనేది, సాక్షాత్తు భగవంతునితో సమానమైన వస్తువ అన్నమాట మాత్రం మరిచిపోకూడదని నాఅభిప్రాయము. నేనుమట్టుకు నిజంకోసం సమయం వొస్తే సంతోషముతో ప్రాణం యిచ్చేస్తాను. “లోకోభిన్నరుచిః” అన్నాడు. కొందరికి కందిపప్పు వచ్చడి రుచి; కొందరికి పెసరపప్పు వచ్చడి రుచి; కొందరు అదృష్టవంతులికి రెండువచ్చళ్ళు రుచి. అలాగనే, కొందరికి అబద్ధం రుచి; కొందరికి నిజం రుచి; చాలామందికి రెండింటి కలగలుపు రుచి. యిది లోకస్వభావం. గనక అవసరం గలిగినప్పుడు తణుకు తణుకు లేకుండా, అబద్ధం ఆడవలసిందే. ప్రస్తుతాంశంలో, అసిరి గాడిచేత అబద్ధం ఆడించడం నాది పూచీ. అసిరీ నాతడాఖా జ్ఞాపకం ఉందా, కబడదార్ - సాక్ష్యం యివ్వకపోతే చంపేస్తాను.

హెడ్—అలా తోవలోకి రండి భాయీ - చక్కం చెప్పులు వట్టియిస్తాను. (బుద్ధావధానుతో) ఆధండాలుడు రావచ్చుంతులని నమ్మక, యిలాంటి కావలసినవాళ్ళ మాటవింటే; మీకు యీగతి రాకపోవునుగదా?

గిరీశం—మావాడు కావలసినవాళ్ళ సలహావింటాడండీ దత్తత చేసుకుంటానని యెన్నాళ్ళాయో అంటున్నాడు; దత్తత చేసుకుంటే కనిపెట్టి ఉండనా? “పోనీ, ఓపస రాఫ్ ఎటర్నానా ఆయినా నాపేర వ్రాయి, నీవ్యవహారాలు చూస్తాను” అంటే చెవిపెట్టడు.

హెడ్—యేవండీ అవుధాన్లు గారూ అలా చేయరాదటయ్యా?

బుద్ధా—వెనకనుంచీ ఆలోచించాం.

గిరీశం—అధాత్తుగా, జెయిలులోకి లాక్కుపోతే, ఆపై నేనెవనేవిటి?

హెడ్—జయిలు సిద్ధపరిచారూ?

గిరీ—మాటవరకున్నాను. కీశించి మేలెంచాలి - యినస్సెక్టరుకు ప్రబలంగా వుంది. పోలీస్సెట్టి సాక్ష్యం చలకనని సౌజన్యారావు పంతుగారితో చెప్పి పూరికి వెళ్ళి పోయినాడు.

హెడ్—అయ్యో మరేమిటి గతి?

గిరీ—అదే పంతులుగారూ నేనూ, విదారినూన్నాం.

[పూజారి గవరయ్య ప్రవేశించును]

హెడ్ — గవరయ్య గారూ, గురోజీ కనపడ్డారా?

గవ — యిదుగో నాతో వొస్తూ లేనే! మీ పెరటి అరుగుమీదే యింతసేపూ సమాధి లో వున్నారు.

హెడ్ — నాకు పెరటి అరుగుమీద కనబడలేదే? పోనీండి ఆయన వొచ్చారంటే బతికానూ అన్నమాట — యేరీ?

గవ — యేమి అలా అడుగుతున్నారు? యిదుగో మీయెడటా (కాళీజాగావేపు చూపును) మీకు కనబడలేదా యేమిటి? కాళీజాగావైపు చూసి యేంగురోజీ తిరస్కరించీవిద్య అవలంబించారేమి? ఓహో, మీగురువుగారి ఆజవందనా? — అయితే నాకెలా కనబడుతున్నారు? — నాకు మంత్రసిద్ధి కలదా? — అయితే యేన్నాళ్ళు ఇలా కనపడకుండా ఉంటారు? — ఒక్కపక్షవాద? (హెడ్డుతో) అదీ వారు శలవిచ్చినమాట.

హెడ్ — యీలోగా మాపికకి ఉరి అయిపోతుందే?

గవ — (కాళీజాగా వైపు చూచి) యేమి శలవు? గురూ! — (హెడ్డుతో) మీకేమి ఫర్వాలేదన్నాడు.

హెడ్ — యీరాత్రి అంజనం వేయిస్తానన్నారుగదా యేలాగ?

గవర — (కాళీవైపు చూచి) యేం శలవు? — (హెడ్డుతో) అన్ని పనులూ నాచేత చేయిస్తామన్నాడు.

హెడ్ — వారు కనపడితే బాగుండును.

అసిరి — అదేటి బాబూ, ఆరు నాకగువడుతున్నారు!

గవర — సిద్ధులూ, పికాచాలూ, మాలాంటి మాంత్రికలికి కనపడతారు. వాడిలాంటి మూఢభక్తులకు కనపడతారు; పాపం పుణ్యం యరగని పసిపిల్లలకి కనపడతారు. ఇతరులకు కనపడరు.

గిరీ — డామ్, హంబర్. (కట్టతో గవరయ్యపక్కని కాళీ జాగాకొట్టి) యవడున్నా డిక్కడ? హెడ్ గారూ, యిదంతా గ్రాండ్లచ్చీ ఆఫ్ బేడెన్.

గవర — నువ్వు చెండు యింగిలీషీ ముక్కలు చదువుకుని నా సైకుడివికాగానే, మాహా తాత్త్వలు పోతాయనుకున్నావా యేమిటి? నువ్వు సాట్టకట్ట తిప్పితే సిద్ధుడికి తగు ల్తుందా? నీలాగే పెద్దకబుర్లు చెప్పిన రిజిస్టరికి, స్ట్రానాసంలోకి తీసికెళ్ళి దెయ్యాన్ని చూపించేసరికి. ఆరైల్లు పూష్టం పెట్టుకున్నాడు. సిద్ధుల్ని నిందిస్తే బాట్టపగుల్తుంది.

అసిరి — అదేటి బాబూ, బైరాగోరు!

గిరీశం — (అసిరిగాడిపైకి ఉంటి) కెధవా, యేడిరా?

అసిరి — లేడు బాబూ, లేడు బాబూ ఉత్తినన్నాను.

గిరీశం—నొంగగొడిదకొడకా. (హెడ్డుతో మీరు సాక్ష్యుని వదుర్చుకోవడం మానేసి
యీగవరయ్య మాయల్లో పడితే మరి తేల్తారా?

హెడ్—అన్నా—అలా అనకండి. వీరి సాయంవల్లే మనం వొడ్డెక్కాలి. (చెవిలో)
గవరయ్యగారు మనకి శుభ్యమైన సాక్షి.

గవర—శిరస్తాపన భుజ్జులు చేరనివోలు మాంత్రికులూ, సిద్ధులూ వుండజనదు—(కాశీ
వైపుచూసి) రండి గుకోజీ మనతోపాటు మనం పోదాం.

లు—గవరయ్యన్నా, యెక్కడికి వెళ్తారు!

గవర—నాకు తోచినచోటికి.

లు—మరి సాక్ష్యవో?

గవర—అవధాన్లుగారు పెళ్ళాడినది కామినీపికాశం ‘అది మనిషీ, గోడగెంతి పారి
పోయిందీ’ అని నేను అబద్ధపుసాక్ష్యం చెప్పానంటే మరి మంత్రం అన్నది నాకు
మళ్ళీ పలుకుతుందా? నావొంతు ఆగిరికాన్ని సాక్ష్యం పలకమను.

“నమ్మి చెడినవారు, లేరు.

నమ్మక చెడిపోతే పోయేరు॥”

(గిరీశంతో)—యినసిపికటరుగారు నీకంటే యింగిలీషు చదువుకున్నా ఆయనకి మన
కాస్త్రాల్లో నమ్మకాలు పోలేదు.

హెడ్—ఆయనదగ్గరికి వెళ్తారా యేమిటి?

గవర—(వెళ్ళుతూ) కబురంపించారు.

హెడ్—రండి రండి గవరయ్యగారూ చిన్నమాట.

గవర—(వెళ్ళుతూ) చిన్నమాటేదో (గిరీశమును చూసి) ఆ మహానుభావుడుతో
చెప్పండి. (నిష్క్రమించును)

హెడ్—(గిరీశంతో) యీసాక్ష్యం మీరు మాట దక్కించుకున్నారు - మరి సాక్ష్య
వచ్చేది లేదు.

గిరీశం—ఆమాటకొస్తే నేనే సాక్ష్యునికి దిగి, తేమ నీళ్ళు గారించేస్తాను. నాశక్తి
చూతురుగాని, సౌజన్యరావు పంతులుతో మాత్రం ఆమాట యింకా చెప్పకండి.
(తెర దించవలెను)

౬-వ స్థలము : సౌజన్యరావు పంతులుగారియిల్లు.

మేడపైని పంతులుగారి చడకగది. ఒక బల్లపైని నన్ననిగాజుదీపము కొంచము
వెలుతురు కలుగజేయును. గదిమధ్యను మెట్లవైపునున్న గుమ్మమునకు యెదురుగా
దోమతెర మంచముకొండును, దానిపైని సౌజన్యరావుపంతులు మేలుకుని పరుండి

యందును. మంచము చెండవచ్చుకను చిన్న రాస్తుబల్లపైని గిట్టుకవరూ అందులో గల భగవదీతాపుస్తకము పక్కని కుర్చీమీద గిరిశం కూర్చుని యుండును.

గిరి—నామనన్ను డైలమ్మలో చాలా ఖేదిస్తూందండి. యేరీతిపైనా నాఅన్నగారు యీఆపద దాటుదురా అని ఆత్మత ఒకపక్కా, అసత్యమునా కార్యసాధనంగా చేసుకోవడంతోనే జీవూస ఒకపక్కా నన్ను పీడిస్తూన్నవండి. “అబద్ధపుసాక్ష్యం వొద్దు. నిజమైనసాక్ష్యం జాగ్రత చెయ్యండి” అని హెడ్ కనిప్టీబుతో నేను అనే సరికి నాపైన కొండంత కోప్పడ్డాడండి. నిజమైన సాక్ష్యం ప్రయత్నిస్తే దొరకదా అండి?

సోజ—నిజమైన సాక్ష్యం! యేం సత్యకాలం! నిజవాడేవాడు సాక్ష్యానికి రాడు. సాక్ష్యాని కొచ్చినవాడు నిజవాడేకాదు.

గిరి—యెంచేత అశ్చేదండి?

సోజ—వానికి బాధించే నిజం వాదితనపు వకీలికి ఆక్కరలేదు. ప్రతివాదిని బాధించే నిజం ప్రతివాది వకీలుకి ఆక్కరలేదు. క్రానెగ్జామినేషను ఆరంభం అయేసరికి యెంతటిసాక్షి కవిత్వం ఆరంభిస్తాడు. అంచేతనే పెద్దమనుషులు బో నెక్కడానికి భయపడతారు.

గిరి—వకీళ్ళు అబద్ధాలాడస్తే న్యాయం కనుక్కోడానికి జేతం పుచ్చుకునే జడ్జి యేం జేస్తాడండి?

సోజ—ఉభయపార్టీల వకీళ్ళు అడించేఅబద్ధాలూ చెయిపీకేటట్టు రాసుకుంటాడు.

గిరి—అయితే యెందుకండి యీకోర్టులు?

సోజ—నేను అదే చాలాకాలవాయి ఆలోచిస్తూ వుంటిని. పెద్దపెద్ద వకీళ్ళు కూడా సిగ్గుమాలి బరిపెట్టి దొంగసాక్ష్యాలు పాతం చెబుతారు, కొందరు మృదువర్లు తిరగేసి కొట్టమంటారు. నావంటి చూడస్తులం యింకొక కొందరం అట్టి సామానానికి వొడిగిట్టుకోంగాని మాపార్టీలతరపున సాక్ష్యాలుకూడా అబద్ధం చెబుతున్నారని యెరిగిన్నీ పూరుకుంటాం. యిలాటి అసత్యానికి అంగీకరించ వలసివస్తుందనే, నేను ప్రాక్టీసు చాలా తగ్గించుకున్నాను. క్రమం గా యీవృత్తే మానుకోవడము సంకల్పం కూడా ఉంది.

గిరి—అందరూ తమవంటి వకీళ్ళే అయితే అసత్యం అన్నది వుండనే వుండదండి వకా ర్తీలో యింత అక్రమం ఉందన్నమాట నేనెరుగనండి. యేమైనా సహించగలను గాని అసత్యం అన్నది సహించలేనండి.

సోజ—ఒక్కఅసత్యంతో కుదరలేదు. పాధారణంగా వకా ర్తీలో చాలా ఉన్నాయి. అంటినాచీలాగనే, అంటే వకీల్ అని పక మూవ్ మెంటు మనదేశంలో సార్లు బల్లు

చెయ్యడము ఆవశ్యకత కలిగేటట్లు కనబడుతుంది. హెడ్ కనిస్టేబులి తప్పుకాదు, దొంగసాక్ష్యం కలిస్తేనే గాని కేసులు గెలియవు. మీరు సత్యమార్గంలో తరిగిదైన మనుష్యులు జైలు చేత, మీరు కేసులు నడిపించేమార్గాలు ఏవ్యంగా ఉన్నాయి.

గిరీ—మరి మా అన్న గారి గతి యేమిటండి?

సోజ—ఒక్కటే సాధన వుంది. ఆ గుంటూరు శాస్త్రులు యెవరో పోల్చినట్లుగుంటే, యితరసాక్ష్యం అవసరం ఉండదు.

గిరీ—పట్టుపడే మార్గం యేదో తమరు శలవిస్తే మూడు లోకాలూ గాలించి అయినా పట్టుకుంటానండి.

సోజి—మియోగ్యతకు నాకు చాలా సంతోషంగాఉంది. మిలాట్రీ యెంగ్ మెన్ రావు గా ఉంటే, మనదేశం బాగుపడును. మీ ప్రయత్నం సానుకూలంగా తగిన బందోబస్తే యీపత్తా నేను చేస్తాను. మీ స్వంత చిక్కులు కూడా వదిలినవిగనుక మీరు వెంటనే బయలుదేరి వెతకడం ఆరంభించవచ్చును. యీ కారణంచేత మీ వివాహం పోస్టుపోస్ట్ కావలసివస్తుందిగదా అని మాత్రం విచారిస్తున్నాను.

గిరీ—అట్టివిచారం తాము పడనక్కరలేదు. మాగురువు గారి ఉపదేశం డ్యూటీమందూ ప్లెజర్ తరవాతానండి అందులో నేను చిన్న నాటినుంచీ కోరిక కాన్ సెన్ ట్రేషనూ ఇండ్రెయిగ్రహమూ అభ్యసనం చెయ్యడంచాతనూ, వొళ్ళు మరిచి యెల్ల పక్షమా యేదో ఒకవ్యాపకంలో కొట్టుకుంటూ మండడంచాతనూ, స్త్రీనుఖిమల యెడల నాకు విముఖతలానండి. అందుచేతనే మావాళ్ళంతా నాకు సెపోలియన్ ఆఫ్ ఆంటీనాచ్ అని పేరుపెట్టారు. యీజితకాలవంతా సోషల్ రిఫారమేకింద వినియోగపరుద్దావనే నిర్ణయంతో వివాహం మాని మాగురువు గారిదగ్గర రెస్ట్రెయింట్ గా ప్రవేశించానండి. బుచ్చమ్మ యొక్క హృదయ నైర్మల్యమూ, ఆమెదురపస్థాచూచి నీనీ, నాశిష్యుడియందు నాకు ఉండే ప్రేమాతిశయంచేతనున్నా, ఆమె యందుకూడా ప్రేమాతిశయం నాకు కలిగి, ఆమెను వివాహం కావడముకు వొప్పు కున్నాను గానండి. ఇండ్రెయనుఖిమల నపేక్షించి కాదు. ఆమె కూడా నన్ను ప్రేమించి, విధవావివాహము కూడుననే నిశ్చయముతో నన్ను వివాహము కావడముకు అంగీకరించారండి. గనక మామరియేజి అనేది, ట్రూ లవ్ మారియేజి గాని సాధారణపు విడో మారియేజి కాదండి.

సోజ—మాగురువు గారూ ఆలాగే వ్రాశారు. గాని మీరు విడో మారియేజి చేసు కుంటే మీ అన్న గారు మిమ్మల్ని పెంచుకోరేమో?

గిరీ—తమమాటను ఆయన అతిక్రమించబోరండి. ఒకవేళ ఆయన తప్పుకపోతే, దత్తత వదులుకుంటాను గాని, ప్రాణనమానురాలైన బుచ్చమ్మను విడవనండి.

సోజ—ఆమె అదృష్టవంతురాలు.

గిరి—అట్టి ప్రేరత్నము (చదిలేకుండా ఒక మనిషి మెట్లెక్కివచ్చి ద్వారమువద్దగిరి తనకు యెదురుగా నిలిచిఉండడముచూచి గిరిశం నిర్ఘాతపోయి మాటమాని నోరు తెరచును. అవైఖరి సౌజన్యారావుపంతులు కనిపెట్టి)

సౌజ—యేమిటి అలా చూస్తున్నారు? (గిరిశంచూస్తూఉన్నవేపు తానును దృష్టితిప్పి వచ్చినమనిషిని చూచును.)

గిరి—యిట్టి ప్రేరత్నము దొరికిన కారణంచేసి నేనే అన్యపవంతుణ్ణి అని భావిస్తాను. అయితే 'పరోపకారః పుణ్యాయ' సాపాదు పరపీడనం అన్న న్యాయప్రకారం, ఒకరిని కాపాడి ఉపకారంచెయ్యడం ఉత్కృష్టమైన పుణ్యం. నిష్కర్ణంగా, వాడిమానాన్న వాడు బతుకుతున్నవాడికి అపకారం చెయ్యడం పాపానికి కారణం. గనుక మా అన్నయ్యని ఎంతకష్టపడి అయినా నేను కాపాడడం విధి అని యెగుగుచునండి.

సౌజ—(కొత్తగా వచ్చిన మనిషితో) యెవరు మీరు?

కొత్తమనిషి—జరూరు ప్రయోజనం కలిగి వచ్చానండి - వర్తమానం చేయకుండా వచ్చి నందుకు తీమించబలెను - కింద నొఖులు కానరాలేనండి.

సౌజ—రండి కూచోండి.

గిరి—(లేచివెళ్ళి ఒక కుర్చీ తెచ్చి తనకుర్చీ ప్రక్కనువేసి) దయచేయండి.

కొత్తమనిషి—(కూచోకి) అక్కర్లేదు.

సౌజ—కూచోండి. (కొత్తమనిషి కూచొనును) తాము యెవరండి?

కొత్తమనిషి—నేనెవరో మనవిచేయక తీరదాఅండి?

సౌజ—యేకారణంచేతనేనా పేరు చెప్పడం యిష్టం లేకపోతే, చెప్పనక్కరలేదండి.

కొత్తమనిషి—నేవచ్చినపనికి నాపేరుతో పనిలేదండి. కొన్ని కారణములచేత నా పేరు చెప్పడముకు వీలులేదండి. తీమించబలెనని ప్రార్థన.

గిరి—షేక్స్పియర్ అన్నాడుకాదాఅండి. 'వాట్సిస్ నేమ్?' అని? దానిని నేను చిన్నగీత ముక్కుగా తర్జుమాచేశానండి. 'పేరులోననేమి పెన్నిధి యున్నది' మన కాస్త్రాలో కూడా యెవరి పేరు వారు గట్టిగా ఉచ్చరించితే పాపవన్నారు. తమకు విశదమే.

కొత్తమనిషి—మరివొకరితో అయితే కల్పించి మారుపేరు చెప్పుదును. తమచోట అబద్ధం ఆడజాలనండి.

గిరి—భోజరాజు ముఖంచూస్తే కవిత్వంపుట్టినట్టు, తమముఖమూస్తే యెట్టివాడికైనా నిజవేఁ నోటంట వొస్తుందండి.

కొత్తమనిషి—ఒకావొకరికి తప్పు.

గిరి—"సచేమాన్ ఈజ్ లుబిఫిటీడ్" అనగా అట్టి మనిషి ఉంటే అమనిషియెడల మనం కనికరం కలుగజేసుకోవాలి - అంతే.

సౌజ—అనుక్రమం నేది యెవరితోనూ అడకూడదు.

కొత్తమనిషి—మంచివారియెడల మంచిగానూ, చెడ్డవారియెడల చెడ్డగానూ, ఉండమని మాతల్లిగారు ఉపదేశం చేశారు. అంచేత తోమతో అబద్ధవాడనన్నాను.

సౌజ—మితల్లిగారు పూజ్యులే గాని, వారి ఉపదేశంలో మీరు మొటిసిగమే అవలంబించి కడం సగిమూ మార్చి, మనం చెడ్డవారని అనుకునేవారియెడల కూడా మంచిగా ఉండుటకు ప్రయత్నముచేస్తే, దయాపరిపూర్ణుడైన భగవంతుడు సృజించిన యీలోకము మీకు మరింత యింపుగా కనబడుతుంది. మీకూ మీ పరిచయం కలిగినవారికి మరింత సౌఖ్యము కలుగుతుంది. కాక మంచిచెడ్డలు ఏర్పర్చుకొనినవాడు యెవడు? మంచిలోనూ చెడ్డఉంటుంది చెడ్డలోనూ మంచిఉంటుంది.

గిరి—యేమి విలచినమాటలు! ఒక చెడ్డమనిషి ఉన్నాడనుకొండి. ఒకటి అనడవెందుకు? నేనే ఆచెడ్డవాణి అనుకొండి. అట్టిచెడ్డవాడనైన నాయెడల మంచిగా ఉండడమే సాయోగ్యత. తమవంటి మంచివారియెడల అంతా మంచిగానే ఉంటారు. “ఆపకారికి నుపకారము । నెప మెన్నక చేయువాడు సేపు నుమతి” అని కవి అన్నమాట పర్ ఫెక్ట్ జెమ్ కాదాఅండి?

సౌజ—నాభావం మాబాగా ఉపస్థాపించారు.

కొత్తమనిషి—(సౌజన్యరావుమంతులుతో) తమవాక్యం గురూపదేశంగా భావించి యిటుమిడట చెడ్డవారియెడల కూడా మంచిగా ఉండడముకు ప్రయత్నిస్తాను. తమశిష్యురికం లభించడం నాకు పెన్నిధి. సత్పురుషులదర్శనం సద్యోఫలం కలది. తాము మంచిలో చెడ్డ ఉంటుందని శలవిస్తే, పరిపూర్ణమైన తమ మంచిలో చెడ్డ లేదని వింటున్నాను.

సౌజ—పరిపూర్ణమైన మంచి ఒక్క భగవంతుడియందే కలదు. నాచెడ్డ లోకవేషెరుగును?

గిరి—బ్రిటన్ ఓరిజిన్ సిన్ అంటాడండి. మనవాళ్ళు దుష్కర్మ అంటారు. దాంతస్సాగోయ్యా (బెగ్ యువర్ పార్టన్) ఆ ఓరిజిన్ సిన్, లేక కర్మ, అనేది యెంతమంచివాడినైనా, యెంత కట్టుదిట్టమైనవాడినైనా రెక్కపట్టుకుని తప్పు త్రోవలోకి లాగుతుందండి. తమకు విశేషముకానిది యేమన్నది?

సౌజ—“బలవానింద్రియగ్రాహ విద్వారస మపికర్మతి” అని గిత చెబుతుంది. యెవడిచెడ్డ వాడు జాచుకుని, మంచినే పైకి కనపర్చుతాడు.

కొత్తమనిషి—ఒకానొకరు లేని మంచిని కూడా ఉన్నట్టు ప్రచురపరిచి లోకాన్ని ద్రమింప చేస్తారు.

సౌజ—సత్యం. అందుచేతనే మంచిచెడ్డలు మనసే యెరగవలెగాని లోకమేషెరుగును అని అన్నాను.

కొత్తమనిషి—నటనవల్ల కొద్దికాలవేల లోకానికి కళ్ళు కప్పవచ్చునుగాని, నిడివిమీద బంగారాన్ని, యిత్రడినీ లోకం యేర్చేస్తుందండి. (గిరిశంతో) యేమంటారు?

గిరీ—పంతులు గారికి నిద్రాభంగమౌతుంది, మీరు వచ్చినపనేదో—

కొత్తమనిషి—సౌజన్యారావు పంతులుతో స్వాభావికంగా మంచికి లోకం గుడ్డి, చెడవెతకడానికి చాలెడుకళ్ళు; గనక, చూచుచున్నాను, లోకం ఈయన మంచివారు అని నిరారణచేసినతరువాత, వారు మంచివారు కాకతీరదండి - తమవంటి మంచి వారు పలువేస్తే యొక్కటా కనపడడం కష్టమంది. గనక తమ దర్శనం నాకు కావడంవలె యీరోజు, నాజన్మానికి ముదిరినగా భావించి సంతోషిస్తున్నాను.

గిరీ—(సందేహవేచిటి!)

సౌజ—మంచిగా ఉందావని ప్రయత్నిస్తున్నాను. అంతకన్న నాయందు యోగ్యత యేమిలేదు. మీరు వచ్చినపని చెప్పారుకారు.

గిరీ—నేను కనుక్కుని తమతో ఉపయం మనవిచేద్దానా?

సౌజ—జరూరు పనిమీద వచ్చినవారూ, పేరుచెప్పనివారూ, మీనో వారి కార్యం చెబుతారా? మీది యెంత సత్యకాలం!

గిరీ—వారికి నేనేమైనా సాయంచేయడానికి అవకాశం ఉంటుందేమో అని, తమకు నిద్రవేలెందని మనవిచేశాను.

కొత్తమనిషి—గిరిశంకారు లోకోపకారపరులు.

సౌజ—మీకు కృతపరిచితులా?

కొత్తమనిషి—వారిని యెరగనినా రెవరండి?

గిరీ—వారు నాయందు ఉండేదయ్యచేత అలా శలవిస్తున్నారుగాని, నన్ను అంతా యెరగడానికి నేనేపాటివాణిండి. అయినా తరుచుగా లెక్కలు యిస్తూ ఉండడం చాత, వీరివంటి సత్పురుషులు నన్ను యెరిగిఉండడం కద్దు; సత్కరించడం కద్దు. వీరిని కూడా నేను చూచిఉందును. అందుచేత నే వీరు కనపడగానే, యెవరు చెప్పా చూచినట్టుందీ! అని కలవరపడ్డాను. వారు కూడా ప్రచ్ఛన్నులై ఉందా మని విశ్వయించుకున్నారు గనక, నేను జ్ఞాపకం తెచ్చుకోడానికి ప్రయత్నం చెయ్యను; నేను పోయి పరుంటాను. తాము ఉభయము మాట్లాడుకోవచ్చును.

సౌజ—అలాచె చెయ్యండి.

గిరీ—(సౌజన్యారావు పంతులుతో) నమస్కారం, (కొత్త మనిషితో) మీరు బ్రాహ్మలా?

కొత్తమనిషి—కాను.

గిరీ—(కొత్త మనిషితో) అయితే, దాసోసాం!—టుదిఅన్నోన్! (నిష్క్రమించు తూ గుమ్మముదగ్గరకు వెళ్ళి తిరిగిచూసి కొత్తమనిషిని బ్రతిమాలుకున్నట్లు లభినయించి వెళ్ళును.

సౌజ—గిరిశంకారు కవి - మహాయోగ్యుడైన చిన్నవాడు.

కొత్తమనిషి—వితంతువులను పెళ్లాడడం, యాంటీనాచిక్కుడాడ్డమం వికిలవశ్యకవేనా అండి?

సౌజ—వితంతువులను, యిష్టమైతే పెళ్లాడవచ్చును లేకుంటే మనవొచ్చును.

మంచితో దానికి పనిలేదు. గాని వేశ్యాసంగ కలవాడు యెన్నడూ మంచివాడు కానేరడు.

కొత్తమనిషి—అంతేనా అండి, లేక వేశ్యను చూడరాదు; వేశ్యతో నూటాడ రాదు; వేశ్యపాట వినరాదు; అని నిర్ణయంకూడా వున్నదాంబీ?

సౌజ—అలాటి నిర్ణయం ఉంటే మరీ మంచిది.

కొత్తమనిషి—తమరు యాంటినాచ్ అనుకుంటాను.

సౌజ—ఔను.

కొత్తమనిషి—(చిరునవ్వు నవ్వుతూ) గిరీశం గారూ యాంటినాచ్ కదా అండి?

సౌజ—మీకు తెలియదా? ఆయన యాంటినాచ్ కి గురువు.

కొత్తమనిషి—ఆయన నాకు కూడా గురువు లేనండి.

సౌజ—అలాగనా? నాకు చాలా సంతోషం.

కొత్తమనిషి—యీవిషయంలో చాలాకాలవాయి నాకు పక్క సందేహం వుండిపోయింది; తమి నే మనవిజేస్తాను.

సౌజ—చెప్పండి— తప్పేమి?

కొత్తమనిషి—వేశ్యలను పాటకు పిలవఁపోతే, వాళ్ళు బతకడం యెలాగండి?

సౌజ—పెళ్ళిచేసుకుంటే సరి.

కొత్తమనిషి—గిరీశం గారిలాంటివారిని అనాతిను అభిప్రాయం?

సౌజ—యేమిమాట అన్నారు! రేపో నేడో ఆయన ఒక పవిత్రమైన వితంతువును పెళ్ళికానెయున్నారుగదా, వేశ్యనా పెళ్ళాడుతారు?

కొత్తమనిషి—జపాను దేశంలో గెయిమలని వేశ్యలు వున్నారనీ, వాళ్ళనిగొప్ప గొప్ప వారు కూడా పెళ్ళాడుతారనీ యీ గిరీశం గారే కాబోలు చెప్పగా విన్నాను. జపాన్ దేశం గొప్పదేశం అని అంటారండి?

సౌజ—ఔనుగాని, గొప్పదేశంలో ఉన్న చెడ్డనే మనం అవలంబించాలా? గిరీశం గారు అట్టి అపవిత్రమైన పనికి ఇయ్యకొనరు.

కొత్తమనిషి—అయితే పెళ్ళిచేసుకోగోరిన వేశ్యలకు కోరితగిన వరులు దొరకడం యెలాగండి? లేక యెట్టివారైనా సరే అవి తమ అభిప్రాయమా అండి?

సౌజ—యీసంగతి యింకా నేను జాగా అలోచించలేదు—వేశ్యలు విద్యలు నేర్చి యితరవృత్తులవల్ల సత్కలక్షేపము చెయ్యరాదా?

కొత్తమనిషి—అట్లాచేస్తే, తమవంటివారు వాళ్ళను వివాహమాడుదురా?

సౌజ—యేం ప్రశ్న? నేను యెన్నడూ వేశ్యను పెళ్ళాడను. నాయెత్తు ధనం పోస్తే వేశ్యను ముట్టను.

కొత్తమనిషి—ప్రమాదంవల్ల వేశ్యశరీరం తమకు తగిలితే?

సౌజ—(నవ్వుతూ) తగిలిన శరీరం కోనేసుకుంటాను. చిత్రమైన ప్రశ్న లడుగుతున్నారు?

కొత్తమనిషి—నేజ్యజాతి చెడ్డ కావచ్చును గాని తాము శలవిచ్చినట్లు చెడ్డలో నుంచి ఉండకూడదా? నుంచి యొక్కడనున్న గ్రాహ్యంకాదా అండి?

సౌజ—నుంచి యొక్కడనున్న గ్రాహ్యమే గాని మీరు వచ్చినవని చెప్పేరుకారు?

కొత్తమనిషి—నాపనిచుట్టుకు మిమ్మల్ని చూడడమే.

సౌజ—చూడడానికి నిశ్చితవేళ రావలెనా?

కొత్తమనిషి—మీ పని మించిపోకూడదని అట్టివేళ వచ్చాను.

సౌజ—మించిపోయేవనులేవీ నాపనులు లేవే?

కొత్తమనిషి—మరణస్థలో ఉన్నవారి వసులలా తమ స్వంతపనులుగానే యోచించు రని లోకులెల్ల విన్నాను. నాకేం లేదు. అవధానుగారి కేసులో గట్టి సహాయం చెయ్యగలిగినవారి నొకరిని నేను యెరుగుదునండి.

సౌజ—అలాగైతే మిమ్మల్ని చూపాలిట దేవుణ్ణిగా భావిస్తాం.

కొత్తమనిషి—అంతమాట నాకు దక్కాలిగదా అండి?

సౌజ—యేమి ఆలగ అంటున్నారు?

కొత్తమనిషి—మరేమీలేదు. ఆకార్యసాధనము ఒక వేశ్యవల్ల కావలసి ఉన్నది. అదీ చిక్కు.

సౌజ—డబ్బు యిద్దాం.

కొత్తమనిషి—ఆవేశ్య బ్రవ్యానికి సాధ్యురాలు కానండి.

సౌజ—అయితే మరేమి కోరుకుంది?

కొత్తమనిషి—ఆమెకోరిక అసాధ్యకని తటస్తానండి.

సౌజ—అయినా యేమిటో చెప్పండి.

కొత్తమనిషి—చెప్పితే మీకు అగ్రహం రావడమేకాని, కార్యం ఉండదనుకుంటా నండి.

సౌజ—తనను ఉంచుకోమంటుందాయేమిటి! అది యెన్నడూ జరిగేవనికాదు.

కొత్తమనిషి—ఆముసలి బాహుడి బుద్ధివంతు! మనవేం చేయగలవండి?

సౌజ—యెంతబుద్ధిహీనురాలు! అసందర్భమైన యిలాటికోరిక కోరతగునా? మీ రెలా మోసుకొచ్చారు యింత అపంభావితమైనమాట?

కొత్తమనిషి—వ్యవహార విషయములు మాట్లాడుతూన్నప్పుడు మంచైనా చెడయినా ఉన్నమాటలు నాలుగూ అనుకోవడం విధాయకం కనండి. ఆమనిషితనికి తగినవెట్టి కోరిక పెట్టుకుంది అనేమాట అన్నంతినే మనిషిల్లా యెరుగడాఅండి?

సౌజ—నేను మన్మథుణ్ణి నా నన్ను పరించింది?

కొత్తమనిషి—మిక్కిలి మంచి వారని కాబోలు.

సౌజ—సానిదానికి మంచితో పనిఉండదు. ఇది యేదో యెత్తయి ఉండాలి.

కొత్తమనిషి—స్వచ్ఛుకటిక చదివించేమోనండి.

సౌజ—వనం నేనెలాంటి మనిషివెట్టికవీశ్వరకల్పనలో ఉండాలి గాని లోకంలో ఉండదు. యేదోయెత్తు. అందుకు సంజేహం ఉండదు—సాధనాంతరం లేదా?

కొత్తమనిషి — తమను ప్రశ్నలు అడుగుతారు. చిన్నమాట మనవిచేస్తే అగ్రహిస్తారు యేం సాధనం?

సౌజ — శ్రీకృష్ణుడి అనుగ్రహంవల్ల అగ్రహమనేవస్తువను చంపుకోవడమును సదా ప్రయత్నం చేస్తున్నాను. ఫలశ్రీతి కనపర్చారు. కృతజ్ఞుడను చెప్పవలసినది చెప్పండి.

కొత్తమనిషి — తమను ఉంచుకోవడం మనస్కరించకపోతే తనను వివాహము కావచ్చునని కూడా అనునిషి అభిప్రాయము.

సౌజ — మంచివారిని హేళన చేయవలసినదని కూడా మీతల్లిగారి ఉపదేశం కాబోయి?

కొత్తమనిషి — మీశ్రీకృష్ణునిమీది అనగా మీయెడల నాకు అనాయకమైనభక్తి కలదు. తమరియెడల తృణీకారిభావము నావృద్ధయవండు యెన్నడూ పుట్టదు నవ్వుండి. రాయభారి మోసుకువచ్చేమాటలకు రాయభారిని తప్పు పట్టడం ధర్మంకాదు. ఇవి జరిగేమాటలని నేను మనవిచెయ్యలేదు. ఉన్న గూట మనవిచేస్తే, పక్షిళ్ళు గనక వేశ్యపైట్టిన చిక్కు విప్రుజాలకపోతేరా అని మనవిచేశాను.

సౌజ — వేశ్యలకు పక్షిళ్ళు సమదంతా అనా? (నవ్వి) నేనుమట్టుకు వోడిపోయినానని వొప్పుగుంటున్నాను. యెగతాళిలో దించుండి - వేశ్య డబ్బొల్లకపోదు. ద్రవ్యం కోరమనండి. ఆమెనైనా యిస్తారు, నేనైనా యిస్తాను.

కొత్తమనిషి — అందాకా యెందుకండి? తమదాకా అక్కరలేదు. అబ్రాహ్మాడికి ఉపకారార్థం నేనే యిస్తాను. ఆమనిషి ద్రవ్యానికి సాధ్యరాలుకాదని మనవిచేశాను; నమ్మరా?

సౌజ — అన్నట్టూ, మీరు గిరిశంగారి శిష్యుల మంటిరిగగా? మీరు యాంటినాచ్ కావాలి అయితే వేశ్యవల్ల యాభోగట్టా యాపత్తూ మీకు యేలా వచ్చింది? యిదంతా యెగతాళా? క్షుటా?

కొత్తమనిషి — నమ్మనినాగితో యేమిచెప్పును? యింకా క్షుటాకాదు; యెగతాళి కాదు. నేను అక్షరాలా యాంటినాచ్ నే. వివేక లేకం ఉన్నవారు యెవరు యాంటినాచ్ కారండి? కాని విధివృత్తంచేత నాకు వేశ్యాసంస్కారం తప్పిందికాదు.

సౌజ — యేమిటో అవిధివృత్తం?

కొత్తమనిషి — ఇది! (కొత్తమనిషి నెత్తిన ఉన్న పాగాతీసి జాత్రులు జారవిడచి; వెనకకు తిరిగి తొడుగుకున్న కోటు విడచి, కప్పుకున్న శాలువ పలెవాటుగా వేసుకొని సౌజన్యరావుపంతులువేపు తిరిగి) నావ్రూరూపేరూ అడిగితిరి. ఈరు విజయ నగరం; పేరు మధురవాణి!

సౌజ — (మొదట ఆశ్చర్యనిమగ్నుడై, యోచనపై కొపావేశముకలిగి నిలిచి) యేమి మోసము జరిగినది!

మధు — గురువుల ఉపదేశం గురువులే మరవకూడదు. చెడ్డలోకూడ మంచి ఉండవచ్చును. కాక మంచిచెడ్డలు యెంచేనా రెవరు?

సౌజ — యేమి దగా?

మధు—నిగ్మలమైన అంతఃరణితో వస్త్రం నిజం దేముడైగవలె. దగా అని తోచి నది; యేమి చెయ్యగలను? వెళ్తాను.

సౌజ—శిశుంగా వెళ్ళవచ్చును.

[మధురవాణి పాగా కోటూ విడిచి గుమ్మమువరకు వెళ్ళును.]

సౌజ—నిలు - నిలు - (మధురవాణి తిరిగి వచ్చి, కొంచెము యెడముగా యెడట నిలుచును.)

సౌజ—పాగా కోటూ మరిచిపోయిరావు.

మధు—అంతేనా? మనసేమరిచిపోయినాను; కొదవేమిటి? (తిరిగి రెండడుగులు వెళ్ళును)

సౌజ—మాట!

మధు—(తిరిగిచూచి) యీమాట యేం మరిచానండి?

సౌజ—నువ్వు మరచలేదు, నేనే మరిచాను. లుబ్ధావుధాన్లు గారి మాటేమిటి?

మధు—తమ మంచి లోకప్రసిద్ధమైనప్పటికీ, ఆయనయందు తమకు అట్టే అభిమానం భగవంతుడు పుట్టించలేదు.

సౌజ—ఆయనను కాపాడడముకు న్యాయవైద్యుని యేమి చెయ్యమన్నా చేస్తాను. అనేకసంవత్సరములాయ, వేళ్ళ అన్నది నాయుంటికి రాలేదే? నేను వేళ్ళతో యెన్నడూ మాట్లాడలేదే? యీనాటికి ప్రతభంగమైనదిగదా. అపారమైన విచారములో ముగిసిఉన్నాను.

మధు—తమరు ప్రాజ్ఞులవై ప్రతభంగమేది?

సౌజ—నికరాత్రివేళ పడకటింటిలో వేళ్ళను పెట్టుకుని మాట్లాడడం శస్త్రయింకా యేమి కావలెను?

మధు—తమరు నన్ను రప్పించలేదే? వేళ్ళు పార్టీలైతే, వకీళ్ళు కేసులుపట్టరా?

సౌజ—పడతాం, పట్టం; యేమైనా నువ్వు పార్టీవైనా కావే?

మధు—కాను గాని మీపార్టీని కాపాడే మనిషిని నేను యెవతె నైతేనేమి - నన్ను చూడకూడదా? అది అలా ఉండగా వేళ్ళము దేవాలయములలో భగవంతుణ్ణి చూడడముకు పోవచ్చునుగదా సత్పురుషులైన తమసంటివారి దర్శనమునకు మాత్రం నిరోధమా?

సౌజ—“మంచివారు, మంచివారు” అని పలుమారు అంటూ ఉంటే నాకు లజగా ఉంది. ఆమాట మరి ఆనకు - చూడ రావచ్చునుగాన రాత్రివేళ పడకింట్లోనా!

మధు—వేళ్ళనని వర్తమానంచేస్తే పగటివేళ చూతురో?

సౌజ—నాశత్రువులు యెవళ్ళో నిన్ను నాదగ్గిరకు పంపారు. (నిఖినిఖివర్ణంతం నిదానించి) యెంతటివాళ్ళయినా ఉంటారు!

మధు—అలాగే తే తమస్థమంచే తమకు శత్రువైఉండాలి. మీకార్యం నిర్వహించి డబ్బు ఒల్లనప్పుడు కుట్రా కూమాకంలేదని నమ్ముదురా?

సౌజ—అంత మంచిమనిషిని అయితే, పాపము అబ్రాహ్మడిక ఉపకారం నీవు చెయ్య

రాదా? మధ్య నాగండక తైరేమి?

మధు—నేను మంచిదాననని నమ్మగలరా?

సౌజ—అబ్రాహ్మణి కాపాడితే నమ్మనా?

మధు—అయితే, ఓకతుని తగువు మనవిచేస్తాను.

సౌజ—అట్టేనేవు నువ్వు నాయెదుట గానీ నిలిచిఉంటే, నువ్వు యేతిగువు తీరిస్తే
ఆతగువుకు వొప్పుదల అవుతానేమో అని భయపెట్టండి.

మధు—(ముఖము ప్రక్కకు తిప్పి) ఒక్కచిన్న ముద్దుకు కరువో?

సౌజ—అంతటితో కార్యం నిర్వహిస్తానా?

మధు—యేంజేయనూ, మరి?

సౌజ—నావ్రతభంగం చెయ్యడవేనా నీపట్టుదల?

మధు—అడుగు మెట్టుకు దిగానని మెప్పులేదుగదా? యిష్టం లేనివని యేల చేయించ
వలె? శలవు. (రెండు అడుగులు వెళ్ళును)

సౌజ—ఆగు (మంచముమీద కూర్చుని దుప్పటి కప్పుకుని) కూచో.

మధు—కూచోను.

సౌజ—వెయ్యిరూపాయలిస్తాను తీసుకుని బ్రాహ్మణి కాపాడు.

[మధురవాణి తిరిగి వెళ్ళబోవును]

సౌజ—వెళ్ళకు - నీకు ముద్దా కావాలి? యేం వెట్టిమనిషివి! యేమి కావాలి?

మధు—నాకు తెలియదు.

సౌజ—తప్పదూ?

మధు—తప్పదనుకుంటాను.

సౌజ—అయితే విధిలేక వొప్పుకుంటున్నాను. చిత్రం! వెయ్యిరూపాయలకంటే ఒక
ముద్దు యొక్క వలెవా?—సరే—నువ్వు చేసే సాయవేదో చెప్పు.

మధు—తెల్లబియ్యం, పాటిహానికా - లుబ్ధవధాన్లుగారు వివాహవైసమిల్ల అడపిల్ల
కాదు.

సౌజ—(ఆశ్చర్యంతో) యేమిటి!

మధు—మరచితిని - అందుతో సంబంధించినవారికి యెవరికిన్నీ హానిరాకుండా
కాపాడతానని శలవిస్తేనేకాని పేర్లు చెప్పజాలను.

సౌజ—లేకుంటే చెప్పవా?

మధు—చెప్పను.

సౌజ—లుబ్ధవధాన్లుగారివల్ల యెవరికిన్నీ బాధలేకుండా కాస్తాను. ఆయనకు కాక
యితరులు యెవరైనా హానిచేసిఉంటే, నావశం కాదు.

మధు—చాలును. యిహ చెబుతాను. కరటకకాన్తులుగారు వారికిప్పుడికి అడపేవం
వేసి పెళ్ళిచేశారు

సౌజ—కరటకకాన్తుల్లా గుంటూరు కాన్తులు!

మధు—అవును. కొంచెం చిరిగడం అంతే భేదం—

సౌజ—చౌరా? అతగాడి దారుణం!

మధు—అతనివల్ల తప్పు లేదండి, అగ్నిహోత్రాపధాన్లు గారి-కూతురు ఆయన మేన కోడలు అవ్వలసి లుబ్ధాపధానులు గారికి యివ్వడానికి నీళ్ళయ్యమైన సంగతి తలుపు విశదమే. ఆసమ్మంధం తప్పించుటకు కరటక కాస్తులు గారు యాయెత్తు యెత్తారు. ఆయనకు మాత్రం హాని రానీకండి.

సౌజ—చౌరా? యేమిచిత్రము! మేలుకున్నా నా నిద్రబోతున్నా నా?

మధు—నాఫీజు యిచ్చి సురేంద్రపాండి.

సౌజ—బీదపాణి యిచ్చుకోనేనే?

మధు—నాకు లోకంలో ధనవంతా అనే అనుకున్నా నే?

సౌజ—నీవు సాగిరివి. ముద్దుచేదనికాదు. వ్రతభంగం గదా అని దిగులు.

(ముద్దుపెట్టుకొనబోవును)

మధు—ఆగండి.

సౌజ—ఏమి?

మధు—నావ్రతమో?

సౌజ—యేమిటది?

మధు—చెడనివారిని చెడగొట్టవద్దని మాతల్లి చెప్పింది.

సౌజ—చెప్పి తే?

మధు—అందుచేత ముద్దుపెట్టుకోనివ్వను.

సౌజ—కృతజ్ఞుడనై ఉన్నాను!

మధు—అవునుకము నేను చూడవచ్చువాఅండి?

సౌజ—చూడు.

(మధురవాణి శుక్తము విప్పి చదువును)

మధు—భగవద్గీతలు. యిది మంచివారు చదివే పుస్తకమాఅండి?

సౌజ—యిది చెడవారిని మంచివారిని గా చేసే పుస్తకం.

మధు—దానిలో యేమిందండి?

సౌజ—అది చదివినవారికల్లా విలసలేని గొప్పన్నేహితుడొకడు దొరుకుతాడు.

మధు—యెవరండి ఆన్నేహితులు?

సౌజ—శ్రీకృష్ణుడు.

మధు—శ్రీకృష్ణుడు సాధుదానితో కూడాన్నేహం కడతాడాఅండి?

సౌజ—శ్రీకృష్ణుడు తన్ను నమ్మినవారితో అల్లాన్నేహం కడతాడు పరమాత్మక జాతిభేదం లేదు.

మధు—శ్రీకృష్ణుడు అంటేనాచికాడాఅండి?

సౌజ—యేమి పెంకవు!

మధు—అయితే యీపుస్తకం చదువుతాను. చదివి మంచిదానో అవుతాను.

సౌజ—కావలినై ఆపుస్తకం తీసుకువెళ్ళు.

మధు—కృతార్థురాలను—కలవా?

సౌజ—(కన్నుకుప్పవైపు యోచించి) నువ్వు చించిదానివి. యెవరో కాదు జారిన సత్పురుషుడిపిల్ల వెళుంటావు. యీపుస్తకం మానలేవా సితిలోపమా?

మధు—దైవానుగ్రహంవల్ల లోపంలేదు. నాపుస్తకంకొక్క ప్రాంతం గుర్తెరుగుదును. సత్పురుషులను సంప్రదించుతారువాక దుస్వస్తి రేంపుంటుంది?

సౌజ—(భగవద్గీతాపుస్తకముమీదనున్న శ్రీకృష్ణునివిగ్రహమును వేలుని జూపి) సత్పురుషుడనేనామము సార్థకముగాగల యీసత్పురుషుణ్ణి నీకు యిచ్చాను. ఆయన న్నేహం బలమైనకొలదీ, మాబోట్లను తలచవు,

మధు—అప్పట్లప్పుడు తమదర్శనము చేసుకోవచ్చునా?

సౌజ—(తటవటాయించును.)

మధు—నృత్తిచూచినా మంచిది.

సౌజ—అయితే రావచ్చును.

మధు—కృతార్థురాలను. (పుస్తకము వక్షసున అని చేతులు జోడించి) కలవు!

సౌజ—మరోమాట! (మధురవాణి ప్రక్కార్థకమున కనుబొమలెత్తి చూచును) నీకు గిరిశంగారి పరిచయం యొక్కడ?

మధు—తుమించండి.

సౌజ—చెప్పవా?

మధు—తాము చెప్పకతీరదని అజ్ఞాపిస్తే చాటగలనా? పాపము ఆయనను బంధనియ్యండి.

సౌజ—అలాడీ బతుకుమాట ఆలోచించుకున్నావు. వాడు అన్యకుడైతే, పాపము అబుచ్చమ్మ బతుకు చెడుతుంది. అది ఆలోచించావుకావు.

మధు—(ఆలోచించి) అవును. ఆయన నాకు కొంతకాలం యింగిలీషు ఉద్యుతచెప్పే వారు. కొంతకాలం ఉంచుకున్నారు కూడాను.

సౌజ—యెన్నా భృకిందట?

మధు—మొన్న మొన్నటిరాకా.

సౌజ—చిత్రం! ఒక్కనిమిషము ఆడు. (పైకివెళ్ళి గిరిశమును వెంటబెట్టుకొని వచ్చి) నెపోలియన్ ఆఫ్ యాంటీనాచ్ గారూ! యీమొన మీరు యెరుగుదురా?

గిరి—కొంతకాలం కింద గిరిశం అనే పూలిష్ యంగ్ మాన్ వొకడు ఉండేవాడు. మధురవాణి అనే అబ్బాటిపుల్ నాచిడేవిల్ ఒక తెలికండేది వాడి దురదృష్టంవల్ల

దానిపలలోలిక్కి, మైమరచి అంధకారంలో పడిపోయినమాట సత్యం! ఉపదేశం కొంతకాలానికి జ్ఞప్తికితెచ్చుకొని ఆ అంధకారంలోంచి క. పులపాపములు చేరుకొని గతంకలగా భావించి మరిచి మంచిత్రోవగా ఆగిరికనే యాగిరికం. అమధురవాణే యామధురవాణి. స్వప్నానికి ఒక వాయిగా ఉన్న నన్ను నరకానికి లాగడానికి తిరిగి యిక్కడ నావు అవిర్భవించింది! ఐటరన్డ్ ఆల్టగెదర్ ఏన్యూలెక్ట్—పాపంలో పశ్చాత్తాపపడి, రిఫార్మ అయినాను. నావంటి సిన్నర్ని సహాయద వాళ్ళని చెయ్యడం తమ బిరుదుగాని, బ్రతుకు దేరచడం న్యాయం కాద యువర్ మెరీస్!

సోజ—యెన్నాళ్ళయింది చీకట్లోంచి వెలుతురులోకి వురికి?

గిరీ—(వూరకుండును.)

సోజ—(మధురవాణితో) నువు చెప్పగలవు.

గిరీ—యెన్నాళ్ళయితే నేనుంటి? టూరిపెం టెన్సుట్టుంటిఫోర్ అవర్సు చాక్ సోజ—ఓరా? నీలాంటి అపాధభూతులవల్ల నీగురువుగారు యెంతసులభం పడతారా! అయ్యే నన్నుకూడా భ్రమింపజేస్తే! నిన్ను మరి చేరనివ్వ న్నాను పూనాలా విదోసు నోముకు పంపమనీ మిగురువు గారిచేర యిస్తాను. నీపె చదువునుని ప్రాజ్ఞులాలై తనయివ్వు పచ్చిన వారిని పెట్టండి. లేకుంటే మానుకుండి రిఫార్మ అయితినగజా నీవు చెప్పితివి. కాలేజీలో ప్రవేశించి, పైపరీక్షలుకు చదువుకో. నీ ప్రవర్తన బాగున్న ద్రవ్యసహాయం చేస్తాను. బుద్ధితెచ్చుకుని బ్రతుకు. మధురవాణిని డెవలప్ చేవిల్. ఆమె వీఆయోగ్యత అయినా నొక్కి ఆడిగితేనేగాని చెప్పి పకసత్యకాలపు బ్రాహ్మడిని కాపాడడమే కాకుండా, దుర్మార్గుడైన నీ పడకుండా బుచ్చమ్మను కాపాడింది. నాకు ఒక మహావకారం కూడా గుంక, నాసంతోషమును తెలియచేయుటకు యిదిగో ఆమెతో పేజీ చేయును.) వెపోలియన్! తక్షణం యింట్లోనుంచి పైకి పో!

గదిగుమ్మము దాటి]

గిరీ—దామిట్! అయ్యే అయ్యే! అయ్యే!

10
11
12

